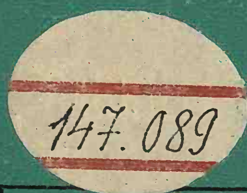

[…] PANĂ DINDELEGAN

SINTAXA TRANSFORMAȚIONALĂ A GRUPULUI VERBAL ÎN LIMBA ROMÂNĂ

ED[…]IEI REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

Sintaxa transformațională
a grupului verbal în limba română

Coperta — EUGEN STOIAN

GABRIELA PANĂ DINDELEGAN

SINTAXA TRANSFORMAȚIONALĂ A GRUPULUI VERBAL ÎN LIMBA ROMÂNĂ

EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA
București 1974

CUPRINS

Introducere 7

Capitolul I: *Obiectul direct și obiectul secundar. Subcategorizarea verbului în funcție de acești constituenți* 15

Capitolul II: *Subiectul. Subcategorizarea verbului în funcție de subiect. Construcțiile cu valoare impersonală* 58

Capitolul III: *Generarea construcțiilor cu valoare reciprocă. Reflexivul. Subcategorizarea verbului în funcție de reflexiv* . . . 93

Capitolul IV: *Atributivul. Subcategorizarea verbului în funcție de atributiv* 133

Capitolul V: *Grupul circumstanțial, grupul cantitativ și grupul prepozițional, determinanți relevanți în subcategorizarea verbului* 155

Capitolul VI: *Gramatica grupului verbal* 179

Reguli de structură a frazei 179

Reguli de transformare 191

Reguli de subcategorizare 201

Lexicon 207

Capitolul VII: *Concluzii* 265

Abrevieri 277

Bibliografie selectivă 278

The Transformational Syntax of the Romanian Verb Phrase. Abstract . 285

INTRODUCERE

1. Lucrarea *Sintaxa transformațională a grupului verbal în limba română* a fost concepută ca o aplicare pe material românesc a teoriei sintaxei transformaționale, vizînd o rafinare de detaliu cît mai adîncită pe baza unui bogat material concret de limbă.

Punctul de plecare l-a constituit cartea lui Noam Chomsky, *Aspects of the Theory of Syntax*, care, în momentul începerii acestei lucrări, oferea modelul transformațional cel mai complet și mai elaborat. *Sintaxa transformațională a grupului verbal în limba română* reflectă, în multe aspecte, concepția teoretică din *Aspects*, fără însă să fie o transpunere fidelă a modelului chomskyan pe material românesc.

Apariția în timpul elaborării acestei lucrări a cărții *Sintaxa transformațională a limbii române* de Em. Vasiliu și Sanda Golopenția-Eretescu, București, 1969, a oferit ajutorul prețios al unui cadru de ansamblu, precis conturat și aprofundat, precum și numeroase sugestii de problematică și de rezolvare *.

Lucrarea beneficiază de literatura teoretică transformațională postchomskyană, în primul rînd de contribuția lui Charles J. Fillmore privind „modelul cazurilor", precum și de numeroase contribuții de sintaxă transformațională românească apărute în ultimii ani. Lucrarea fructifică multe din observațiile făcute în timpul din urmă la adresa modelului transformațional clasic. Dar sursa modificărilor față de gramatica lui N. Chomsky

* *Notă.* După predarea la Editură a manuscrisului lucrării de față (ian. 1971) și după revederea definitivă a acestuia (iunie–iulie 1972) a apărut ediția englezească a cărții lui Emanuel Vasiliu și Sanda Golopenția-Eretescu, *The Transformational Syntax of Romanian*, The Hague, Paris, Mouton, 1972, care conține – potrivit afirmației autorilor – „local refinements" față de ediția românească. Așa se explică faptul că referințele la cartea lui Emanuel Vasiliu și Sanda Galopenția-Eretescu vor avea în vedere exclusiv ediția românească. Regretăm, de asemenea, că și alte lucrări românești și străine apărute în această ultimă perioadă n-au putut fi utilizate.

o constituie, în primul rînd, specificul limbii române față de engleză. Analiza unui bogat material concret de limbă a dus la noi precizări, a confirmat unele ipoteze sau a condus la concluzii diferite. Confruntarea cu datele materialului a obligat în multe cazuri la reconsiderarea teoriei, impunînd o altă viziune a lucrurilor.

2. Ca mod de organizare a componentului sintactic al gramaticii, lucrarea adoptă modelul lui N. Chomsky, *Aspects*, care face distincție între subcomponentul de bază, care generează construcțiile structurii de adîncime, și subcomponentul transformațional, care convertește aceste construcții în construcții de suprafață. Ca și în modelul transformațional clasic, se disting, în interiorul subcomponentului de bază, regulile de structură a frazei, regulile de subcategorizare (noncontextuală, pe de o parte, contextuală — strictă și selecțională —, pe de altă parte) și lexiconul. Ca și modelul clasic, subcomponentul de bază, singurul cu rol generativ, include toți indicii relevanți din punct de vedere semantic, ceea ce are ca urmare caracterul semantic vid al transformărilor. Ca și modelul clasic, propozițiile structurii de adîncime dau informații amănunțite de natură sintactică, structura sintactică a fiecărei propoziții de bază fiind reprezentată în detaliu, în termenii unei analize de constituenți imediați.

Modificările introduse în această lucrare nu afectează, în linii generale, schema de organizare și modul de funcționare a gramaticii chomskyene.

3. Gramatica elaborată în această lucrare reprezintă u n f r a g m e n t din gramatica transformațională a limbii române, vizînd numai componentul sintactic al gramaticii și numai sintaxa grupului verbal.

4. Circumscrierea obiectului acestei lucrări la sintaxa grupului verbal necesită o precizare a modului în care concepem grupul verbal și, implicit, o delimitare față de tot ce este exterior acestuia, adică fundamentarea opoziției GV/GCirc din arborele:

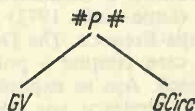

Fig. 1

Concepem grupul verbal ca **e n u n ț u l p r e d i c a t i v m i n i m s u b r a p o r t s i n t a c t i c o - s e m a n t i c**, adică enunțul care grupează în jurul verbului la mod personal toți determinanții cu ocurență obligatorie din punct de vedere sintactic și semantic. Fac parte din categoria determinanților obligatorii: a) determinanții legați de verb printr-un raport de recțiune cazuală sau prepozițională, adică acei determinanți cărora verbul le impune morfemul de caz sau formativul prepozițional; b) determinanții cu ocurență obligatorie din necesități sintactice (avem în vedere aici situații de tipul: *Scrisoarea datează din secolul trecut*, *Vinul provine de la Cotnari*, *Noutatea constă în interpretare*, *Întîmplarea se repercutează asupra calității produsului* etc., unde, deși verbul este clar, neechivoc din punct de vedere semantic, determinanții verbului sînt nesuprimabili; suprimarea lor are ca rezultat enunțuri incomplete și deci nereperate în limba română); c) determinanții care participă la „dezambiguizarea" verbului și deci a căror ocurență este obligatorie din necesități semantice (avem în vedere aici situația unui verb ca RĂSPUNDE, pentru care prezența determinanților înseamnă evidențierea fie a sensului „a spune ceva cînd ești întrebat" (vezi construcția *Ion răspunde ceva cuiva*), fie a sensului „a da socoteală, a fi responsabil..." (vezi construcția *Ion răspunde de* $\left\{\begin{matrix}\textit{ceva}\\ \textit{cineva}\end{matrix}\right\}$), fie a sensului „a avea comunicație cu..., a străbate pînă la..." (vezi construcția *Durerea răspunde în spate*).

Conceput în felul acesta, grupul verbal cuprinde verbul și următorii determinanți: obiectul direct, obiectul secundar, obiectul indirect, subiectul, atributivul, grupul prepozițional, grupul circumstanțial și grupul cantitativ. Termenul de *Obiect secundar* corespunde în gramatica tradițională celui de-al doilea complement direct, cel care indică obiectul nonpersonal din construcțiile dublu tranzitive. *Obiectul indirect* are în vedere numai complementele indirecte în dativ și construcțiile prepoziționale cu *la* substituibile cu dativul. Celelalte complemente indirecte din gramatica tradițională, deci construcțiile prepoziționale ale complementului indirect, sînt cuprinse în ceea ce numim *Grup prepozițional*. Deci *Grupul prepozițional* desemnează determinanții verbali prepoziționali necircumstanțiali. *Atributivul* corespunde numelui predicativ și elementului predicativ suplimentar din gramatica tradițională. *Grupul circumstanțial* și *Grupul cantitativ*, care se găsesc atît în expansiunea lui GV, cît și exteriori lui GV, au în vedere: primul — determinanți adverbiali și prepoziționali cu valoare circumstanțială, iar al doilea — secvențe cu numeral cardinal și determinanți adverbiali cu valoare cantitativă.

5. Obiectivele de bază ale acestei lucrări sînt: a) formularea regulilor de constituenţi şi a celor de transformare; b) rafinarea descrierii sintactice la nivelul regulilor de subcategorizare; c) alcătuirea unui prim model pentru lexiconul verbelor româneşti.

Lucrarea îşi propune, în ansamblu, cuprinderea în descriere a numeroase şi detaliate aspecte ale sintaxei verbului românesc, urmărind, implicit, verificarea posibilităţilor gramaticii transformaţionale de a înregistra şi de a face explicite cît mai multe din fenomenele sintactice ale unei limbi.

6. Ca mod de organizare a materialului, cartea prezintă următoarea structură: primele cinci capitole urmăresc probleme izolate ale sintaxei grupului verbal (de exemplu, obiectul direct, subiectul, construcţiile impersonale, construcţiile reflexive, construcţiile cu valoare reciprocă, atributivul, grupul prepoziţional, grupul cantitativ şi cel circumstanţial), cu intenţia de a face explicită maniera de lucru transformaţională; un capitol intitulat *Gramatica grupului verbal* urmăreşte să dea o imagine de ansamblu asupra modului de funcţionare a gramaticii elaborate în această lucrare, suplinind astfel fragmentarea din capitolele anterioare; capitolul *Concluzii* are ca obiectiv urmărirea modului în care gramatica formulată aici reuşeşte să cuprindă şi să facă explicite cele mai importante fenomene sintactice ale unei limbi.

7. Materialul de limbă pe care se întemeiază descrierea sintaxei verbului este furnizat de *Dicţionarul limbii române literare contemporane* (4 volume). Alegerea DLRLC-ului se datoreşte includerii în acest dicţionar, pentru fiecare sens, a citatelor ilustrative, utile din punctul nostru de vedere pentru punerea în evidenţă a regimului sintactic (categorial şi selecţional) al verbului.

Ca manieră de lucru, semnalăm faptul că formularea regulilor (a gramaticii) a fost precedată de analiza minuţioasă a fiecărui verb din acest dicţionar, cu excepţia locuţiunilor verbale şi a verbelor la care am găsit indicaţiile *arhaic* sau *regional*. Excluderea din analiză a locuţiunilor verbale se datoreşte situaţiei lor sintactice încă insuficient clarificate, care necesită o analiză specială nu numai din perspectiva gramaticii transformaţionale, dar şi în limitele unei gramatici tradiţionale şi structurale. Analiza a cuprins atît verbele de bază, cît şi derivatele acestora (inclusiv cele cu prefixe), plecînd de la constatarea că derivatul, în multe situaţii, prezintă un statut sintactic diferit faţă de verbul de bază.

8. Semnele grafice pe care le utilizează această lucrare corespund convenţiilor grafice curente din literatura transformaţională.

În cazurile existenţei mai multor notări cu aceeaşi semnificaţie, am preferat notarea din Vasiliu, Golopenţia, *Sintaxa*, în intenţia de a realiza o continuitate de prezentare grafică în sintaxa transformaţională românească şi, implicit, de a facilita cititorului lectura acestei cărţi [1].

9. VOCABULARUL

Simbolurile vor fi date în ordine alfabetică, indicîndu-se în dreptul fiecăruia *semnificaţia* şi *tipul de simbol* (*Tipul de simbol* vizează distincţiile lui Chomsky categorie/formativ; categorie gramaticală/categorie semantico-sintactică/categorie lexicală; formativ gramatical/formativ lexical [2]).

Ac (= acuzativ), formativ gramatical;
Aj (= adjectiv + orice cuvînt care se comportă adjectival), categorie lexicală;
Art (= articol hotărît), categorie lexicală;
Atributiv (= nume predicativ şi element predicativ suplimentar din gramatica tradiţională), categorie semantico-gramaticală;
Av (= adverb), categorie lexicală;
AvP (= adverb propoziţional), categorie lexicală;
C (= conjuncţie), categorie lexicală;
Caz (= caz gramatical), formativ gramatical;
Coord (= coordonare), semnal al transformării de coordonare;
D (= dativ), formativ gramatical;
Det (= predeterminant substantival, adjectival sau adverbial), categorie lexicală;
Flex (= flexiune), formativ gramatical;
GAj (= grup adjectival, adică succesiune de constituenţi al căror centru este un adjectiv sau un cuvînt cu comportament adjectival), categorie gramaticală;

[1] Pentru semnele utilizate şi semnificaţia lor, vezi Vasiliu, Golopenţia, *Sintaxa*, capitolele *Introducere* şi *Observaţii tehnice*.

[2] S-a făcut, în mod justificat, observaţia că distincţiile din interiorul categoriilor (categorii gramaticale/categorii semantico-gramaticale/categorii lexicale) ţin exclusiv de un act de interpretare a semnelor folosite în modelul transformaţional, şi nu de modelul transformaţional însuşi. Această observaţie se întemeiază pe faptul că simbolurile gramaticii transformaţionale, ca şi ale oricărui sistem formal, nu se definesc prin nimic altceva decît prin r e g u l i l e care li se aplică; or, simbolurilor categoriale, indiferent de tipul lor, li se aplică reguli d e a c e e a ş i n a t u r ă. (Observaţia profesorului Em. Vasiliu).

GAv (= grup adverbial, adică succesiune de constituenţi al căror centru este un adverb), categorie gramaticală;
GCant (= grup cantitativ, adică o succesiune de constituenţi cu semnificaţie cantitativă), categorie semantico-gramaticală;
GCirc (= grup circumstanţial, adică o succesiune de constituenţi cu semnificaţie circumstanţială), categorie semantico-gramaticală;
GN (= grup nominal, succesiune de constituenţi al căror centru este un nominal: substantiv sau pronume), categorie gramaticală;
GPrep (= grup prepoziţional necircumstanţial), categorie semantico-gramaticală;
GV (= grup verbal), categorie gramaticală;
Impers (= impersonal), semnal al transformării obligatorii impersonale;
Inf (= infinitiv), semnal al transformării obligatorii infinitivale;
Int (= Interogaţie), semnal al transformării interogative;
la... Ac (= secvenţă discontinuă, unde *Ac* este cazul regim al prepoziţiei *la*), formativ gramatical;
MP (= predicaţie), formativ gramatical;
N (= nominativ), formativ gramatical;
Nedef (= nedefinit), semnal al transformării obligatorii a constituenţilor nedefiniţi [3];
Nominal (= nominal, centru al unui GN), categorie gramaticală;
Numeral (= numeral cardinal propriu-zis), categorie lexicală;
Obdir (= obiect direct), categorie semantico-gramaticală;
Obind (= obiect indirect; nu corespunde perfect obiectului indirect din gramatica tradiţională, neincluzînd dintre construcţiile prepoziţionale ale obiectului indirect decît construcţiile cu *la* substituibile cu dativul), categorie semantico-gramaticală;
Obsec (= obiect secundar, corespunzător celui de al doilea obiect direct din construcţiile cu dublu obiect direct ale gramaticii tradiţionale), categorie semantico-gramaticală;
P (= propoziţie), simbol iniţial;
Part (= participiu), formativ gramatical;

[3] Să nu se confunde simbolul *Nedef*, categorie semantico-gramaticală, semnal al transformării obligatorii a constituenţilor nedefiniţi, cu [+ Indef], trăsătură semantică din configuraţia unor formative nominale de tipul: *faptul, ceva, cineva, oricine, orice* etc., sau din configuraţia unor formative adverbiale de tipul: *undeva, cîndva, oriunde, cumva, oricînd, unde, cînd, cum, cît* etc.

Pas (= pasiv), semnal al transformării obligatorii pasive;
pe... Ac (= secvenţă discontinuă, unde Ac este cazul regim al prepoziţiei *pe*), formativ gramatical;
Personal (= pronumele personale de persoanele I, II, IV, V), categorie lexicală;
Prep (= prepoziţie), categorie lexicală;
$Prep_x$... *X* (= secvenţă discontinuă, unde *X* este cazul regim al prepoziţiei, iar indicele *x* aşezat la dreapta simbolului *Prep* notează clasa din care face parte Prep, de ex. clasa prepoziţiilor care cer genitivul);
Pro (= pronume, substitut substantival), categorie lexicală, pe de o parte, iar pe de altă parte, semnal al transformării obligatorii de pronominalizare;
R (= pronume sau adverb relativ), categorie lexicală;
Reciproc (= semnal al transformării obligatorii de reciprocitate);
Refl (= reflexiv), simbol cu semnificaţii diferite în funcţie de poziţia pe care o ocupă în derivaţie, şi anume: *Refl* dominat de GV este semnalul transformării obligatorii reflexive; *Refl* dominat de Predicat este o categorie lexicală; *Refl* dominat de Pas, *Refl* dominat de Impers şi *Refl* dominat de Reciproc reprezintă formative gramaticale;
Rel (= construcţie relativă), semnal al transformării obligatorii de relativizare;
S (= substantiv), categorie lexicală;
Subiect, categorie semantico-gramaticală;
V (= verb), categorie lexicală;
X (= cazul regim al prepoziţiei), formativ gramatical;
\# (= simbol marginal), formativ gramatical.

Pasiv (= pasivul) semnal al transformării obligatorii pasive;

Perf ... X (= semnul discontinuu), unde X este orice regizat al pre- [illegible] formative gramaticale);

Persoana (= persoana) ... de persoanele I, II, IV, VI, categorie lexicală;

Poz (= pozițional) categorie lexicală;

Prep ... X (= semnul discontinuu), unde X este orice regizat al prepoziției, [illegible] orice alt care face parte dintr-o clasă propoziție fără cel genitiv);

Prs (= pronume, substitut substantival), categorie lexicală, pe de o parte, iar pe de altă parte, semnal al transformării obligatorii de pronominalizare;

R (= propoziție relativă), categorie lexicală;

Recipoc (= semnul transformării obligatorii de reciprocitate);

Rel (= relativ), simbolul elementului [illegible] funcție de poziția pe care o ocupă în derivație, [illegible] Rel dominat de CV este semnalul transformării obligatorii relative; Rel dominat de Predicat este o categorie lexicală; Rel dominat de [illegible] formativ gramatical;

Rfl (= construcție reflexivă), semnal al transformării obligatorii de reflexivizare;

S (= substantiv), categorie lexicală;

sing. (= singular) [illegible] gramatical;

T (= timp) [illegible] lexicală;

[illegible] (= prezentul) formativ gramatical;

V (= verbul) categorie [illegible] (formativ gramatical);

CAPITOLUL I

OBIECTUL DIRECT ȘI OBIECTUL SECUNDAR. SUBCATEGORIZAREA VERBULUI ÎN FUNCȚIE DE ACEȘTI CONSTITUENȚI

1. Gramatica elaborată în cuprinsul acestei lucrări, păstrînd cadrul general al schemei chomskyene privind forma și organizarea gramaticii [1], introduce, față de modelul transformațional clasic, o serie de simboluri categoriale noi, de tipul: Predicat, Subiect, Obdir, Obind, Obsec, GCant, GCirc[2], a căror poziție în derivația sintactică (respectiv în arborele sintactic) este cea din fig. 1.

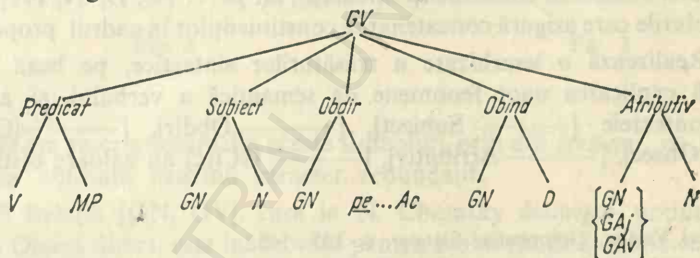

Fig. 1

[1] Vezi caracteristicile generale ale schemei chomskyene din *Aspects* (deci ale schemei clasice de gramatică transformațională) în *Introducere*, § 2.

[2] La N. Chomsky, *Aspects*, p. 68 și urm., simbolurile Predicat, Subiect, Obiect direct, Obiect indirect sînt simboluri funcționale, și nu categoriale, acesta fiind motivul pentru care ele nu apar în arborele reprezentînd structura propoziției. N. Chomsky insistă asupra distincției între *noțiuni categoriale* și *noțiuni funcționale* și asupra faptului că, pentru orice gramatică de tip *Aspects*, condiția caracterului ei neredundant este să cuprindă numai simboluri categoriale, întrucît cele funcționale, care se definesc ca relații între două simboluri categoriale, sînt deductibile din cele categoriale.

Ch. J. Fillmore, dimpotrivă, consideră neadecvată distincția *noțiuni categoriale/noțiuni funcționale* (vezi critica lui Fillmore, *A Proposal concerning English Prepositions*, in „Monograph Series on Languages and Linguistics", 1966, nr. 19, Georgetown University Press, p. 19–33).

Acest nou mod de reprezentare a structurii lui GV cuprinde, în esenţă, două modificări: a) se suplimentează simbolurile categoriale prin introducerea în derivaţie, sub dominanţa directă a nodului GV, a simbolurilor Predicat, Subiect, Obdir, Obind, Obsec etc.; b) simbolul Caz nu mai apare sub dominanţa simbolului Flex [3], ci sub dominanţa directă a simbolurilor Subiect, Obdir, Obind, Obsec, Atributiv, separîndu-se astfel cazul de celelalte categorii ale numelui (gen, număr).

1.1. Suplimentarea simbolurilor categoriale, prin introducerea în derivaţie a simbolurilor Predicat, Subiect, Obdir, Obind, Obsec, se întemeiază pe următoarele argumente:

a) Evidenţiază un anumit mod de concepere a structurii de adîncime, în cadrul căreia se deosebeşte o structurare primară, reprezentată prin simbolurile Predicat, Subiect, Obdir, Obind, Obsec, Atributiv, GCirc, GCant, şi o structurare ulterioară, reprezentată prin simbolurile GN, GAj, GAv, V, pe de o parte, şi prin *pe*... Ac, D, N, Prep... X, pe de altă parte [4]. GN, GAj, GAv, V sînt părţi constituente ale unei propoziţii (gramatica încorporează analiza în constituenţi imediaţi), iar *pe*... Ac, D, N, Prep... X sînt simbolurile care asigură concatenarea constituenţilor în cadrul propoziţiei.

b) Realizează o ierarhizare a trăsăturilor sintactice, pe baza căreia se asigură explicarea unor fenomene de semantică a verbului, şi anume: numai contextele [——— Subiect], [——— Obdir], [——— Obind], [——— Obsec], [——— Atributiv], [——— GCirc] au valoare distinctivă

[3] Vezi Vasiliu, Golopenţia, *Sintaxa*, p. 135–145.

[4] Această organizare a structurii de adîncime pe două nivele, deosebită de organizarea din *Aspects*, este fundamental deosebită şi de cea fillmoriană (= modelul cazurilor). La Ch. J. Fillmore, deşi se disting — ca şi aici — două nivele de organizare, unul reprezentat prin simbolurile cazuale semantice (= Agent, Instrument, Obiectiv, Dativ, Locativ, Factitiv), iar celălalt reprezentat prin simboluri gramaticale, şi anume: K (= prepoziţii şi afixe de caz), NP (= grup nominal), d (= determinant), N (= nume), esenţa lor şi situaţia lor în cadrul gramaticii este alta. La Fillmore, întreaga structură de adîncime este organizată semantic, organizarea sintactică revenind în exclusivitate componentului transformaţional.

Spre deosebire de Fillmore, în gramatica propusă de noi, ca şi în modelul transformaţional clasic, structura de adîncime dă informaţii foarte amănunţite de natură sintactică, încorporînd analiza în constituenţi imediaţi. Suplimentarea simbolurilor categoriale, realizată prin introducerea simbolurilor Subiect, Obdir, Obind, Obsec, Predicat, are ca efect sporirea informaţiei de natură sintactică, informaţia sintactică pe care o procură componentul de bază al acestei gramatici fiind mai mare decît în *Aspects*.

în stabilirea inventarului de verbe-unităţi lexicale, fiind deci semnificative pentru semantica verbului; toate simbolurile aflate sub dominanţa nodurilor Subiect, Obdir, Obind, Atributiv, GCirc sînt nesemnificative din acest punct de vedere.

c) Caracterul redundant al gramaticii pe care-l acuză N. Chomsky este valabil în situaţia rescrierii simbolurilor Obdir, Obind, Subiect, Predicat printr-un singur simbol, adică într-un arbore de tipul celui din fig. 2.

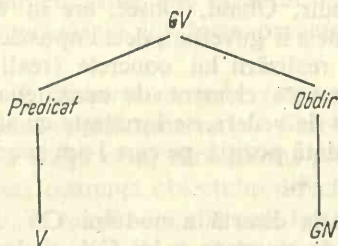

Fig. 2

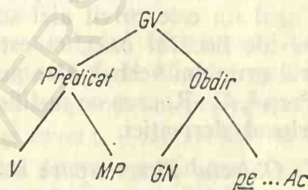

Fig. 3

Noi însă am rescris fiecare din aceste simboluri prin doi termeni, ca în fig. 3 derivaţia obţinută neavînd caracter redundant.

d) Relaţia [GN, GV], care la N. Chomsky defineşte noţiunea funcţională Obiect direct, este inadecvată pentru limba română, unde corespunde atît obiectului direct, cît şi obiectului indirect sau celui secundar. Acest fapt este parţial rezolvat la Vasiliu, Golopenţia, *Sintaxa*, prin introducerea lui *pe* ca marcă de distingere a obiectului direct de cel indirect. Ca urmare, relaţia [*pe*⁀GN, GV] defineşte obiectul direct, iar relaţia [GN, GV] pe cel indirect. Rămîne, şi în acest caz, caracterul nespecific al relaţiei [GN, GV], care poate defini atît obiectul indirect, cît şi pe cel secundar. Pe de altă parte, distincţia dintre obiectul direct şi grupul prepoziţional necircumstanţial este şi ea insuficientă, reducîndu-se la [*pe*⁀GN, GV]/[GPrep, GV].

e) Din punctul de vedere al distincţiei categorial/funcţional, simbolurile cu care operează modelul transformaţional clasic sînt eterogene: GN, GAj, GPrep, alături de Predicat nominal, alături de Durată, Direcţie, Loc,

Frecvenţă, Timp [5], primele dînd informaţii de natură categorială, iar ultimele — informaţii de natură funcţională.

Ceea ce sporeşte caracterul inconsecvent al modelului clasic este faptul că simboluri de acelaşi tip se găsesc la nivele diferite ale derivaţiei sintactice, iar la acelaşi nivel apar simboluri de tip diferit. De exemplu, la Vasiliu, Golopenţia, *Sintaxa*, GN (simbol categorial) apare, în acelaşi timp, sub dominanţa directă a lui GV, deci la acelaşi nivel al derivaţiei cu simbolul Predicativ (noţiune funcţională), şi sub dominanţa simbolului Predicativ [6].

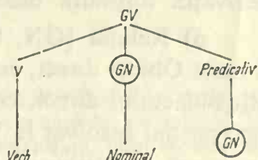
1.2. Modificarea poziţiei în derivaţie a simbolului Caz, în sensul separării de celelalte categorii gramaticale ale numelui şi al includerii lui sub dominanţa directă a simbolurilor Subiect, Obdir, Obind, Obsec, are în vedere specificul cazului în cadrul grupului verbal de a fi guvernat, deci impus de verb.

Cazul nu este privit aici sub forma realizării lui concrete (realizările concrete ale fiecărui caz), ci este conceput ca element de concatenare în interiorul grupului verbal. Din acest punct de vedere, se înrudeşte cu simbolurile Prep [7], C, R, ceea ce justifică încă o dată poziţia pe care i-am acordat-o în cuprinsul derivaţiei.

2. *Obiectul direct* apare sub dominaţia directă a nodului GV, introducîndu-se deci în gramatică prin regula de rescriere a lui GV, şi domină, la rîndul lui, simbolurile *pe*... Ac [8] şi GN.

[5] Vezi *Aspects*, p. 106–107; în acelaşi sens, la Vasiliu, Golopenţia, *Sintaxa*, simbolurile GN, GV, GAv, GPrep, GAj (simboluri categoriale) le găsim alături de GPred, Predicativ (simboluri funcţionale).

[6] Vezi *Sintaxa*, p. 99 şi 130, unde, prin aplicarea regulilor C_{13} şi C_{22}, se obţine un arbore sintactic avînd forma:

[7] Înrudirea simbolurilor Caz şi Prepoziţie o găsim la Ch. J. Fillmore, *The Case*, p. 33, unde prepoziţiile şi afixele cazuale sînt reprezentate prin acelaşi simbol K (= Kasus). Pentru Fillmore, orice categorie cazuală (Agent, Instrument, Obiectiv, Factitiv, Locativ, Dativ) se rescrie prin K (= Kasus) + NP (= GN).

[8] Ca şi Vasiliu, Golopenţia, *Sintaxa*, p. 99, 308, am inclus în structura de adîncime, în mod obligatoriu, constituentul *pe*. Includerea lui *pe* în structura de adîncime se întemeiază pe următoarele argumente: a) sentimentul vorbitorului actual de limbă română că *pe* reprezintă marca generală a obiectului direct, sentiment manifestat evident prin extinderea construcţiilor cu *pe* şi în alte situaţii decît cele acceptate de normele limbii literare; b) nevoia de a păstra cît mai unitar aspectul gramaticii, motiv pentru care, în această situaţie, am preferat o transformare de suprimare (= suprimarea lui *pe* pentru obţinerea construcţiilor de suprafaţă care nu-l conţin) uneia de introducere de simboluri noi.

2.1. În expansiunea lui GV în care este ocurent simbolul Obdir apare facultativ simbolul Pas, semnalul transformării pasive.

Între simbolurile Obdir şi Pas, ambele făcînd parte din expansiunea lui GV, se stabileşte un r a p o r t d e i m p l i c a ţ i e, în sensul că ocurenţa în expansiune a simbolului Pas cere cu necesitate ocurenţa simbolului Obdir, dar nu şi invers [9]. Orice structură conţinînd simbolul Pas este supusă în mod obligatoriu transformării pasive, transformare care funcţionează numai în condiţiile ocurenţei unui obiect direct; în schimb, nu orice structură tranzitivă, deci conţinînd un obiect direct, admite transformarea pasivă. Evidenţiem schematic raportul de implicaţie dintre simbolurile Obdir şi Pas prin includerea lor între paranteze drepte: V⁀[Obdir⁀(Pas)].

3. *Obiectul secundar* (reprezentat prin simbolul Obsec) are în vedere al doilea modificator verbal dintr-o construcţie de tipul *El mă întreabă* lecţia, *El mă roagă* ceva, caracterizat prin aceea că ocurenţa lui presupune în mod necesar ocurenţa obiectului direct, dar nu şi invers. Construcţiile *El întreabă lecţia*, *El roagă ceva*, din care lipseşte obiectul direct, aparţin numai structurii de suprafaţă, unde se obţin printr-o transformare a obiectului direct nedefinit, care are ca rezultat suprimarea acestuia [10]. Deci între simbolurile Obdir şi Obsec, ambele simboluri din expansiunea lui GV, se stabileşte un raport de implicaţie, pe care îl exprimăm schematic prin: V⁀[Obdir⁀(Obsec)]. Parantezele rotunde între care este cuprins Obsec arată prezenţa lui facultativă, în sensul că nu orice verb tranzitiv admite şi un obiect secundar, iar parantezele drepte indică raportul de implicaţie.

3.1. Spre deosebire de *Gram. Acad.*, care consideră obiectul secundar un al doilea obiect direct [11], noi l-am considerat un constituent de altă natură decît obiectul direct, deoarece: a) este imposibilă substituţia obiectului secundar cu un pronume personal în acuzativ, b) constituenţii Obsec şi Pas sînt incompatibili, c) este imposibilă apariţia obiectului secundar precedat de prepoziţia *pe* (Obiectul secundar exclude prepoziţia *pe* în situaţiile în

[9] Problema *raportului de implicaţie* va fi reluată în capitolul *Concluzii*, § 1.9.2., unde analiza va avea în vedere toate cazurile de implicaţie din expansiunile lui GV.

[10] Pentru transformarea constituenţilor nedefiniţi, vezi mai departe § 4.1.

[11] Adoptînd punctul de vedere din *Gram. Acad.*, în Vasiliu, Golopenţia, *Sintaxa*, obiectul secundar este interpretat ca al doilea obiect direct, ceea ce explică expansiunile VIII, X, XV, XVI, XVII, XVIII ale lui GV (*Sintaxa*, p. 99–100), unde *pe*, marca obiectului direct, este dublu ocurent (de ex., expansiunea VIII are structura: V⁀*pe*⁀GN⁀*pe*⁀GN).

care *pe* este acceptat de un obiect direct nonanimat), d) este imposibilă coordonarea constituenţilor obiect direct şi obiect secundar (O construcţie ca **L-am învăţat pe Ion şi ceva* nu este acceptată în limba română)[12], e) este imposibilă dublarea obiectului secundar.

3.1.1. Clasa construcţiilor cu obiect secundar este, în realitate, mai largă decît ceea ce indică gramaticile curente. Fac parte din această clasă şi construcţii cum sînt: *El m-a denunţat că sînt hoţ, El m-a pîrît că sînt mincinos, El m-a clevetit că m-am purtat necuviincios, El m-a criticat că nu-mi fac datoria, El m-a insultat că sînt incapabil, El m-a caracterizat că sînt inteligent* etc., construcţii în care cel de-al doilea obiect, realizat prin propoziţie, este un obiect intern, exprimînd conţinutul „denunţului", al „criticii", al „insultei" etc.[13].

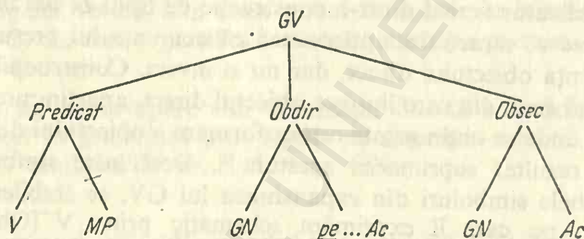

Fig. 4

3.2. În arborele reprezentînd structura lui GV, simbolul Obsec ocupă poziţia din fig. 4. Obsec apare sub dominanţa nodului GV şi dominînd simbolurile GN şi Ac[14].

[12] Se confirmă ipoteza lui Ch. J. Fillmore (*The Case*, p.24) că în propoziţia nucleu orice categorie cazuală apare exprimată o singură dată.

[13] În limba română veche, înregistrăm verbele din această clasă în construcţii în care ambele obiecte sînt exprimate prin nominal şi în care cel de-al doilea obiect, cel secundar, este un postverbal (ex.: *Şi-au aflat vreme a-l pîrî feliuri de feliuri de pîri*, Neculce, *Letopiseţ*).

[14] În lucrări de morfologie mai noi (vezi *Struct. morf.*, p. 94, şi Paula Diaconescu, *Structură şi evoluţie în morfologia substantivului românesc*, p. 198), se vorbeşte de existenţa unui al şaselea caz în situaţiile sintactice în care substantivul nu acceptă substituţia cu un pronume personal, deci şi în situaţia sintactică a obiectului secundar. Dată fiind omonimia acestui caz cu acuzativul, pentru a evita încărcarea inutilă a regulilor, am rescris simbolul Obsec ca: GN + Ac.

3.3. Obsec stabileşte o serie de raporturi cu ceilalţi constituenţi din expansiunea lui GV. Am semnalat deja raportul de implicaţie dintre Obsec şi Obdir, precum şi raportul de incompatibilitate dintre Obsec şi Pas. Adăugăm la acestea raportul de incompatibilitate dintre Obsec şi Obind şi raportul de incompatibilitate dintre Obsec şi Atributiv, ceea ce se poate exprima sub forma unei reguli de redundanţă:

$$+[\text{——Obsec}] \rightarrow \begin{bmatrix} +[\text{——Obdir}] \\ -[\text{——Obind}] \\ -[\text{——Atributiv}] \end{bmatrix}$$

Avînd în vedere constituenţii la nivelul trăsăturilor selecţionale, se constată că trăsătura categorială +[——Obsec] este coocurentă cu trăsătura semantică [+ Uman] pentru obiectul direct, relaţie pe care o cuprindem în următoarea regulă de redundanţă:

$$+[\text{——Obsec}] \rightarrow [\text{——}\langle + \text{Uman}\rangle_{\text{Obdir}}]$$ [15]

Această regulă o vom avea în vedere în ordonarea regulilor de subcategorizare, partiţia verbelor în funcţie de obiectul secundar efectuîndu-se numai în interiorul clasei tranzitive de verbe cu obiect direct animat şi uman.

4. În vederea obţinerii setului complet de trăsături sintactice şi selecţionale semnificative pentru subcategorizare, este necesară analiza structurilor de adîncime care conţin simbolurile Obdir şi Obsec şi analiza transformărilor pe care aceste structuri le suferă [16].

[15] Singura construcţie în care cele două obiecte sînt inanimate este: *El a trecut bagajul Dunărea*, dar ea aparţine structurii de suprafaţă, unde se obţine prin transformare din: *El a trecut bagajul peste Dunăre* (vezi această interpretare la Laura Vasiliu, *Some Aspects of the Grammar of the Verb Phrase with special Reference to Prepositional Constructions*, in RRL, XII, 1967, 4, p. 353).

[16] Nu vom discuta aici transformarea de suprimare a lui *pe*, prin care se obţin structurile de suprafaţă cu obiect direct neprepoziţional (vezi funcţionarea ei la Vasiliu, Golopenţia, *Sintaxa*, p. 308). În subcategorizarea selecţională a verbului vom ţine seamă de faptul că această transformare funcţionează în condiţiile unui obiect direct caracterizat prin marca semantică [− Uman].

4.1. *Transformarea constituenţilor nedefiniţi*[17] este o transformare cu un grad mare de generalitate. Prin aplicarea ei se obţin construcţiile de suprafaţă tranzitiv-absolute (ex. *Ion citeşte, Ion scrie, Ion iubeşte*), construcţiile cu subiect nedeterminat (ex. *Bate la uşă, Scrie în gazete, Ninge, Plouă, Îmi zice Ion, Îmi spune Ion*)[18], construcţiile cu obiect secundar din care lipseşte obiectul direct (ex. *Ion roagă ceva, Ion întreabă ceva, Ion anunţă ceva*) sau din care lipseşte obiectul secundar (ex. *Ion mă roagă, Ion mă anunţă*), construcţiile cu grup prepoziţional neexprimat (ex. *Ion îmi spune ceva*, faţă de *Ion îmi spune ceva despre cineva*), construcţiile cu obiect indirect neexprimat (ex. *Ion dă o carte*, faţă de *Ion dă o carte lui Gheorghe*).

Transformarea constituenţilor nedefiniţi funcţionează în condiţiile ocurenţei în structura de bază a simbolului Nedef, care anunţă o transformare cu caracter obligatoriu, semnalînd, totodată, conţinutul semantic al acesteia. După cum simbolul GN, din expansiunea căruia face parte simbolul Nedef[19], se găseşte sub dominanţa nodului Subiect, a lui Obdir, a lui Obind, a lui Obsec, a lui GPrep, vom avea o transformare a subiectului nedefinit, a obiectului direct nedefinit, a obiectului indirect nedefinit[20] etc.

Simbolul Nedef nu are corespondent fonologic, deci nu este rescriibil prin nici o regulă lexicală.

Transformarea de nedefinire a constituenţilor este o transformare de suprimare obligatorie de tipul următor:

T. Nedef	V⁀MP⁀(X)⁀Y⁀Z⁀Nedef					
(obl.)	1	2	(3)	4	5	6
	⇒ 1	2	(3)	∅	∅	6

[17] O transformare avînd ca rezultat „nedeterminarea”, cu referire specială la subiect, este discutată în articolul Lilianei Ionescu, *Generarea construcţiilor cu subiect nedeterminat*, în SCL, XVIII, 1967, 4, p. 413 şi urm. Modul nostru de tratare diferă de cel al Lilianei Ionescu, în primul rînd prin includerea în structura de adîncime a simbolului Nedef, care semnalează conţinutul semantic al transformării. Introducerea simbolului Nedef în structura de adîncime asigură condiţiile suprimării unui constituent, care, altfel, este nerecuperabil semantic, chiar în cazul caracterizării lui prin trăsătura [+ Indef]. Alte deosebiri vor fi semnalate în capitolul destinat subiectului.

[18] Vezi discuţia detaliată a acestor construcţii şi explicaţia includerii lor în clasa enunţurilor cu subiect nedeterminat în capitolul II, § 3.1.–3.4.

[19] Introducînd simbolul Nedef în expansiunea lui GN modificăm implicit regula de rescriere a lui GN: GN → (Det)⁀Nominal⁀(Art)⁀(Nedef)⁀(C⁀#P#⁀(*de*⁀Inf))⁀(Rel). (Compară Vasiliu, Golopenţia, *Sintaxa*, p. 78).

[20] În derivaţie simbolul Nedef are o situaţie asemănătoare cu a simbolului Int, în sensul că, găsindu-se în expansiunea lui GN, poate apărea sub dominanţa oricăruia din simbolurile Obdir, Obind, Subiect, Obsec, GPrep, ceea ce explică caracterul de mare generalitate al transformării constituenţilor nedefiniţi, ca şi al transformării interogative.

Unde: $(1)\ 6 > GN > \left\{\begin{array}{l} \text{Subiect} \\ \text{Obdir} \\ \text{Obind} \\ \text{Obsec} \\ \text{GPrep} \end{array}\right\} > GV$

Condiții de funcționare: $(1)\ 4{-}6 > GN > \left\{\begin{array}{l} \text{Subiect} \\ \text{Obdir} \\ \text{Obind} \\ \text{Obsec} \\ \text{GPrep} \end{array}\right\} > GV$

(2) 4 este reprezentat prin formative cu trăsătura [+ Indef].

Simbolul Y (= 4) este simbolul care urmează să fie suprimat; el reprezintă un Nominal de sub dominanța nodului Subiect, a lui Obdir, a lui Obind, a lui Obsec, a lui GPrep. Simbolul X (=3) notează un constituent facultativ, reprezentînd alt (sau alți) determinanți ai lui V, în afara aceluia care se suprimă. Simbolul Z (= 5) notează marca gramaticală (caz sau prepoziție) a unuia din simbolurile Subiect, Obdir etc., acel simbol sub a cărui dominanță se găsește Y.

Condițiile de aplicare: (1) simbolul 4 (care urmează să fie suprimat) și simbolul Nedef să se găsească sub aceeași dominanță, și anume sub dominanța nodului GN; (2) simbolul 4 să se caracterizeze prin trăsătura semantică [+ Indef], asigurîndu-se astfel condiția suprimării lui, fără pierdere de informație semantică.

Rezultatul transformării este suprimarea simbolurilor 4 și 5, ceea ce înseamnă că sub dominanța lui GN rămîne numai simbolul Nedef, care nu cunoaște o reprezentare fonologică și, ca atare, GN este reprezentat în planul expresiei fonologice prin ∅. Transformarea constituenților nedefiniți, în felul acesta concepută, asigură explicarea unui număr mare de construcții ale limbii române, care în gramatica curentă n-au fost puse niciodată alături (de exemplu, construcțiile cu subiect nedeterminat și construcțiile tranzitiv-absolute).

În capitolul IV, destinat Atributivului, se va vedea că această transformare se blochează în condițiile unui Nominal aflat sub dominanța simbolului Atributiv (§ 4.1.1).

4.2. *Transformarea obiectului direct nedefinit* și *transformarea obiectului secundar nedefinit* pornesc de la următoarele structuri de adîncime:

$$\ldots V^\frown[Nominal^\frown Nedef]_{GN-Obdir}$$

$$\ldots V^\frown[Nominal^\frown Nedef]_{GN-Obsec}$$

Luăm pentru exemplificare arborii din fig. 5 și 6.

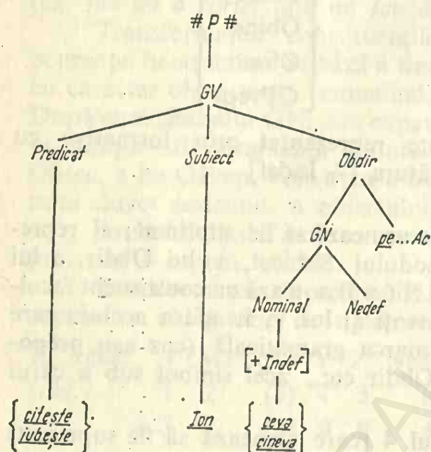

Fig. 5

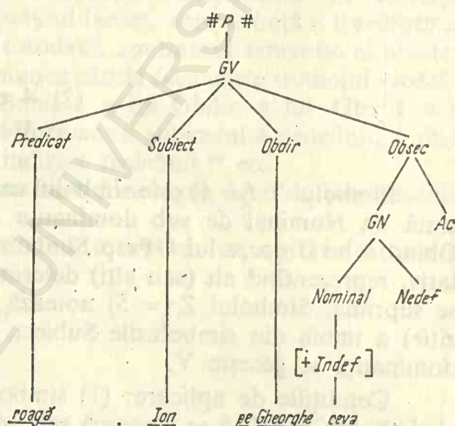

Fig. 6

Rezultatul transformării este arătat în fig. 7 și 8.

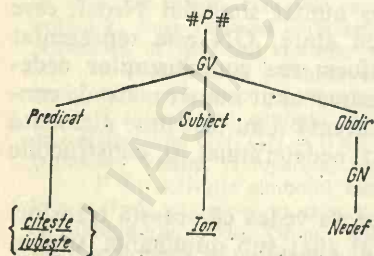

Fig. 7

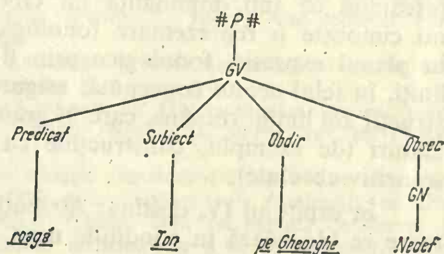

Fig. 8

5. *Transformarea pasivă* are ca rezultat obţinerea construcţiilor de suprafaţă pasive şi reflexiv-pasive. Această transformare acţionează în condiţiile ocurenţei în structura de adîncime a simbolurilor Obdir şi Pas, deci asupra acelor expansiuni ale lui GV care conţin Obdir şi Pas.

Spre deosebire de N. Chomsky, care condiţionează transformarea pasivă de ocurenţa Modalului în structura de adîncime [21], noi am adoptat punctul de vedere exprimat de Vasiliu, Golopenţia, *Sintaxa* [22], care condiţionează această transformare de ocurenţa unui verb tranzitiv, restrîngîndu-i astfel posibilităţile de aplicare. Această limitare a transformării pasive la structurile tranzitive este impusă de specificul limbii române faţă de engleză. Spre deosebire de transformarea constituenţilor nedefiniţi, discutată în § 4.1, cu grad mare de generalitate, circumscrierea transformării pasive la structurile tranzitive arată că ne aflăm în situaţia unei transformări cu grad de generalitate mai redus.

5.1. Ne deosebim de Vasiliu, Golopenţia, *Sintaxa*, în: a) interpretarea construcţiilor reflexiv-pasive în care agentul sau obiectul, sau şi agentul şi obiectul sînt neexprimate, deci a construcţiilor reflexiv-pasive cu sens nedefinit [23], b) rescrierea simbolului Refl aflat sub dominanţa nodului Pas [24]. În locul unei reguli lexicale de forma:

$$\text{L: Refl} \Big/ \langle \text{—} \rangle_{\text{Pas}} \rightarrow \textit{se},$$

propunem o regulă lexicală de forma:

$$\text{L: Refl} \Big/ \langle \text{—} \rangle_{\text{Pas}} \rightarrow \begin{Bmatrix} \textit{se} \\ \textit{mă, te, se, ne, vă, se} \end{Bmatrix}.$$

Această modificare se întemeiază pe luarea în consideraţie a construcţiilor: *Mă impresionez de orice, Mă indignez de orice, Mă interesez de orice, Mă*

[21] Vezi *Aspects*, p. 103–105.
[22] Vezi *Sintaxa*, p. 113 şi p. 276–281.
[23] Vezi mai jos § 5.2.
[24] Simbolul Pas se rescrie după următoarea regulă:

$$\text{Pas} \rightarrow \textit{de către}^\frown \begin{Bmatrix} \textit{fi} \ldots \text{Part} \\ \text{Refl} \end{Bmatrix}$$ (vezi *Sintaxa*, p. 113).

intimidez de orice, Mă irit de orice, Mă enervez de orice, Mă entuziasmez de orice, Mă mîhnesc de orice, Mă preocup de orice, Mă pasionez de orice etc., pe care le interpretăm ca rezultînd tot dintr-o transformare pasivă:

Orice mă pasionează ⇒ Mă pasionez de orice,
Orice mă irită ⇒ Mă irit de orice[25].

Ceea ce a determinat interpretarea acestor construcţii ca fiind rezultatul unei transformări pasive este raportul de variaţie liberă dintre aceste construcţii şi construcţiile pasive cu *a fi*: *Mă impresionez de orice = Sînt impresionată de orice, Mă pasionez de orice = Sînt pasionată de orice* etc.

Această interpretare are şi avantajul unei descrieri mai economice, deoarece verbele din aceste construcţii se înregistrează în lexicon o singură dată,ca făcînd parte dintr-o construcţie de bază tranzitivă în care obiectul direct se caracterizează selecţional prin marca [+ Uman]. Cum cealaltă construcţie, construcţia reflexivă, nu este a structurii de adîncime, ci este o structură derivată din prima prin transformare, verbul ocurent în construcţia reflexivă nu constituie o unitate lexicală distinctă de prima. Altfel, verbele din aceste construcţii ar trebui înregistrate în lexicon de două ori, ca două unităţi lexicale distincte, un verb ocurent într-o construcţie reflexivă, alt verb ocurent într-o construcţie tranzitivă şi nereflexivă, ceea ce ar mări, în mod inutil, numărul articolelor de lexicon.

5.2. Construcţiile pasive şi reflexiv-pasive obţinute dintr-o transformare pasivă admit aplicarea în continuare a uneia sau a mai multor transformări, şi anume:

a) *transformarea agentului nedefinit*, din care rezultă construcţiile: *Fereastra se abureşte, Pulsul se accelerează, Ridurile se adîncesc, Mîncarea se afumă, Boala se agravează, Mîncarea se alterează, Dinţii se cariază, Muşchii se contractă, Vaporii se condensează, Durerea se calmează, Maşina se defectează, Terenul se degradează, Apa se evaporă, Ţesutul se hipertrofiază,*

[25] Avînd în vedere intenţia ilustrativă urmărită aici, atragem atenţia asupra faptului că am folosit, cu bună ştiinţă, enunţuri r e a l e în locul succesiunilor de s i m b o l u r i ale structurii de adîncime şi că, în consecinţă, am ignorat simbolul Pas, ocurent obligatoriu în structura de adîncime. Observaţia este valabilă pentru întreaga lucrare.

Piciorul se inflamează, Cartea se intitulează astfel, Metalul se oxidează, Lumina se reflectă, Piatra se rostogoleşte, Carnea se strică, Malul se surpă, Oasele se sudează, Zahărul se topeşte, Ţesutul se tumefiază, Piciorul se umflă, Ochii se umezesc, Pantofii se uzează, Piciorul se vindecă, Florile se veştejesc, Faţa se zbîrceşte etc.

Aceste construcţii sînt generate printr-un proces transformaţional de tipul: *Ceva vindecă piciorul* ⇒

⇒ **Piciorul* {*este vindecat* / *se vindecă*} *de ceva* (= transformare pasivă)

⇒ *Piciorul* {*este vindecat* / *se vindecă*} (= transformare a agentului nedefinit).

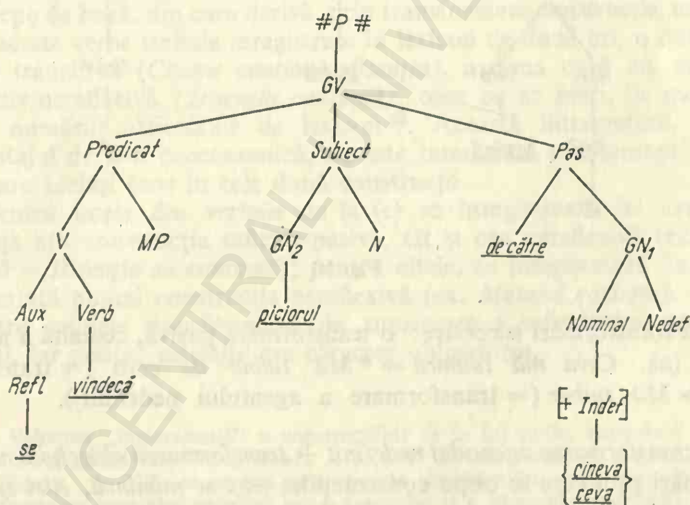

Fig. 9

Avînd ca punct de plecare o structură pasivă (obţinută prin transformarea pasivă), pe care o reprezentăm prin arborele din fig. 9, se obţine, în urma transformării agentului nedefinit, arborele din fig. 10.

În acelaşi mod cu enunţurile de la (a) sînt obţinute şi enunţuri cu pronumele reflexiv la alte persoane decît a III-a, de exemplu: *Mă anemiez Mă asfixiez, Mă blazez, Mă bronzez, Mă gîrbovesc, Mă moleşesc, Mă numesc Ion, Mă neurastenizez, Mă sufoc, Mă şubrezesc, Mă tulbur* etc.,rezultate deci

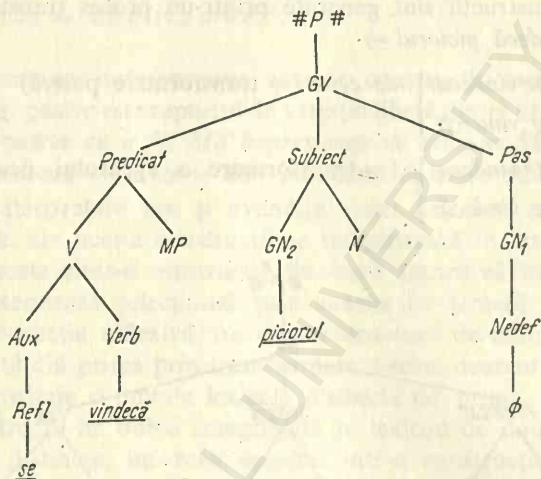

Fig. 10

prin două transformări succesive: o transformare pasivă, cealaltă a agentului nedefinit (ex. *Ceva mă tulbură* ⇒ * *Mă tulbur de ceva* (= transformare pasivă) ⇒ *Mă tulbur* (= transformare a agentului nedefinit)).

b) *transformarea agentului nedefinit* + *transformarea obiectului nedefinit*, transformări prin care se obţin construcţiile: *Aici se mănîncă, Aici se citeşte, Aici se lucrează* etc.

În acest caz, transformarea pasivă este urmată de alte două transformări, una a agentului nedefinit, cealaltă a obiectului nedefinit [26]: *Aici oricine citeşte ceva* ⇒ * *Aici se citeşte ceva de către oricine* (= transformare pasivă) ⇒

[26] În urma „pasivizării", obiectul a devenit subiect.

⇒ *Aici se citește ceva* (= transformare a agentului nedefinit) ⇒ *Aici se citește* (= transformare a obiectului nedefinit) [27].

c) *transformarea agentului nedefinit + transformarea de suprimare a reflexivului*, în urma cărora se obțin construcțiile: *Sulfatul de sodiu cristalizează*, *Metalul cocleşte*, *Discuția continuă*, *Ploaia porneşte*, *Coasa rugineşte*, *Untura rîncezeşte*, *Producția sporeşte*, *Discuția sfîrşeşte*, *Temperatura urcă* etc.

Transformarea pasivă este urmată aici de transformarea agentului nedefinit (ex. *Ceva urcă temperatura* ⇒ * *Temperatura se urcă de ceva* ⇒ *Temperatura se urcă*) şi de suprimarea reflexivului (⇒ *Temperatura urcă*).

Acest mod de interpretare se întemeiază pe înregistrarea variației libere (pentru unele din aceste construcții) între construcția reflexiv-pasivă şi cea nereflexivă (ex. *Discuția continuă — Discuția se continuă*, *Temperatura urcă — Temperatura se urcă*). Preferăm această interpretare şi pentru caracterul ei simplificator, în sensul că verbele din aceste construcții se înregistrează în lexicon o singură dată, considerîndu-se construcția tranzitivă ca fiind construcție de bază, din care derivă prin transformare construcția nereflexivă. Altfel, aceste verbe trebuie înregistrate în lexicon de două ori, o dată cu construcția tranzitivă (*Cineva continuă discuția)*, a doua oară cu construcția intranzitiv-nereflexivă *(Discuția continuă)*, ceea ce ar mări, în mod neeconomic, numărul articolelor de lexicon [28]. Această interpretare, pe lîngă dezavantajul de a fi neeconomică, nu este întemeiată nici semantic, întrucît verbul are acelaşi sens în cele două construcții.

Pentru unele din verbele de la (c) se înregistrează în structura de suprafață atît construcția reflexiv-pasivă, cît şi cea nereflexivă (ex. *Discuția continuă — Discuția se continuă*); pentru altele, se înregistrează în structura de suprafață numai construcția nereflexivă (ex. *Metalul cocleşte*). Înseamnă că pentru primele transformarea de suprimare a reflexivului are caracter opțional, iar pentru celelalte are caracter obligatoriu.

[27] Valoarea „impersonală" a construcțiilor de la (a) şi (b), semnalată frecvent în gramaticile româneşti (cf. *Gram. Acad.*, I, p. 244; *Struct. morf.*, p. 193; Vasiliu, Golopenția, *Sintaxa*, p. 279), se explică prin efectele transformării constituenților nedefiniți (= transformarea agentului nedefinit sau a agentului şi a obiectului nedefinit), care acționează asupra unei structuri pasive. Valoarea „impersonală" din aceste construcții, provenind din simbolul Nedef ocurent în structurile de bază, are cu totul altă sursă în comparație cu sensul impersonal din construcții cu verbe intranzitive: *Se merge pe jos*, *Se ajunge acasă*, *Se călătoreşte bine* (pe care le vom discuta în capitolul II, § 4).

[28] O asemenea analiză este recomandată în articolul lui David M. Perlmutter, *Two verbs Begin*, în *Readings in English Transformational Grammar*, p. 107—115, unde cercetarea lexicologică se face în cadrul unui model *Aspects*. Credem, însă, că şi în cadrul unei scheme de tip *Aspects* este posibilă interpretarea acestor verbe ca fiind o singură unitate lexicală (vezi soluția propusă de noi mai sus).

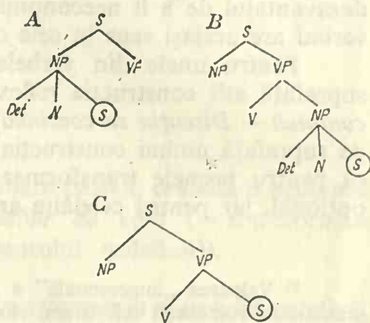
Transformarea de suprimare a reflexivului are ca efect în structura de suprafaţă neutralizarea opoziţiei cazuale nominativ/acuzativ şi a opoziţiilor sintactice activ/pasiv, tranzitiv/intranzitiv [29].

6. *Transformarea de suprimare a Nominalului* este o transformare cu un grad mare de generalitate, prin aplicarea căreia se obţin propoziţii subordonate conjuncţionale şi relative de diferite feluri (completive directe, subiective, completive indirecte).

În această transformare se porneşte de la un transformandum cu structura: ... V⁀Nominal⁀C⁀#P#, sau un transformandum cu structura: ... V⁀Nominal⁀R⁀#P#. După cum gruparea de simboluri Nominal⁀C⁀#P# sau Nominal⁀R⁀#P# se găseşte sub dominanţa nodurilor Obdir, Subiect, Obind, Obsec, GPrep, se obţin respectiv propoziţii subordonate completive directe, indirecte, propoziţii corespunzătoare obiectului secundar, subiective [30].

[29] Se relevă aici modul de rezolvare, într-un model apropiat ca structură de modelul *Aspects*, a unui caz de neutralizare sintactică. Pentru o discuţie mai amplă a fenomenului de neutralizare sintactică, vezi capitolul *Concluzii*, § 4.

[30] Aplicăm aici principiul „complementării grupului nominal" (= noun phrase complementation), formulat de P. S. Rosenbaum (cf. *Phrase Structure Principles of English Complex Sentence Formation*, în *Modern Studies in English*, p. 316 şi urm.).

P. S. Rosenbaum stabileşte două tipuri de „complementare": *complementarea grupului nominal* şi *complementarea grupului verbal*. Potrivit primului tip, simbolul S (= Propoziţie) se introduce sub dominarea imediată a lui NP (= Grup nominal), ca în arborii A şi B. Potrivit celui de al doilea tip, simbolul S se introduce sub dominarea imediată a lui VP (= Grup verbal), ca în arborele C. Cele două tipuri de complementare reprezintă două modalităţi de producere a construcţiilor mai largi decît o propoziţie, deci a construcţiilor conţinînd în structura lor propoziţii subordonate.

Ne deosebim de P. S. Rosenbaum prin acceptarea unui singur tip de complementare: complementarea grupului nominal. Prin urmare, chiar şi construcţii de felul: *Ion binevoieşte să plece, Ion îndrăzneşte să plece, Ion poate să plece* sau *Trebuie să plec, Îmi vine să plîng, Urmează să plec*, în cazul cărora verbul nu acceptă construcţie cu nominal (**Ion binevoieşte faptul să plece* sau * *Trebuie faptul să plece* sînt enunţuri neacceptate în limba română), am considerat că se obţin tot prin complementarea grupului nominal. Deosebirea existentă între construcţiile care nu acceptă nominal şi construcţiile care acceptă nominal apare

În capitolul de faţă vom avea în vedere numai generarea subordonatelor completive directe şi a propoziţiilor corespunzătoare obiectului secundar, dar restricţiile formulate aici pentru funcţionarea transformării de suprimare a Nominalului sînt valabile şi în celelalte situaţii.

6.1. Secvenţele tranzitive cu completive directe introduse conjuncţional *(că, să, dacă)* presupun structura de bază:

$$\ldots V^\frown \left\{ \begin{bmatrix} +\text{Nominal} \\ +\text{Indef} \\ +\text{Abstract} \end{bmatrix} {}^\frown C^\frown \# P \# \right\}_{GN-Obdir}$$

iar subordonatele conjuncţionale corespunzătoare obiectului secundar presupun transformandumul:

$$\ldots V^\frown \left\{ \begin{bmatrix} +\text{Nominal} \\ +\text{Indef} \\ +\text{Abstract} \end{bmatrix} {}^\frown C^\frown \# P \# \right\}_{GN-Obsec}$$

Restricţiile pentru funcţionarea transformării de suprimare a Nominalului, prin care se obţine subordonata conjuncţională, atît cea completivă directă, cît şi cea corespunzătoare obiectului secundar, sînt cuprinse în indicaţiile $\begin{bmatrix} +\text{Indef} \\ +\text{Abstract} \end{bmatrix}$. Formularea restricţiilor $\begin{bmatrix} +\text{Indef} \\ +\text{Abstract} \end{bmatrix}$ pentru Nominal trimite la construcţii conţinînd formativul *faptul: Ştiu faptul că ai venit, Doresc faptul să vii, El cercetează faptul dacă termenii sînt echivalenţi, El mă roagă faptul să plec, El mă întreabă faptul dacă am obosit.*

formulată în lucrarea noastră în termenii distincţiei: caracter obligatoriu al transformării de suprimare a Nominalului/caracter facultativ al aceleiaşi transformări.

Prin renunţarea la complementarea grupului verbal, s-a realizat o simplificare a gramaticii. S-a realizat, de asemenea, omogenizarea, ca mod de generare, a tuturor subordonatelor necircumstanţiale şi distingerea lor de cele circumstanţiale. În plus, s-a depăşit dificultatea practică de a distinge clasa verbelor care acceptă contextul [—— Nominal$^\frown C^\frown \# P \#$] de clasa verbelor care nu acceptă acest context, ci numai [—— $C^\frown \# P \#$].

Ca efect al transformării de suprimare a Nominalului, sub dominanța lui GN—Obdir sau a lui —GNObsec rămîne numai secvența de simboluri $C^\frown\#P\#$:

$$\ldots V^\frown \left(\begin{bmatrix} +\text{Nominal} \\ +\text{Indef} \\ +\text{Abstract} \end{bmatrix} {}^\frown C^\frown\#P\# \right)_{\substack{\text{GN}-\text{Obdir} \\ \text{sau} \\ \text{GN}-\text{Obsec}}} \Rightarrow \ldots V^\frown (C^\frown\#P\#)_{\substack{\text{GN}-\text{Obdir} \\ \text{sau} \\ \text{GN}-\text{Obsec}}}$$

6.1.1. Distincția între *că, să*, pe de o parte, și *dacă*, pe de altă parte, se realizează în funcție de caracteristicile lui P, care, în cazul lui *dacă*, cuprinde trăsătura $(+\text{Int})_{\text{AvP}-\text{P}}$, iar, în cazul lui *că* și *să*, trăsătura $(-\text{Int})_{\text{AvP}-\text{P}}$, unde Int are în vedere interogația totală, deoarece apare sub dominanța Adverbului propozițional din P[31].

Prin urmare, structurile de adîncime din care se obține o propoziție introdusă prin *dacă* sînt de tipul:

$$\ldots V^\frown \begin{bmatrix} +\text{Nominal} \\ +\text{Indef} \\ +\text{Abstract} \end{bmatrix} {}^\frown \textit{dacă}^\frown \ldots {}^\frown (+\text{Int})_{\text{AvP}-\text{P}}$$

iar structurile de adîncime din care se obțin subordonatele introduse prin *că* și *să* sînt de tipul:

$$\ldots V^\frown \begin{bmatrix} +\text{Nominal} \\ +\text{Indef} \\ +\text{Abstract} \end{bmatrix} {}^\frown \begin{Bmatrix} \textit{că} \\ \textit{să} \end{Bmatrix} {}^\frown \ldots {}^\frown (-\text{Int})_{\text{AvP}-\text{P}}$$

6.1.2. Spre deosebire de *dacă*, în cazul căruia apariția este univoc determinată, pe baza unei caracteristici din P, ocurența lui *că* și *să* nu se poate determina decît pînă la nivelul restricțiilor contextuale comune amîndurora. Pentru distincția dintre *că* și *să* nu este posibilă formularea unei reguli care să permită predictibilitatea numai a unuia dintre aceștia. Urmarea o

[31] Pentru semnificația simbolului AvP (= Adverb propozițional), vezi regulile C_1 și C_3 din Vasiliu, Golopenția, *Sintaxa*, p. 67 și 71.

constituie faptul că *dacă* lipseşte din subcategorizare, în locul lui apărînd trăsături contextuale, în timp ce *că* şi *să* intervin nemijlocit în subcategorizarea verbului.

6.2. Secvenţele de suprafaţă care cuprind o subordonată introdusă prin relativ (pronume sau adverb) pornesc de la transformandumul: $\ldots V^\frown Nominal^\frown R^\frown \# P \#$. Se constată două situaţii distincte din punctul de vedere al caracteristicilor semantice şi sintactice ale nominalului.

a) Construcţiile de tipul *El cercetează* $\left\{\begin{matrix}\textit{unde}\\ \textit{cu cine}\end{matrix}\right\}$ *am plecat*, *El mă întreabă* $\left\{\begin{matrix}\textit{unde}\\ \textit{cu cine}\end{matrix}\right\}$ *am plecat* au în structura de adîncime:

$$\ldots V^\frown \left(Det^\frown \begin{bmatrix} +\text{Nominal} \\ +\text{Indef} \\ +\text{Abstract} \end{bmatrix}^\frown R^\frown \# P \# \right)_{\substack{GN-Obdir \\ \text{sau} \\ GN-Obsec}}$$

unde Det reprezintă articolul nehotărît, iar $\begin{bmatrix} +\text{Indef} \\ +\text{Abstract} \end{bmatrix}$ sînt caracteristicile nominalului, care, ca şi în cazul obţinerii subordonatelor conjuncţionale, asigură suprimarea lui. În ceea ce priveşte structura lui P, este obligatorie prezenţa caracteristicilor [+ Indef] şi [+ Int] pentru unul din constituenţi (oricare constituent în afara lui V, ceea ce constituie semnul interogaţiei parţiale), caracteristici care cer ocurenţa formativelor *unde*, *cînd*, *cine*, *ce*... ca elemente de relaţie. Prin urmare, în construcţiile de tip (a), transformarea de suprimare a Nominalului este precedată de o transformare interogativă.

Detaliem structura transformandumului introducînd şi caracteristicile lui P:

$$\ldots V^\frown \left(Det^\frown \begin{bmatrix} +\text{Nominal} \\ +\text{Indef} \\ +\text{Abstract} \end{bmatrix}^\frown R \ldots ^\frown \left(\begin{matrix} +\text{Int} \\ +\text{Indef} \end{matrix} \right)_{Q-P} \right)_{\substack{GN-Obdir \\ \text{sau} \\ GN-Obsec}}$$

unde Q reprezintă orice constituent din P în afara lui V.

Exemplificăm transformarea de suprimare a Nominalului cu: *El cercetează un fapt* $\left\{\begin{matrix}\textit{unde}\\ \textit{cu cine}\end{matrix}\right\}$ *am plecat* ⇒ *El cercetează* $\left\{\begin{matrix}\textit{unde}\\ \textit{cu cine}\end{matrix}\right\}$ *am plecat.* Se generează, în felul acesta, propoziţiile pe care gramatica curentă le numeşte „completive interogative indirecte".

Un verb care satisface o construcţie relativă de tip (a) admite şi ocurenţa în contextul [—— *dacă*⁀ # P #], ceea ce înseamnă că admite şi caracteristica interogaţiei totale pentru P (ex. *El cercetează* $\left\{\begin{matrix}\textit{unde}\\ \textit{cu cine}\\ \textit{dacă}\end{matrix}\right\}$ *am plecat*).

b) Construcţiile de tipul *Ştiu* $\left\{\begin{matrix}\textit{unde}\\ \textit{cu cine}\end{matrix}\right\}$ *ai plecat* au corespondent în structura de adîncime transformandumul:

$$\ldots V^\frown \left(\begin{bmatrix} +\text{Nominal}\\ +\text{Indef}\\ -\text{Abstract}\\ +\text{Circ}^{32} \end{bmatrix}{}^\frown \text{Art}^\frown \text{R}^\frown \# \text{P} \# \right)_{\text{GN-Obdir}}$$

în cazul unui relativ adverbial, şi transformandumul:

$$\ldots V^\frown \left(\begin{bmatrix} +\text{Nominal}\\ +\text{Indef}\\ -\text{Abstract}\\ -\text{Circ}\\ \pm\text{Animat} \end{bmatrix}{}^\frown \text{Art}^\frown \text{R}^\frown \# \text{P} \# \right)_{\text{GN-Obdir}}$$

în cazul unui relativ pronominal.

[32] *Circ* notează una din trăsăturile semantice [+ Loc], [+ Mod], [+ Timp], [+ Cantitate].

Pentru relativul adverbial *unde*, structura de adîncime este:

$$\ldots V^\frown \left[\begin{bmatrix} +\text{Nominal} \\ +\text{Indef} \\ -\text{Abstract} \\ +\text{Loc} \end{bmatrix} {}^\frown \text{Art}^\frown \textit{unde}^\frown \# \text{P} \# \right]_{\text{GN-Obdir}}$$

Pentru relativul adverbial *cînd*, structura de adîncime este:

$$\ldots V^\frown \left[\begin{bmatrix} +\text{Nominal} \\ +\text{Indef} \\ -\text{Abstract} \\ +\text{Timp} \end{bmatrix} {}^\frown \text{Art}^\frown \textit{cînd}^\frown \# \text{P} \# \right]_{\text{GN-Obdir}}$$

Pentru relativul adverbial *cum*, structura de adîncime este[33]:

$$\ldots V^\frown \left[\begin{bmatrix} +\text{Nominal} \\ +\text{Indef} \\ -\text{Abstract} \\ +\text{Mod} \end{bmatrix} {}^\frown \text{Art}^\frown \textit{cum}^\frown \# \text{P} \# \right]_{\text{GN-Obdir}}$$

Pentru relativul adverbial *cît*, structura de adîncime este:

$$\ldots V^\frown \left[\begin{bmatrix} +\text{Nominal} \\ +\text{Indef} \\ -\text{Abstract} \\ +\text{Cantitate} \end{bmatrix} {}^\frown \text{Art}^\frown \textit{cît}^\frown \# \text{P} \# \right]_{\text{GN-Obdir}}$$

[33] Pentru generarea completivei directe introduse prin adverbialul *cum* (ex. *Văd cum vine maşina, Aud cum vine maşina*), vezi articolul Mariei Manoliu Manea, « *Accusativus cum infinitivo» dans les langues romanes*, în CLTA, VI, 1969, p. 129, în care autoarea propune o structură de adîncime conţinînd, în mod necesar, formativul *modul* (ex. *Văd modul în care pomii înfloresc ⟹ Văd cum pomii înfloresc*).

Relativul pronominal *cine* este selectat în condiţiile:

$$\ldots V^\frown \left(\begin{bmatrix} +\text{Nominal} \\ +\text{Indef} \\ -\text{Abstract} \\ -\text{Circ} \\ +\text{Animat} \\ +\text{Uman} \end{bmatrix} {}^\frown\text{Art}^\frown \textit{cine}^\frown \# \text{P} \# \right)^\frown_{\text{GN-Obdir}}$$

iar relativele pronominale *ce* şi *ceea ce*, în condiţiile:

$$\ldots V^\frown \left(\begin{bmatrix} +\text{Nominal} \\ +\text{Indef} \\ -\text{Abstract} \\ -\text{Circ} \\ -\text{Animat} \end{bmatrix} {}^\frown\text{Art}^\frown \begin{Bmatrix} \textit{ce} \\ \textit{ceea ce} \end{Bmatrix}^\frown \# \text{P} \# \right)^\frown_{\text{GN-Obdir}}$$

Pentru construcţiile de tip (b), transformarea de suprimare a Nominalului este precedată de o transformare de relativizare: **Ştiu locul unde ai plecat în locul* ⇒ *Ştiu locul unde ai plecat;* **Ştiu momentul cînd ai plecat în momentul* ⇒ *Ştiu momentul cînd ai plecat;* **Ştiu felul cum ai procedat în felul* ⇒ *Ştiu felul cum ai procedat;* **Ştiu obiectul ce ai mîncat obiectul* ⇒ *Ştiu obiectul ce ai mîncat;* **Ştiu persoana cine a intrat persoana* ⇒ **Ştiu persoana cine a intrat.*

Ceea ce asigură, în cazul relativelor de tip (b), aplicarea transformării de suprimare a Nominalului este trăsătura acestuia [+ Indef], care, în condiţiile ocurenţei în P a relativului, caracterizat şi el prin [+ Indef], permite suprimarea Nominalului fără pierdere de informaţie semantică.

6.2.1. Sintetizînd observaţiile făcute mai sus, construcţiile relative de tip (a) şi (b) se disting prin următoarele:

— În construcţiile relative de tip (b), transformarea de suprimare a Nominalului este precedată de o transformare de relativizare, în timp ce în construcţiile de tip (a), aceeaşi transformare este precedată de o transformare interogativă. Ca urmare, R reprezintă în construcţiile de tip (b) un element de relativizare, iar în construcţiile de tip (a) — un element interogativ.

— Nominalul, pe lîngă trăsătura comună [+ Indef], prezintă caracteristici deosebite pentru cele două tipuri de construcţii. Prezenţa trăsăturii [+ Abstract] alături de trăsătura [+ Indef], pentru relativele de tip (a), înseamnă lexicalizarea nominalului prin formativul *faptul*, ceea ce înrudeşte aceste propoziţii cu propoziţiile conjuncţionale. Spre deosebire de acestea, la relativele de tip (b), nominalul se caracterizează prin [— Abstract].

— În structura de adîncime (b), nominalul este ocurent în contextul [——— Art], semnificînd articolul hotărît, faţă de nominalul din (a) care apare în contextul [Det ———], semnificînd articolul nehotărît. Aşa se explică faptul că în (b), spre deosebire de (a), deşi nominalul este indefinit, el vizează persoane sau obiecte cunoscute vorbitorului: *Ştiu locul...*, *Ştiu persoana...* — e vorba de un loc determinat, de o persoană determinată. Se deduce de aici că, sub aspectul nedefinirii, este mai ridicat gradul de nedefinire din (a) faţă de (b).

6.3. Comparînd *transformarea de suprimare a Nominalului* cu *transformarea constituenţilor nedefiniţi*[34], se constată că ambele transformări au ca rezultat suprimarea unui nominal şi că ambele funcţionează în condiţiile trăsăturii [+ Indef] pentru nominalul suprimat. Deosebirea dintre ele constă în aceea că transformarea constituenţilor nedefiniţi presupune o structură de bază în care este ocurent simbolul Nedef, iar transformarea de suprimare a Nominalului presupune o structură de bază care cuprinde, în mod obligatoriu, fie expansiunea lui GN în care este ocurentă secvenţa $C^\frown \# P \#$, fie expansiunea lui GN în care este ocurentă secvenţa $R^\frown \# P \#$.

7. *Subcategorizarea verbului avînd ca punct de plecare trăsătura categorială* + [——— Obdir].

Observaţiile cuprinse în prima parte a capitolului dau posibilitatea stabilirii setului complet de trăsături sintactice şi selecţionale cu rol semnificativ în subcategorizare şi, în plus, includ cîteva indicaţii privind ordonarea regulilor de subcategorizare. Facem abstracţie de construcţiile tranzitiv-reflexive (tipul *Mă spăl*) şi de construcţiile tranzitiv-reciproce (tipul *Ion şi Gheorghe se salută*), care vor forma obiect special de cercetare în capitolele următoare.

7.1.

$$SC_1 : V \rightarrow SC / \pm \text{———} \text{ Obdir}$$

[34] Vezi § 4.1.

Clasele de subcategorizare sînt:

I. $\begin{bmatrix} +\text{V} \\ +[\text{——Obdir}] \end{bmatrix}$ II. $\begin{bmatrix} +\text{V} \\ -[\text{——Obdir}] \end{bmatrix}$

ex. *Ion scrie lecţia* ex. *Calul aleargă*

Cele două clase de verbe reflectă distincţia tranzitiv/intranzitiv, manifestată uneori în cadrul unei singure reprezentări fonologice:

Ion aduce
- a) *o carte* (cuiva) „a lua cu sine un lucru şi a veni cu el undeva sau la cineva"
- b) {*cu o trestie* / *a trestie*} „a se asemăna cu..."

Ion cîntăreşte
- a) {*pe cineva* / *ceva*} „a determina greutatea unei persoane sau a unui obiect cu ajutorul cîntarului"
- b) *50 de kilograme* „a avea o anumită greutate"

Există o clasă de verbe care se caracterizează în structura de suprafaţă prin ± [——Obdir], adică prin posibilitatea de a alege între o construcţie tranzitivă şi una intranzitivă (prepoziţională sau cu dativul): ex. *a ajuta cuiva || a ajuta pe cineva, a succeda cuiva || a succeda pe cineva, a spera ceva || a spera la ceva, a uita ceva || a uita de ceva, a îngriji pe cineva || a îngriji de cineva* etc.[35].

În asemenea situaţii, optăm pentru una din construcţii ca aparţinînd structurii de bază, anume pentru construcţia tranzitivă, şi considerăm cealaltă construcţie, cea intranzitivă, ca aparţinînd în exclusivitate structurii de suprafaţă, unde se obţine prin transformare din construcţia tranzitivă. Am optat pentru construcţia tranzitivă ca structură de bază avînd în vedere că toate

[35] Avem a face în structura de suprafaţă cu un caz de *variaţie liberă la nivel sintactic*. Variaţia liberă la nivel sintactic constă în capacitatea aceluiaşi formativ lexical de a alege între două sau mai multe construcţii sintactice, fără nici o modificare în planul semnificaţiei. Vezi capitolul *Concluzii*, § 3.

aceste construcţii acceptă pasivizarea, iar generarea construcţiilor pasive presupune cu necesitate ocurenţa simbolului Pas şi implicit a simbolului Obdir în structura de bază.

Aceste verbe se vor marca în lexicon prin trăsătura categorială + [—— Obdir] şi prin admiterea unei transformări locale de înlocuire a unui constituent prin alt constituent $\left(\text{Obdir} \Rightarrow \begin{Bmatrix} \text{GPrep} \\ \text{Obind} \end{Bmatrix}\right)$. Formativul lexical *a căuta* „a îngriji” prezintă în comun cu formativul lexical *a căuta* „a încerca să găseşti” trăsătura categorială + [—— Obdir]. Ele se deosebesc, însă, prin aceea că *a căuta* „a îngriji” acceptă, în plus, o transformare de înlocuire a constituentului Obdir prin GPrep (*de*... Ac⁀GN).

8. Subcategorizarea se realizează în continuare pe baza trăsăturilor selecţionale. Alegerea trăsăturilor selecţionale care intervin în subcategorizare nu se stabileşte în mod arbitrar. Selectarea şi justificarea acestor trăsături se efectuează în strînsă legătură cu analiza transformărilor pe care le suferă structurile de adîncime, în sensul că sînt semnificative şi deci alese pentru subcategorizare numai acele trăsături semantice ale simbolurilor categoriale învecinate pe care le relevă operaţiile de transformare, adică numai acele trăsături semantice reprezentînd condiţii pentru funcţionarea transformărilor [36].

8.1.

$$SC_2\,[37]\!: V \rightarrow SC/\text{——} \langle \pm \text{Animat} \rangle_{\text{Nominal}-\text{Obdir}}$$

Clasele de verbe sînt:

I. $\begin{bmatrix} +\text{V} \\ [\text{——} \langle + \text{Animat} \rangle_{\text{Nominal}-\text{Obdir}}] \end{bmatrix}$

ex. *a invita, a jigni, a linguşi, a maltrata, a mitui, a mulge, a nedreptăţi, a ocărî, a ofensa, a omorî, a ostraciza, a otrăvi, a ţesăla* etc.

II. $\begin{bmatrix} +\text{V} \\ [\text{——} \langle - \text{Animat} \rangle_{\text{Nominal}-\text{Obdir}}] \end{bmatrix}$

ex. *a actualiza, a adnota, a afîna, a agonisi, a ajusta, a amenaja, a amortiza, a amplifica, a anula, a apreta, a ara, a asana, a asedia* etc.

[36] Se evidenţiază aici relaţia sintaxă-semantică în interiorul componentului sintactic, în sensul dependenţei semanticii de componentul transformaţional. Numai în acest mod se justifică includerea regulilor selecţionale în sintaxă.

[37] Marca semantică [+ Animat] este relevantă sintactic în generarea propoziţiilor relative de tip (b) (vezi mai înainte, § 6.2.), constituind una din condiţiile de selecţie a unui relativ pronominal.

III. $\begin{bmatrix} +\text{V} \\ [\text{———} \langle \pm \text{Animat} \rangle_{\text{Nominal-Obdir}}] \end{bmatrix}$

ex. *a căuta, a combate, a compara, a confunda, a demasca, a evita, a găsi, a ignora, a imita, a măsura, a muşca, a muta, a neglija* etc.

Notă [38]. Prezenţa clasei de verbe al cărei obiect direct poate fi [± Animat] alături de celelalte două evidenţiază faptul că opoziţia [+ Animat]/[— Animat] asigură distingerea formativelor verbale în unele cazuri, în timp ce în altele aceeaşi distincţie rămîne nesemnificativă. În construcţiile:

Judecătorul achită
- a) *datoria* „a plăti, a lichida"
- b) *pe cineva* „a declara nevinovat"

El adoptă
- a) *o lege* „a accepta"
- b) *un copil* „a înfia"

El a amendat
- a) *o lege* „a modifica prin amendamente"
- b) *pe cineva* „a aplica o amendă"

[38] Introducem sub *notă* observaţii care depăşesc subcategorizarea propriu-zisă, dar care depind de ea. Vom include aici observaţii privind stabilirea inventarului de formative, precum şi unele informaţii de natură semantică, pe care ni le furnizează elaborarea detaliată a componentului sintactic.

Stabilirea inventarului de formative lexicale, deci a unităţilor lexico-sintactice distincte, reprezentînd articole (înregistrări) distincte în lexicon, este o operaţie deosebită de operaţia de subcategorizare, dar care se efectuează în funcţie de inventarul de trăsături sintactice şi selecţionale relevante în subcategorizare. Subliniem faptul că în stabilirea verbelor-unităţi lexico-sintactice distincte, pe lîngă inventarul de trăsături sintactice şi selecţionale stabilit prin subcategorizarea strictă şi selecţională a verbului, intervine un inventar de trăsături semantice inerente verbului, evidenţiat prin operaţia de subcategorizare noncontextuală a verbului. Introducem aici un punct de vedere diferit de cel al lui N. Chomsky, la care numai numele (= substantivul) cunoaşte o subcategorizare noncontextuală în funcţie de trăsături semantice inerente. Punctul nostru de vedere concordă cu cel exprimat în Vasiliu, Golopenţia, *Sintaxa*, p. 107.

El avansează
- a) *fonduri* „a acorda cu anticipație (cu privire la bunuri materiale)"
- b) *pe cineva* „a ridica în grad"

El notează
- a) *ceva* „a însemna în scris"
- b) *pe cineva*
  — „a califica cu ajutorul notelor pe un elev sau student";
  — „a însemna pe cineva în vederea sancționării"

distingerea formativelor în interiorul aceleiași reprezentări fonologice se realizează pe baza opoziției [+ Animat]/[– Animat]. În construcțiile: *El acoperă* {*pe cineva* / *ceva*}, *El admiră* {*pe cineva* / *ceva*}, *El aduce* {*pe cineva* / *ceva*}, aceeași distincție este însă nerelevantă.

8.2.

$$SC_3^{39}: \quad V \rightarrow SC/\text{——} \langle \pm \text{Uman} \rangle_{\text{Nominal}-\text{Obdir}}$$

Clasele de verbe sînt:

I. $\begin{bmatrix} +V \\ [\text{——} \langle +\text{Uman} \rangle_{\text{Nominal}-\text{Obdir}}] \end{bmatrix}$

ex. *a admonesta, a alfabetiza, a ambiționa, a amnistia, a apostrofa, a aresta, a deporta, a maltrata, a măguli, a mitui, a mulțumi, a muștrului, a ofensa, a ostraciza* etc.

II. $\begin{bmatrix} +V \\ [\text{——} \langle -\text{Uman} \rangle_{\text{Nominal}-\text{Obdir}}] \end{bmatrix}$

ex. *a adăpa, a asmuți, a ierna* („a adăposti mai ales oi în timpul iernii"), *a paște* („a păzi animalele la pășune"), *a potcovi, a priponi, a țesăla* etc.

[39] Trăsătura selecțională [Uman] este relevantă în transformarea de suprimare a lui *pe* (vezi nota 16), caracteristica [– Uman] fiind condiția de funcționare a acestei transformări. De asemenea, este relevantă în transformarea prin care se obțin relativele de tip (b), cele introduse prin *cine* (vezi § 6.2).

$$\text{III.} \begin{bmatrix} +\text{V} \\ [\text{———}\langle \pm \text{Uman}\rangle_{\text{Nominal-Obdir}}] \end{bmatrix}$$

ex. *a chema*, *a chinui*, *a crește*, *a izgoni*, *a întărîta*, *a mîngîia*, *a obișnui*, *a omorî*, *a otrăvi*, *a răni*, *a striga*, *a ucide* etc.

Notă. Opoziția [+ Uman]/[— Uman], ca trăsături semantice ale nominalului obiect direct, nu asigură distingerea formativelor verbale, observație care se întemeiază pe faptul că nu găsim două formative verbale cu aceeași reprezentare fonologică, dar cu configurații semantice diferite, care să se opună unul altuia exclusiv prin trăsăturile selecționale [+ Uman]/[— Uman].

8.3.

$$SC_4{}^{40}\text{: V} \rightarrow \text{SC}/\text{———}\langle \pm \text{Indef}\rangle_{\text{Nominal-Obdir}}$$

regulă din care se obțin clasele de verbe:

$$\text{I.} \begin{bmatrix} +\text{V} \\ [\text{———}\langle + \text{Indef}\rangle_{\text{Nominal-Obdir}}] \end{bmatrix} \quad \text{II.} \begin{bmatrix} +\text{V} \\ [\text{———}\langle - \text{Indef}\rangle_{\text{Nominal-Obdir}}] \end{bmatrix}$$

$$\text{III} \begin{bmatrix} +\text{V} \\ [\text{———}\langle \pm \text{Indef}\rangle_{\text{Nominal-Obdir}}] \end{bmatrix}$$

Numai clasele I și III suportă transformarea obiectului direct nedefinit, deci conțin verbe pe care le înregistrăm și în construcții tranzitiv-absolute (ex. *a citi*, *a lucra*, *a scrie*, *a cînta*, *a mînca* etc.). Verbele din clasa II, fiind caracterizate prin obiecte directe cu trăsătura [— Indef], nu acceptă transformarea obiectului direct nedefinit, deci nu pot apărea în construcții tranzitiv-absolute (ex. *a afîna*, *a amenaja*, *a amortiza*, *a arbora*, *a-și asuma*, *a decerna* etc.). Trăsătura [+ Indef] dobîndește și altă semnificație sintactică în asociere cu trăsătura [+ Abstract], pe care o relevă regula SC_5.

[40] Trăsătura selecțională [+ Indef] este relevantă în transformarea obiectului direct nedefinit (vezi § 4.1. și 4.2.) și în transformarea de suprimare a nominalului (vezi § 6), constituind una din condițiile de funcționare a acestor transformări.

8.4.

SC_5[41]: $V \rightarrow SC \; / \; \begin{array}{l} \text{———} \langle + \text{Indef} \rangle_{Nominal-Obdir} \\ \text{———} \langle \pm \text{Abstract} \rangle_{Nominal-Obdir} \end{array}$

Clasele de verbe sînt:

I. $\begin{bmatrix} +V \\ [\text{———} \langle + \text{Indef} \rangle_{Nominal-Obdir}] \\ [\text{———} \langle + \text{Abstract} \rangle_{Nominal-Obdir}] \end{bmatrix}$ II. $\begin{bmatrix} +V \\ [\text{—} \langle + \text{Indef} \rangle_{Nominal-Obdir}] \\ [\text{—} \langle - \text{Abstract} \rangle_{Nominal-Obdir}] \end{bmatrix}$

III. $\begin{bmatrix} +V \\ [\text{———} \langle + \text{Indef} \rangle_{Nominal-Obdir}] \\ [\text{———} \langle \pm \text{Abstract} \rangle_{Nominal-Obdir}] \end{bmatrix}$

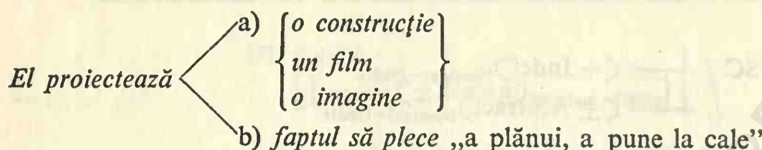
Prima clasă grupează verbele tranzitive care admit completive directe introduse prin *că, să* sau *dacă*, deci introduse conjuncţional, şi propoziţii relative de tip (a). Clasa a doua grupează verbele tranzitive care admit completive directe relative de tip (b), iar clasa a treia are în vedere verbele care admit atît completive directe conjuncţionale, cît şi completive directe relative de tip (b).

Notă. Setul de trăsături $\begin{bmatrix} + \text{Indef} \\ + \text{Abstract} \end{bmatrix}$, definind verbele ocurente într-unul din contextele [—— *că*⁀ # P #], [—— *să*⁀ # P #] sau [—— *dacă*⁀ # P #], are valoare distinctivă în stabilirea inventarului de formative:

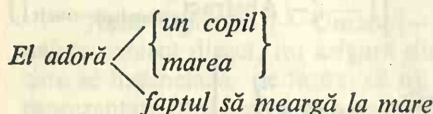
El apreciază
a) {*oamenii* / *produsele*} „a preţui la justa valoare"
b) *faptul că n-am muncit destul* „a socoti, a considera"

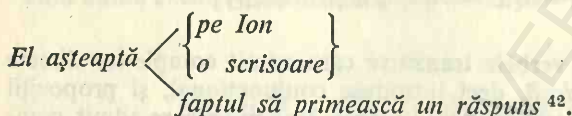
El aude
a) {*pe Ion* / *zgomote*} „a percepe cu ajutorul auzului"
b) *faptul că Ion a plecat* „a afla"

[41] Trăsătura selecţională [+ Abstract] alături de trăsătura [+ Indef] constituie condiţiile de funcţionare a transformării de suprimare a Nominalului, transformare prin care se obţin propoziţiile completive directe conjuncţionale (§ 6.1.) şi completivele directe relative de tip (a) (§ 6.2.).

Pentru alte verbe, prezența acelorași trăsături este nerelevantă în operația de stabilire a formativelor verbale:

Se deduce de aici că pentru primele verbe trăsăturile $\begin{bmatrix} + \text{Indef} \\ + \text{Abstract} \end{bmatrix}$ ale obiectului direct sînt transferabile asupra verbului, în timp ce pentru ultimele aceleași trăsături rămîn exterioare verbului.

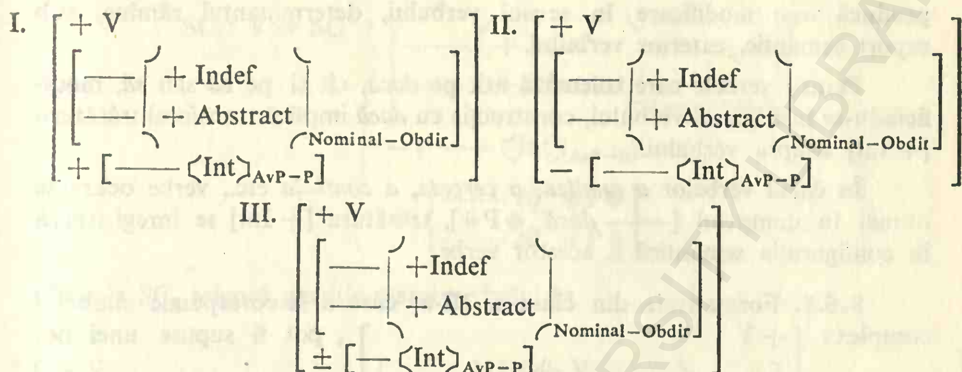
8.5.

$$SC_6{}^{43}: V \rightarrow SC \left/ \begin{bmatrix} \text{———} \begin{Bmatrix} + \text{Indef} \\ + \text{Abstract} \end{Bmatrix}_{\text{Nominal}-\text{Obdir}} \\ \text{———} \end{bmatrix} \right. \pm \text{———} \{\text{Int}\}_{\text{AvP}-\text{P}}$$

[42] Sensul verbului rămîne același și în contextul obiectului direct *faptul*, caracterizat prin $\begin{bmatrix} + \text{Indef} \\ + \text{Abstract} \end{bmatrix}$, și în contextul unui obiect direct caracterizat prin $\begin{bmatrix} - \text{Indef} \\ - \text{Abstract} \end{bmatrix}$, spre deosebire de primele exemple *(a aprecia, a auzi, a proiecta)*, unde sensul verbului se schimbă în funcție de setul de trăsături semantice care se asociază obiectului direct.

[43] Trăsătura + [——Int] este semnificativă în generarea propozițiilor subordonate introduse prin *dacă* (vezi § 6.1.1.).

iar clasele de verbe sînt:

Prima clasă are în vedere verbele tranzitive care admit pe *dacă* şi nu admit pe *că* şi *să*: *a analiza, a cerceta, a controla, a examina, a proba, a verifica* (ex. *El analizează dacă*..., dar **El analizează că*..., **El analizează să*...).

Clasa a doua grupează verbele care nu admit pe *dacă*, dar admit pe *că* sau *să* (sau şi pe *că* şi pe *să*): *a accepta, a admite, a afirma, a adora, a agrea, a aştepta* (ex. *El afirmă că*..., dar * *El afirmă dacă*...).

Clasa a treia cuprinde verbe care admit completive directe introduse atît prin *dacă*, cît şi prin *că* sau *să* (ex. *El apreciază* {*că mărfurile sînt bune* / *dacă mărfurile sînt bune*}, *El a calculat* {*că ajunge pînă seara* / *dacă ajunge pînă seara*}).

Notă. Pentru ultima clasă de verbe, contextul [——*dacă*⁀#P#] este nesemnificativ în operaţia de distingere a formativelor verbale. În cazul altor verbe, acelaşi context determină distingerea a două unităţi lexico-sintactice, ca în exemplele:

El încearcă
- a) *să fugă* „a căuta să..."
- b) *dacă apa este caldă* „a verifica, a proba"

El urmăreşte
- a) *să fugă* „a avea drept scop..."
- b) *dacă soluţia este corectă* „a studia, a examina"

Pentru verbele care admit pe *dacă*, dar şi pe *că* sau *să*, fără să se producă vreo modificare în sensul verbului, determinantul rămîne, sub raport semantic, exterior verbului.

Pentru verbele care tolerează atît pe *dacă*, cît şi pe *că* sau *să*, modificîndu-se însă sensul verbului, construcţia cu *dacă* implică transferul trăsăturii [+ Int] asupra verbului.

În cazul verbelor *a analiza, a cerceta, a controla* etc., verbe ocurente numai în contextul [—— *dacă*⁀ # P #], trăsătura [+ Int] se înregistrează în configuraţia semantică a acestor verbe.

8.5.1. Formativele din clasa a III-a, cărora le corespunde simbolul complex:

$$\begin{bmatrix} + V \\ \begin{bmatrix} \text{——} \left\{ \begin{matrix} + \text{Indef} \\ + \text{Abstract} \end{matrix} \right\} {}^\frown\text{Nominal} - \text{Obdir} \end{bmatrix} \\ \pm [\text{——} \langle \text{Int} \rangle_{AvP-P}] \end{bmatrix}$$

, pot fi supuse unei noi subcategorizări, după cum ocurenţa în contextul [—— *dacă*⁀ # P #] cere sau nu şi alte restricţii contextuale în afara acelora cuprinse în SC_6. Pentru verbe ca *a aprecia, a calcula* nu se înregistrează nici o restricţie contextuală în afara acelora deja formulate. Pentru verbe ca *a şti, a afla, a spune, a adăuga, a aminti, a mărturisi* etc., secvenţele *El n-a spus dacă se mai întoarce, El ne va spune dacă se mai întoarce* sînt acceptate, în timp ce secvenţa **El a spus dacă se mai întoarce* nu este posibilă. În cazul ultimelor verbe, mărcile $\begin{bmatrix} + \text{Afirmativ} \\ + \text{Trecut} \end{bmatrix}$ nu tolerează trăsătura $\langle + \text{Int} \rangle_{AvP}$. Se impune ca lexiconul să cuprindă această restricţie.

Notă. Se deduce de aici că în absenţa uneia din trăsăturile [+ Afirmativ], [+ Trecut] sau a amîndurora funcţionează o regulă de transfer semantic cu direcţia P → V, prin care trăsătura [+ Int] este transferată asupra verbului, regulă care se blochează în prezenţa setului de trăsături $\begin{bmatrix} + \text{Afirmativ} \\ + \text{Trecut} \end{bmatrix}$.

Există deci o trăsătură în configuraţia semantică a acestor verbe care, integrînd sensurile $\begin{bmatrix} + \text{Afirmativ} \\ + \text{Trecut} \end{bmatrix}$, ajunge netolerantă faţă de trăsătura [+ Int].

8.6.

$$SC_7: V \to SC \;\Big/\; \left[\; \left[\begin{matrix} \text{——} \\ \text{——} \end{matrix} \left(\begin{matrix} +\text{Indef} \\ +\text{Abstract} \end{matrix} \right)_{\text{Nominal-Obdir}} \right] \;-\; [\text{——}\ \langle \text{Int} \rangle_{AvP-P}] \;+\; \left\{ \begin{matrix} \text{——}\ \textit{că}^\frown \# P \# \\ \text{——}\ \textit{să}^\frown \# P \# \end{matrix} \right\} \;\right]$$

Regula SC_7 asigură partiţia clasei verbului în:

$$\text{I.} \begin{bmatrix} +V \\ \left[\begin{matrix} \text{——} \\ \text{——} \end{matrix} \left(\begin{matrix} +\text{Indef} \\ +\text{Abstract} \end{matrix} \right)_{\text{Nominal-Obdir}} \right] \\ -[\text{——}\ \langle \text{Int} \rangle_{AvP-P}] \\ +[\text{——}\ \textit{că}^\frown \# P \#] \end{bmatrix} \qquad \text{II.} \begin{bmatrix} +V \\ \left[\begin{matrix} \text{——} \\ \text{——} \end{matrix} \left(\begin{matrix} +\text{Indef} \\ +\text{Abstract} \end{matrix} \right)_{\text{Nominal-Obdir}} \right] \\ -[\text{——}\ \langle \text{Int} \rangle_{AvP-P}] \\ +[\text{——}\ \textit{să}^\frown \# P \#] \end{bmatrix}$$

$$\text{III} \begin{bmatrix} +V \\ \left[\begin{matrix} \text{——} \\ \text{——} \end{matrix} \left(\begin{matrix} +\text{Indef} \\ +\text{Abstract} \end{matrix} \right)_{\text{Nominal-Obdir}} \right] \\ -[\text{——}\ \langle \text{Int} \rangle_{AvP-P}] \\ + \left\{ \begin{matrix} \text{——}\ \textit{că}^\frown \# P \# \\ \text{——}\ \textit{să}^\frown \# P \# \end{matrix} \right\} \end{bmatrix}$$

Primul set de trăsături are în vedere verbele tranzitive care admit completive directe introduse prin *că*: *El adevereşte că...*, *El afirmă că...*, *El arată că...*, *El presimte că...*, *El pretextează că...* etc.

Al doilea set de trăsături are în vedere verbele tranzitive care admit completive directe introduse prin *să*: *El adoră să...*, *El a aranjat să...*,

El aşteaptă să..., El permite să..., El a planificat să..., El a plănuit să..., El a poruncit să..., El preferă să... etc.

Ultima clasă de verbe grupează verbele tranzitive ocurente atît în contextul [—— *că*⌒#P#], cît şi în contextul [—— *să*⌒#P#]: *El accentuează* {*că vom pleca mai devreme* / *să plecăm mai devreme*}, *El a adăugat* {*că venim toţi* / *să venim toţi*}, *El ne-a amintit că* {*că lucrarea trebuie terminată* / *să terminăm lucrarea*} etc.

Notă. Pentru verbele din ultima clasă, opoziţia *că/să* este nerelevantă în stabilirea inventarului de formative verbale, în sensul că ocurenţa succesivă în contextul [—— *că*⌒#P#] sau [—— *să*⌒#P#] nu asigură distingerea a două formative lexicale, neatrăgînd nici o modificare în configuraţia semantică a verbului.

În alte cazuri, selectarea succesivă a contextelor [—— *că*⌒#P#] şi [—— *să*⌒#P#] determină distingerea a două formative verbale, fiecare dintre acestea avînd o configuraţie semantică proprie:

El presupune că furtul s-a produs ieri
„a crede, a bănui"

Meseria (aceasta) presupune să ai simţ de răspundere
„a cere"

El pretinde
a) *că nu mă pricep la politică*
„a susţine, a afirma"
b) *să-i dau bani*
„a cere"

8.6.1. Selectarea contextului [—— *să*⌒#P#] determină, în unele cazuri, restricţii în construcţia lui P, constînd în obligativitatea identităţii subiectului din P cu cel al verbului regent (ex. *Ion a apucat să plece, Ion binevoieşte să ne ajute, Ion poate să plece* etc.). Cum această restricţie nu are caracter de generalitate şi nu este predictibilă (adică deductibilă din alte caracteristici sintactico-semantice), ea va fi înregistrată în lexicon, pentru fiecare formativ care o prezintă, ca trăsătură sintactică idiosincratică.

8.7.

$$SC_8[44]: V \rightarrow SC \left| \begin{array}{l} \text{———} \ \{+ \text{Indef}\}_{\text{Nominal}-\text{Obdir}} \\ \text{———} \ \{- \text{Abstract}\}_{\text{Nominal}-\text{Obdir}} \\ \left\{ \begin{array}{l|l} \text{———} & + \text{Loc} \\ \text{———} & + \text{Timp} \\ \text{———} & + \text{Mod} \\ \text{———} & + \text{Cantitate} \end{array} \right\}_{\text{Nominal}-\text{Obdir}} \end{array} \right.$$

Examinarea claselor de verbe obţinute prin regula SC_8 arată existenţa unei clase distincte faţă de celelalte, clasă caracterizată prin:

$$\left[\begin{array}{l} + V \\ [\text{———} \{+ \text{Indef}\}_{\text{Nominal}-\text{Obdir}}] \\ [\text{———} \{- \text{Abstract}\}_{\text{Nominal}-\text{Obdir}}] \\ [\text{———} \{+ \text{Mod}\}_{\text{Nominal}-\text{Obdir}}] \end{array} \right]$$

ex. *El mi-a descris (modul) cum se vînează, El a inventat (modul) cum se fabrică acest produs, El ascultă (modul) cum cade ploaia, El priveşte (modul) cum curge apa.* Aceste verbe nu admit construcţii cu alte relative adverbiale decît *cum* (**El ascultă unde..., *El a inventat cînd...*).

Notă. Pe baza setului de trăsături $\left[\begin{array}{l} + \text{Indef} \\ - \text{Abstract} \\ + \text{Mod} \end{array} \right]$ este posibilă distingerea formativelor verbale, situaţie pe care o înregistrăm şi în interiorul aceleiaşi reprezentări fonologice:

El a inventat
- a) *modul cum se fabrică acest produs* „a descoperi"
- b) *faptul că m-a întîlnit* „a scorni pe socoteala cuiva"

[44] Trăsăturile selecţionale [+ Loc], [+ Timp], [+ Mod], [+ Cantitate] sînt semnificative în generarea completivelor relative de tip (b) introduse prin relativ adverbial (vezi § 6.2.).

În acest caz, setul de trăsături $\begin{bmatrix} + \text{Indef} \\ - \text{Abstract} \\ + \text{Mod} \end{bmatrix}$ este exterior verbului. Pentru celelalte verbe *(a descrie, a asculta, a privi)*, în cazul cărora singura construcţie admisă este construcţia completivelor cu *cum*, acelaşi set de trăsături aparţine configuraţiei semantice a verbului.

9. În continuare, regulile de subcategorizare vor cuprinde indicaţii de cu totul altă natură decît cele avute în vedere pînă aici, şi anume acceptarea sau nonacceptarea uneia din transformările discutate în partea I [45]. Faţă de regulile $SC_1 - SC_8$, reguli de subcategorizare contextuală strictă sau selecţională, regulile următoare vor fi de subcategorizare noncontextuală.

9.1. Subcategorizarea în funcţie de acceptarea *transformării obiectului direct nedefinit* are ca punct de plecare clasa de verbe reprezentată prin simbolul complex:

$$\begin{bmatrix} + \text{V} \\ + [\text{——— Obdir}] \\ [\text{———} \langle + \text{Indef} \rangle_{\text{Nominal}-\text{Obdir}}] \end{bmatrix}$$

clasă pe care am obţinut-o prin regulile de subcategorizare SC_1 şi SC_4. Trăsătura [+ Indef] este o condiţie de funcţionare a transformării constituenţilor nedefiniţi. Asupra acestei clase acţionează regula SC_9, care asigură partiţia în:

$$\text{I.} \begin{bmatrix} + \text{V} \\ + [\text{——— Obdir}] \\ [\text{———} \langle + \text{Indef} \rangle_{\text{Nominal}-\text{Obdir}}] \\ + \text{T. Obdir nedef} \end{bmatrix} \quad \text{II.} \begin{bmatrix} + \text{V} \\ + [\text{——— Obdir}] \\ [\text{———} \langle + \text{Indef} \rangle_{\text{Nominal}-\text{Obdir}}] \\ - \text{T. Obdir nedef} \end{bmatrix}$$

[45] Ordonarea regulilor de subcategorizare în acest fel, adică realizarea subcategorizării în funcţie de trăsăturile selecţionale şi n u m a i d u p ă a c e e a efectuarea subcategorizării în funcţie de acceptarea sau nonacceptarea unei transformări, se bazează pe faptul că pentru unele transformări condiţiile de funcţionare a acestora sînt de natură semantică, constituind trăsături selecţionale ale simbolurilor categoriale. Relaţia sintaxă—semantică în interiorul componentului sintactic devine, în acest fel, extrem de complexă: transformările reprezintă sursa de stabilire a trăsăturilor selecţionale, iar subcategorizarea realizată în funcţie de acceptarea transformărilor presupune în mod necesar efectuarea în prealabil a subcategorizării selecţionale.

I ex. *a accepta, a aştepta, a citi, a cînta, a iubi, a lucra, a mînca, a observa, a scrie, a urî* etc.

II ex. *a adăuga, a adora, a agrea, a afirma, a clarifica, a considera, a deduce, a menţiona, a preconiza, a prefera* etc.

SC_9 arată că nu orice verb tranzitiv care acceptă un obiect direct cu trăsătura [+ Indef] admite implicit şi transformarea obiectului direct nedefinit, adică nu orice verb cu obiect direct indefinit admite construcţia tranzitiv-absolută. Sînt posibile în limba română construcţiile *Ion citeşte, Punctul lui de vedere convinge, Lui îi place să insinueze, Toamna predispune la melancolie, Îi place să cînte, El iubeşte* etc., asupra cărora a acţionat transformarea obiectului direct nedefinit, dar sînt nereperate construcţiile **Ion adoră*, **Ion agreează*, **Legea preconizează*, **Ion preferă*, cuprinzînd verbe care nu admit această transformare.

Pentru cele două clase de verbe se pot formula următoarele reguli de redundanţă sintactică:

$$V_I \rightarrow + [\text{———} \{Nedef\}_{GN-Obdir}]$$

$$V_{II} \rightarrow - [\text{———} \{Nedef\}_{GN-Obdir}]$$

care arată că verbele din clasa I admit concatenarea Nominalului obiect direct cu simbolul Nedef, în timp ce verbele din clasa II nu admit concatenarea simbolului Nominal (de sub dominanţa lui Obdir) cu simbolul Nedef.

9.2. *Transformarea de suprimare a Nominalului* pare să fie nesemnificativă în operaţia de subcategorizare, întrucît, în cazul acesteia, există o condiţionare univocă între caracteristicile selecţionale ale verbului

$$\left[\begin{matrix} \text{———} \\ \text{———} \end{matrix} \left\{ \begin{matrix} + \text{Indef} \\ + \text{Abstract} \end{matrix} \right\}_{Nominal-Obdir} \right]$$

şi acceptarea acestei transformări, în sensul că orice verb caracterizat prin trăsătura categorială + [——— Obdir] şi trăsăturile selecţionale $\left[\begin{matrix} \text{———} \\ \text{———} \end{matrix} \left\{ \begin{matrix} + \text{Indef} \\ + \text{Abstract} \end{matrix} \right\}_{Nominal-Obdir} \right]$ admite în mod necesar şi transformarea de suprimare a Nominalului [46].

[46] Din acest punct de vedere, există diferenţe între obiectul direct şi subiect, în sensul că în cazul subiectului, transformarea de suprimare a Nominalului este relevantă pentru subcategorizare (vezi capitolul II, § 10.3.).

Se poate deci formula regula de redundanţă:

$$\begin{bmatrix} +\text{V} \\ +[\text{———— Obdir}] \\ \left[\text{———} \left\{\begin{array}{l}+\text{Indef}\\ +\text{Abstract}\end{array}\right\}\right]_{\text{Nominal}-\text{Obdir}} \end{bmatrix} \rightarrow +\text{T. Nominal suprimat}$$

care simplifică indicaţiile din lexicon prin aceea că, dîndu-se caracteristicile clasei de verbe menţionate mai sus, nu sînt necesare indicaţii suplimentare privind acceptarea transformării de suprimare a Nominalului.

Ceea ce apare indicat în lexicon este faptul că pentru unele verbe această transformare are caracter facultativ, în structura de suprafaţă înregistrîndu-se atît construcţia cu nominal şi propoziţie (ex. *El află faptul că Ion a plecat*), cît şi construcţia fără nominal, numai cu propoziţie (ex. *El află că Ion a plecat*), iar pentru altele, aceeaşi transformare are caracter obligatoriu, în structura de suprafaţă înregistrîndu-se numai construcţia cu propoziţie şi fără nominal (ex. *Ion binevoieşte să plece*, *El consideră că am procedat bine*, *Ion îndrăzneşte să plece*). De asemenea, lexiconul cuprinde informaţia că unele verbe tranzitive admit ca trăsături selecţionale pentru obiectul direct exclusiv setul de trăsături $\begin{bmatrix}+\text{Indef}\\ +\text{Abstract}\end{bmatrix}$, în timp ce altele admit un set mai variat de trăsături selecţionale. Ca urmare, în structura de suprafaţă, primele se construiesc în exclusivitate (sau de preferinţă) cu propoziţii conjuncţionale (ex. *El binevoieşte să plece*, *El catadicseşte să vină*, *El consideră că este vinovat*, *El cutează să plece*, *El găseşte că sînt vinovat*, unde *a găsi* „a fi de părere că...”, *El se jură că n-a furat*, *El poate să plece*, *El recunoaşte că a greşit*), în timp ce celelalte apar în construcţii mult mai variate (ex. *Ion agreează* {*marea* / *pe Gheorghe* / *să se plimbe*},

Ion ascunde {*pe Gheorghe* / *cartea* / *că este bolnav* / *locul unde...* / *modul cum...* / *persoana cu cine...*}).

9.3. Subcategorizarea verbelor în funcție de acceptarea *transformării pasive* asigură partiția verbelor în următoarele clase:

I. $\begin{bmatrix} +\text{V} \\ +[\text{——— Obdir}] \\ +\text{T. Pas} \end{bmatrix}$

ex. *Ion citește o carte/ Cartea este citită de Ion; Ion asigură plecarea/ Plecarea se asigură de către Ion; Mă preocupă ceva/ Mă preocup de ceva.*

II. $\begin{bmatrix} +\text{V} \\ +[\text{——— Obdir}] \\ -\text{T. Pas} \end{bmatrix}$

ex. *Ion are o carte, Plecarea comportă riscuri, Sticla conține apă, Imprudența l-a costat viața, Ion cutează ceva, El îndrăznește ceva, El pățește ceva, Nu mă privește situația ta, Ion vrea ceva.*

Se pot formula următoarele reguli de redundanță sintactică:

a) $\begin{bmatrix} +\text{V} \\ +[\text{——— Obdir}] \\ +\text{T. Pas} \end{bmatrix} \rightarrow +[\text{——— Pas}]$

b) $\begin{bmatrix} +\text{V} \\ +[\text{——— Obdir}] \\ -\text{T. Pas} \end{bmatrix} \rightarrow -[\text{——— Pas}]$

de unde se deduce că simbolul Pas este facultativ în structura de adîncime. În acest sens am stabilit în prima parte a capitolului că raportul dintre simbolurile Pas și Obdir este unilateral: numai simbolul Pas implică ocurența simbolului Obdir, nu și invers[47].

9.3.1. În interiorul clasei I de verbe este posibilă o nouă subcategorizare[48], după cum verbul admite toate formativele pasivului: a) *de către‿fi*... Part, b) *se*, c) reflexiv din seria *mă, te, se, ne, vă, se* sau admite numai una din aceste posibilități.

[47] Vezi § 2.1.

[48] *Subcategorizarea*, în acest caz, are în vedere formative și deci se situează nu la nivelul structurii de adîncime, ci în structura de suprafață, la nivelul constituenților concreți. Este vorba aici de subcategorizare în sensul curent al termenului, și nu în sens transformațional.

9.3.2. Lexiconul va cuprinde şi trăsăturile mai puţin frecvente, cu caracter particular, idiosincratic, ca de exemplu:

— caracteristica verbului de a apărea într-o construcţie pasivă asupra căreia a acţionat în mod obligatoriu transformarea agentului nedefinit (ex. *Mă blazez, Mă bronzez, Mă asfixiez* etc.);

— caracteristica verbului de a apărea într-o construcţie pasivă asupra căreia a acţionat transformarea agentului nedefinit şi cea de suprimare a reflexivului (ex. *Discuţia continuă*).

10. *Subcategorizarea verbului în funcţie de simbolul Obsec.*

10.1. Am constatat în prima parte (§ 3.3.) existenţa unui raport de implicaţie între simbolurile Obsec şi Obdir, în sensul că Obsec implică ocurenţa lui Obdir, dar nu şi invers. Am constatat, de asemenea, un raport de coocurenţă între trăsătura categorială + [—— Obsec] şi trăsătura selecţională $[\text{——} \langle + \text{Uman} \rangle_{\text{Nominal}-\text{Obdir}}]$.

Se deduce din aceste observaţii că subcategorizarea în funcţie de simbolul categorial Obsec se efectuează numai în interiorul clasei de verbe reprezentate prin simbolul complex:

$$\begin{bmatrix} + \text{V} \\ + [\text{——} \text{ Obdir}] \\ [\text{——} \langle + \text{Uman} \rangle_{\text{Nominal}-\text{Obdir}}] \end{bmatrix}$$

Regula de subcategorizare este:

$$\text{SC:} \quad \text{V} \rightarrow \text{SC} \Big/ \begin{array}{l} + [\text{——} \text{ Obdir}] \\ [\text{——} \langle + \text{Uman} \rangle_{\text{Nominal}-\text{Obdir}}] \\ \pm [\text{——} \text{ Obsec}] \end{array}$$

iar clasele obţinute sînt:

$$\text{I.} \begin{bmatrix} + \text{V} \\ + [\text{——} \text{ Obdir}] \\ [\text{——} \langle + \text{Uman} \rangle_{\text{Nominal}-\text{Obdir}}] \\ + [\text{——} \text{ Obsec}] \end{bmatrix} \quad \text{II.} \begin{bmatrix} + \text{V} \\ + [\text{——} \text{ Obdir}] \\ [\text{——} \langle + \text{Uman} \rangle_{\text{Nominal}-\text{Obdir}}] \\ - [\text{——} \text{ Obsec}] \end{bmatrix}$$

I

ex. *a anunța pe cineva ceva, a asculta pe cineva ceva* (unde *a asculta* „a verifica cunoștințe"), *a chestiona pe cineva ceva, a dăscăli pe cineva să fie cu grijă, a examina pe cineva ceva* (unde *a examina* „a verifica un elev, student"), *a informa pe cineva ceva, a implora pe cineva să plece, a iscodi pe cineva ceva* (unde *a iscodi* „a pune cuiva întrebări cu scop informativ"), *a întreba pe cineva ceva, a învăța pe cineva ceva* etc.

II

ex. *a admonesta pe cineva, a aresta pe cineva* etc.

Notă. Opoziția + [—— Obsec]/— [—— Obsec] asigură distingerea mai multor formative verbale, situație care se poate constata chiar în cadrul aceleiași reprezentări fonologice:

Ion
a) *m-a ascultat lecția*
„a verifica cunoștințe"
b) *ascultă* {*discursul* / *pe profesor*}
„a fi atent la ceva sau la cineva"

Ion
a) *m-a examinat toată materia*
„a verifica cunoștințele unui elev, student"
b) *a examinat* {*situația* / *bolnavul*}
1) „a cerceta cu atenție"; 2) (Despre medici) „a cerceta un bolnav sau o parte a corpului"

Ion
a) *m-a ispitit ceva*
„a iscodi"
b) *m-a ispitit la ceva*
„a tenta, a ademeni"

10.2. În structura de suprafață există o clasă de verbe cu obiect secundar care prezintă fenomenul variației libere, fie în sensul variației libere dintre constituentul Obsec și un grup prepozițional necircumstanțial (ex. *a convinge*

pe cineva ceva // *a convinge pe cineva la ceva, a deprinde pe cineva ceva* // *a deprinde pe cineva cu ceva, a hotărî pe cineva ceva* // *a hotărî pe cineva la ceva* etc.), fie în sensul variației libere dintre constituenții Obdir și Obind (ex. *a anunța pe cineva ceva* // *a anunța cuiva ceva, a vesti pe cineva ceva* // *a vesti cuiva ceva* etc.) [49].

În asemenea situații, se impune optarea pentru una din structuri ca aparținînd structurii de bază. Alegerea n-a ridicat dificultăți pentru structurile în care obiectul direct intră în raport de variație liberă cu un obiect indirect (*a anunța pe cineva ceva* // *a anunța cuiva ceva*). În acest caz, structura cu obiect direct acceptă pasivizarea (= *Cineva a fost anunțat ceva*), ceea ce impune alegerea ca structură de bază a unei structuri în care este ocurent simbolul Pas și implicit simbolul Obdir, deci alegerea structurii *a anunța pe cineva ceva*. Alegerea n-a avut, însă, criterii la fel de sigure pentru cazul cînd obiectul secundar intră în variație liberă cu un grup prepozițional. Aici am optat pentru construcția cu obiect secundar ca aparținînd structurii de bază, pentru un argument de natură semantică (semnificația constituentului aflat în variație liberă) și pentru un argument de natură sintactică (acest constituent implică ocurența în enunț a obiectului direct, deci între el și obiectul direct se stabilește un raport de implicație).

10.3. Subcategorizarea selecțională a verbelor care admit obiect secundar se efectuează pe baza unor reguli identice cu cele formulate pentru obiectul direct. În cazul obiectului secundar, însă, subcategorizarea selecțională este mult simplificată, dată fiind posibilitatea formulării următoarei reguli de redundanță:

$$\begin{bmatrix} +\text{V} \\ +[\text{——}\ \text{Obsec}] \end{bmatrix} \longrightarrow \begin{bmatrix} [\text{——}\ \{-\text{Animat}\}_{\text{Nominal-Obsec}}] \\ [\text{——}\ \{+\text{Indef}\}_{\text{Nominal-Obsec}}] \end{bmatrix}$$

regulă care limitează partiția selecțională a verbelor exclusiv la acele trăsături selecționale coocurente cu $\begin{bmatrix} -\text{Animat} \\ +\text{Indef} \end{bmatrix}$, și anume:

a) $$\begin{Bmatrix} -\text{Animat} \\ +\text{Indef} \\ +\text{Abstract} \end{Bmatrix}_{\text{Nominal-Obsec}}$$

[49] Această instabilitate a structurilor cu obiect secundar, constatată la nivelul structurii de suprafață, pune în evidență o anumită reacție a limbii de neacceptare a structurilor în care distincția între doi constituenți nu este clar marcată prin elemente de expresie. Găsim în această instabilitate o indicație în plus pentru faptul că, la nivelul structurii de adîncime, cei doi constituenți, obiectul direct și al doilea obiect neprepozițional, nu sînt de același tip (vezi concluziile noastre din § 3.1.).

$$\text{b)} \begin{Bmatrix} -\text{Animat} \\ +\text{Indef} \\ -\text{Abstract} \\ +\text{Circ} \end{Bmatrix}_{\text{Nominal}-\text{Obsec}}$$

Subcategorizarea verbelor în funcție de setul (a) de trăsături selecționale are ca rezultat distingerea următoarelor clase de verbe:

— verbe care admit ca obiect secundar o propoziție conjuncțională introdusă prin *dacă* (ex. *Ion m-a întrebat dacă l-am văzut pe Gheorghe*);

— verbe care admit ca obiect secundar o propoziție conjuncțională introdusă prin *că* și *să* sau numai prin unul din acestea (ex. *Ion m-a convins* $\begin{Bmatrix} \textit{să plec} \\ \textit{că trebuie să plec} \end{Bmatrix}$, *Ion m-a sfătuit să plec, El m-a bîrfit că sînt mincinos*).

Subcategorizarea în funcție de setul de trăsături (b) are ca rezultat distingerea clasei de verbe care admite ca obiect secundar o propoziție relativă de tip (b) (ex. *Ion m-a examinat cum se produce acest material*).

10.4. Transformarea de suprimare a Nominalului și transformarea obiectului secundar nedefinit sînt nesemnificative în subcategorizarea verbelor tranzitive cu obiect secundar, deoarece funcționează următoarele reguli de redundanță sintactică:

$$\text{a)} \begin{bmatrix} +\text{V} \\ +[\text{——— Obsec}] \end{bmatrix} \longrightarrow +\text{T.Nominal suprimat}$$

$$\text{b)} \begin{bmatrix} +\text{V} \\ +[\text{——— Obsec}] \end{bmatrix} \longrightarrow +\text{T. Obsec nedef}$$ [50].

[50] Prin aplicarea transformării obiectului secundar nedefinit se obțin construcții de tipul: *Ion ascultă pe Gheorghe, Ion examinează pe Gheorghe.* Se ajunge la o situație de ambiguitate sintactică în structura de suprafață, dată fiind posibilitatea interpretării acestor construcții fie ca enunțuri cu un singur obiect, deci generate prin reguli de constituenți, fie ca enunțuri cu obiectul secundar suprimat, deci obținute prin transformare. Asistăm în structura de suprafață la un caz de suprimare a unei opoziții sintactice, și anume se suprimă opoziția +[——— Obsec]/− [——— Obsec].

CAPITOLUL II

SUBIECTUL. SUBCATEGORIZAREA VERBULUI ÎN FUNCŢIE DE SUBIECT. CONSTRUCŢIILE CU VALOARE IMPERSONALĂ

1. Poziţia simbolului Subiect în arborele sintactic reprezentînd structura propoziţiei este cea din fig. 1.

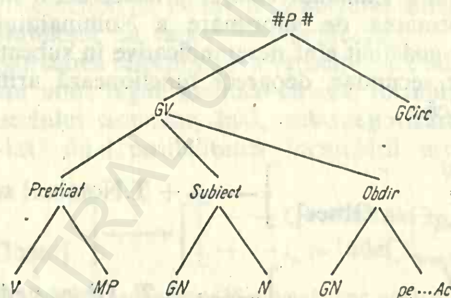

Fig. 1

Simbolul Subiect se găseşte sub dominanţa directă a nodului GV, deci la acelaşi nivel al derivaţiei sintactice cu simbolurile Predicat, Obdir, Obsec, Obind, şi domină, la rîndul lui, simbolurile GN şi N, unde N reprezintă nominativul.

Simbolul Subiect se introduce în gramatică prin următoarele reguli de constituenţi:

(1) #P# → GV⁀(GCirc)

(2) GV → Predicat⁀(Subiect)⁀(Obdir)...

(3) Subiect → GN⁀N

1.1. În locul arborilor din fig. 2 şi 3,

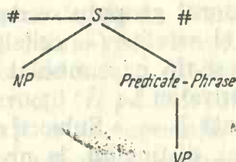

Fig. 2

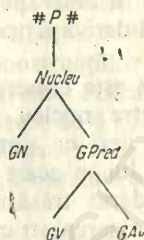

Fig. 3

primul reprezentînd structura propoziţiei la N. Chomsky, *Aspects*, iar celălalt, la Vasiliu, Golopenţia, *Sintaxa*, am propus o derivaţie sintactică diferită, cu următoarele modificări privind poziţia şi statutul subiectului:

a) Simbolul Subiect, considerat noţiune funcţională în modelul transformaţional clasic şi ca atare neintrodus în derivaţia sintactică a propoziţiei, devine, în concepţia noastră, un simbol categorial de tipul Predicat, Obdir, Obind, Obsec, Atributiv, GCirc, GCant [1].

b) Faţă de N. Chomsky, *Aspects*, şi Vasiliu, Golopenţia, *Sintaxa*, care prezintă în comun izolarea, în cadrul propoziţiei, a grupului nominal cu funcţie de subiect de grupul predicatului, noi am inclus simbolul categorial Subiect sub dominanţa directă a nodului GV. Subiectul dobîndeşte, în felul acesta, o poziţie similară cu a celorlalţi modificatori verbali: obiect direct, obiect indirect, atributiv.

Această modificare a fost determinată de un anume mod de concepere a grupului verbal: grupul verbal este o secvenţă de constituenţi în interiorul căreia verbul îndeplineşte rolul de nucleu, impunînd gravitarea celorlalţi constituenţi în jurul lui, inclusiv a subiectului, prin intermediul cazului şi al prepoziţiei. Rolul de concatenare în interiorul grupului verbal, cu direcţia sateliţi → nucleu, revine deci cazului şi prepoziţiei. Sub acest

[1] Argumentele pentru suplimentarea inventarului de simboluri categoriale, prin introducerea simbolurilor Subiect, Obdir, Obind, Predicat, GCirc, GCant, sînt expuse în capitolul I, § 1.1.

aspect, subiectul nu se deosebeşte de ceilalţi modificatori verbali, cazul asigurînd, şi în situaţia acestuia, legătura strînsă cu verbul [2].

c) Am inclus în derivaţie, sub dominanţa directă a simbolului Subiect şi la acelaşi nivel al derivaţiei cu simbolul *pe*... Ac, simbolul N, reprezentînd cazul nominativ.

Simbolul Caz este conceput, în interiorul grupului verbal, ca element de concatenare între nucleu (= verbul) şi sateliţi (= ceilalţi constituenţi în afara verbului), deci ca simbol de acelaşi tip cu simbolul Prep, ceea ce justifică includerea lui în acest punct al derivaţiei [3].

d) Am considerat trăsătura categorială [—— Subiect] cu rol semnificativ în subcategorizarea strictă a verbului, distingînd, la nivelul structurii de adîncime, două clase de verbe care se opun prin: + [—— Subiect]/ — [—— Subiect] [4].

Această modificare are ca punct de plecare includerea simbolului Subiect sub dominanţa directă a nodului GV: toate simbolurile categoriale de sub dominanţa nodului GV participă la subcategorizarea verbului [5].

Considerarea subiectului ca trăsătură semnificativă în subcategorizarea strictă a verbului se justifică cu atît mai mult în condiţiile limbii române, unde se înregistrează construcţii de tipul: *I se abate (îi abate) de plecare*, *I s-a acrit de şcoală*, *Îi arde de plimbare*, *I s-a năzărit de plecare*, *Îi pare* {*bine* / *rău*} *de ceva*, *Îi pasă de ceva*, *I s-a urît de tine*, a căror caracteristică structurală

[2] Inconvenientele izolării subiectului de grupul predicatului au fost evidenţiate în lucrări de orientare netransformaţională: Sorin Stati, *Sintagma şi locul ei în structura limbii*, în „Elemente de lingvistică structurală", Bucureşti, Edit. Ştiinţifică, 1967, p. 118; Valeria Guţu Romalo, *În problema clasificării verbelor*, id., p. 294; L. Tesnière, *Eléments de syntaxe structurale*, Paris, 1959, p. 104; R. Lagane, *Problèmes de définition. Le sujet*, în „Langue française. La syntaxe", 1969, 1, p. 63 şi urm.

Şi în unele lucrări transformaţionale s-a renunţat la izolarea subiectului de grupul predicatului (vezi Eddy Roulet, *Syntaxe de la proposition nucléaire en français parlé. Etude tagmémique et transformationnelle*, 1969, AIMAV, Bruxelles).

Ch. J. Fillmore neagă, de asemenea, utilitatea separării subiectului, separare pe care o consideră ca „neîntemeiată pe fapte de limbă" şi „ascunzînd multe paralele structurale între subiect şi obiectul direct" (vezi *The Case*, p. 17). Una din caracteristicile modelului fillmorian al cazurilor este scoaterea în evidenţă a rolului verbului, în cadrul propoziţiei, de nucleu în jurul căruia gravitează toţi actanţii, inclusiv subiectul.

[3] Pentru poziţia simbolului Caz în derivaţie, vezi discuţia din capitol I, § 1.2.

[4] Punctul de vedere exprimat aici se deosebeşte de punctul de vedere clasic, potrivit căruia orice propoziţie nucleu conţine, în mod obligatoriu, grupul nominal subiect şi, ca urmare, trăsătura categorială [—— Subiect] este nesemnificativă în subcategorizarea strictă.

[5] Amintim aici regula generalizată de subcategorizare strictă a lui V (vezi N. Chomsky, *Aspects*, p. 96): $V \rightarrow SC/\text{——}\,\alpha$, unde α reprezintă un context care satisface condiţia $V\alpha$ este o expansiune a lui GV.

este imposibilitatea ocurenței în enunț a unui nominativ și deci a subiectului. Existența acestor enunțuri ne permite să admitem că și în structura de adîncime se găsesc construcții caracterizate prin nonocurența subiectului, deci că există construcții fără subiect generate prin reguli de constituenți.

Nu includem în această categorie, a construcțiilor de adîncime fără subiect, enunțuri de tipul: *Tună, Fulgeră, Plouă, Burează, Viscolește* etc., pe care — din rațiuni ce urmează să le expunem în § 3.4. — le considerăm în exclusivitate ale structurii de suprafață. Lipsa subiectului în cele două tipuri de construcții (*Îi pasă de ceva* și *Plouă)* constituie o trăsătură comună numai în structura de suprafață.

Admițînd trăsătura categorială [——— Subiect] ca trăsătură cu rol semnificativ în subcategorizarea strictă a verbului, se rezolvă o anumită inconsecvență din gramatica lui N. Chomsky, în care subiectul nu intervine în subcategorizarea strictă a verbului, dar intervine în subcategorizarea selecțională a acestuia. Or, se știe că regulile de selecție acționează în mod necesar asupra simbolurilor categoriale cu care operează regulile de subcategorizare strictă.

e) În rescrierea lui GV, Subiectul este un simbol facultativ, ca și Obdir, Obind, Atributiv, deoarece nu orice expansiune a lui GV cuprinde, în mod necesar, un subiect.

2. Din expansiunile lui GV în care este ocurent simbolul Subiect face parte și simbolul Impers. Simbolul Impers este de același tip cu simbolurile Pas, Int. Rolul lui este să anunțe o transformare cu caracter obligatoriu (= transformarea impersonală) și să specifice conținutul semantic al acestei transformări.

Raportat la ceilalți constituenți din expansiunea lui GV, simbolul Impers stabilește următoarele relații: a) *o relație de implicație*[6] față de simbolul Subiect, în sensul că ocurența simbolului Impers cere cu necesitate ocurența în aceeași expansiune a simbolului Subiect, dar nu și invers (orice structură care suferă transformarea impersonală este obligatoriu o structură cu subiect, dar nu orice structură cu subiect suportă transformarea impersonală); b) *o relație de incompatibilitate* față de simbolul Obdir, ceea ce înseamnă că orice structură conținînd simbolul Impers exclude ocurența în aceeași expansiune a simbolului Obdir (se deduce de aici că transformarea impersonală se limitează la structurile intranzitive).

Cuprindem aceste relații din interiorul lui GV în următoarea regulă

[6] În capitolul I am discutat alte exemple de implicație din expansiunile lui GV: între Pas și Obdir, între Obsec și Odir.

de redundanță sintactică:

$$\begin{bmatrix} +\text{V} \\ +[\text{———Impers}] \end{bmatrix} \longrightarrow \begin{bmatrix} +[\text{———Subiect}] \\ -[\text{———Obdir}] \end{bmatrix}$$

3. În vederea efectuării subcategorizării în funcție de subiect este necesară analiza transformărilor care afectează, în interiorul unei expansiuni a lui GV, simbolul Subiect. Analiza transformărilor permite completarea setului de trăsături sintactice și selecționale cu rol semnificativ în subcategorizare.

3.1. *Transformarea subiectului nedefinit*[7] are ca rezultat următoarele construcții de suprafață:

— *Amurgește, Bubuie, Burează, Burnițează, (Afară) cerne, Fulgeră, Geruiește, Ninge, Plouă, Toarnă (cu găleata), Trăsnește, Viscolește, Vremuiește,* deci construcții cu verbe care exprimă fenomene ale naturii;

— *Bate la ușă, A spus la radio, Spun că s-ar fi dărîmat podul,* așa-numitele construcții cu subiect nedeterminat.

Din punctul de vedere al modalității de generare, includem tot aici construcțiile: *Mă doare, Miroase a pîine caldă, A tocat de vecernie, A trecut de miezul nopții, Îmi spune Ion, Îmi zice Ion, Mă strigă Ion, Mă cheamă Ion.*

Tuturor acestor construcții, care în structura de suprafață se caracterizează prin lipsa subiectului, le corespunde în structura de adîncime o construcție cu subiect.

3.2. Transformarea subiectului nedefinit acționează asupra unui transformandum care satisface următoarele condiții: a) în structura lui este ocurent simbolul Subiect; b) în structura lui este ocurent simbolul Nedef, avînd ca istorie derivativă Nedef > GN > Subiect; c) Nominalul subiect se caracterizează prin trăsătura [+ Indef].

Transformarea subiectului nedefinit constă în suprimarea simbolurilor Nominal și N de sub dominanța nodului Subiect, ceea ce înseamnă că sub dominanța Subiectului rămîne exclusiv simbolul Nedef, fără corespondent fonologic. Ceea ce permite suprimarea simbolului Nominal fără pierdere de informație semantică este caracteristica [+ Indef], care, în condițiile ocurenței simbolului Nedef, face ca nominalul subiect să fie semantic redundant.

[7] Transformarea constituenților nedefiniți a fost amplu discutată în capitolul I, § 4.1. Aici avem în vedere un caz particular al acestei transformări: o transformare a subiectului nedefinit. Toate condițiile de funcționare a transformării constituenților nedefiniți formulate în § 4.1. sînt valabile și aici.

Transformarea subiectului nedefinit acţionează asupra arborilor din fig. 4, 5 şi 6.

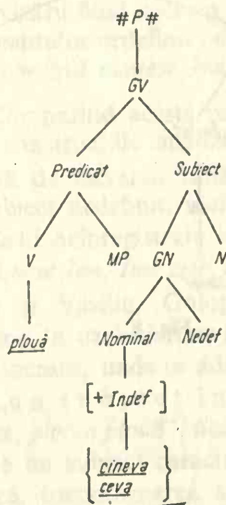

Fig. 4

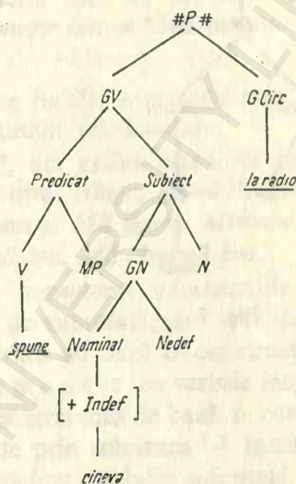

Fig. 5

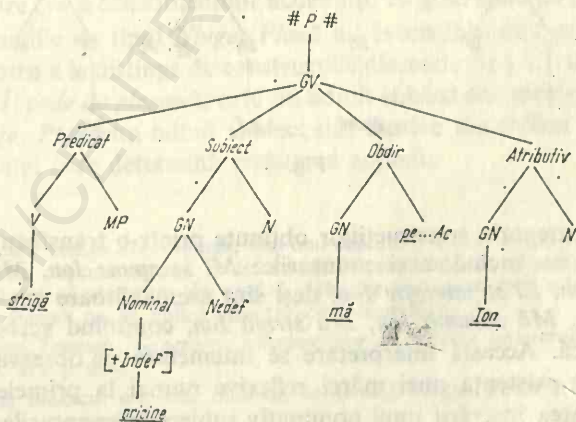

Fig. 6

Arborii rezultaţi din transformare sînt cei din fig. 7, 8, 9.

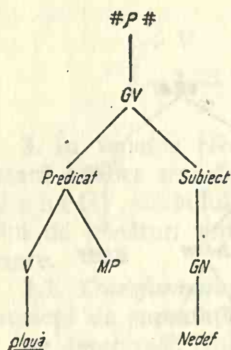

Fig. 7

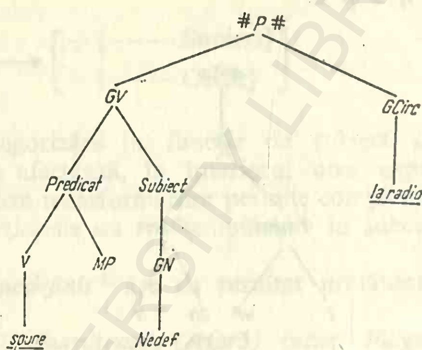

Fig. 8

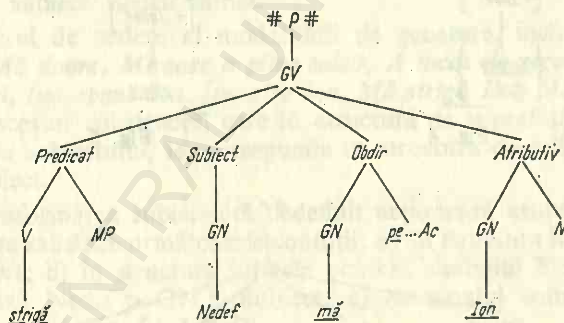

Fig. 9

3.3. În categoria construcţiilor obţinute printr-o transformare a subiectului nedefinit nu includem şi enunţurile: *Mi se spune Ion, Mi se zice Ion, Mă numesc Ion, El se numeşte Ion,* deşi sînt asemănătoare cu: *Îmi zice Ion, Îmi spune Ion, Mă cheamă Ion, Mă strigă Ion,* conţinînd verbe din aceeaşi clasă semantică. Această interpretare se întemeiază pe observaţii de natură structurală: a) existenţa unei mărci reflexive numai la primele construcţii; b) imposibilitatea inserării unui nominativ subiect în enunţurile *Mi se spune Ion, Mi se zice Ion.*

De aceea, considerăm enunțurile *Mi se spune Ion*, *Mi se zice Ion* obținute în urma unei transformări impersonale *(Oricine îmi spune Ion ⇒ ⇒ Mi se spune Ion)*[8], iar enunțurile *Mă numesc Ion*, *El se numește Ion* le interpretăm ca fiind generate prin două transformări: o transformare pasivă (marca pasivizării fiind aici un reflexiv din seria *mă, te, se, ne, vă, se*) și cealaltă a agentului nedefinit *(Oricine mă numește Ion ⇒ *Mă numesc Ion de către oricine ⇒ Mă numesc Ion)*.

3.4. Comparînd aceste rezultate cu alte lucrări românești care au pus în discuție construcțiile analizate aici, constatăm următoarele:

— Față de lucrarea Lilianei Ionescu[9], am extins categoria construcțiilor cu subiect nedefinit, incluzînd aici și tipul *Ninge*, *Plouă*[10], precum și alte construcții neînregistrate la Liliana Ionescu: *Mă doare*, *Miroase a pîine caldă*, *Îmi spune Ion*, *Îmi zice Ion*, *Mă strigă Ion*, *Mă cheamă Ion*.

— Ca și Vasiliu, Golopenția[11], am considerat construcțiile *Ninge*, *Plouă* ca fiind în exclusivitate ale structurii de suprafață, dar spre deosebire de această lucrare, unde se admite ca structură de bază o construcție care să conțină „un subiect în acord semantic cu verbele respective: *zăpada ninge, ploaia plouă*", noi am propus ca structură de bază o construcție care conține un subiect caracterizat semantic prin trăsătura [+ Indef] și, ca transformare, transformarea subiectului nedefinit. Soluția adoptată de noi pare să fie mai economică, întrucît, în locul unei transformări care este introdusă în gramatică special pentru a explica aceste construcții, se face apel la o transformare (= a constituenților nedefiniți) cu grad mare de generalitate.

— Construcțiile de tipul *Ninge*, *Plouă* nu le-am introdus prin reguli de constituenți, pentru a le distinge de construcțiile discutate în § 1.1.d (ex. *Nu-mi pasă de nimeni*, *Îi arde de plecare*), care nu admit subiect din motive sintactice, în timp ce *Ninge*, *Plouă* nu admit subiect din motive semantice: dificultatea precizării agentului care determină realizarea acțiunii.

[8] Pentru transformarea impersonală, vezi mai departe § 4. Am considerat că enunțul *Mi se spune Ion* este obținut dintr-o transformare impersonală, și nu dintr-una pasivă, avînd în vedere faptul că structura de bază (= *Oricine îmi spune Ion*) este intranzitivă. Or, transformarea pasivă nu se aplică structurilor intranzitive.

[9] Vezi Liliana Ionescu, *Generarea construcțiilor cu subiect nedeterminat*, în SCL, XVIII, 1967, 4, p. 413 și urm.

[10] La Liliana Ionescu, *art. cit.*, tipul de construcții *Ninge*, *Plouă* este introdus în gramatică prin reguli de constituenți.

[11] Vezi Vasiliu, Golopenția, *Sintaxa*, p. 77.

4. *Transformarea impersonală* are ca rezultat generarea construcţiilor reflexiv-impersonale de tipul: *Se pleacă mîine, Nu se vine tîrziu acasă, Se merge pe jos, Se ajunge acasă, Se munceşte bine* etc., a căror caracteristică structurală este imposibilitatea ocurenţei în enunţ a unui nominativ subiect.

4.1. Transformarea impersonală acţionează în condiţiile ocurenţei în transformandum a simbolului Impers [12]. Transformarea impersonală se aplică unei structuri de bază personale şi intranzitive, deci unei structuri care cuprinde, în mod obligatoriu, constituentul Subiect şi exclude, în mod obligatoriu, constituentul Obdir.

Transformarea impersonală constă în:

T. impers	$V^\frown MP^\frown GN^\frown N^\frown Impers^\frown(X)$					
(obl.)	1	2	3	4	5	(6)
	$\Rightarrow$ 1	2	∅	∅	5	(6)

Unde: (1) 5 > Subiect > GV
(2) 1—2 > Predicat > GV

Condiţii de aplicare: (1) 3—4 > Subiect > GV
(2) 5 > GV
(3) 3 să fie reprezentat prin formative cu trăsăturile $\begin{bmatrix} +\text{Uman} \\ +\text{Indef} \end{bmatrix}$.

X, simbol facultativ în structura de bază, reprezintă alt sau alţi constituenţi ai propoziţiei, în afara lui Obdir.

Rezultatele acestei transformări constau în: a) suprimarea simbolurilor GN şi N, amîndouă aflate sub dominanţa nodului Subiect; b) trecerea simbolului Impers de sub dominanţa directă a lui GV sub dominanţa directă a

[12] Pentru caracteristicile simbolului Impers şi pentru poziţia lui în arborele sintactic, vezi § 2.

Subiectului, deci simbolul Impers ia în derivație locul simbolurilor suprimate [13].

Ceea ce asigură suprimarea simbolurilor GN și N fără pierdere de informație semantică este caracteristica nominalului subiect [+ Indef], trăsătură care, în prezența simbolului Impers, conferă nominalului caracter redundant.

4.2. Simbolul Impers se rescrie prin Refl, iar regula lexicală de rescriere a reflexivului este:

$$\text{Refl} \;/\; \begin{array}{l} \rightarrow se \\ \{\text{—}\}_{\text{Impers}} \end{array}$$

Deci Refl aflat sub dominanța simbolului Impers admite o singură realizare: *se*.

4.3. Ilustrăm regula de transformare impersonală cu următorul exemplu: *Cineva pleacă mîine* ⇒ *Se pleacă mîine* (structura de bază în fig. 10).

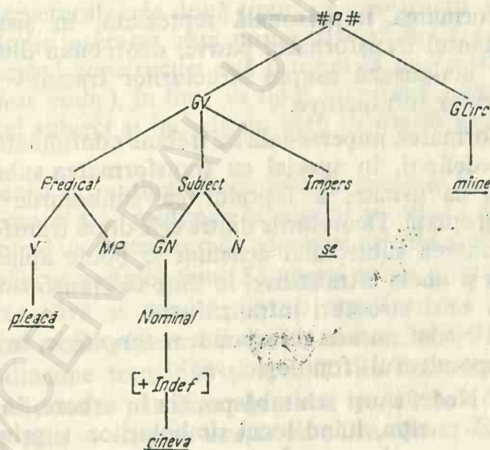

Fig. 10

[13] Așa se explică faptul că în construcțiile obținute printr-o transformare impersonală nu este posibilă inserarea unui nominativ subiect. *Se*, ca reprezentare fonologică a simbolului Impers, ia locul nominalului suprimat, îndeplinind în structura de suprafață rolul subiectului.

Structura generată prin transformare este cea din fig. 11.

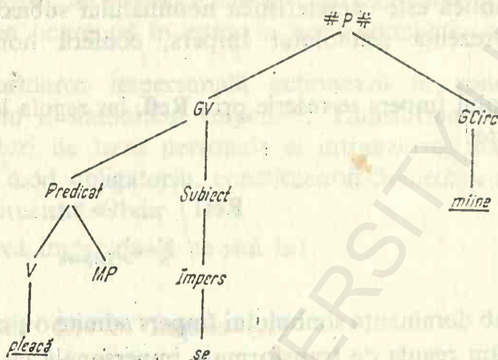

Fig. 11

4.4. Transformarea impersonală reprezintă, în sistemul sintactic al propoziției, pandantul transformării pasive, deosebirea dintre ele fiind aceea că „pasivizarea" acționează asupra structurilor tranzitive, iar „impersonalizarea" asupra celor intranzitive.

4.5. Transformarea impersonală nu trebuie confundată cu transformarea constituenților nedefiniți, în special cu transformarea subiectului nedefinit, cu care seamănă ca urmare a faptului că simbolurile Nedef și Impers au semnificație apropiată. Deosebirile dintre cele două transformări constau în:

— Transformarea subiectului nedefinit se poate aplica atît unei structuri tranzitive, cît și uneia intranzitive, în timp ce transformarea impersonală se aplică exclusiv unei structuri intranzitive;

— Simbolul Nedef nu are corespondent fonologic, în timp ce simbolul Impers are corespondentul fonologic *se;*

— Simbolul Nedef nu-și schimbă poziția în arbore, în timp ce simbolul Impers își schimbă poziția, luînd locul simbolurilor suprimate. Ca urmare, constatăm, în structura de suprafață, că nu este posibilă inserarea unui nominativ subiect în construcțiile obținute prin transformarea impersonală (* *Cineva se merge pe jos*), în timp ce în construcțiile obținute prin transformarea subiectului nedefinit nominativul subiect se poate introduce (*Cineva bate la ușă, Oricine mă strigă Ion* etc.).

4.6. Construcțiile generate prin aplicarea transformării impersonale (*Se pleacă mîine, Se merge pe jos, Se ajunge acasă* etc.) trebuie deosebite de:

a) Construcţiile *Nu-mi pasă de cineva, Nu-mi arde de şcoală, Îmi pare bine de ceva, I se abate de plecare, I s-a acrit de şcoală, I s-a urît de cineva,* cu care prezintă în comun caracteristica imposibilităţii inserării în enunţ a unui nominativ-subiect.

Dar, în timp ce pentru construcţiile de la (a) această caracteristică apare în structura de adîncime, construcţiile de acest fel fiind introduse în gramatică prin expansiunea lui GV din care lipseşte subiectul, pentru tipul *Se pleacă mîine*, lipsa subiectului este a structurii de suprafaţă, ca rezultat al aplicării transformării impersonale.

De asemenea, dacă pentru tipul de construcţii de sub (a) ocurenţa reflexivului nu caracterizează toate construcţiile, neexistînd un raport necesar între prezenţa reflexivului şi lipsa subiectului [14], pentru tipul *Se pleacă mîine*, ocurenţa reflexivului este obligatorie, reflexivul fiind aici reprezentarea fonologică a simbolului Impers.

b) Construcţiile de tipul *Se ştie, Se spune, Se crede, Se învaţă*, cu care prezintă în comun sensul impersonal şi ocurenţa obligatorie a reflexivului *se*.

Sub aspect structural, cele două tipuri de construcţii se deosebesc net: tipul de la (b) admite inserarea unui nominativ subiect (= *Se ştie ceva, Se citeşte ceva*), iar verbul construcţiei este ocurent la persoanele III, VI (= *Se citeşte ceva, Se citesc multe*), în timp ce tipul *Se pleacă mîine* nu admite inserarea nominativului subiect şi include un verb cu formă numai de persoana a III-a singular.

Aceste deosebiri de natură structurală, constatate la nivelul structurii de suprafaţă, au cauze mai profunde la nivelul structurii de adîncime. Cele două tipuri corespund unor structuri de adîncime diferite şi sînt rezultatul unor transformări diferite, şi anume: tipul *Se pleacă mîine* presupune o structură de adîncime intranzitivă şi rezultă dintr-o transformare impersonală (ex. *Cineva pleacă mîine* ⇒ *Se pleacă mîine*), iar construcţiile de la (b) presupun o structură de adîncime tranzitivă şi rezultă din aplicarea succesivă a trei transformări: transformare pasivă, a agentului nedefinit, a obiectului nedefinit (ex. *Cineva citeşte ceva* ⇒ *Ceva se citeşte de către cineva* ⇒ *Ceva se citeşte* ⇒ ⇒ *Se citeşte* [15]).

[14] În exemplele *I s-a acrit de şcoală, I s-a urît de cineva, I se abate de plecare,* unde este prezent reflexivul, ocurenţa lui nu are nici o legătură cu sensul impersonal al construcţiei. Istoria derivativă a reflexivului este, în acest caz, Refl > Predicat, situaţie pe care o vom discuta în capitolul III, partea a II-a, § 2.

[15] Construcţiile de tip (b) au fost discutate în capitolul I, § 5.2.

Pe de altă parte, deşi reflexivul *se* este ocurent obligatoriu în ambele tipuri de construcţii, el are istorii derivative diferite în fiecare din ele. În construcţiile de la (b), reflexivul apare ca reprezentare fonologică a simbolului Pas, în timp ce în celelalte construcţii, *se* este reprezentarea fonologică a simbolului Impers.

c) Construcţiile de tipul *Mi se cade ceva*, *Mi se cuvine ceva*, cu care au în comun: 1) sensul impersonal al construcţiei, 2) o caracteristică flexionară a verbului — flexiune incompletă de persoană, limitată la forma de persoana a III-a, 3) ocurenţa reflexivului *se*.

Aceste trăsături comune apar, însă, numai în structura de suprafaţă, explicaţia lor fiind profund diferită.

Construcţiile de la (c) cuprind verbe caracterizate selecţional prin trăsătura $[\text{———} \langle - \text{Animat} \rangle_{\text{Subiect}}]$, ceea ce explică flexiunea personală incompletă a verbului (adică forme numai pentru persoana a III-a sau pentru persoanele III, VI) şi valoarea impersonală a construcţiei (faptul că referirea la persoană nu se realizează prin subiect [16]). Spre deosebire de acestea, construcţiile de tipul *Se pleacă mîine* cuprind verbe caracterizate selecţional prin $[\text{———} \langle + \text{Uman} \rangle_{\text{Subiect}}]$, ceea ce determină o flexiune completă de persoană. Aceste verbe d o b î n d e s c caracteristica impersonalităţii numai în structurile de suprafaţă, ca urmare a aplicării transformării impersonale.

Şi reflexivul are explicaţii diferite în cele două tipuri de construcţii, deşi aceeaşi formă a reflexivului *(se)* este ocurentă în amîndouă.

În construcţiile de la (c) avem a face cu simbolul Refl de sub dominanţa nodului Predicat [17], deci neexistînd nici o relaţie necesară între sensul impersonal al construcţiei şi ocurenţa reflexivului. Acest fapt se poate proba prin existenţa unor construcţii conţinînd verbe cu aceleaşi caracteristici, însă nereflexive: *Nu contează că întîrzii, Nu-mi convine că plec, Din demonstraţie decurge că ai greşit, Depinde de tine dacă pleci sau nu, Nu importă că vii, ci cînd vii, Nu merită să te zbaţi, Îmi place să citesc, Îmi prieşte să stau la munte, Rămîne între noi că ne-am văzut, Reiese că eşti vinovat, Rezultă că eşti neatent, Nu mi-ar strica să mă odihnesc, Trebuie să pleci, Urmează să pleci* etc.

[16] În exemplele *Mi se cade ceva, Mi se cuvine ceva*, referirea la persoană se realizează printr-un constituent de altă natură decît subiectul: prin obiect indirect. În alte situaţii, se poate realiza prin obiect direct: *Mă cuprinde tristeţea*, prin grup prepoziţional: *Pentru mine nu contează banii*, sau nu se realizează deloc: *A survenit ceva.*

[17] Vezi capitolul III, partea a II-a, § 2.

Spre deosebire de (c), în construcţiile obţinute prin transformarea impersonală (tipul *Se merge pe jos*), reflexivul este ocurent obligatoriu, el, fiind unica reprezentare fonologică a simbolului Impers.

5. *Transformarea de suprimare a Nominalului* [18] are ca rezultat obţinerea propoziţiilor subiective, conjuncţionale şi relative [19].

5.1. Pentru obţinerea propoziţiilor subiective conjuncţionale se porneşte de la o construcţie de bază cu structura:

$$\ldots V^\frown \left\{ \begin{bmatrix} +\text{Nominal} \\ +\text{Indef} \\ +\text{Abstract} \end{bmatrix} {}^\frown C^\frown \# P \# \right\}_{GN-\text{Subiect}}$$

Asupra acesteia acţionează transformarea de suprimare a Nominalului, care are ca rezultat structura:

$$\ldots V^\frown \left\{ C^\frown \# P \# \right\}_{GN-\text{Subiect}}$$

Condiţiile pentru funcţionarea acestei transformări sînt caracteristicile $\begin{bmatrix} +\text{Indef} \\ +\text{Abstract} \end{bmatrix}$ pentru Nominal [20]. Exemple: *Îmi prieşte faptul că stau la munte ⇒ Îmi prieşte că stau la munte; Mă miră faptul că ai plecat ⇒ Mă miră că ai plecat; Reiese faptul că nu eşti vinovat ⇒ Reiese că nu eşti vinovat.*

Condiţiile în care sînt selectate *dacă*, pe de o parte, şi *că*, *să*, pe de altă parte, au fost stabilite în capitolul I şi nu vom reveni asupra lor.

5.2. Generarea propoziţiilor subiective relative este diferită, după cum este vorba de subiective relative de tip (a) sau (b). Distincţia relative de tip (a)/(b) a fost făcută în capitolul I şi nu vom reveni asupra ei.

[18] *Transformarea de suprimare a Nominalului* a fost discutată în capitolul I, § 6. Aici avem în vedere un caz particular al acesteia: suprimarea nominalului subiect, care are ca rezultat obţinerea propoziţiilor subiective.

[19] Nu interesează aici subordonatele din fraze ca: *Se ştie că vei veni*, *Se spune că eşti inteligent*, care sînt subiective numai în structura de suprafaţă, unde se obţin, în urma unei transformări pasive şi alta a agentului nedefinit, dintr-o construcţie cu propoziţie completivă directă (ex. *Oricine ştie că vei veni ⇒ Se ştie de către oricine că vei veni ⇒ Se ştie că vei veni.*)

[20] Vezi justificarea acestora în capitolul I, § 6.1.

a) Pentru obţinerea subiectivelor relative de tip (a) se porneşte de la un transformandum cu structura:

$$\ldots V^\frown \left(\begin{bmatrix} + \text{Nominal} \\ + \text{Indef} \\ + \text{Abstract} \end{bmatrix} {}^\frown R^\frown \ldots {}^\frown \left(\begin{bmatrix} + \text{Indef} \\ + \text{Int} \end{bmatrix} \right)_{Q-P} \right)_{GN-\text{Subiect}}$$

Condiţiile pentru obţinerea relativelor de tip (a) sînt caracteristicile $\begin{bmatrix} + \text{Indef} \\ + \text{Abstract} \end{bmatrix}$ ale nominalului subiect şi caracteristicile $\begin{bmatrix} + \text{Indef} \\ + \text{Int} \end{bmatrix}$ pentru un constituent din P, altul decît verbul. Exemplu: *Mă interesează un fapt* $\left\{\begin{matrix} \textit{unde} \\ \textit{cu cine} \end{matrix}\right\}$ *pleci* ⇒ *Mă interesează* $\left\{\begin{matrix} \textit{unde} \\ \textit{cu cine} \end{matrix}\right\}$ *pleci.* Transformarea de suprimare a Nominalului subiect acţionează după aplicarea unei transformări interogative care afectează structura lui P.

b) Pentru obţinerea subiectivelor relative de tip (b) se porneşte de la un transformandum cu structura:

$$\ldots V^\frown \left(\begin{bmatrix} + \text{Nominal} \\ + \text{Indef} \\ - \text{Abstract} \end{bmatrix} {}^\frown R^\frown \# P \# \right)_{GN-\text{Subiect}}$$

Selectarea relativului *cine* are loc în condiţiile unui nominal subiect caracterizat prin: $\begin{bmatrix} + \text{Nominal} \\ + \text{Indef} \\ - \text{Abstract} \\ + \text{Animat} \\ + \text{Uman} \end{bmatrix}$, iar a relativelor *ce, ceea ce* are loc în condiţiile unui nominal subiect caracterizat prin: $\begin{bmatrix} + \text{Nominal} \\ + \text{Indef} \\ - \text{Abstract} \\ - \text{Animat} \end{bmatrix}$. Exemple: **Mănîncă persoana cine munceşte ⇒ Mănîncă cine munceşte; *Costă mult obiectul* $\left\{\begin{matrix} \textit{ce} \\ \textit{ceea ce} \end{matrix}\right\}$ *ai cumpărat ⇒ Costă mult* $\left\{\begin{matrix} \textit{ce} \\ \textit{ceea ce} \end{matrix}\right\}$ *ai cumpărat.*

Selectarea relativelor adverbiale are loc în condițiile unui nominal subiect caracterizat prin: [+ Nominal, + Indef, − Abstract, + Circ]. Exemple: *Îmi place* {*locul unde* / *modul cum*} *lucrezi* ⇒ *Îmi place* {*unde* / *cum*} *lucrezi.*

În cazul subiectivelor relative de tip (b), transformarea de suprimare a Nominalului se aplică numai după ce, în prealabil, construcția de bază a suferit o transformare de relativizare.

6. O *transformare de suprimare a nominalului subiect*, avînd însă un cu totul alt rezultat decît în § 5, acționează pentru obținerea construcțiilor cu subiect inclus. Aplicarea acestei transformări este condiționată de ocurența în structura de bază, în poziția sintactică de subiect, a acelei expansiuni a lui GN care conține simbolul Personal. Transformarea aici în discuție este o transformare facultativă și constă în:

T. subiect inclus	V	MP	GN	N	(X)
(fac.)	1	2	3	4	(5)
	⇒ 1	2	∅	∅	(5)

Condiții de aplicare: (1) 3—4 > Subiect > GV
(2) 3 să fie reprezentat prin formative cu caracteristica [+ Personal].

Exemplu: *Eu citesc* ⇒ *Citesc.*

Ceea ce permite suprimarea nominalului (= Personal) fără pierdere de informație semantică este faptul că, în condițiile ocurenței în transformandum a simbolului MP, simbolul Personal devine redundant.

7. *Transformarea personală* are caracter facultativ. Ea se aplică unor construcții impersonale de tipul: *Trebuie ca* {*Ion să plece* / *tu să pleci*}, *Îmi pare că* {*Ion este obosit* / *tu ești obosit*}, *Era ca* {*Ion să cadă* / *tu să cazi*} și are ca rezultat „personalizarea" verbului, adică legarea verbului de un nominal subiect cu trăsătura [+ Personal] (ex. *Tu trebuie să pleci*, *Tu îmi pari că ești obosit*).

În cazul lui *a părea*, transformarea personală este urmată, opțional, de o transformare de suprimare a copulei și a conjuncției: *Ion îmi pare că este obosit ⇒ Ion îmi pare obosit.*

În cazul lui *a trebui*, transformarea personală poate fi precedată de o transformare pasivă și de o transformare a agentului nedefinit.Construcția rezultată din aplicarea acestor transformări poate fi supusă în continuare unei transformări de suprimare a auxiliarului și a conjuncției: *Trebuie ca cineva să bată pe Ion ⇒ Trebuie ca Ion să fie bătut de către cineva* (= transformare pasivă) ⇒ *Trebuie ca Ion să fie bătut* (= transformare a agentului nedefinit) ⇒ *Ion trebuie să fie bătut* (= transformare personală) ⇒ *Ion trebuie bătut* (= suprimarea conjuncției și a auxiliarului).

Din observațiile făcute mai sus se deduce că admitem o singură construcție de bază pentru *a trebui* și *a părea*, construcția impersonală, din care derivă prin transformare toate celelalte. În consecință, fiecare din aceste verbe va fi înregistrat în lexicon o singură dată, constituind deci un singur articol de dicționar. Informația privind posibilitatea acestor verbe de a fi ocurente și în construcții personale va fi cuprinsă în lexicon sub indicația [+ T. Personal].

8. *Subcategorizarea verbului în funcție de simbolul categorial Subiect.* Subcategorizarea strictă se efectuează potrivit următoarelor reguli:

8.1. SC_1: V → SC/± —— Subiect

Clasele sînt:

I $\begin{bmatrix} +V \\ +[\text{——— Subiect}] \end{bmatrix}$ II $\begin{bmatrix} +V \\ -[\text{——— Subiect}] \end{bmatrix}$

ex. *Ion aleargă* ex. *Îi pasă de ceva*

I s-a urît de cineva

Pentru clasa a II-a de verbe se poate stabili următoarea regulă de redundanță sintactică:

$$\begin{bmatrix} +V \\ -[\text{——— Subiect}] \end{bmatrix} \longrightarrow \begin{bmatrix} +[\text{——— GPrep}] \\ +[\text{——— Obind}] \end{bmatrix}$$

care arată că verbele caracterizate categorial prin — [———Subiect] admit implicit contextele + [——— GPrep] și + [——— Obind]. Formularea acestei reguli micșorează numărul indicațiilor din lexicon.

Notă. Pe baza opoziției + [——— Subiect]/—[——— Subiect] se pot distinge două formative verbale chiar în interiorul aceleiași reprezentări fonologice:

I se abate ⟨ (a) *de ceva* „a-i veni să..."
(b) *faptul că l-am sfidat* „a i se năzări"

⟨ (a) *Îi arde de ceva* „a avea chef de ceva"
(b) *Lampa arde* „a fi aprinsă"
(c) *Ion arde documentele* „a da foc"

Distincția între (a)/(b), pentru primul exemplu, și între (a)/(b), (c), pentru al doilea exemplu, se realizează pe baza opoziției — [——— Subiect]/ + [——— Subiect].

8.1.1. Există o clasă de verbe care se caracterizează, în structura de suprafață, prin variație liberă la nivel sintactic, adică prin posibilitatea de a apărea succesiv în contextele + [——— Subiect] și + [——— GPrep], fără nici o modificare în planul semnificației (ex. *Îmi place Ion* // *Îmi place de Ion, Îmi stă (șade) bine rochia* // *Îmi stă (șade) bine cu rochia* etc.). În acest caz, sîntem obligați să acceptăm o singură construcție ca fiind de bază (construcția cu subiect), iar cealaltă o considerăm a structurii de suprafață, deci obținută din construcția de bază, în care este ocurent subiectul, printr-o transformare facultativă.

8.2. Clasa I de verbe, caracterizată prin trăsătura categorială + [——— Subiect], este supusă în continuare subcategorizării în funcție de simbolurile aflate sub dominanța nodului Subiect.

Indicăm aici regulile de rescriere a simbolului Subiect și, respectiv, a simbolurilor de sub dominanța Subiectului:

(1) Subiect → GN⁀N

(2) GN → (Det)⁀Nominal⁀(Art)⁀(Nedef)⁀(C⁀ # P # ⁀(*de*⁀Inf))⁀(Rel)

(3) Nominal → $\left\{\begin{array}{l} \text{Personal} \\ (\text{Pro})^\frown \left\{\begin{array}{l} \text{S} \\ \text{Nmz}^\frown \# \text{P} \# \end{array}\right\} \end{array}\right\}{}^\frown\text{Flex}$[21].

[21] Regula de rescriere a Nominalului reproduce regula C_8 din Vasiliu, Golopenția, *Sintaxa*, cu deosebirea că în locul simbolului N, semnificînd substantive, am introdus, cu aceeași semnificație, simbolul S, deoarece în lucrarea noastră N semnifică Nominativul.

8.2.1. Distingem două clase de verbe, după cum verbul admite pe poziția de subiect una sau alta din expansiunile Nominalului (expansiunea conținînd simbolul Personal sau expansiunea conținînd simbolul S):

$$\text{I.}\ \begin{bmatrix} +\text{V} \\ +[\text{——Subiect}] \\ +[\text{——}\langle\text{Personal}\rangle_{\text{Subiect}}] \end{bmatrix} \qquad \text{II.}\ \begin{bmatrix} +\text{V} \\ +[\text{——Subiect}] \\ +[\text{——}\langle\text{S}\rangle_{\text{Subiect}}] \end{bmatrix}$$

ex. *a abandona, a abdica, a absenta, a abuza, a accepta, a achiziționa, a aconta, a acuza, a ademeni, a adera, a administra, a admira, a admonesta, a adopta, a adora, a adresa, a agonisi, a agrea, a aiura, a alinta, a aloca, a amenaja* etc.

ex. *a adulmeca, a behăi, a chelălăi, a ciripi, a adia, a asfinți, a apune, a ateriza, a bîntui, a bubui, a coexista, a concorda, a consta, a curge, a dăngăni, a decola, a derapa, a germina, a inunda, a izvorî, a licări, a rodi, a ricoșa etc.*

Clasa I are în vedere verbele care admit ca subiect pronumele personale de persoana I, II, IV, V. Clasa II grupează verbele care admit ca nominal subiect pe S, adică un substantiv sau orice alt pronume în afara pronumelor personale de persoana I, II, IV, V.

Pentru verbele din clasa I funcționează următoarea regulă de redundanță sintactică:

$$\begin{bmatrix} +\text{V} \\ +[\text{——Subiect}] \\ +[\text{——}\langle\text{Personal}\rangle_{\text{Subiect}}] \end{bmatrix} \longrightarrow +[\text{——}\langle\text{S}\rangle_{\text{Subiect}}]$$

care arată că orice verb care admite ca subiect formative din clasa Personal admite implicit formative din clasa S.

8.2.2. Luînd ca trăsătură distinctivă acceptarea expansiunilor lui GN (aflat sub dominanța nodului Subiect), constatăm că subcategorizarea verbului se poate face în funcție de expansiunile Nominal⌒C⌒#P# și Nominal ⌒R⌒#P#, pe baza cărora se pot stabili clase distincte de verbe. Rescrierea lui GN ca Nominal este nesemnificativă în subcategorizare, întrucît orice verb care admite simbolul Subiect admite implicit rescrierea acestuia ca Nominal.

8.2.2.1. Trăsătura contextuală Nominal⁀C⁀#P# permite distingerea următoarelor clase de verbe:

$$\left[\begin{array}{l} +V \\ +[\text{—Subiect}] \\ +[\text{—}\langle \text{Nominal}^\frown C^\frown \# P \# \rangle_{GN-Subiect}] \end{array}\right] \quad \text{II.} \left[\begin{array}{l} +V \\ +[\text{—Subiect}] \\ -[\text{—}\langle \text{Nominal}^\frown C^\frown \# P \# \rangle_{GN-Subiect}] \end{array}\right]$$

ex. *Nu contează faptul că întîrzii, Nu merită faptul să te zbuciumi, Reiese faptul că este vinovat, Mă surprinde faptul că ai plecat, Îmi revine obligaţia să plec, A survenit faptul că m-am îmbolnăvit, Mă interesează faptul dacă pleci* etc.

ex. *a aburi, a adia, a asfinţi, a apune, a ateriza* etc.

Clasele I/II se disting pe baza caracteristicii nominalului subiect de a admite sau nu contextul [——C⁀#P#], deci contextul unei propoziţii conjuncţionale.

Notă. Această trăsătură contextuală are valoare distinctivă în stabilirea inventarului de formative (unităţi lexico-sintactice distincte), ca în exemple de tipul:

(a) *Rochia îmi vine*
(Despre obiecte de îmbrăcăminte) „a fi pe măsura cuiva"
(b) *Îmi vine (faptul) să plîng*
„a simţi nevoia să..."

(a) *Ion mă priveşte*
„a-şi îndrepta ochii spre cineva sau ceva pentru a vedea"
(b) *Mă priveşte (faptul) că vin tîrziu*
„a interesa"

(a) *Ion (se) afectează*
„a-şi da aere pentru a impresiona"
(b) *Mă afectează (faptul) că pleci*
„a mîhni, a impresiona"

(a) *Discuţia decurge furtunos*
„a se petrece, a se desfăşura”
(b) *Din cele spuse decurge concluzia că ai greşit*
„a rezulta”

Dimpotrivă, aceeaşi trăsătură contextuală este nerelevantă în situaţii ca:

Îmi convine — *casa*
— *(faptul) că plec*

unde sensul verbului rămîne acelaşi şi pentru un subiect reprezentat numai prin Nominal, şi pentru un subiect reprezentat prin expansiunea Nominal⁀C⁀#P#.

Subliniem faptul că nu toate enunţurile aparţinînd clasei I constituie construcţii de bază pentru obţinerea, prin transformare, a propoziţiilor subiective conjuncţionale. În construcţii ca: *Mă linişteşte gîndul că vei veni*, *Îmi revine obligaţia să plec* nu sînt satisfăcute condiţiile selecţionale pentru aplicarea transformării de suprimare a Nominalului, adică $\begin{bmatrix} +\text{Indef} \\ +\text{Abstract} \end{bmatrix}$ pentru Nominal, iar în construcţiile *A survenit faptul că ai fost transferat în alt oraş*, *Faptul că ai plecat mi-a pricinuit mare necaz*, deşi sînt îndeplinite condiţiile selecţionale, verbul nu acceptă transformarea de suprimare a Nominalului (construcţiile **A survenit că ai fost transferat*, **Că ai plecat mi-a pricinuit mare necaz* sînt nereperate). Este necesară, în aceste condiţii, corelarea subcategorizării stricte cu subcategorizarea selecţională şi cu subcategorizarea în funcţie de acceptarea sau neacceptarea transformărilor.

8.2.2.2. Pe baza trăsăturii contextuale Nominal⁀R⁀#P# se disting clasele de verbe:

$$\text{I}\begin{bmatrix} +\text{V} \\ +[\text{—Subiect}] \\ +[\text{—}\langle\text{Nominal}^\frown\text{R}^\frown\#\text{P}\#\rangle_{\text{GN-Subiect}}] \end{bmatrix} \quad \text{II}\begin{bmatrix} +\text{V} \\ +[\text{—Subiect}] \\ -[\text{—}\langle\text{Nominal}^\frown\text{R}^\frown\#\text{P}\#\rangle_{\text{GN-Subiect}}] \end{bmatrix}$$

ex. **Reuşeşte persoana cine încearcă*,
Îmi place modul cum lucrezi.

ex. *Reiese faptul că este vinovat*,
**Trebuie faptul să te zbaţi.*

Clasele I/II se disting pe baza caracteristicii nominalului subiect de a admite sau nu contextul [——R⁀#P#], deci contextul unei propoziţii relative.

8.2.2.3. În interiorul clasei de verbe care admit ca subiect expansiunea Nominal⁀C⁀#P# se disting mai multe subclase, după cum verbul admite conjuncţiile *că*, *să* sau conjuncţia *dacă*. Distincţia între *că*, *să*, pe de o parte, şi *dacă*, pe de altă parte, a fost stabilită în capitolul I (§ 6.1.1.) şi constă în aceea că *dacă* este selectat în condiţiile trăsăturii $\langle + \text{Int} \rangle_{AvP-P}$, iar *că* şi *să* sînt selectate în condiţiile trăsăturii $\langle - \text{Int}] \rangle_{AvP-P}$. Clasele de verbe sînt:

$$\text{I} \begin{bmatrix} +\text{V} \\ +[\text{—Subiect}] \\ +[\text{—}\langle \text{Nominal}^\frown\text{C}\#^\frown\text{P}\# \rangle_{GN-Subiect}] \\ +[\text{—}\langle \text{Int} \rangle_{AvP-P}] \end{bmatrix} \qquad \text{II} \begin{bmatrix} +\text{V} \\ +[\text{—Subiect}] \\ +[\text{—}\langle \text{Nominal}^\frown\text{C}\#^\frown\text{P}\# \rangle_{GN-Subiect}] \\ -[\text{—}\langle \text{Int} \rangle_{AvP-P}] \end{bmatrix}$$

ex. *Depinde de tine (faptul) dacă pleci, Contează (faptul) dacă întîrzii.*

ex. *Se cade (faptul) să pleci, Rămîne între noi (faptul) că ne-am văzut.*

8.2.2.4. Clasa II, caracterizată prin $-[\text{——}\langle \text{Int} \rangle_{AvP-P}]$, se supune unei noi subcategorizări, în funcţie de caracteristica verbului de a selecta pe *că* sau pe *să*. Subclasele obţinute sînt:

$$\begin{bmatrix} +\text{V} \\ +[\text{—Subiect}] \\ +[\text{—}\langle \text{Nominal}^\frown\text{C}^\frown\#\text{P}\# \rangle_{GN-Subiect}] \\ -[\text{—}\langle \text{Int} \rangle_{AvP-P}] \\ +[\text{—}\langle \textit{că}^\frown\#\text{P}\# \rangle_{GN-Subiect}] \end{bmatrix} \qquad \text{II} \begin{bmatrix} +\text{V} \\ +[\text{—Subiect}] \\ +[\text{—}\langle \text{Nominal}^\frown\text{C}^\frown\#\text{P}\# \rangle_{GN-Subiect}] \\ -[\text{—}\langle \text{Int} \rangle_{AvP-P}] \\ +[\text{—}\langle \textit{să}^\frown\#\text{P}\# \rangle_{GN-Subiect}] \end{bmatrix}$$

ex. *Se cheamă (faptul) că n-ai înţeles, Rezultă (faptul) că eşti incorect, Din demonstraţie decurge (faptul) că ai greşit.*

ex. *Se cade (faptul) să pleci, Se cuvine (faptul) să pleci, Îmi revine obligaţia să plec, Îmi vine (faptul) să plîng.*

$$\text{III.} \begin{bmatrix} +\text{V} \\ +[\text{——Subiect}] \\ +[\text{——}\langle \text{Nominal}^\frown\text{C}^\frown\#\text{P}\# \rangle_{GN-Subiect}] \\ -[\text{——}\langle \text{Int} \rangle_{AvP-P}] \\ + \left\{ \begin{matrix} \text{——} \left| \textit{că}^\frown\#\text{P}\# \right. \\ \text{——} \left| \textit{să}^\frown\#\text{P}\# \right. \end{matrix} \right\}_{GN-Subiect} \end{bmatrix}$$

ex. *Îmi ajunge faptul* {*că* / *să*} *mănînc bine,*

Îmi convine faptul {*că* / *să*} *plec,*

Îmi prieşte faptul {*că* / *să*} *stau la munte,*

Îmi repugnă faptul {*că* / *să*} *rămîn aici,*

Mă impresionează faptul {*că* / *să*} *te văd aşa.*

Notă. Dacă pentru clasa III de verbe selectarea succesivă a lui *că, să* este nerelevantă în operaţia de distingere a formativelor verbale, în alte situaţii, opoziţia *că/să* poate determina distingerea a două formative verbale (fiecare avînd o configuraţie semantică proprie), chiar în interiorul aceleiaşi reprezentări fonologice:

a) *Urmează* {*să plec* / *să înceapă conferinţa*} (indică o idee de viitor, de necesitate)

(b) *Din cele spuse urmează că eşti nemulţumit* „a rezulta"

9. Subcategorizarea selecţională se efectuează potrivit aceloraşi reguli stabilite pentru obiectul direct. De aceea nu vom mai formula regulile, ci vom prezenta numai rezultatele. Vom încerca să corelăm rezultatele acestei subcategorizări cu clasele obţinute în subcategorizarea strictă, în vederea stabilirii semnificaţiei sintactice a fiecărei clase selecţionale.

9.1. În funcţie de trăsătura semantică [Animat], se disting următoarele clase de verbe:

$$\begin{bmatrix} +\text{V} \\ +[\text{——— Subiect}] \\ [\text{——— } \langle +\text{Animat} \rangle_{\text{Nominal}-\text{Subiect}}] \end{bmatrix} \quad \text{II} \begin{bmatrix} +\text{V} \\ +[\text{———Subiect}] \\ [\text{———} \langle -\text{Animat} \rangle_{\text{Nominal}-\text{Subiect}}] \end{bmatrix}$$

I	II
ex. *a se aciua, a auzi, a cînta, a cunoaşte, a gînguri, a linge, a minţi, a sforăi* etc.	ex. *Faptele concordă, Meseria comportă riscuri, Ipoteza constă în…, Butoiul conţine apă, Apa curge, Noutatea rezidă în…*

III. [+ V
+ [—— Subiect]
[—— {± Animat}$_{Nominal-Subiect}$]]

ex. {*Ion* / *Pachetul*} *a alunecat,*

{*Mingea* / *Copilul*} *a căzut,*

{*Oamenii* / *Zidurile*} *au cedat.*

Notă. În interiorul clasei III de verbe opoziţia [+ Animat]/[– Animat] este nesemnificativă pentru distingerea unităţilor lexico-sintactice. Aceeaşi opoziţie, însă, asigură distingerea mai multor formative verbale în situaţii ca:

Ion presupune (faptul) că…
„a bănui"
Munca (aceasta) presupune (faptul) să…
„a cere"

Ion pilotează nava
„a conduce (în calitate de pilot)"
Trenul pilotează
„a-şi încetini mersul"

El m-a implicat în proces
„a amesteca (pe cineva) în…"
Meseria aceasta implică răspundere
„a atrage după sine"

$\left\{\begin{array}{l}\textit{Copilul}\\ \textit{Șoarecele}\end{array}\right\}$ *roade ceva*
„a rupe cu dinții fărîme dintr-un obiect tare"
Mă roade dorința (să plec) [22]
„a chinui, a consuma"

Semnificația sintactică a distincției selecționale de la § 9.1. constă în aceea că numai clasele de verbe II și III, adică verbele care admit un nominal subiect nonanimat, se supun subcategorizării în funcție de trăsătura sintactică $[\text{——}\langle \text{Nominal}^\frown\text{C}^\frown\#\text{P}\#\rangle_{\text{GN-Subiect}}]$. Deci clasa de verbe caracterizată prin:

$$\begin{bmatrix} +\text{V} \\ +[\text{——Subiect}] \\ +[\text{——}\langle\text{Nominal}^\frown\text{C}^\frown\#\text{P}\#\rangle_{\text{GN-Subiect}}] \end{bmatrix}$$

presupune $[\text{——}\langle -\text{Animat}\rangle_{\text{Nominal-Subiect}}]$, existînd un raport necesar între o trăsătură categorială și una selecțională.

9.2. În interiorul claselor I și III, adică verbele care admit nominal subiect caracterizat prin [+ Animat], operează partiția selecțională [± Uman], pe baza căreia se obțin clasele:

I
$$\begin{bmatrix} +\text{V} \\ +[\text{——Subiect}] \\ [\text{——}\langle+\text{Animat}\rangle_{\text{Nominal-Subiect}}] \\ [\text{——}\langle+\text{Uman}\rangle_{\text{Nominal-Subiect}}] \end{bmatrix}$$

ex. *a batjocori, a bănui, a benchetui, a binecuvînta, a bîrfi, a blestema, a bombăni* etc.

II
$$\begin{bmatrix} +\text{V} \\ +[\text{——Subiect}] \\ [\text{——}\langle+\text{Animat}\rangle_{\text{Nominal-Subiect}}] \\ [\text{——}\langle-\text{Uman}\rangle_{\text{Nominal-Subiect}}] \end{bmatrix}$$

ex. *a adulmeca, a behăi, a chelălăi, a ciripi, a cloci, a cloncăni, a cotcodăci, a croncăni, a gîgîi, a grohăi, a guița, a hămăi, a lătra, a măcăi, a mieuna, a mîrîi, a oua, a piui, a rage, a rîma, a rîncheza, a rumega, a scheuna, a zumzăi.*

[22] Din exemplele date se observă că opoziția [+ Animat]/[− Animat] nu asigură singură distingerea formativelor verbale; ea se adaugă la alte deosebiri de natură sintactică. De exemplu, cele două formative verbale din construcțiile *Ion pilotează nava* și *Trenul pilotează* se deosebesc nu numai selecțional, ci și sintactic, și anume: + [—— Obdir]/ − [—— Obdir]. De asemenea, cele două formative verbale din construcțiile *Ion presupune că*... și *Munca aceasta presupune să*... se deosebesc și sintactic, și anume: + [—— *că*$^\frown$ #P#]/+ [—— *să*$^\frown$ #P#].

$$\text{III.}\ \begin{bmatrix} +\text{V} \\ +[\text{——Subiect}] \\ [\text{——}\langle+\text{Animat}\rangle_{\text{Nominal}-\text{Subiect}}] \\ [\text{——}\langle\pm\text{Uman}\rangle_{\text{Nominal}-\text{Subiect}}] \end{bmatrix}$$

ex. *a se aciua, a alerga, a asuda, a auzi, a călca, a geme, a gînguri, a ierna, a linge, a mirosi, a năduși, a roade, a sforăi* etc.

Distincției selecționale $[\text{——}\langle+\text{Uman}\rangle_{\text{Nominal}-\text{Subiect}}]/[\text{——}\langle-\text{Uman}\rangle_{\text{Nominal}-\text{Subiect}}]$ îi corespunde strict distincția sintactică $+[\text{——}\langle\text{Personal}\rangle_{\text{Subiect}}]/+[\text{——}\langle\text{S}\rangle_{\text{Subiect}}]$, pe care am stabilit-o în § 8.2.1. Se pot formula următoarele reguli de redundanță:

$$\text{a)}\ \begin{bmatrix} +\text{V} \\ +[\text{—— Subiect}] \\ +[\text{——}\langle\text{Personal}\rangle_{\text{Nominal}-\text{Subiect}}] \end{bmatrix} \longrightarrow \begin{bmatrix} +[\text{——}\langle\text{S}\rangle_{\text{Nominal}-\text{Subiect}}] \\ [\text{——}\langle+\text{Uman}\rangle_{\text{S}-\text{Subiect}}] \end{bmatrix}$$

$$\text{b)}\ \begin{bmatrix} +\text{V} \\ +[\text{—— Subiect}] \\ +[\text{——}\langle\text{S}\rangle_{\text{Nominal}-\text{Subiect}}] \end{bmatrix} \longrightarrow [\text{——}\langle-\text{Uman}\rangle_{\text{S}-\text{Subiect}}]$$

care arată că orice verb care admite ca subiect formative din clasa Personal admite implicit formative din clasa S, cu condiția caracterizării lor prin marca semantică [+ Uman], iar orice verb care admite ca subiect numai formative din clasa S se caracterizează implicit prin trăsătura selecțională [— Uman].

9.3. Pentru verbele caracterizate selecțional prin [+ Uman] se poate stabili următoarea regulă de redundanță:

$$\begin{bmatrix} +\text{V} \\ +[\text{—— Subiect}] \\ [\text{——}\langle+\text{Uman}\rangle_{\text{Nominal}-\text{Subiect}}] \end{bmatrix} \longrightarrow [\text{——}\langle\pm\text{Indef}\rangle_{\text{Nominal}-\text{Subiect}}]$$

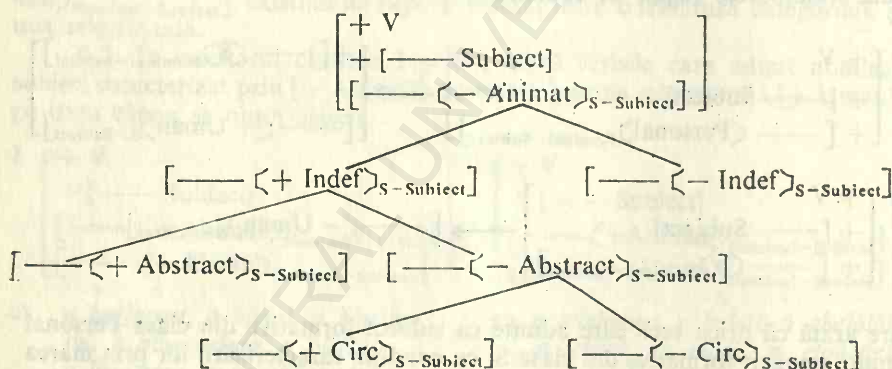
care arată că orice verb care admite un nominal subiect caracterizat prin [+ Uman] admite în mod implicit atît nominale definite, cît și nominale indefinite (ex. *Ion scrie, Cineva scrie*). Regula de redundanță formulată aici,

prin care se stabileşte o relaţie între două trăsături selecţionale, are consecinţe de natură sintactică:

$$\begin{bmatrix} +\text{V} \\ +[\text{——}\ \text{Subiect}] \\ [\text{——}\langle +\ \text{Uman}\rangle_{\text{Nominal-Subiect}}] \end{bmatrix} \longrightarrow +[\text{——}\langle \text{Rel (b)}\rangle_{\text{Subiect}}]$$

adică orice verb caracterizat selecţional prin subiecte cu marca [+ Uman] admite implicit relative de tip (b) introduse prin *cine*, *oricine*, ca urmare a faptului că orice verb care admite un subiect cu trăsătura [+ Uman] admite şi trăsătura selecţională [+ Indef].

9.4. Dăm în continuare subcategorizarea selecţională a clasei de verbe caracterizate printr-un subiect cu marca [— Animat], subcategorizare care se efectuează potrivit regulilor cuprinse în următoarea schemă de reprezentare:

Clasele de verbe sînt:

I $$\begin{bmatrix} +\text{V} \\ +[\text{——}\ \text{Subiect}] \\ [\text{——}\langle -\text{Animat}\rangle_{\text{S-Subiect}}] \\ [\text{——}\langle -\ \text{Indef}\rangle_{\text{S-Subiect}}] \end{bmatrix}$$

ex.: *Mă răzbeşte foamea, Mă ia frigul, Mă cuprinde tristeţea, Mă stăpîneşte frica.*

II $$\begin{bmatrix} +\text{V} \\ +[\text{——}\ \text{Subiect}] \\ [\text{——}\langle -\ \text{Animat}\rangle_{\text{S-Subiect}}] \\ [\text{——}\langle +\ \text{Indef}\rangle_{\text{S-Subiect}}] \\ [\text{——}\langle +\ \text{Abstract}\rangle_{\text{S-Subiect}}] \end{bmatrix}$$

ex. *Rezultă faptul că eşti vinovat, Mă avantajează faptul că plec.*

$$\text{III.}\begin{bmatrix} +\text{V} \\ +[\text{——}\ \text{Subiect}] \\ [\text{——}\ \langle -\text{Animat}\rangle_{S-\text{Subiect}}] \\ [\text{——}\ \langle +\text{Indef}\rangle_{S-\text{Subiect}}] \\ [\text{——}\ \langle -\text{Abstract}\rangle_{S-\text{Subiect}}] \\ [\text{——}\ \langle +\text{Circ}\rangle_{S-\text{Subiect}}] \end{bmatrix}$$

ex. *M-a jignit modul cum te-ai purtat, Mă mîhneşte modul cum procedezi, Îmi place locul unde mergi.*

$$\text{IV.}\begin{bmatrix} +\text{V} \\ +[\text{——}\ \text{Subiect}] \\ [\text{——}\ \langle -\text{Animat}\rangle_{S-\text{Subiect}}] \\ [\text{——}\ \langle +\text{Indef}\rangle_{S-\text{Subiect}}] \\ [\text{——}\ \langle -\text{Abstract}\rangle_{S-\text{Subiect}}] \\ [\text{——}\ \langle -\text{Circ}\rangle_{S-\text{Subiect}}] \end{bmatrix}$$

ex. *Mă costă scump obiectul ce am.*

Semnificaţia sintactică a acestor clase selecţionale este următoarea:
— verbele din clasa I nu admit subordonate conjuncţionale sau relative în poziţia de subiect;
—numai verbele din clasa II admit, în poziţia subiectului, subordonate conjuncţionale şi subordonate relative de tip (a);
— numai verbele din clasa III admit, în poziţia subiectului, subordonate relative de tip (b) introduse prin formative adverbiale;
— numai verbele din clasa IV admit, în poziţia subiectului, subordonate relative de tip (b) introduse prin formative pronominale *(ce, ceea ce, orice)*.

10. *Acceptarea sau nonacceptarea transformărilor care afectează simbolul Subiect.*

10.1. Partiţia verbelor în funcţie de *acceptarea transformării subiectului nedefinit* se realizează în interiorul clasei de verbe caracterizate prin: $\begin{bmatrix} +\text{V} \\ +[\text{——}\ \text{Subiect}] \\ [\text{——}\ \langle +\text{Indef}\rangle_{S-\text{Subiect}}] \end{bmatrix}$, unde trăsătura [+ Indef] este una din condiţiile de funcţionare a acestei transformări.

Rezultatul acestei subcategorizări este:

$$\text{I.}\begin{bmatrix} +\text{V} \\ [+\ \text{——}\ \text{Subiect}] \\ [\text{——}\ \langle +\text{Indef}\rangle_{S-\text{Subiect}}] \\ +\text{T. Subiect nedef} \end{bmatrix} \quad \text{II.}\begin{bmatrix} +\text{V} \\ +[\text{——}\ \text{Subiect}] \\ [\text{——}\ \langle +\text{Indef}\rangle_{S-\text{Subiect}}] \\ -\text{T. Subiect nedef} \end{bmatrix}$$

Exemple pentru clasa a II-a: *Din demonstraţie decurge faptul că..., Reiese faptul că..., Rezultă faptul că..., A survenit faptul că..., Urmează faptul că...,* în cazul cărora construcţiile cu subiectul suprimat, adică * *Din demonstraţie*

decurge, * *Reiese*, * *Rezultă*, * *A survenit*, * *Urmează*, sînt nereperate în limba română. Dat fiind faptul că verbele din clasa a II-a nu admit transformarea subiectului nedefinit, înseamnă că în structura de adîncime aceste verbe selectează obligatoriu, în poziţia de subiect, acele expansiuni ale lui GN din care lipseşte simbolul Nedef.

În interiorul clasei de verbe caracterizate prin [+ T. Subiect nedef] distingem subclasele:

a) $$\begin{bmatrix} +\text{V} \\ +[\text{——Subiect}] \\ [\text{——}\langle +\text{Indef}\rangle_{\text{S-Subiect}}] \\ +\text{T. Subiect nedef (obl.)} \end{bmatrix}$$

ex. *Plouă*, *Ninge*, *Tună*, *Amurgeşte*, *Îmi zice Ion*, *Mă strigă Ion* etc.

b) $$\begin{bmatrix} +\text{V} \\ +[\text{——Subiect}] \\ [\text{——}\langle +\text{Indef}\rangle_{\text{S-Subiect}}] \\ +\text{T. Subiect nedef (fac.)} \end{bmatrix}$$

ex. *Bate la uşă*, *Spune la radio* etc.

Clasele a/b se opun prin aplicarea obligatorie/facultativă a transformării subiectului nedefinit. Clasa (a) grupează verbele care în structura de suprafaţă sînt ocurente exclusiv în construcţii fără subiect, ca urmare a faptului că aplicarea transformării subiectului nedefinit este obligatorie. Clasa (b) strînge verbele care în structura de suprafaţă sînt ocurente atît în construcţii cu subiect, cît şi în construcţii fără subiect, ca urmare a faptului că aplicarea aceleiaşi transformări este aici facultativă.

Din observaţiile privind construcţia de suprafaţă a acestor verbe se deduce că, în structura de adîncime, verbele din clasa (a) se caracterizează prin selectarea obligatorie, în poziţia de subiect, a acelor expansiuni ale lui GN care conţin simbolul Nedef, în timp ce verbele din clasa (b) selectează, în poziţia de subiect, atît expansiunile lui GN conţinînd simbolul Nedef, cît şi expansiunile lui GN din care lipseşte acest simbol.

10.2. Partiţia verbelor în funcţie de *acceptarea transformării impersonale* operează în interiorul clasei de verbe caracterizate prin:

$$\begin{bmatrix} +\text{V} \\ +[\text{——Subiect}] \\ -[\text{——Obdir}] \\ \left[\begin{matrix}\text{——} \\ \text{——}\end{matrix}\left\{\begin{matrix} +\text{Uman} \\ +\text{Indef}\end{matrix}\right\}_{\text{S-Subiect}}\right] \end{bmatrix}$$

, unde trăsătura categorială — [—— Obdir]

şi trăsăturile selecţionale [+ Uman], [+ Indef] reprezintă condiţii pentru funcţionarea transformării impersonale.

Se obţin clasele:

I [+ V
+ [—— Subiect]
− [—— Obdir]
[—— {+ Uman} ; —— {+ Indef}] S−Subiect
+ T. Impers]

ex. *a alerga*, *a pleca*, *a merge*, *a ajunge* etc., în cazul cărora construcţiile *Se aleargă*, *Se merge*, *Se ajunge* sînt posibile în limba română.

II [+ V
+ [—— Subiect]
− [—— Obdir]
[—— {+ Uman} ; —— {+ Indef}] S−Subiect
− T. Impers]

ex. *a aparţine*, *a amorţi* etc., în cazul cărora construcţiile* *Se aparţine*,* *Se amorţeşte* sînt nereperate.

10.3. Partiţia verbelor în funcţie de *acceptarea transformării de suprimare a Nominalului* (transformare care are drept consecinţă posibilitatea verbului, în structura de suprafaţă, de a se construi cu o propoziţie subiectivă conjuncţională) se aplică clasei de verbe caracterizate prin:

[+ V
+ [—— Subiect]
+ [—— (Nominal⁀C⁀# P #) GN−Subiect]
[—— {+ Indef} ; —— {+ Abstract}] S−Subiect]

unde trăsătura categorială + [—— (Nominal⁀C⁀# P #) GN−Subiect] şi trăsăturile selecţionale [+ Indef], [+ Abstract] sînt condiţii pentru funcţio-

narea transformării. Rezultă clasele:

a)
+ V
+ [—— Subiect]
+ [—— {Nominal⁀C⁀#P#}$_{GN-Subiect}$]
[—— (+ Indef)]
[—— (+ Abstract)]$_{⁀S-Subiect}$
+ T. Nominal suprimat

ex. *Mă miră că ai plecat.*

b)
+ V
+ [—— Subiect]
+ [—— {Nominal⁀C⁀#P#}$_{GN-Subiect}$]
[—— (+ Indef)]
[—— (+ Abstract)]$_{⁀S-Subiect}$
− T. Nominal suprimat

ex. *A survenit faptul că m-am îmbolnăvit*[23].

11. Analizăm, din punctul de vedere al gramaticii transformaţionale, construcţiile pe care gramaticile noastre le numesc „construcţii impersonale". Această secţiune a capitolului are caracter recapitulativ, întrucît fiecare din aceste construcţii a constituit obiect de analiză într-unul sau altul din paragrafele anterioare.

În *Gram. Acad.* sub denumirea de *impersonale* sînt cuprinse următoarele construcţii: a) construcţiile care conţin „verbe unipersonale prin formă şi impersonale prin conţinut"; b) construcţiile care conţin „forme impersonale ale unor verbe personale".

[23] Construcţia **A survenit că m-am îmbolnăvit* nu este posibilă în limba română, spre deosebire de situaţia de la (a), unde o construcţie ca *Mă miră că ai plecat* este acceptată.

În interiorul construcţiilor (a), aceeaşi lucrare distinge: — „verbe care n-au subiect: *plouă, ninge, se înserează*"; — „verbe care au ca subiect o propoziţie sau, uneori, chiar un substantiv sau substitut de substantiv care nu este însă autorul acţiunii: *îmi trebuie o cămaşă, trebuie mîncare, nu trebuie să merg cu tine, se cade să stai lîngă mama, mi se cade (cuvine) şi mie o bucăţică*".

În interiorul enunţurilor (b) distinge: — „forme verbale, la diateza activă, care n-au subiect: *sună la uşă, a spus la radio, zic că s-ar fi dărîmat podul*"; — „forme verbale, la pasivul reflexiv, care au ca subiect o propoziţie, un nume de lucru sau de situaţie: se *zice că ai fost plecat, se poate să se fi dus, era să cad, asta nu se face*"; — „forme verbale care au un complement indirect şi subiect nume de lucru sau de situaţie sau propoziţie subiectivă: *îmi place ciocolata, îmi place să dansez, îmi vine să rîd*" [24].

În cele ce urmează vom evidenţia aspectul profund eterogen al construcţiilor impersonale din punctul de vedere al gramaticii transformaţionale. În acest scop, vom indica modalităţile diferite de generare, fiecare modalitate corespunzînd unui tip distinct de construcţie.

12. Se disting net construcţiile impersonale introduse prin reguli de constituenţi de cele introduse prin reguli de transformare.

12.1. În interiorul construcţiilor introduse prin reguli de constituenţi deosebim:

a) Tipul *Îi pasă de ceva, I s-a urît de cineva, Îi arde de plecare*, caracterizat prin lipsa subiectului în structura de adîncime [25]. Aceste construcţii se obţin printr-o regulă de structură a frazei (= regula de rescriere a lui GV), constituind acele expansiuni ale lui GV din care lipseşte simbolul Subiect.

b) Tipul *Nu contează mîncarea, A survenit ceva, Îmi ajung banii, Mi se cade partea asta, Mi se cuvine partea asta, Îmi lipseşte o carte, Îmi prieşte aerul de munte, Îmi place cartea, Banii îmi prisosesc, Îmi revine o obligaţie, Nu-mi strică un dar, Nu-ţi şade (stă) bine rochia, Îmi tihneşte masa, Îmi trebuie bani, Mă avantajează coafura asta, Mă cuprinde tristeţea, Mă răzbeşte foamea, Mă stăpîneşte frica* etc.

[24] Vezi *Gram. Acad.*, vol. I, p. 244.

[25] În unele lucrări (cf. Valeria Guţu Romalo, *În problema clasificării verbelor*, în "Elemente de lingvistică structurală", Bucureşti, Edit. Ştiinţifică, 1967, p. 291 şi urm.), clasa verbelor impersonale se restrînge la acest tip de construcţii, opoziţia impersonal/personal fiind deplasată din plan semantic (în gramaticile curente categoria impersonalului vizează semantica verbului) în plan strict sintactic (la Valeria Guţu Romalo categoria impersonalului are în vedere imposibilitatea combinării verbului cu un nominativ).

Ceea ce este comun construcţiilor de la (b) este faptul că toate admit în structura de adîncime un subiect, deci reprezintă expansiuni ale lui GV în care este ocurent simbolul Subiect. Acest subiect se caracterizează selecţional prin [— Animat], ceea ce explică flexiunea personală incompletă a verbului (forme numai pentru persoana a III-a sau pentru persoanele III, VI) şi valoarea impersonală a construcţiei (faptul că referirea la persoană nu se realizează prin subiect). Referirea la persoană se realizează prin constituenţi de altă natură decît subiectul: obiectul indirect (ex. *Îmi trebuie bani*), obiectul direct (ex. *Mă cuprinde tristeţea*), grupul prepoziţional (ex. *Pentru mine nu contează banii*), sau nu se realizează deloc (ex. *A survenit ceva*).

12.2. În interiorul construcţiilor introduse prin reguli de transformare distingem clasele:

a) *Plouă, Ninge, Tună* etc., tip de construcţie care rezultă dintr-o structură de bază cu subiect nedefinit *(*cineva plouă)*, asupra căreia acţionează, în mod obligatoriu, transformarea subiectului nedefinit *(*Cineva plouă ⇒ Plouă)*.

b) *Sună la uşă, Spune la radio*, tip de construcţie care rezultă dintr-o structură de bază cu subiect nedefinit, asupra căreia acţionează, în mod facultativ, transformarea subiectului nedefinit *(Cineva sună la uşă ⇒ ⇒ Sună la uşă)*;

c) *Se pleacă mîine, Se merge pe jos*, construcţii care se obţin dintr-o structură intranzitivă avînd un subiect uman şi nedefinit *(Oricine pleacă mîine)*, asupra căreia acţionează transformarea impersonală *(Oricine pleacă mîine ⇒ Se pleacă mîine)*. *Se* este ocurent obligatoriu, constituind reprezentarea fonologică a simbolului Impers;

d) *Se ştie că vei veni, Se spune că vei veni*, construcţii obţinute dintr-o structură de bază tranzitivă, prin aplicarea a două transformări succesive: prima, o transformare pasivă şi a doua, o transformare a agentului nedefinit *(Cineva ştie că vei veni ⇒ Se ştie de către cineva că vei veni ⇒ Se ştie că vei veni)*. În acest caz, *se* este ocurent obligatoriu, constituind reprezentarea fonologică a simbolului Pas;

e) *Se citeşte, Se lucrează, Se mănîncă*, construcţii obţinute dintr-o structură de bază tranzitivă, prin aplicarea a trei transformări succesive: prima, o transformare pasivă, iar celelalte două, a agentului nedefinit şi, respectiv, a obiectului nedefinit *(Cineva lucrează ceva ⇒ Se lucrează ceva de către cineva ⇒ Se lucrează ceva ⇒ Se lucrează)*. Ca şi în situaţia precedentă, *se* apare obligatoriu ca reprezentare fonologică a simbolului Pas;

f) *Se cade să pleci, Se cheamă că n-ai înţeles, Nu contează că întîrzii, Se cuvine să pleci, Din demonstraţie decurge că ai greşit, Depinde de tine*

să pleci, Nu merită să te zbaţi, S-a nimerit să plecăm împreună, Rămîne între noi că ne-am văzut, Reiese că eşti vinovat, Rezultă că eşti mulţumit, Trebuie să pleci, Urmează să pleci;

(Îmi) ajunge $\begin{Bmatrix} \textit{că} \\ \textit{să} \end{Bmatrix}$ *mănînc bine, Mi se cade (cuvine) să primesc bani, I-a căşunat (I s-a căşunat) să plece, Nu-mi convine* $\begin{Bmatrix} \textit{că} \\ \textit{să} \end{Bmatrix}$ *plec, Îmi prieşte* $\begin{Bmatrix} \textit{că} \\ \textit{să} \end{Bmatrix}$ *stau la munte, Mi-a năzărit (mi s-a năzărit) că aud zgomote, Îmi pare (mi se pare) că ai plecat, Îmi place să citesc, Îmi rămîne să plec, Îmi repugnă* $\begin{Bmatrix} \textit{că} \\ \textit{să} \end{Bmatrix}$ *rămîn aici, Nu (-mi) strică* $\begin{Bmatrix} \textit{că} \\ \textit{să} \end{Bmatrix}$ *primesc un dar, Nu-ţi şade (stă) bine* $\begin{Bmatrix} \textit{că} \\ \textit{să} \end{Bmatrix}$ *plîngi, Nu-mi tihneşte să stau aici, Îmi vine să plîng;*

Mă afectează că pleci, Mă alarmează că pleci, Mă impresionează să te văd aşa, Mă interesează să cercetez totul, Mă jigneşte că-mi vorbeşti aşa, Mă miră că ai plecat, Nu te priveşte că plec, Mă surprinde că ai plecat, Mă tentează să plec la munte etc.

Construcţiile de tip (f), caracterizate în structura de suprafaţă prin ocurenţa unei propoziţii subiective conjuncţionale, se obţin dintr-un transformandum cu structura: ...

$$V^\frown \left(\begin{bmatrix} + \text{Nominal} \\ - \text{Animat} \\ + \text{Indef} \\ + \text{Abstract} \end{bmatrix} {}^\frown \text{Art}^\frown \text{C}^\frown \# \text{P} \# \right)_{\text{GN-Subiect}},$$

asupra căruia acţionează transformarea de suprimare a Nominalului.

Setul de trăsături selecţionale $\begin{bmatrix} - \text{Animat} \\ + \text{Indef} \\ + \text{Abstract} \end{bmatrix}$ caracterizînd nominalul subiect are repercusiuni asupra flexiunii verbului, determinînd o paradigmă incompletă de persoană, limitată la forme de persoana a III-a singular.

În ce priveşte relaţia verb-reflexiv, constatăm în interiorul clasei (f) următoarele situaţii: 1) reflexivul *se* este ocurent obligatoriu (ex. *Se cuvine*

să pleci); 2) reflexivul *se* este ocurent facultativ *(Mi se pare (Îmi pare) că ai plecat)*; 3) reflexivul *se* nu este admis (ex. *Nu contează că întîrzii*). Nu există deci o relaţie necesară între tipul (f) de construcţii impersonale şi ocurenţa reflexivului *se*. Spre deosebire de (c), (d) şi (e), unde *se* este ocurent obligatoriu, ca reprezentare fonologică a simbolului Impers şi, respectiv, Pas, în (f) — şi anume în construcţiile în care reflexivul este ocurent —, *se* are altă istorie derivativă: apare ca reprezentare fonologică a simbolului Refl de sub dominanţa directă a nodului Predicat [26].

[26] Această situaţie sintactică a simbolului Refl o vom avea în vedere în capitolul III partea a II-a, § 2.

CAPITOLUL III

GENERAREA CONSTRUCȚIILOR CU VALOARE RECIPROCĂ. REFLEXIVUL. SUBCATEGORIZAREA VERBULUI ÎN FUNCȚIE DE REFLEXIV

0. Acest capitol este organizat în două părți: în prima parte, se discută construcțiile verbale (reflexive și nereflexive) care exprimă ideea de reciprocitate, iar partea a doua cuprinde o descriere de ansamblu a construcțiilor reflexive românești, din perspectiva unei gramatici transformaționale.

I

1. Construcțiile verbale care exprimă ideea de reciprocitate formează o clasă eterogenă: ele se subîmpart în două categorii, după cum verbul construcției cuprinde sau nu în configurația lui semantică ideea de reciprocitate [1]; o altă subîmpărțire are drept criteriu diferențele în modul de generare.

1.1. Verbele în a căror configurație semantică se include trăsătura [+ Reciprocitate] (așa-numitele v e r b e   s i m e t r i c e) se întîlnesc în limba română în:

— construcții verbale fără pronume reflexiv, de tipul: *A coexistă cu B, A coincide cu B, Ion colaborează cu Gheorghe, O cameră comunică cu alta, A comută cu B, A concordă cu B, A contrastează cu B, Ion convine cu Gheorghe asupra unui fapt, Ion conviețuiește cu Gheorghe, Ion seamănă cu Gheorghe, Ion trăiește cu Ioana, Versul 1 rimează cu 3, Ion vine cumătru cu Gheorghe, Ion șușotește cu Gheorghe* etc.;

— construcții verbale cu pronume reflexiv, de tipul: *Ion se aseamănă cu Gheorghe, Ion se aliază cu Gheorghe, Ion se căsătorește cu Ioana, Ion se ceartă cu Gheorghe, Ion se ciorovăiește cu Gheorghe, Ion se ciondănește cu Gheorghe, Ion se cunună cu Ioana, Ion se socotește cu Gheorghe, Ion se sfădește cu Gheorghe, Ion se solidarizează cu Gheorghe, Ion se gîlcevește cu Gheorghe, Ion se potrivește cu Gheorghe, Ion se tîrguiește cu Gheorghe, Ion se înrudește cu Gheorghe, Ion se învecinează cu Gheorghe* etc.

[1] Vezi observațiile Laurei Vasiliu, *Some Grammatical and Semantic Remarks on the Reflexive Constructions*, în R.R.L., 1969, XIV, 4, p. 365—372.

Se deduce de aici că prezenţa mărcii [+ Reciprocitate] în configuraţia semantică a unui verb nu implică în mod necesar ocurenţa reflexivului. În acelaşi sens pledează şi alte fapte cum sînt: în cazul unor verbe care prezintă marca semantică [+ Reciprocitate], construcţia cu reflexiv apare în variaţie liberă cu construcţia fără reflexiv (ex. *Ion coalizează cu Gheorghe // Ion se coalizează cu Gheorghe*, *Segmentul A interferează cu B // Segmentul A se interferează cu B*); verbe perfect sinonime, caracterizate prin marca semantică [+ Reciprocitate], se deosebesc între ele prin ocurenţa şi respectiv nonocurenţa reflexivului (ex. *Ion se aseamănă cu Gheorghe*, dar *Ion seamănă cu Gheorghe*).

1.2. Prezenţa mărcii [+ Reciprocitate] în configuraţia semantică a unui verb se corelează cu o anumită particularitate sintactică.

Faptul că aceste verbe sînt ocurente în contextul [GN_1 —— *cu*⁀GN_2] nu este suficient pentru definirea sintactică a acestei clase — pe care o vom desemna prin (a) — , întrucît contextul [GN_1 —— *cu*⁀GN_2] este admis şi de verbe aparţinînd altor clase:

Clasa (b):

a se alege (cu) „a rămîne cu ceva”	: *Ion s-a ales cu o fractură*
a culmina (cu)	: *Frămîntările au culminat cu o grevă*
a se identifica (cu)	: *Ion se identifică cu interesele poporului*
a se mîndri (cu)	: *Ion se mîndreşte cu fiii lui*
a opera (cu) „a se folosi de...”	: *Ştiinţa operează cu abstracţiuni*
a se pomeni (cu) „a se vedea pe neaşteptate în faţa cuiva sau a unei situaţii care provoacă surpriză”	: *Ion s-a pomenit cu Gheorghe*
a simpatiza (cu) „a împărtăşi sentimentele şi aspiraţiile cuiva”.	: *Ion simpatizează cu cineva*

Clasa (c):

a merge: *Ion merge cu Gheorghe*
a lucra: *Ion lucrează cu Gheorghe*
a mînca: *Ion mănîncă cu Gheorghe.*

În cazul verbelor din clasa (c), contextul [—— *cu*⁀GN] nu intervine în subcategorizare, fiind numai al structurii de suprafaţă, unde apare prin aplicarea unei transformări de asociere, care presupune în prealabil aplicarea obligatorie a unei transformări de coordonare. Adică, structurii de adîncime

Ion merge și Gheorghe merge i se aplică mai întîi o transformare de coordonare a constituenților [2], prin care se obține structura *Ion și Gheorghe merg*, căreia i se aplică în continuare o transformare facultativă de asociere, din care se obține structura cu prepoziție *Ion merge cu Gheorghe*.

Spre deosebire de clasa (c), verbele din clasa (b) se caracterizează prin ocurența obligatorie în contextul [—— *cu*$^\frown$GN], context aparținînd, de data aceasta, structurii de adîncime.

Față de verbele din clasele (c) și (b), verbele din clasa (a) se caracterizează prin particularitatea sintactică: [+ [GN_1—— *cu*$^\frown GN_2$]$^\frown$Coord$^\frown$[GN_2—— *cu*$^\frown GN_1$]].

Dacă pentru verbele din clasa (b) relevant în subcategorizare este contextul [—— *cu*$^\frown$GN], pentru verbele din clasa (a) relevant în subcategorizare este contextul [[GN_1—— *cu*$^\frown GN_2$]$^\frown$Coord$^\frown$[GN_2—— *cu*$^\frown GN_1$]].

1.3. Contextul [[GN_1—— *cu*$^\frown GN_2$]$^\frown$Coord$^\frown$[GN_2—— *cu*$^\frown GN_1$]] asigură distingerea, în cadrul clasei verbului, a mai multor unități lexico-sintactice, uneori chiar în interiorul aceleiași reprezentări fonologice, ca în exemplele:

1) [*Ion a convenit cu Gheorghe*]$^\frown$Coord$^\frown$[*Gheorghe a convenit cu Ion*] *asupra plecării*
„a fi sau a cădea de acord (cu cineva)"

2) *Situația îmi convine*
„a fi pe placul cuiva"

1) [*A comunică cu B*]$^\frown$Coord$^\frown$[*B comunică cu A*]
„a fi puse în legătură"

2) *Ion mi-a comunicat ceva*
„a face cunoscut"

1) [*Ion seamănă cu Gheorghe*]$^\frown$Coord$^\frown$[*Gheorghe seamănă cu Ion*]
„a avea trăsături comune"

2) *Ion seamănă grîu*
„a însămînța"

1) [*Ion se ceartă cu Gheorghe*]$^\frown$Coord$^\frown$[*Gheorghe se ceartă cu Ion*]
„a se sfădi"

2) *Ion ceartă pe Gheorghe*
„a mustra"

[2] Pentru transformarea de coordonare vezi Vasiliu, Golopenția, *Sintaxa*, p. 147 și urm.

În exemplele date, fiecare verb din construcţia (1) se distinge de (2) prin opoziţia sintactică $[+ [GN_1 \text{———} cu^\frown GN_2]^\frown Coord^\frown [GN_2 \text{———} cu^\frown GN_1]]/[- [GN_1 \text{———} cu^\frown GN_2]^\frown Coord^\frown [GN_2 \text{———} cu^\frown GN_1]]$[3].

Notă. Unele formative verbale din clasa (a) realizează în limba română o singură construcţie — cea prepoziţională cu *cu* — (ex. *a coexista, a coincide, a concorda, a contrasta*), în timp ce alte formative din (a) realizează şi alte construcţii pe lîngă cea cu prepoziţia *cu*, fiecare construcţie reprezentînd o unitate lexico-sintactică distinctă (ex. *a comunica, a trăi, a semăna*). Se deduce de aici că pentru prima categorie marca semantică [+ Reciprocitate] aparţine configuraţiei semantice proprii verbului, iar pentru cealaltă, marca [+ Reciprocitate] apare în configuraţia semantică a verbului, ca urmare a unui transfer semantic cu direcţia Determinant → Verb.

2. Din punctul de vedere al modalităţii de generare, construcţiile reciproce se subîmpart în trei categorii:

A. Construcţii verbale, reflexive sau nereflexive, a căror structură de bază conţine un verb discutat în § 1.1, adică un verb caracterizat prin trăsătura sintactică $[+ [GN_1 \text{———} cu^\frown GN_2]^\frown Coord^\frown [GN_2 \text{———} cu^\frown GN_1]]$ şi prin marca semantică [+ Reciprocitate]. Exemplificăm tipul A de construcţii cu: *Ion şi Gheorghe se sfădesc* sau *Ion se sfădeşte cu Gheorghe*, *Ion şi Gheorghe seamănă* sau *Ion seamănă cu Gheorghe.*

B. Construcţii verbale, reflexive sau nereflexive, a căror structură de bază cuprinde un verb caracterizat prin $[- [GN_1 \text{———} cu^\frown GN_2]^\frown Coord^\frown [GN_2 \text{———} cu^\frown GN_1]]$ şi [— Reciprocitate], pe care le exemplificăm cu: *Ion şi Gheorghe depind unul de altul, Ion şi Gheorghe au sărit unul asupra altuia, Ion şi Gheorghe se bizuie unul pe altul.*

[3] Se observă că mare parte din verbele discutate în § 1.1. sînt compuse cu prefixele *co-*, *con-*, care aduc cuvîntului ideea de reciprocitate. În acest caz, în expansiunea simbolului V s-ar putea include şi prefixul verbal, interpretabil ca prepoziţie antepusă radicalului verbal (soluţia este sugerată în Vasiliu, Golopenţia, *Sintaxa*, p. 112). Conform acestei interpretări, *a coexista cu* s-ar putea reprezenta ca:

$$\langle co\text{-} \rangle_{Prep} {}^\frown \langle exista \rangle_{Verb} {}^\frown \langle cu \rangle_{Prep}$$

Această soluţie, avantajoasă pentru un verb cum este *a coexista*, dat fiind caracterul lui analizabil în limba română, este, însă, neavantajoasă în ansamblu, deoarece majoritatea verbelor compuse cu *co-*, *con-* sînt neanalizabile din punctul de vedere al limbii române şi, în plus, există un număr de verbe la care ideea de reciprocitate apare în condiţiile neprefixării (ex. *a semăna* (*cu*), *a trăi* (*cu*), *a rima* (*cu*), *a şuşoti* (*cu*) etc.). De aceea, am adoptat soluţia inseparării prefixului de radicalul verbal.

C. Construcţii verbale, totdeauna reflexive, a căror structură de bază cuprinde un verb caracterizat prin [– [GN_1——— *cu*⁀GN_2]⁀Coord⁀ ⁀[GN_2——— *cu*⁀GN_1]] şi [– Reciprocitate], dar care, spre deosebire de (B), se caracterizează prin ocurenţa obligatorie a unui reflexiv, purtător al valorii de reciprocitate. Exemplificăm tipul C de construcţii cu: *Ion şi Gheorghe se salută* sau *Ion se salută cu Gheorghe*, *Ion şi Gheorghe îşi zîmbesc* [4].

Construcţiile A, B, C sînt rezultatul aplicării unor *transformări de reciprocitate*.

3. *Transformarea de reciprocitate prin care se obţin construcţiile de tip B.* Structuri de bază:

[*Ion depinde de Gheorghe*]⁀Coord⁀Reciproc⁀[*Gheorghe depinde de Ion*],
[*Ion se bizuie pe Gheorghe*]⁀Coord⁀Reciproc⁀[*Gheorghe se bizuie pe Ion*].

Arborii corespunzători acestor structuri sînt în fig. 1 şi 2.

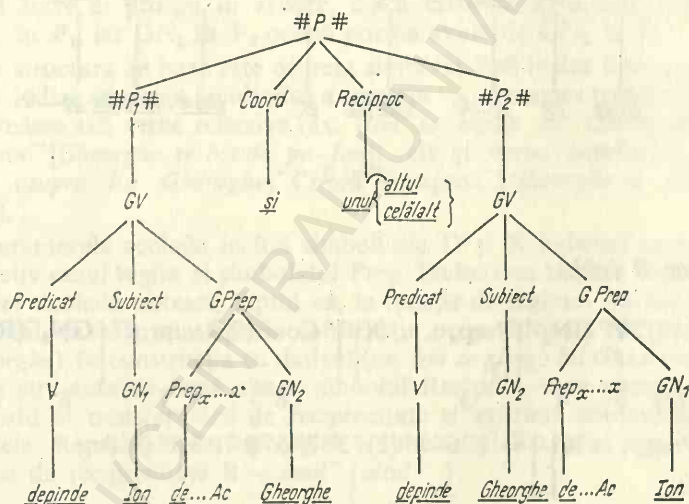

Fig. 1

[4] Numai în construcţiile de tip C există o legătură n e c e s a r ă între valoarea de reciprocitate a construcţiei şi ocurenţa reflexivului. Spre deosebire de C, în A şi B, unde ocurenţa reflexivului nu este obligatorie, nu se stabileşte nici o relaţie necesară între valoarea de reciprocitate şi reflexiv. Reflexivul – după cum se va vedea mai departe – are altă istorie derivativă în C faţă de A şi B. În A şi B, simbolul Refl se găseşte sub dominanţa nodului Predicat; în C, simbolul Refl apare ca reprezentare fonologică a simbolului Reciproc.

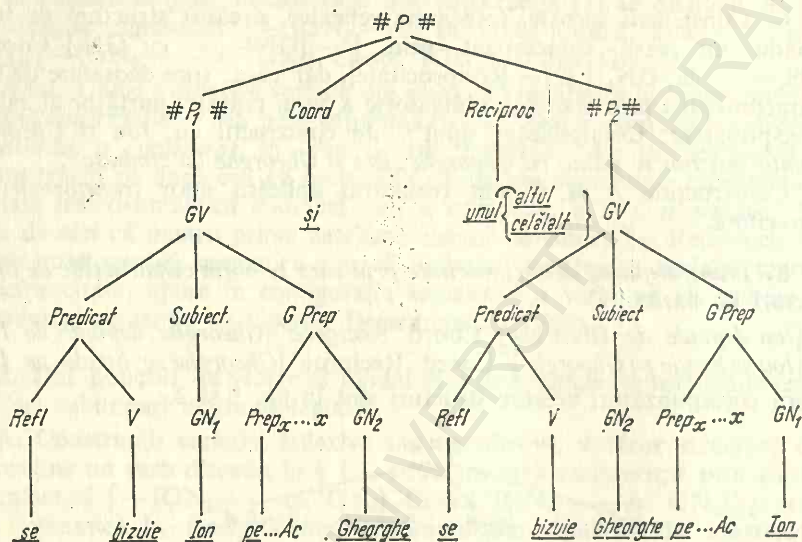

Fig. 2

T. Reciproc B (obl.):

$$\left[\underset{1}{GN_1}\frown\underset{(2)}{(Refl)}\frown\underset{3}{V}\frown\underset{4}{GN_2}\frown\underset{5}{\begin{Bmatrix} Prep_x \ldots X \\ D \end{Bmatrix}}\right]\frown\underset{6}{Coord}\frown\underset{7}{Reciproc}\frown\left[\underset{8}{GN_2}\frown\underset{(9)}{(Refl)}\frown\underset{10}{V}\frown\right.$$

$$\left.\frown\underset{11}{GN_1}\frown\underset{12}{\begin{Bmatrix} Prep_x \ldots X \\ D \end{Bmatrix}}\right] \Rightarrow 1\frown 6\frown 8\frown (2)\frown 3\frown 7\frown 5\frown \emptyset\frown \emptyset\frown \emptyset\frown \emptyset\frown \emptyset$$

Unde: (1) $1\frown 6\frown 8\frown (2)\frown 3\frown 7\frown 5 > P_1 > P$

(2) $1\frown 6\frown 8 > \text{Subiect} > GV$

(3) $7\frown 5 > \begin{Bmatrix} \text{GPrep} \\ \text{Obind} \end{Bmatrix} > GV$

Condiţii de aplicare: (1) $\left.\begin{array}{l} 1\frown(2)\frown3\frown4\frown5 > P_1 \\ 8\frown(9)\frown10\frown11\frown12 > P_2 \end{array}\right\} > P$

(2) $1 >$ Subiect $> \dots P_1$

$8 >$ Subiect $> \dots P_2$

(3) $4\frown5 > \left\{\begin{array}{l} \text{GPrep} \\ \text{Obind} \end{array}\right\} > \text{GV} > P_1$

(4) $1 = 11$ şi $4 = 8$

(5) $6\frown7 > P$

Structura de bază conţine două secvenţe coordonate P_1 şi P_2, cu aceiaşi constituenţi GN_1 şi GN_2, cu deosebirea că în P_2 cei doi constituenţi îşi schimbă între ei poziţia în arbore, adică GN_2 în P_2 ocupă poziţia avută de GN_1 în P_1, iar GN_1 în P_2 ocupă poziţia avută de GN_2 în P_1 [5].

În structura de bază este ocurent simbolul Refl inclus între paranteze — ceea ce indică ocurenţa facultativă a acestuia — , deoarece transformandumul are în vedere atît verbe reflexive (ex. [*Ion se bizuie pe Gheorghe*]⁀Coord⁀ ⁀Reciproc⁀[*Gheorghe se bizuie pe Ion*]), cît şi verbe nereflexive (ex. [*Ion a sărit asupra lui Gheorghe*]⁀Coord⁀Reciproc⁀[*Gheorghe a sărit asupra lui Ion*]).

Parantezele acolade includ simbolurile D şi X indicînd cazurile Dativ şi respectiv cazul regim al simbolului Prep. Includerea acestor simboluri între paranteze acolade notează faptul că, în funcţie de regimul verbului (prepoziţional sau cazual), se alege fie construcţia prepoziţională (ex. *Ion se bizuie pe Gheorghe*), fie construcţia cu dativul (ex. *Ion se plînge lui Gheorghe*).

În structura de bază apare simbolul Reciproc, care anunţă caracterul obligatoriu al transformării de reciprocitate şi exprimă conţinutul semantic al acesteia. Reprezentarea fonologică a simbolului Reciproc este — în transformarea de reciprocitate B — *unul*⁀$\left\{\begin{array}{l} \textit{altul} \\ \textit{celălalt} \end{array}\right\}$.

Rezultatul transformării de reciprocitate B constă în: a) suprimarea elementelor din P_2 identice cu cele din P_1 (= 9 şi 10) şi, odată cu acestea, desfiinţarea lui P_2; b) trecerea simbolului 8 (= GN_2 din P_2) de sub domi-

[5] Prin această caracteristică, structura de bază din transformarea de reciprocitate se deosebeşte de structura de bază din transformarea de coordonare, unde GN_1 şi GN_2 în P_1 şi P_2 sînt constituenţi de acelaşi tip, deci ocupînd aceeaşi poziţie sintactică.

nanţa Subiectului din P_2 sub dominanţa Subiectului din P_1, adică sub acelaşi nod cu simbolul 1; c) suprimarea simbolurilor 4 (= GN_2 din P_1) şi 11 (GN_1 din P_2) şi înlocuirea lor cu simbolul Reciproc; d) trecerea simbolului 7 (= Reciproc) sub dominanţa simbolului GPrep sau a simbolului Obind din P_1.

Simbolul Reciproc, care şi-a schimbat poziţia în arborele sintactic, se păstrează în structura de suprafaţă, din necesitatea menţinerii valorii de reciprocitate [6]. Marca Reciprocului $\left(= \textit{unul}^\frown \begin{Bmatrix} \textit{altul} \\ \textit{celălalt} \end{Bmatrix}\right)$ înlocuieşte în arbore simbolurile GN_2 din P_1 şi GN_1 din P_2, ceea ce înseamnă că îndeplineşte o dublă funcţie: de reciprocitate şi de pronominalizare. Dealtfel, faptul că *unul⁀altul* (sau *unul⁀celălalt*) îşi schimbă forma după genul şi numărul numelor substituite (ex. *Ei depind unii de alţii, Ele depind unele de altele*) evidenţiază caracteristica de s u b s t i t u t a acestora.

Rezultatul aplicării lui T. Reciproc B se vede în fig. 3 şi 4.

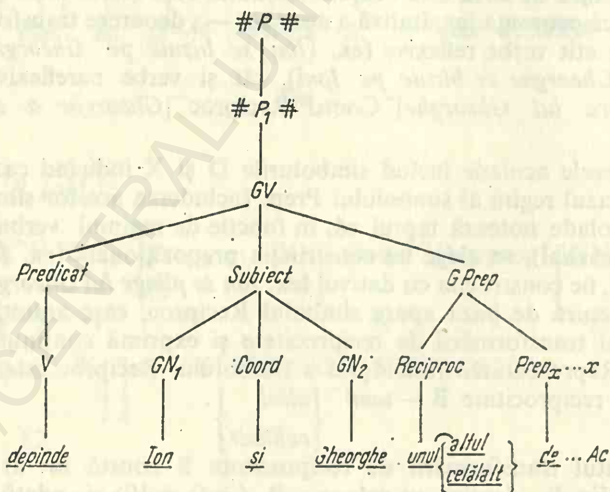

Fig. 3

[6] Să se compare cu T.Reciproc A, unde simbolul Reciproc este suprimat în structura de suprafaţă.

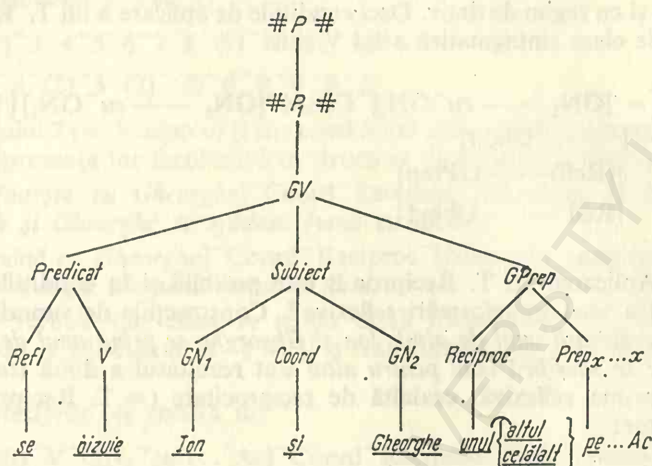

Fig. 4

3.1. În cazul unui regim prepozițional al verbului, deci al selectării simbolurilor $Prep_x \ldots X$, T. Reciproc B este urmată de o transformare obligatorie de repoziționare, constînd în:

... *unul*	*altul (celălalt)*	$Prep_x \ldots$ X	
1	2	3	4
⇒ 1	3	2	4

Prin aplicarea acestei transformări, precum și prin aplicarea unor reguli morfofonemice (o regulă de înglobare a simbolului X și reguli de acord privind forma verbului și a mărcii de reciprocitate), secvențele **Ion și Gheorghe depinde unul altul de*... Ac și * *Ion și Gheorghe se bizuie unul altul pe*... Ac devin construcțiile reale *Ion și Gheorghe depind unul de altul, Ion și Gheorghe se bizuie unul pe altul.*

3.2. Aplicarea transformării T. Reciproc B se limitează la construcții verbale conținînd verbe care în structura de adîncime se caracterizează prin [— Reciprocitate] și [— [GN_1—— cu⁀GN_2]⁀Coord⁀[GN_2—— cu⁀GN_1]]. Încercînd să circumscriem mai strict această transformare, constatăm că T. Reciproc B admite următoarele două clase de verbe: a) verbe reflexive (sau nereflexive) intranzitive și cu regim prepozițional, b) verbe reflexive

intranzitive şi cu regim de dativ. Deci condiţiile de aplicare a lui T. Reciproc B în funcţie de clasa sintagmatică a lui V sînt:

$$\begin{bmatrix} [-[\text{GN}_1 \text{ —— } cu\frown\text{GN}_2]\frown\text{Coord}\frown[\text{GN}_2 \text{ —— } cu\frown\text{GN}_1]] \\ -[\text{ —— Obdir}] \\ + \begin{Bmatrix} \text{(Refl) —— GPrep} \\ \text{Refl —— Obind} \end{Bmatrix} \end{bmatrix}$$

3.3. Aplicarea lui T. Reciproc B este posibilă şi în condiţiile aplicării în prealabil a unei transformări reflexive [7]. Construcţiile de suprafaţă *Ion şi Gheorghe se alătură unul de altul*, *Ion şi Gheorghe se prind unul de altul*, *Ion şi Gheorghe se sacrifică unul pentru altul* sînt rezultatul a două transformări succesive, prima reflexivă, cealaltă de reciprocitate (= T. Reciproc B), în felul următor:

(1) T. Refl:

[*Ion*$_1$ *sacrifică pe Ion*$_1$ *pentru Gheorghe*]⁀Coord⁀[*Gheorghe*$_1$ *sacrifică pe Gheorghe*$_1$ *pentru Ion*] ⇒ [*Ion se sacrifică pentru Gheorghe*]⁀Coord⁀ ⁀[*Gheorghe se sacrifică pentru Ion*]

(2) T. Reciproc B:

⇒ *Ion şi Gheorghe se sacrifică unul pentru altul*

4. *Transformarea de reciprocitate prin care se obţin construcţiile reciproce de tip A.*

Faţă de construcţiile discutate sub § 3., apar aici note particulare, determinate de specificul clasei de verbe, care constă în trăsătura sintactică [+ [GN_1 —— *cu*⁀GN_2]⁀Coord⁀[GN_2 —— *cu*⁀GN_1]] şi marca semantică [+ Reciprocitate].

Astfel, spre deosebire de T. Reciproc B, în cazul căreia ocurenţa simbolului Reciproc este obligatorie în structura de suprafaţă, în cazul construcţiilor de tip A, ocurenţa aceluiaşi simbol este facultativă, simbolul Reciproc fiind aici semantic redundant. Faptul că în configuraţia semantică a verbelor de la A se include trăsătura [+ Reciprocitate] asigură recuperarea semantică a simbolului Reciproc şi deci permite suprimarea acestuia fără pierdere de informaţie semantică.

[7] Pentru transformarea reflexivă, vezi partea a II-a, § 4.

T. Reciproc A (obl.):

$1^\frown(2)^\frown 3^\frown 4^\frown 5^\frown 6^\frown 7^\frown 8^\frown(9)^\frown 10^\frown 11^\frown 12$ [8]

$\Rightarrow 1^\frown 6^\frown 8^\frown(2)^\frown 3^\frown(7)^\frown(5)^\frown \emptyset^\frown \emptyset^\frown \emptyset^\frown \emptyset^\frown \emptyset$

unde simbolul 7 (= Reciproc) şi simbolul 5 sînt incluse între paranteze rotunde, dată fiind prezenţa lor facultativă în structura de suprafaţă. Exemple:

[*Ion se sfădeşte cu Gheorghe*]⌢Coord⌢Reciproc⌢[*Gheorghe se sfădeşte cu Ion*] ⇒ *Ion şi Gheorghe se sfădesc (unul cu altul)*;

[*Ion seamănă cu Gheorghe*]⌢Coord⌢Reciproc⌢[*Gheorghe seamănă cu Ion*] ⇒ *Ion şi Gheorghe seamănă (unul cu altul)*.

4.1. Verbele din clasa A admit două transformări de reciprocitate: T. Reciproc A (discutată în § 4) şi o transformare de tip diferit, T. Reciproc A_1.

T. Reciproc A_1 constă în:

$[GN_1{}^\frown(\text{Refl})^\frown V^\frown GN_2{}^\frown \textit{cu} \ldots {}^\frown \text{Ac}]^\frown \text{Coord}^\frown \text{Reciproc}^\frown[GN_2{}^\frown(\text{Refl})^\frown V^\frown GN_1{}^\frown$
1 (2) 3 4 5 6 7 8 (9) 10 11

$^\frown \textit{cu} \ldots \text{Ac}] \Rightarrow 1^\frown(2)^\frown 3^\frown 4^\frown 5^\frown \emptyset^\frown \emptyset^\frown \emptyset^\frown \emptyset^\frown \emptyset^\frown \emptyset^\frown \emptyset$
12

T. Reciproc A_1 este o transformare de suprimare, constînd în suprimarea simbolurilor 6—12. Faţă de T. Reciproc B, este posibilă suprimarea acestora, inclusiv a simbolului Reciproc, deoarece structura de bază cuprinde verbe în a căror configuraţie semantică este inclusă trăsătura [+ Reciprocitate], ceea ce asigură recuperarea semantică a valorilor suprimate.

Cum din transformat lipseşte simbolul Reciproc, înseamnă că T. Reciproc A_1, spre deosebire de T. Reciproc B, şi-a pierdut caracteristica de pronominalizare, rămînînd numai o transformare de reciprocitate.

O altă deosebire faţă de T. Reciproc B este că, în locul simbolurilor $\begin{Bmatrix} \text{Prep}_x \ldots X \\ D \end{Bmatrix}$, apare *cu*...Ac, aplicarea lui T. Reciproc A_1 fiind strict circumscrisă la verbe cu regim prepoziţional, şi anume la verbe cu prepoziţia *cu*. Exemple: [*Ion se sfădeşte cu Gheorghe*]⌢Coord⌢Reciproc⌢[*Gheorghe se sfădeşte cu Ion*] ⇒ *Ion se sfădeşte cu Gheorghe;* [*Ion convieţuieşte cu Gheorghe*]⌢Coord⌢Reciproc⌢[*Gheorghe convieţuieşte cu Ion*] ⇒ *Ion convieţuieşte cu Gheorghe.*

[8] Simbolurile au aceeaşi semnificaţie şi aceeaşi succesiune ca în T.Reciproc B. Vezi § 3.

Acestor construcţii le corespund arborii din fig. 5 şi 6.

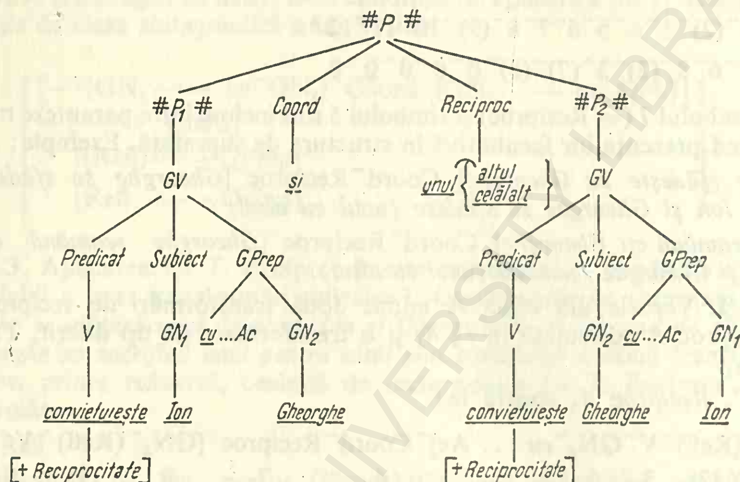

Fig. 5

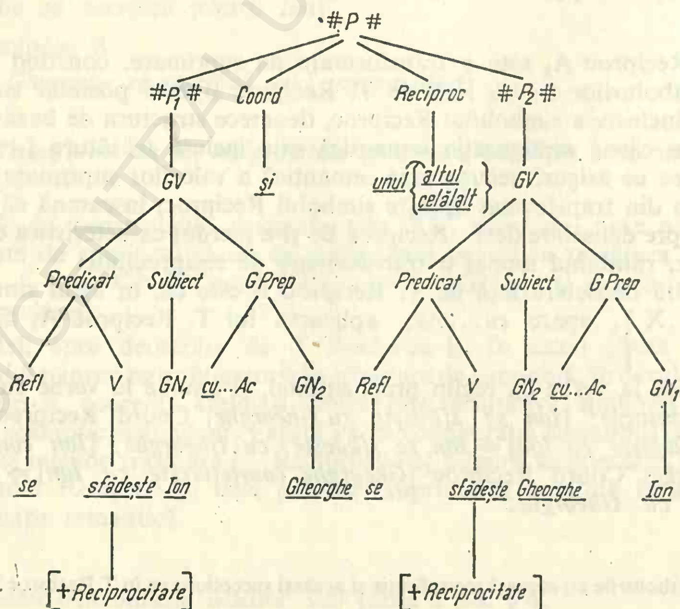

Fig. 6

Rezultatul lui T. Reciproc A_1 este cel din fig. 7 şi 8.

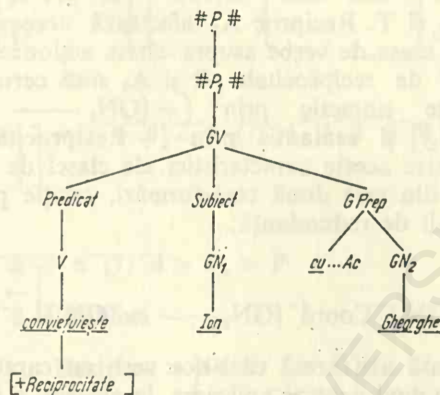

Fig. 7

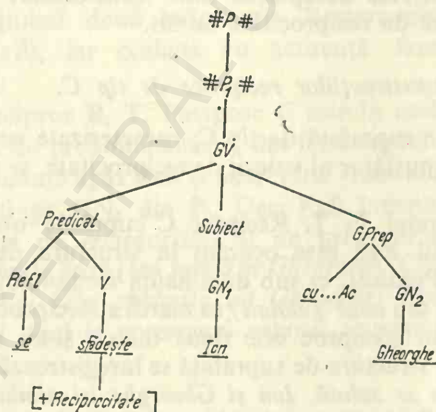

Fig. 8

4.2. Comparînd T. Reciproc A cu T. Reciproc A_1, se observă că ambele pornesc de la aceeaşi structură de bază, pe care o convertesc, însă, în structuri de suprafaţă diferite. Avem aici un caz de sinonimie sintactică,

rezultată din aplicarea a două transformări diferite la aceeași structură de bază [9].

T. Reciproc A și T. Reciproc A_1 afectează aceeași clasă de verbe, net distinctă față de clasa de verbe asupra căreia acționează T. Reciproc B.

Transformările de reciprocitate A și A_1 sînt cerute obligatoriu de verbele caracterizate sintactic prin [+ [GN_1 —— *cu*⁀GN_2]⁀Coord⁀⁀[GN_2—— *cu*⁀GN_1]] și semantic prin [+ Reciprocitate]. Se stabilește o relație necesară între aceste caracteristici ale clasei de verbe și aplicarea obligatorie a uneia din cele două transformări, relație pe care o indicăm sub forma unei reguli de redundanță:

$$\begin{bmatrix} +\text{V} \\ +\text{[}GN_1 \text{——} \ cu^\frown GN_2]^\frown \text{Coord}^\frown [GN_2 \text{——} \ cu^\frown GN_1] \end{bmatrix} \rightarrow \begin{Bmatrix} +\text{T. Reciproc A} \\ +\text{T. Reciproc } A_1 \end{Bmatrix}$$

Regula formulată aici arată că orice verb cu caracteristicile indicate mai sus presupune în mod necesar aplicarea, la alegere, a uneia din transformările de reciprocitate A sau A_1. Formularea acestei reguli simplifică indicațiile din lexicon, în sensul că pentru orice verb din clasa sintactică [+ [GN_1—— *cu*⁀GN_2]⁀Coord⁀[GN_2—— *cu*⁀GN_1]] nu se introduc indicații suplimentare care privesc acceptarea unei transformări de reciprocitate și tipul de transformare de reciprocitate admis.

5. *Generarea construcțiilor reciproce de tip C.*

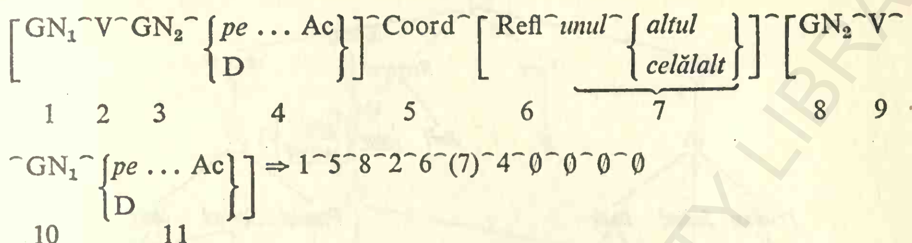
Construcțiile de suprafață de tip C, caracterizate prin ocurența obligatorie a unui reflexiv, purtător al valorii de reciprocitate, se obțin prin T. Reciproc C.

Transformandumul în T. Reciproc C cuprinde obligatoriu un verb nereflexiv [10]. Simbolul Refl este ocurent în structura de bază, dar nu sub dominanța nodului Predicat, ci sub dominanța simbolului Reciproc, apărînd alături de *unul⁀altul (*sau *unul⁀celălalt)* ca marcă a Reciprocului. Am inclus sub dominanța simbolului Reciproc cele două mărci, și nu numai marca Refl, avînd în vedere că în structura de suprafață se înregistrează, pe lîngă construcțiile *Ion și Gheorghe se salută*, *Ion și Gheorghe își zîmbesc*, și construcțiile *Ion și Gheorghe se salută unul pe altul*, *Ion și Gheorghe își zîmbesc unul altuia*, unde apar ambele mărci ale Reciprocului.

[9] Pentru o discuție mai amplă a fenomenului de *sinonimie sintactică*, vezi *Concluzii*, § 2.

[10] Să se compare cu T.Reciproc B și T.Reciproc A, în cazul cărora în structura de bază sînt ocurente verbe reflexive sau nereflexive.

T. Reciproc C (obl.):

$$\left[\underset{1}{GN_1}{}^\frown \underset{2}{V}{}^\frown \underset{3}{GN_2}{}^\frown \underset{4}{\begin{Bmatrix} pe \dots Ac \\ D \end{Bmatrix}}\right]^\frown \underset{5}{Coord}{}^\frown \left[\underset{6}{Refl}{}^\frown \underset{7}{\underbrace{unul^\frown \begin{Bmatrix} altul \\ celălalt \end{Bmatrix}}}\right]^\frown \left[\underset{8}{GN_2}{}^\frown \underset{9}{V}{}^\frown \underset{10}{GN_1}{}^\frown \underset{11}{\begin{Bmatrix} pe \dots Ac \\ D \end{Bmatrix}}\right] \Rightarrow 1^\frown 5^\frown 8^\frown 2^\frown 6^\frown (7)^\frown 4^\frown \emptyset^\frown \emptyset^\frown \emptyset^\frown \emptyset$$

Unde: (1) $1^\frown 5^\frown 8^\frown 2^\frown 6^\frown (7)^\frown 4 > P_1 > P$

(2) $1^\frown 5^\frown 8 >$ Subiect

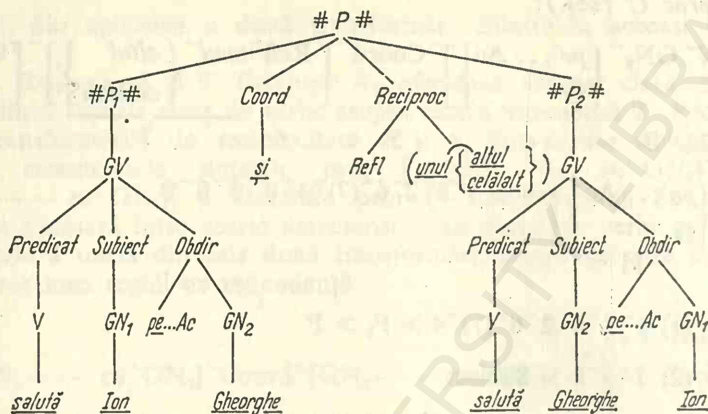
(3) $6^\frown (7) >$ Reciproc $> \begin{Bmatrix} Obdir \\ Obind \end{Bmatrix} >$ GV

Față de T. Reciproc B, T. Reciproc C se distinge printr-o structură de bază conținînd simbolul Refl sub dominanța simbolului Reciproc și printr-un transformat conținînd două mărci ale Reciprocului, una cu ocurență obligatorie (= Refl), iar cealaltă cu ocurență facultativă (= *unul⁀altul* sau *unul⁀celălalt*).

Ca și T. Reciproc B, T. Reciproc C este în același timp transformare de reciprocitate și de pronominalizare, dat fiind faptul că simbolul Reciproc, sub a cărui dominanță apar Refl și *unul⁀altul (sau unul⁀celălalt)*, înlocuiește pe GN_2 din P_1 și pe GN_1 din P_2. Deci Refl îndeplinește, în același timp, funcția unei mărci de reciprocitate și de pronominalizare [11].

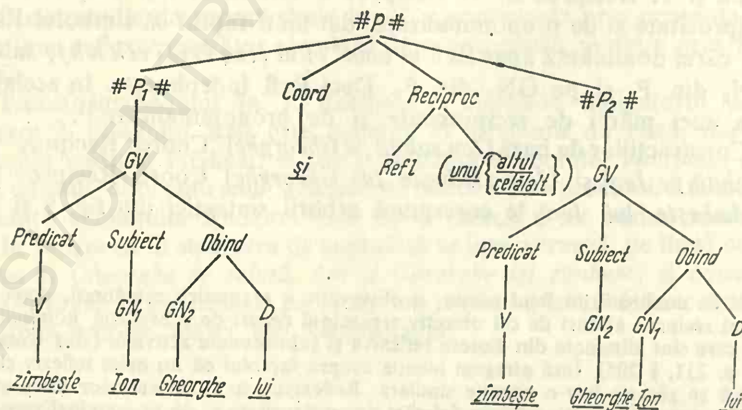
Construcțiilor de bază [*Ion salută pe Gheorghe*]⁀Coord⁀Reciproc⁀[*Gheorghe salută pe Ion*] și [*Ion zîmbește lui Gheorghe*]⁀Coord⁀Reciproc⁀[*Gheorghe zîmbește lui Ion*] le corespund arborii sintactici din fig. 9 și 10.

[11] Se confirmă, în felul acesta, o observație a gramaticii românești, potrivit căreia reflexivul reciproc alături de cel obiectiv reprezintă cazuri de substituție nominală, motiv pentru care sînt eliminate din diateza reflexivă și subordonate activului (vezi *Gram. Acad.*, vol. I, p. 211, § 205). Însă atragem atenția asupra faptului că nu orice reflexiv cu valoare reciprocă se găsește într-o situație similară. Reflexivul, în cazul verbelor discutate în § 3 și § 4, nu este rezultatul unei transformări de reciprocitate și de pronominalizare, ci apare în structura de adîncime sub dominanța nodului Predicat.

P
P_1
Coord
Reciproc
P_2
GV
şi
Refl
(unul {altul / celălalt})
GV
Predicat
Subiect
Obdir
Predicat
Subiect
Obdir
V
GN_1
pe...Ac
GN_2
V
GN_2
pe...Ac
GN_1
salută
Ion
Gheorghe
salută
Gheorghe
Ion

Fig. 9

P
P_1
Coord
Reciproc
P_2
GV
şi
Refl
(unul {altul / celălalt})
GV
Predicat
Subiect
Obind
Predicat
Subiect
Obind
V
GN_1
GN_2
D
V
GN_2
GN_1
D
zîmbeşte
Ion
Gheorghe
lui
zîmbeşte
Gheorghe
Ion
lui

Fig. 10

Arborii transformați sînt în fig. 11 și 12.

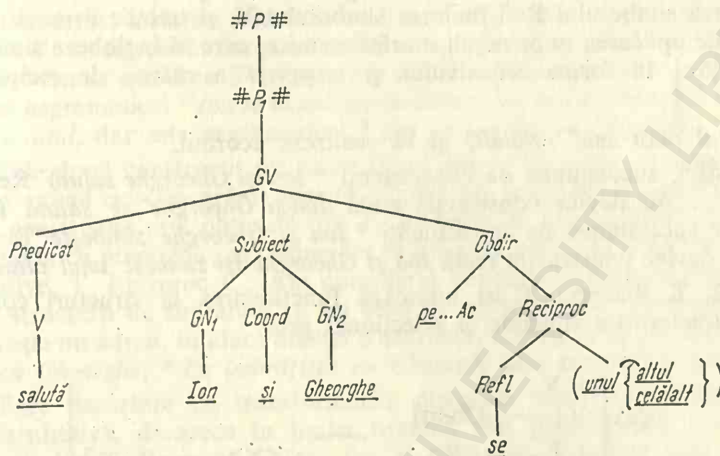

Fig. 11

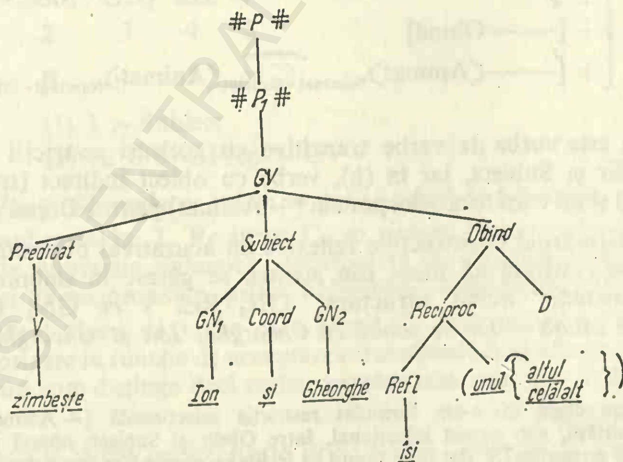

Fig. 12

5.1. Pentru a obţine secvenţe reale ale limbii române, T. Reciproc C trebuie urmată de o transformare obligatorie de repoziţionare, care constă în trecerea simbolului Refl înaintea simbolului V, şi trebuie urmată, de asemenea, de aplicarea unor reguli morfofonemice, care să înglobeze simbolurile $\left\{\begin{matrix} \textit{pe} \ldots \text{Ac} \\ \text{D} \end{matrix}\right\}$ în forma reflexivului şi respectiv a mărcii de reciprocitate *unul⁀altul* (sau *unul⁀celălalt*) şi să realizeze acordul.

Astfel, succesiunea de constituenţi * *Ion şi Gheorghe salută*⁀Refl⁀*unul altul*⁀*pe* ...Ac devine construcţia reală *Ion şi Gheorghe se salută unul pe altul*, iar succesiunea de constituenţi * *Ion şi Gheorghe zîmbeşte*⁀Refl⁀*unul altul*⁀D devine construcţia reală *Ion şi Gheorghe îşi zîmbesc unul altuia.*

5.2. T. Reciproc C îşi limitează funcţionarea la structuri conţinînd verbe caracterizate sintactic şi selecţional prin:

$$\text{(a)} \begin{bmatrix} + \text{V} \\ + [\text{——Obdir}] \\ + [\text{——}\langle \text{X} \rangle_{\text{Nominal}-\text{Subiect}} \frown \langle \text{X} \rangle_{\text{Nominal}-\text{Obdir}}] \end{bmatrix}$$

unde X notează o trăsătură selecţională.

$$\text{(b)} \begin{bmatrix} + \text{V} \\ + [\text{—— Obind}] \\ + [\text{——}\langle \text{Animat} \rangle_{\text{Nominal}-\text{Subiect}} \frown \langle \text{Animat} \rangle_{\text{Nominal}-\text{Obind}}] \end{bmatrix}$$

În (a) este vorba de verbe tranzitive cu aceleaşi restricţii selecţionale pentru Obdir şi Subiect, iar în (b), verbe cu obiect indirect (tranzitive sau intranzitive) şi cu trăsătura selecţională [+ Animat] pentru Obind şi Subiect [12].

5.3. Urmărind construcţiile reflexive cu acuzativul obţinute din T. Reciproc C, se constată că unele din acestea se găsesc în sinonimie perfectă cu o construcţie avînd structura: GN_1⁀Refl⁀V⁀*cu*⁀GN_2 (ex. *Ion şi Gheorghe se salută* = *Ion se salută cu Gheorghe*, *Ion şi Gheorghe se bat* =

[12] Pentru clasa (a) n-am formulat restricţia selecţională [+ Animat], ci numai restricţia identităţii, sub aspect selecţional, între Obdir şi Subiect, notată prin prezenţa aceleiaşi mărci semantice X, dat fiind faptul că în limba română se înregistrează construcţii reciproce de tipul: *Merele se bat*, *Trenurile se ciocnesc*, în care obiectul direct şi subiectul se caracterizează prin [— Animat].

= *Ion se bate cu Gheorghe, Ion şi Gheorghe se îmbrăţişează = Ion se îmbrăţişează cu Gheorghe, Ion şi Gheorghe se caută = Ion se caută cu Gheorghe* etc.).

Alte verbe, însă, nu tolerează decît una din aceste construcţii, cea obţinută din T. Reciproc C: *Ion şi Gheorghe se apără unul pe altul*, dar este negramatical * *Ion se apără cu Gheorghe, Ion şi Gheorghe se bănuiesc unul pe altul*, dar este negramatical * *Ion se bănuieşte cu Gheorghe, Ion şi Gheorghe se aprobă unul pe altul*, dar este negramatical * *Ion se aprobă cu Gheorghe.*

Cele două construcţii reciproce (tipul *Ion şi Gheorghe se salută* şi tipul *Ion se salută cu Gheorghe*) aparţin amîndouă nivelului transformaţional: prima construcţie este obţinută din T. Reciproc C, iar cealaltă construcţie, construcţia cu prepoziţie, se obţine din prima prin aplicarea unei transformări facultative, T. Reciproc C_1. Am considerat construcţia prepoziţională aparţinînd structurii de suprafaţă, şi nu celei de adîncime, deoarece verbele aici în discuţie nu admit, în afara acestei construcţii, contextul prepoziţiei *cu* (* *Eu salut cu Gheorghe,* * *Eu îmbrăţişez cu Gheorghe* sînt construcţii nereperate).

Spre deosebire de transformările discutate anterior, T. Reciproc C_1 este facultativă, deoarece în limba română sînt posibile atît construcţiile rezultate din T. Reciproc C (ex. *Ion şi Gheorghe se salută unul pe altul*), cît şi construcţiile rezultate din T. Reciproc C_1 (ex. *Ion se salută cu Gheorghe*).

T. Reciproc C_1 (fac.):

GN_1⁀Coord⁀ GN_2⁀Refl⁀V⁀

1	2	3	4	5
⇒ 1	∅	4	5	*cu*⁀3

Unde: (1) 1 > Subiect
(2) *cu*⁀3 > GPrep > GV

Exemplu: *Ion şi Gheorghe se salută ⇒ Ion se salută cu Gheorghe.*

Prin aplicarea lui T. Reciproc C_1 se ajunge, în structura de suprafaţă, la un caz de sinonimie sintactică, determinată de acţiunea succesivă a două transformări de reciprocitate, prima obligatorie, cealaltă facultativă.

În cadrul clasei de verbe care admit T. Reciproc C se poate realiza o subcategorizare în funcţie de acceptarea transformării facultative T. Reciproc C_1. În lexicon vom distinge deci verbe caracterizate prin $\begin{bmatrix} + \text{T. Reciproc C} \\ + \text{T. Reciproc } C_1 \end{bmatrix}$ (ex. *a saluta*) şi verbe caracterizate prin: $\begin{bmatrix} + \text{T. Reciproc C} \\ - \text{T. Reciproc } C_1 \end{bmatrix}$ (ex. *a bănui*).

6. Sintetizînd observaţiile anterioare cu privire la construcţiile reciproce în gramatica transformaţională a limbii române [13], stabilim următoarele distincţii: construcţii reciproce ale structurii de adîncime/ construcţii reciproce ale structurii de suprafaţă; verbe caracterizate semantic şi sintactic prin trăsătura reciprocităţii, adică verbe caracterizate categorial prin $[+[GN_1 \text{———} cu^\frown GN_2]^\frown Coord^\frown[GN_2 \text{———} cu^\frown GN_1]]$ şi care prezintă în configuraţia lor semantică trăsătura [+ Reciprocitate]/verbe caracterizate prin $[-[GN_1 \text{———} cu^\frown GN_2]^\frown Coord^\frown [GN_2 \text{———} cu^\frown GN_1]]$ şi [— Reciprocitate].

Construcţiile reciproce ale structurii de adîncime conţinînd verbe caracterizate semantic şi sintactic prin trăsătura reciprocităţii sînt convertite în construcţii de suprafaţă prin aplicarea, la alegere, a transformărilor T. Reciproc A şi T. Reciproc A_1.

Construcţiile reciproce conţinînd verbe caracterizate prin trăsătura [— Reciprocitate] se împart în două categorii, în funcţie de tipul de transformare de reciprocitate pe care-l suportă: construcţii asupra cărora acţionează T. Reciproc B, faţă de altele asupra cărora acţionează T. Reciproc C (uneori, şi T. Reciproc C_1).

Distincţiilor realizate în interiorul construcţiilor reciproce de adîncime, în funcţie de tipul de transformare de reciprocitate admis, le corespund delimitări similare în interiorul clasei verbului. Uneori, în cadrul aceleiaşi reprezentări fonologice, găsim verbe aparţinînd la clase distincte, din punctul de vedere al tipului de construcţie reciprocă pe care-l realizează. De exemplu, reprezentarea fonologică *a vorbi* corespunde la mai multe unităţi lexico-sintactice, deosebirea dintre ele stabilindu-se şi în funcţie de tipul de construcţie reciprocă pe care-l realizează:

a) *a vorbi* „a discuta cu cineva"

Unitatea lexico-sintactică avută în vedere aici se caracterizează semantic prin trăsătura [+ Reciprocitate] şi sintactic prin $[+[GN_1 \text{———} cu^\frown GN_2]^\frown Coord^\frown[GN_2 \text{———} cu^\frown GN_1]]$. În acest caz, în structura de suprafaţă

[13] Raportînd rezultatele acestei descrieri la observaţiile Laurei Vasiliu, *art. cit.*, ca deosebiri mai importante semnalăm următoarele: am stabilit trei tipuri de construcţii reciproce; am considerat transformările de reciprocitate (cu excepţia transformării T.Reciproc C_1) ca transformări obligatorii, prin includerea în structura de bază a simbolului Reciproc, semnal al unei transformări obligatorii; am considerat ca marcă a Reciprocului, în afara reflexivului (care intervine numai în T.Reciproc C), gruparea *unul altul* (sau *unul celălalt*), ceea ce ne-a permis extinderea analizei şi asupra construcţiilor de tip B: *Ion şi Gheorghe depind unul de altul*, *Ion şi Gheorghe au sărit unul asupra altuia*, *Ion şi Gheorghe se bizuie unul pe altul*. În cazul construcţiilor de tip B, ocurenţa grupării *între ei*, considerată marcă de reciprocitate în articolul Laurei Vasiliu, nu este posibilă: construcţiile * *Ion şi Gheorghe depind între ei*, * *Ion şi Gheorghe se bizuie între ei* sînt nereperate.

apar două construcţii reciproce sinonime, ca rezultat al aplicării transformărilor T. Reciproc A şi T. Reciproc A_1.

T. Reciproc A: [*Ion vorbeşte cu Gheorghe despre ceva*]⁀Coord⁀Reciproc⁀[*Gheorghe vorbeşte cu Ion despre ceva*] ⇒ *Ion şi Gheorghe vorbesc (unul cu altul) despre ceva.*

T. Reciproc A_1: ∼ [14] ⇒ *Ion vorbeşte cu Gheorghe despre ceva.*

b) *a vorbi* „a se înţelege, a se învoi"

Ca şi în (a), verbul se caracterizează semantic şi sintactic prin marca reciprocităţii. Dar spre deosebire de (a), e vorba aici de un verb reflexiv, adică de prezenţa în structura de adîncime a simbolului Refl, aflat sub dominanţa nodului Predicat. Ca şi în (a), se înregistrează două construcţii reciproce de suprafaţă, obţinute prin T. Reciproc A şi T. Reciproc A_1.

T. Reciproc A: [*Ion se vorbeşte cu Gheorghe să plece*]⁀Coord⁀Reciproc⁀[*Gheorghe se vorbeşte cu Ion să plece*] ⇒ *Ion şi Gheorghe se vorbesc (unul cu altul) să plece.*

T. Reciproc A_1: ∼ ⇒ *Ion se vorbeşte cu Gheorghe să plece.*

c) *a vorbi* „a se adresa cuiva prin cuvinte"

În acest caz, verbul se caracterizează semantic şi sintactic prin [— Reciprocitate]. Construcţia reciprocă de adîncime conţine simbolul Refl, dar nu sub dominanţa nodului Predicat, ci sub dominanţa simbolului Reciproc. Construcţia reciprocă de suprafaţă, obţinută din T. Reciproc C, cuprinde ca marcă obligatorie a reciprocităţii reflexivul în dativ.

T. Reciproc C: [*Ion vorbeşte lui Gheorghe*]⁀Coord⁀Reciproc⁀[*Gheorghe vorbeşte lui Ion*] ⇒ *Ion şi Gheorghe îşi vorbesc (unul altuia).*

d) *a vorbi (de rău)* „a calomnia, a bîrfi"

Găsim aici o situaţie asemănătoare cu (c), singura deosebire constînd în regimul verbului, intranzitiv în (c), tranzitiv în (d). Ca urmare a acestui fapt, construcţia reciprocă de suprafaţă, obţinută prin aceeaşi transformare T. Reciproc C, cuprinde ca marcă obligatorie a reciprocităţii reflexivul în acuzativ.

T. Reciproc C: [*Ion vorbeşte de rău pe Gheorghe*]⁀Coord⁀Reciproc⁀[*Gheorghe vorbeşte de rău pe Ion*] ⇒ *Ion şi Gheorghe se vorbesc de rău (unul pe altul).*

II

0. Partea a doua a acestui capitol conţine o analiză de ansamblu a reflexivului românesc din punctul de vedere al gramaticii construite în această

[14] Prin semnul ∼ indicăm faptul că avem acelaşi transformandum ca în T.Reciproc A.

lucrare. Unele fragmente din această prezentare au caracter recapitulativ, întrucît se reiau observaţiile privind reflexivul din capitolele destinate transformării pasive (cap. I, § 5), transformării impersonale (cap. II, § 4) şi transformării de reciprocitate (T. Reciproc C, cap. III, § 5). Scopul reluării este integrarea acestor aspecte, prezentate pînă acum izolat, în discuţia de ansamblu a reflexivului românesc.

1. Din punctul de vedere al sintaxei transformaţionale, reflexivul românesc este o categorie profund eterogenă. Se deosebesc net cinci modalităţi de introducere în gramatică a simbolului Refl:

I. Simbolul Refl apare ca simbol facultativ în expansiunea simbolului Predicat, deci se introduce prin regula de rescriere a Predicatului, şi anume:

(1) P → GV⁀(GCirc)

(2) GV → Predicat⁀(Subiect)⁀(Obdir)...

(3) Predicat → (Refl)⁀V⁀MP

II. Simbolul Refl apare sub dominanţa simbolului Reciproc, ca purtător al semnificaţiei reciproce; simbolul Reciproc are în derivaţie o poziţie similară cu a simbolului Coord, adică se găseşte sub dominanţa directă a lui P.

III. Simbolul Refl se găseşte sub dominanţa simbolului Pas, fiind purtătorul semnificaţiei pasive; la rîndul lui, simbolul Pas face parte din expansiunea lui GV.

IV. Simbolul Refl se găseşte sub dominanţa simbolului Impers, fiind purtătorul semnificaţiei impersonale; ca şi Pas, simbolul Impers face parte din expansiunea lui GV.

V. Simbolul Refl apare, ca simbol facultativ, în expansiunea simbolului GV, deci se introduce în gramatică prin regula de rescriere a lui GV:

GV → Predicat⁀(Subiect)⁀(Obdir)⁀(Obind)⁀(Refl)...

Din cele cinci situaţii prezentate mai sus, numai simbolul Refl din V, adică de sub dominanţa directă a nodului GV, este purtătorul semnificaţiei reflexive şi este semnalul unei transformări obligatorii de reflexivizare. (Prin *semnificaţie reflexivă* înţelegem că acţiunea verbului se răsfrînge asupra unui obiect — direct sau indirect — , care este acelaşi cu autorul acţiunii. Deci autorul face acţiunea şi tot el suferă efectele ei.)

Cuprindem, într-o prezentare schematică (v. fig. 13), cele cinci istorii derivative diferite ale simbolului Refl [15].

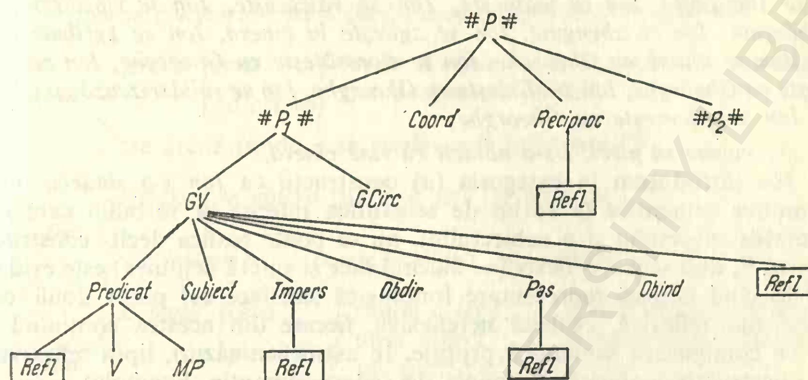

Fig. 13

1.1. Rescrierea simbolului Refl prin reguli lexicale diferă în funcţie de modalitatea de introducere în gramatică a acestuia şi, de aceea, regulile vor fi formulate pentru fiecare modalitate în parte.

2. Am considerat că simbolul Refl face parte din expansiunea Predicatului în următoarele trei situaţii:

a) cînd verbul nu cunoaşte în limba română decît construcţia reflexivă, ca în enunţurile: *Ion se bizuie pe ceva, Ion se bosumflă, Ion s-a burzuluit, Ion se căciuleşte, Ion se chiorăşte la ceva, Ion se codeşte, Ion se cramponează de ceva, Ion se cruceşte de ceva, Ion s-a dedat băuturii, Ion se erijează în atotştiutor, Ion se eschivează de la ceva, Ion se extaziază, Ion se grozăveşte cu ceva, Cîinele se gudură, Ion se hazardează la ceva, Ion se holbează la cineva, Ion se iţeşte la cineva, Ion se izmeneşte, Ion se lamentează, Ion se lăfăieşte în belşug, Ion se milogeşte, Ion se mîndreşte cu cineva, Ion se mocăie, Ion se opinteşte, Ion se oţărăşte, Ion se pocăieşte, Ion se poticneşte, Ion se pretează la orice, Ion se prevalează de un drept, Cîinele s-a pripăşit la noi, Ion se prosternează în faţa cuiva, Ion se proţăpeşte în faţa cuiva, Ion s-a ramolit, Ion se răsteşte, Ion se răţoieşte la cineva, Ion se răzgîndeşte, Ion se recreează, Ion se reculege, Ion se repauzează, Ion se revanşează, Ion se sclifoseşte, Ion*

[15] Nu sînt cuprinse aici *reflexivele eventive* şi *reflexivele posesive* pe care le vom aduce în discuţie în concluziile capitolului (§ 5.2.).

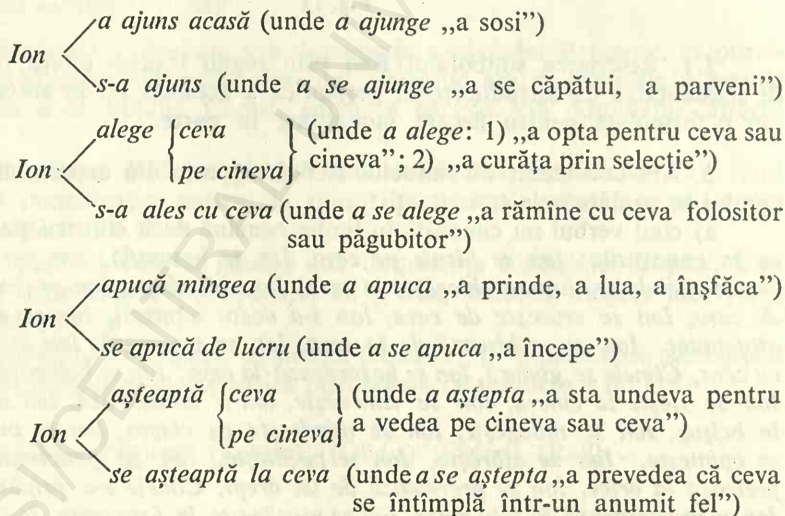
se sfiește de cineva, Ion se sforțează, Ion se sinchisește de cineva, Ion se smerește, Ion se spetește muncind, Ion se străduiește pentru ceva, Ion se teme, Ion se tînguiește, Ion se tolănește, Ion se văicărește, Ion se vînzolește, Ion se zbânțuie, Ion se zbenguie, Ion se zgîiește la cineva, Ion se zgribulește[16];

Ion se aliază cu Gheorghe, Ion se ciorovăiește cu Gheorghe, Ion se ciondănește cu Gheorghe, Ion se sfădește cu Gheorghe, Ion se solidarizează cu Gheorghe, Ion se gîlcevește cu Gheorghe;

Se cuvine să pleci, I s-a nălucit că vine cineva.

Nu introducem în categoria (a) construcții ca *Ion s-a sinucis*, unde, din motive semantice (e vorba de semantica internă a verbului care cere identitatea obiectului și a subiectului), nu se poate realiza decît construcția reflexivă[17], deși sensul reflexiv (= autorul face și suferă acțiunea) este evident.

b) cînd aceeași reprezentare fonologică satisface cel puțin două construcții, una reflexivă, cealaltă nereflexivă, fiecare din acestea conținînd un verb cu configurație semantică proprie. În asemenea cazuri, lipsa reflexivului face construcția ambiguă din punct de vedere semantic. Exemple:

[16] Se observă că sînt verbe din două categorii lexicale: fie verbe neologice, recent intrate în limbă, fie verbe din fondul vechi, mai ales din fondul familiar al limbii, cu puternică încărcătură stilistică. O listă completă a verbelor din cea de-a doua categorie dă Alexandru Graur, *Les verbes „réfléchis" en roumain*, în BL, VI, 1938, p. 42–89.

[17] Vezi mai departe § 4.4. analiza acestor verbe.

Acțiunea comportă riscuri (unde *a comporta* „a aduce cu sine")

Ion se comportă corect (unde *a se comporta* „a se purta")

Ion
- *crede* {*ceva* / *pe cineva*} (unde *a crede* „a fi convins de un fapt sau de spusele cuiva")
- *se crede* (unde *a se crede* „a fi înfumurat")

Ion
- *jelește pe cineva* (unde *a jeli* „a boci pe...")
- *se jelește că...* (unde *a se jeli* „a se văita")

Ion
- *a legat* {*ceva* / *pe cineva*} (unde *a lega:* 1) „a uni strîns capetele unui obiect"; 2) „a strînge cu o funie, un șiret etc.")
- *s-a legat să plece* (unde *a se lega* „a făgădui solemn")

Ea
- *moșește pe cineva* (unde *a moși* „a da ajutorul necesar la naștere")
- *se moșește* (unde *a se moși* „a lucra încet")

Ion
- *ocupă un loc* (unde *a ocupa:* 1) „a pune stăpînire pe..."; 2) „a deține un post")
- *se ocupă de* {*ceva* / *cineva*} (unde *a se ocupa* „a avea grijă de...")

Ion
- *pilește un obiect* (unde *a pili* „a subția forma unei piese")
- *se pilește* (unde *a se pili* „a se ameți de băutură")

Ion
- *preface un obiect* (unde *a preface* „a transforma în altceva")
- *se preface că...* (unde *a se preface* „a simula")

Ion
- *pricepe orice* (unde *a pricepe* „a pătrunde ceva cu mintea")
- *se pricepe la orice* (unde *a se pricepe* „a dovedi iscusință, a avea cunoștințe într-un domeniu")

Ion — *a prins* {*ceva* / *pe cineva*} (unde *a prinde* „a apuca cu mîna, cu un instrument...")

Ion — *s-a prins că vreau să plec* (unde *a se prinde* „a bănui")

Ion — *s-a prins să vină* (unde *a se prinde* „a se angaja la ceva")

Ion — *a pronunţat un cuvînt* (unde *a pronunţa* „a exprima, a rosti")

Ion — *s-a pronunţat despre...* (unde *a se pronunţa* „a-şi spune părerea")

Ion — *poartă* {*copilul* / *sacul*} (unde *a purta* „a duce pe cineva sau ceva în mînă, în braţe")

Ion — *se poartă corect* (unde *a se purta* „a se comporta")

Ion — *a revenit acasă* (unde *a reveni* „a veni înapoi")

Ion — *a revenit asupra hotărîrii* (unde *a reveni* „a revoca")

Ion — *şi-a revenit* (unde *a-şi reveni* „a se reface după o boală, un leşin etc.")

Ion — *uită* {*ceva* / *pe cineva*} (unde *a uita* „a pierde din memorie")

Ion — *se uită spre* {*ceva* / *cineva*} (unde *a se uita* „a privi")

{*Mingea* / *Copilul*} *a căzut* (unde *a cădea* „a se deplasa de sus în jos prin propria greutate")

Se cade să pleci (unde *a se cădea* „a se cuveni")

Ion cheamă cîinele (unde *a chema* „a striga, a comunica cuiva să vină")

Se cheamă că n-ai înţeles (unde *a se chema* „a însemna")

Ion a nimerit acasă (unde *a nimeri* „a ajunge din întîmplare undeva")

S-a nimerit să plecăm împreună (unde *a se nimeri* „a se întîmpla")

Ion
socoteşte ceva (unde *a socoti* „a face o socoteală, a calcula")
se socoteşte cu cineva (unde *a se socoti* „a se răfui, a lichida un diferend")

Ion
tîrguieşte ceva (unde *a tîrgui* „a face cumpărături")
se tîrguieşte cu cineva (unde *a se tîrgui* „a negocia preţul, a se tocmi")

c) cînd acelaşi verb realizează în limba română două construcţii perfect sinonime, una reflexivă, cealaltă nereflexivă, deci situaţiile în care reflexivul apare în variaţie liberă: *Ion afectează (Ion se afectează)* [18], *Ion albeşte la faţă (Ion se albeşte la faţă), Ion bîlbîie (Ion se bîlbîie), Ion boceşte (Ion se boceşte), Ion gîndeşte la ceva (Ion se gîndeşte la ceva), Ion jură că... (Ion se jură că...), Ion lăcomeşte la ceva (Ion se lăcomeşte la ceva), Găina ouă (Găina se ouă), Cîinele rînjeşte la cineva (Cîinele se rînjeşte la cineva), Ion roşeşte la faţă (Ion se roşeşte la faţă), Copilul scînceşte (Copilul se scînceşte)* [19]; *Îi abate că am fost necuviincios (I se abate că am fost necuviincios), I-a căşunat să plece (I s-a căşunat să plece); Ion coalizează cu Gheorghe (Ion se coalizează cu Gheorghe)* etc.

În acest caz, se optează pentru una din construcţii ca aparţinînd structurii de adîncime — anume construcţia reflexivă. Construcţia nereflexivă apare numai în structura de suprafaţă, fiind obţinută din cea reflexivă printr-o transformare de suprimare a reflexivului. Este posibilă suprimarea reflexivului — deci eliminarea unui simbol fără modificare de informaţie semantică —, dat fiind asemantismul reflexivului în aceste construcţii.

2.1. Raportînd inventarul de verbe reflexive (a)—(c) la ceea ce dau gramaticile curente cu privire la valorile reflexivului, constatăm că se includ aici reflexive dinamice (ex. *a se ajunge, a se crede, a se moşi, a se pili, a se gîndi* etc.), reflexive impersonale (ex. *a se cuveni, a se năluci, a se cădea, a se nimeri* etc.) şi reflexive reciproce (ex. *a se alia, a se sfădi, a se solidariza* etc.), care prezintă în comun aceeaşi modalitate de generare.

[18] De cele mai multe ori, între cele două construcţii există diferenţă de frecvenţă.

[19] Între cele două construcţii enumerate pînă aici, cea reflexivă şi cea nereflexivă, nu simţim vreo distincţie de tipul [+ Intensitate]/[— Intensitate] sau [+ Participare afectivă]/[— Participare afectivă], aduse frecvent în discuţie pentru interpretarea construcţiilor de acest fel (vezi interpretarea reflexivului dinamic, în opoziţie cu activul, în *Gram. Acad.*). De aceea, am considerat aceste construcţii sinonime, iar forma reflexivă a verbului în variaţie liberă cu forma nereflexivă.

2.2. Simbolul Refl aflat sub dominanţa nodului Predicat participă la subcategorizarea strictă a verbului. Clasele de subcategorizare sînt:

I. $\begin{bmatrix} +\text{V} \\ +[\text{Refl} \text{ ——— }] \end{bmatrix}$ II. $\begin{bmatrix} +\text{V} \\ -[\text{Refl} \text{ ——— }] \end{bmatrix}$

ex. *a se bizui, a-şi reveni.* ex. *a spăla, a citi.*

Există o clasă de verbe (cea de la (c)) care se va caracteriza în lexicon prin:

$$\begin{bmatrix} +\text{V} \\ +[\text{Refl} \text{ ——— }] \\ +\text{T. Refl suprimat (fac.)} \end{bmatrix}$$

ex. *a (se) gîndi*

Notă. Opoziţia $+[\text{Refl ———}]/-[\text{Refl ———}]$ este semnificativă în operaţia de distingere a unităţilor lexico-sintactice. De altfel, în toate exemplele din clasa (b), distingerea celor două unităţi se realizează pe baza acestei opoziţii. Este adevărat că în puţine cazuri două formative verbale se opun exclusiv pe baza trăsăturii $\pm[\text{Refl ———}]$ (ex. *Ion a ajuns/Ion s-a ajuns*). De obicei, la distingerea a două verbe concură mai multe trăsături sintactico-selecţionale.

2.3. Pentru modalitatea de generare I, rescrierea simbolului Refl se face potrivit regulii lexicale:

$$L_1\text{: Refl} \,/\, \langle \text{———} \rangle_{\text{Predicat}} \rightarrow \begin{Bmatrix} \textit{mă, te, se, ne, vă, se} \\ \textit{îmi, îţi, îşi, ne, vă, îşi} \end{Bmatrix}$$

Deci simbolul Refl, avînd istoria derivativă de la I, admite rescrierea atît prin forme de acuzativ, cît şi prin forme de dativ. S-ar putea continua subcategorizarea verbului, în funcţie de caracteristica verbului de a selecta forme de acuzativ sau de dativ (ex. *a bizui* faţă de *a reveni*) [20].

3. Transformările pasivă, impersonală şi reciprocă (T. Reciproc C), care implică ocurenţa simbolului Refl sub dominanţa simbolurilor Pas, Impers, Reciproc, au fost discutate în capitolele anterioare. Dăm aici regulile lexicale pentru rescrierea simbolului preterminal Refl:

$$L_2\text{: Refl} \,/\, \langle \text{———} \rangle_{\text{Impers}} \rightarrow \textit{se}$$

[20] Este vorba aici de *subcategorizare* în sensul curent al termenului, şi nu în sens transformaţional. Vezi observaţia făcută în capitolul I, nota 48.

În condiţiile unui Refl dominat de Impers, singurul formativ admis este *se*.

$$L_3:\ \text{Refl} \Big/ \{\text{———}\}_{\text{Pas}} \rightarrow \begin{Bmatrix} se \\ mă,\ te,\ se,\ ne,\ vă,\ se \end{Bmatrix}$$

Simbolul Refl dominat de Pas admite rescrierea atît prin *se*, cît şi prin seria de formative *mă*, *te*, *se*, *ne*, *vă*, *se*. Deci se vor distinge: a) verbe care selectează ca formative ale reflexivului-pasiv numai pe *se* (ex. *a citi*, *a lucra*) şi b) verbe care selectează formative ale reflexivului-pasiv din seria *mă*, *te*, *se*, *ne*, *vă*, *se* (ex. *a impresiona*, *a indigna*, *a interesa*).

$$L_4:\ \text{Refl} \Big/ \{\text{———}\}_{\text{Reciproc}} \rightarrow \begin{Bmatrix} \begin{Bmatrix} ne,\ vă,\ își \\ ne,\ vă,\ se \end{Bmatrix} \Big/ [+\ \text{T. Reciproc C}] \\ mă,\ te,\ se,\ ne,\ vă,\ se \Big/ [+\ \text{T. Reciproc } C_1] \end{Bmatrix}$$

Refl cu istoria derivativă Refl > Reciproc se rescrie prin seria de formative *ne*, *vă*, *îşi* sau seria *ne*, *vă*, *se*, în condiţiile satisfacerii transformării T. Reciproc C şi se rescrie prin seria de formative *mă*, *te*, *se*, *ne*, *vă*, *se*, în condiţiile satisfacerii transformării T. Reciproc C_1. Prin urmare, indicînd în lexicon informaţia [+ T. Reciproc C] sau [+ T. Reciproc C_1], restrîngem, implicit, posibilităţile de alegere a realizărilor concrete ale lui Refl. Alegerea seriei de formative *ne*, *vă*, *îşi* sau a seriei *ne*, *vă*, *se* depinde de nodul sub a cărui dominanţă trece, în urma transformării, simbolul Reciproc: sub dominanţa nodului Obdir — şi atunci este selectată seria *ne*, *vă*, *se* (ex. *Ion şi Gheorghe se salută*) — şi sub dominanţa nodului Obind — şi atunci este selectată seria *ne*, *vă*, *îşi* (ex. *Ion şi Gheorghe îşi zîmbesc*).

4. *Generarea construcţiilor reflexiv-obiective.*

4.1. Construcţiile reflexiv-obiective se obţin printr-o *transformare reflexivă*, aplicată acelor expansiuni ale lui GV care cuprind simbolul Refl [21].

[21] Ne deosebim de Vasiliu, Golopenţia, *Sintaxa*, şi de Laura Vasiliu, *op. cit.*, prin introducerea simbolului Refl, semnal al transformării reflexive, în structura de adîncime, sub dominanţa directă a nodului GV. Se realizează, în felul acesta, o descriere unitară a reflexivului, în sensul că Refl, semnalul transformării reflexive, apare în structura de bază ca şi Pas, Reciproc, Impers. Pe de altă parte, se disting la nivelul structurii de adîncime semnificaţiile reflexivă, pasivă, impersonală, reciprocă, asigurîndu-se astfel cuprinderea în structura de adîncime a întregii informaţii semantice pe care o procură construcţiile reflexive româneşti.

Simbolul Refl intră într-un *raport de implicaţie* fie cu simbolurile Subiect şi Obdir, fie cu simbolurile Subiect şi Obind, în sensul că ocurenţa simbolului Refl în expansiunea lui GV cere cu necesitate prezenţa a încă două simboluri: fie Subiect şi Obdir, fie Subiect şi Obind. În schimb, ocurenţa simbolurilor Subiect şi Obind sau Subiect şi Obdir nu implică ocurenţa simbolului Refl, întrucît nu orice structură Predicat⁀Subiect⁀Obdir sau Predicat⁀Subiect⁀Obind admite transformarea reflexivă. Transformarea reflexivă funcţionează în cazul satisfacerii uneia din condiţiile:

$$\text{(a) } (\text{Nominal})_{\text{Obdir}} \text{ identic } (\text{Nominal})_{\text{Subiect}}$$

$$\text{b) } (\text{Nominal})_{\text{Obind}} \text{ identic } (\text{Nominal})_{\text{Subiect}}$$

adică fie identitatea nominalului obiect direct şi a nominalului subiect, fie identitatea nominalului obiect indirect şi a nominalului subiect.

Transformarea reflexivă constă în:

T. Refl (obl.):

$$\text{V}^\frown\text{Nominal}^\frown\text{N}^\frown\text{Nominal}^\frown \begin{Bmatrix} pe\ldots\text{Ac} \\ \text{D} \end{Bmatrix} {}^\frown\text{Refl}$$

$$\begin{array}{ccccccc} & 1 & 2 & 3 & 4 & 5 & 6 \\ \Rightarrow & 1 & 2 & 3 & \emptyset & 6 & 5 \end{array}$$

Unde: (1) $6^\frown 5 > \begin{Bmatrix} \text{Obdir} \\ \text{Obind} \end{Bmatrix} > \text{GV}$

(2) $2^\frown 3 > \text{Subiect} > \text{GV}$

Condiţii de aplicare: (1) $6 > \text{GV}$

(2) $2^\frown 3 > \text{Subiect}$

(3) $4^\frown 5 > \begin{Bmatrix} \text{Obdir} \\ \text{Obind} \end{Bmatrix} > \text{GV}$

(4) 2 identic 4

(5) 2 şi 4 se caracterizează prin [+ Personal] sau $\begin{bmatrix} + \text{S} \\ + \text{Animat} \end{bmatrix}$[22].

Efectele transformării reflexive sînt: a) suprimarea simbolului 4 (= Nominal de sub dominanţa lui Obdir sau a lui Obind) şi b) trecerea simbolului 6 (= Refl) în locul simbolului suprimat, deci în locul Nominalului, sub dominanţa nodului Obdir sau a nodului Obind [23].

Luăm pentru exemplificare construcţiile: *Eu*$_1$⁀*spăl*⁀*eu*$_1$ ⇒ *Eu mă spăl*, *Ion*$_1$⁀*spune*⁀*lui Ion*$_1$ ⇒ *Ion îşi spune* (v. fig. 14 şi 15).

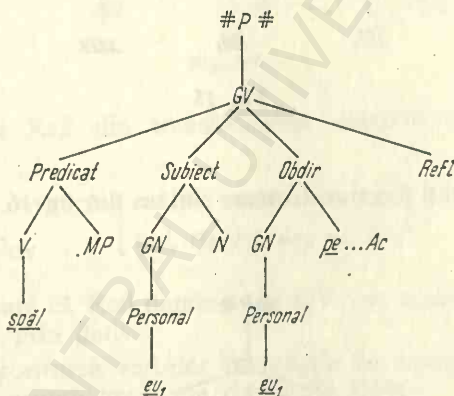

Fig. 14

[22] Simbolurile 2 şi 4 pot fi sau pronume personale de persoana I, II, IV, V sau substantive cu marca [+ Animat].

[23] Suprimarea Nominalului şi înlocuirea lui prin forme ale reflexivului, efecte ale transformării reflexive, apropie această transformare de transformarea pronominală, cu deosebirea că în transformarea pronominală simbolul Pro, semnalul acestei transformări, apare în expansiunea simbolului Nominal (vezi regula C_8 de la Vasiliu, Golopenţia, *Sintaxa*, p. 85), păstrîndu-şi, în urma transformării, aceeaşi poziţie în arborele sintactic, în timp ce simbolul Refl, semnalul transformării reflexive, se găseşte în structura de bază sub dominanţa nodului GV şi-şi schimbă prin transformare poziţia: de sub dominanţa nodului GV sub dominanţa nodului GN.

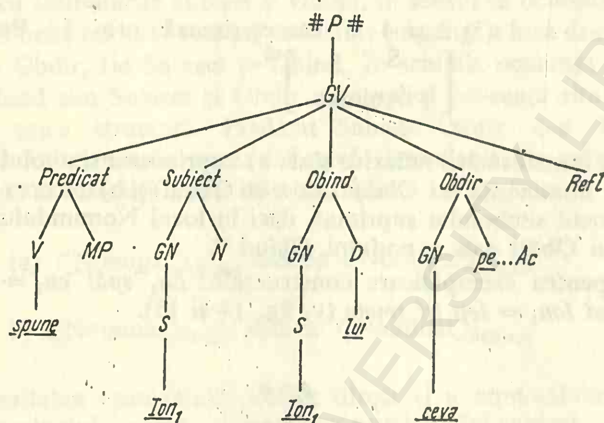

Fig. 15

Arborii rezultaţi din transformare sînt cei din fig 16 şi 17.

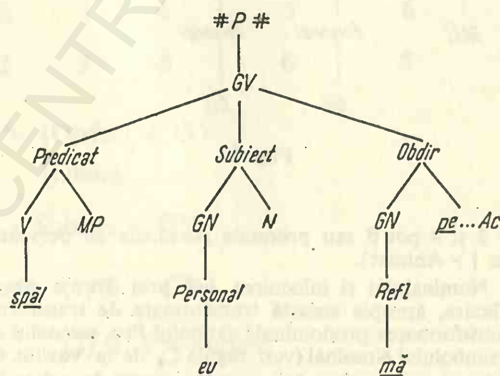

Fig. 16.

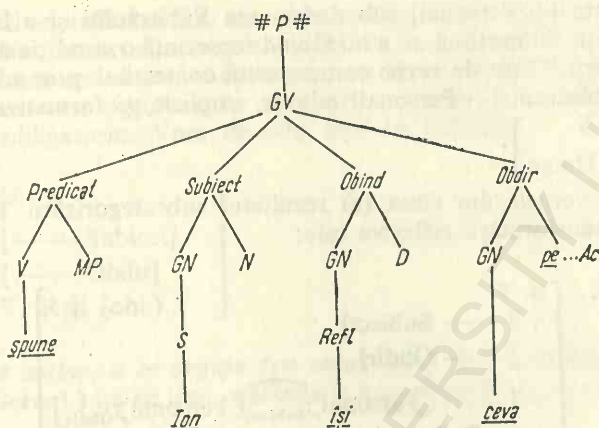

Fig. 17

4.2. Simbolul Refl din transformarea reflexivă este rescriibil prin regula:

$$L_5:\ \text{Refl} \Big/ \langle \text{———} \rangle_{GV} \longrightarrow \left\{ \begin{matrix} \textit{mă, te, se, ne, vă, se} \\ \textit{îmi, îţi, îşi, ne, vă, îşi} \end{matrix} \right\}$$

Regula L_5 arată că Refl dominat de GV se rescrie atît prin forme de acuzativ, cît şi prin dativ.

4.3. Subcategorizarea verbelor în funcţie de acceptarea transformării reflexive operează asupra uneia din clasele de verbe:

a) $\left[\begin{matrix} + \text{V} \\ + [\text{———} \ \text{Subiect}] \\ + [\text{———} \ \text{Obdir}] \\ + [\text{———} \ \langle \text{Personal} \rangle_{\text{Subiect}} \frown \langle \text{Personal} \rangle_{\text{Obdir}}] \end{matrix} \right]$

b) $\left[\begin{matrix} + \text{V} \\ + [\text{———} \ \text{Subiect}] \\ + [\text{———} \ \text{Obind}] \\ + [\text{———} \ \langle \text{Personal} \rangle_{\text{Subiect}} \frown \langle \text{Personal} \rangle_{\text{Obind}}] \end{matrix} \right]$

unde trăsătura [+ Personal] sub dominanţa Subiectului şi a lui Obdir sau sub dominanţa Subiectului şi a lui Obind reprezintă o condiţie de funcţionare a transformării. Clasa de verbe caracterizată contextual prin admiterea unui subiect cu trăsătura [+ Personal] admite, implicit, şi formative cu caracteristicile $\begin{bmatrix} +\text{S} \\ +\text{Uman} \end{bmatrix}$.

Pentru verbele din clasa (a) rezultatul subcategorizării în funcţie de acceptarea transformării reflexive este:

$$\text{I.}\quad \begin{bmatrix} +\text{V} \\ +[\text{———}\ \text{Subiect}] \\ +[\text{———}\ \text{Obdir}] \\ +[\text{———}\ \{\text{Personal}\}_{\text{Subiect}} \frown \{\text{Personal}\}_{\text{Obdir}}] \\ +\text{T. Refl} \end{bmatrix}$$

ex. *a spăla, a îmbrăca.*

$$\text{II.}\quad \begin{bmatrix} +\text{V} \\ +[\text{———}\ \text{Subiect}] \\ +[\text{———}\ \text{Obdir}] \\ +[\text{———}\ \{\text{Personal}\}_{\text{Subiect}} \frown \{\text{Personal}\}_{\text{Obdir}}] \\ -\text{T. Refl} \end{bmatrix}$$

ex. *a absolvi (pe cineva de ceva), a aclama, a acţiona (pe cineva în judecată), a ademeni, a admonesta, a adopta (un copil), a adormi (pe cineva), a agrea, a amenda, a ameninţa, a amnistia, a ancheta (pe cineva), a anunţa (pe cineva ceva), a aplauda, a aresta, a asasina, a asupri, a ataca, a atrage (pe cineva în ceva), a avansa (pe cineva), a avertiza, a bănui, a binecuvînta, a bîrfi, a brusca, a brutaliza, a calomnia, a certa, a chema (pe cineva), a chestiona, a cicăli, a cleveti, a concedia, a consulta (pe cineva în problema...), a convoca, a coopta, a deferi (pe cineva justiţiei), a denigra, a deochea, a deporta, a deposeda* etc.

Clasa II grupează verbele tranzitive care, din motive semantice, nu tolerează identitatea subiect — obiect.

Urmărind comportamentul verbelor din clasa I, deci verbele care admit transformarea reflexivă, constatăm, în structura de suprafaţă, două situaţii distincte: verbe care realizează atît construcţia tranzitiv-reflexivă, cît şi con-

strucția tranzitiv-nereflexivă (ex. *Eu spăl copilul, Eu mă spăl*) și verbe care realizează numai construcția tranzitiv-reflexivă (ex. *Eu mă sinucid*). Această distincție este urmarea faptului că în prima situație, aplicarea transformării reflexive are caracter opțional, iar în a doua situație, aceeași transformare are caracter obligatoriu. Vom deosebi deci în lexicon:

$$\text{a)}\quad \begin{bmatrix} +\text{V} \\ +[\text{——}\ \text{Subiect}] \\ +[\text{——}\ \text{Obdir}] \\ +\text{T. Refl (obl.)} \end{bmatrix}$$

ex. *a se abține, a se angaja (cu ceva)* „a-și lua angajamentul", *a se atașa (de* $\left\{\begin{array}{l}\textit{cineva}\\ \textit{ceva}\end{array}\right\}$ *)* „a se lega sufletește", *a se sinucide, a se stăpîni* „a avea stăpînire de sine" etc.

$$\text{b)}\quad \begin{bmatrix} +\text{V} \\ +[\text{——}\ \text{Subiect}] \\ +[\text{——}\ \text{Obdir}] \\ +\text{T. Refl (fac.)} \end{bmatrix}$$

ex. *a se abate (din drum), a se adăposti, a se amăgi, a se amesteca (în ceva), a se ascunde, a se cruța, a se deprinde, a se descălța* etc.

4.4. Diferența dintre cele trei subclase de verbe caracterizate prin: (1) [– T. Refl], (2) [+ T. Refl (obl.)], (3) [+ T. Refl (fac.)] este urmarea unor diferențe privind semantica internă a acestor verbe și, implicit, a unor diferențe sintactico-selecționale.

Clasa (2), caracterizată prin [+ T. Refl (obl.)], cuprinde verbe în a căror reprezentare semantică intră obligatoriu trăsătura [+ Reflexiv] (ex. *a sinucide*). Această caracteristică semantică are repercusiuni în construcția sintactică a acestor verbe, și anume: ocurența lor exclusiv în contextul $+[\text{——}\ \langle \text{Personal}_1\rangle_{\text{Subiect}} \frown \langle \text{Personal}_1\rangle_{\text{Obdir}}]$, unde prezența aceluiași indice așezat lîngă cele două simboluri Personal arată identitatea acestora.

Clasa (1), pe care am circumscris-o prin [– T. Refl], cuprinde verbe caracterizate semantic prin marca [– Reflexiv], ceea ce are ca urmare imposibilitatea lor de a apărea în contextul caracteristic clasei (2). Ele admit contextul $+[\text{——}\ \langle \text{Personal}_1\rangle_{\text{Subiect}} \frown \langle \text{Personal}_2\rangle_{\text{Obdir}}]$, unde indicii

1 şi 2 aşezaţi lîngă cele două simboluri Personal arată nonidentitatea acestora.

În cazul clasei (3), prezenţa trăsăturii [+ T. Refl (fac.)] sau, altfel spus, [± T. Refl] indică faptul că, din punct de vedere semantic, aceste verbe se caracterizează prin [— Reflexiv]. Trăsătura reflexivităţii este exterioară verbului, verbul d o b î n d i n d această caracteristică numai în construcţii reflexiv-obiective. Sub aspect sintactico-selecţional, aceste verbe au capacitatea de a fi ocurente atît în contextul caracteristic clasei (2), cît şi în contextul clasei (1).

5. *Concluzii*

— Reflexivul este o categorie profund eterogenă din punctul de vedere al gramaticii transformaţionale, prezentînd cinci modalităţi de introducere în gramatică: a) prin regula de rescriere a simbolului Predicat; b) prin regula de rescriere a simbolului Reciproc; c) prin regula de rescriere a simbolului Pas; d) prin regula de rescriere a simbolului Impers; e) prin regula de rescriere a simbolului GV.

Structurile care cuprind simbolul Refl cu istoria derivativă Refl > Reciproc sînt supuse obligatoriu unei transformări de reciprocitate; structurile în care este ocurent simbolul Refl avînd istoria derivativă Refl > Pas suferă, în mod obligatoriu, transformarea pasivă; structurile conţinînd pe Refl aflat sub dominanţa simbolului Impers suferă obligatoriu transformarea impersonală; structurile conţinînd pe Refl de sub dominanţa nodului GV sînt supuse obligatoriu transformării reflexive.

— În subcategorizarea verbului intervine nemijlocit numai simbolul Refl dominat de simbolul Predicat, determinînd subcategorizarea strictă a verbului în + [Refl———]/— [Refl———]. Celelalte reflexive sînt implicate în subcategorizare prin indicaţii asupra acceptării sau nonacceptării transformărilor reciprocă, pasivă, impersonală sau reflexivă.

— Reflexivul este o categorie eterogenă şi din punct de vedere semantic: singurul simbol purtător al semnificaţiei reflexive este cel din modalitatea de generare (V), adică simbolul Refl aflat sub dominanţa nodului GV; în afară de acesta, distingem simbolul, Refl purtătorul semnificaţiei reciproce, simbolul Refl, purtătorul semnificaţiei pasive, simbolul Refl, purtătorul semnificaţiei impersonale, şi un simbol Refl asemantic, cel introdus prin regula de rescriere a Predicatului.

— Regulile lexicale de rescriere a simbolului Refl sînt diferite, în funcţie de modalitatea de generare: simbolurile Refl de sub dominanţa Predicatului, Refl de sub dominanţa simbolului Reciproc şi Refl dominat de GV se rescriu

atît prin formative de acuzativ, cît și prin formative de dativ; simbolurile Refl dominat de Pas și Refl dominat de Impers acceptă numai rescrierea prin formative de acuzativ, și anume: Refl dominat de Pas acceptă fie formativul *se*, fie întreaga serie de formative în acuzativ *(mă, te, se, ne, vă, se)*, iar Refl dominat de Impers acceptă rescrierea exclusiv prin *se*.

— Simbolul Refl, prin istoria lui derivativă diferită, are în vedere concepte de tip diferit: a) Refl de sub dominanța simbolurilor Impers, Pas, Reciproc are în vedere elemente cu semnificație gramaticală, de tipul morfemelor negației, interogației, exclamației, nominalizării, deci mărci gramaticale ale unor categorii sintactico-semantice; b) Refl de sub dominanța Predicatului este un simbol categorial de tip constitutiv, asemantic; c) Refl din expansiunea lui GV este un simbol categorial de tipul simbolurilor Impers, Pas, Reciproc, Int, toate semnalînd conținutul semantic al unor transformări obligatorii.

5.1. Dată fiind istoria derivativă diferită a simbolului Refl, se înregistrează în structura de suprafață construcții ambigue sub raport semantic și sintactic. Este cazul unor enunțuri de tipul: *Mă vindec*, *Mă inhib*, *Mă enervez*, interpretabile în două feluri în structura de suprafață, ca urmare a faptului că sînt rezultatul a două transformări diferite:

a) *Eu*$_1$ *vindec eu*$_1$ ⇒ *Eu mă vindec* (= transformare reflexivă);

b) $\begin{Bmatrix} \textit{Cineva} \\ \textit{Ceva} \end{Bmatrix}$ *mă vindecă* ⇒ *Mă vindec* (= transformare pasivă urmată de o transformare a agentului nedefinit).

5.2. În afara tipurilor de reflexiv analizate în această lucrare, gramaticile românești consemnează și *reflexivul eventiv* și *reflexivul posesiv*, pentru care o analiză din perspectivă transformațională a făcut Ileana Vincenz, *The Reflexive Voice in Contemporary Romanian and the Romanian-English Contrastive Analysis*, RRL, XVI, 1971, 6, p. 491 și urm.

5.2.1. Pornind de la observația că verbele eventive prezintă aceeași particularitate de structură: sînt cuvinte derivate în structura cărora se recunoaște un adjectiv (ex. *a se îngrășa, a slăbi, a se îngălbeni, a se micșora, a se întrista)*, Ileana Vincenz, *art. cit.*, propune producerea construcțiilor conținînd aceste verbe, prin transformare, dintr-o construcție de bază cu structura: $GN^\frown \begin{bmatrix} + V \\ + \text{Eventiv} \end{bmatrix} {}^\frown Aj$. Deci în construcția de bază se găsește un verb primar cu trăsătura categorială + [——Aj] și cu caracteristica semantică [+ Eventiv], adică un verb din clasa: *a deveni, a se face*. Din construcții ca: *Frunzele devin galbene, Ion devine slab*, prin aplicarea transformării eventive, se ajunge la: *Frunzele se îngălbenesc, Ion slăbește*.

Transformarea eventivă are caracter opţional şi constă în:
Arbore de bază (v. fig. 18).

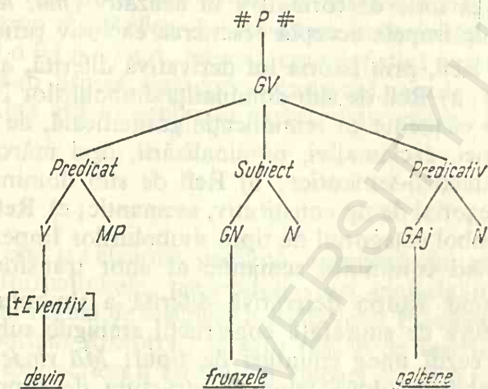

Fig. 18

Arbore transformat (v. fig. 19).

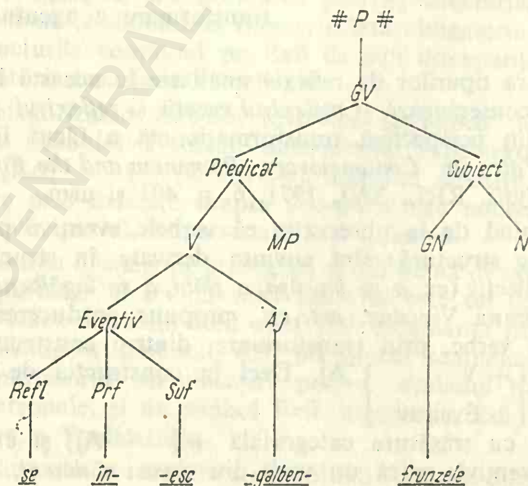

Fig. 19

Refl apare ca element facultativ în expansiunea simbolului Eventiv:
Eventiv → (Refl)⁀(Prf)⁀Suf

Atît Refl, cît şi Prf (= Prefix) sînt constituenţi facultativi, pentru că nu orice construcţie cu valoare eventivă îi conţine obligatoriu (ex. *a slăbi*), în schimb Suf (= Sufix) face parte obligatoriu din expansiunea Eventivului. Refl, ca reprezentare a Eventivului, nu apare în structura de adîncime, unde ideea de eventiv este conţinută în reprezentarea semantică a verbului. Refl este urmarea transformării eventive, fiind ocurent numai în structura de suprafaţă.

5.2.2. Pentru construcţiile reflexiv-posesive, Ileana Vincenz propune o structură de bază complexă care suferă următoarea serie de transformări: 1) o transformare de relativizare (ex. **bunicul care bunicul este cu pălărie pune pălăria bunicului ⇒ bunicul care este cu pălărie pune pălăria bunicului*); 2) o transformare de înlocuire a secvenţei *a fi⁀cu* prin *a avea* (⇒ *bunicul care are pălărie pune pălăria bunicului*); 3) o transformare reflexivă (⇒ *bunicul care are pălărie îşi pune pălăria*); 4) o transformare de pronominalizare (⇒ *bunicul care are pălărie şi-o pune*).

În esenţă, construcţiile reflexiv-posesive sînt urmarea transformării reflexive aplicate unei structuri care conţine şi valoarea posesivă (marcată prin secvenţa *a fi⁀cu*).

5.3. Raportînd rezultatele noastre la ceea ce dau gramaticile curente cu privire la reflexiv, constatăm următoarele aspecte:

— Nu există o corespondenţă perfectă între valorile reflexivului (= obiectiv, reciproc, pasiv, dinamic, impersonal) şi modalităţile de generare a construcţiilor reflexive: a) modalităţii I de generare îi corespund reflexive dinamice, impersonale şi reciproce; b) construcţiile impersonale şi reciproce se obţin fiecare prin mai multe modalităţi de generare; c) net distincte, din punctul de vedere al modalităţii de generare, sînt reflexivele pasive şi cele obiective.

— Nu există o legătură necesară între reflexiv şi reciproc sau între reflexiv şi impersonal (în felul în care concepe *Gram. Acad.* categoria impersonalului), întrucît există construcţii impersonale şi reciproce în care reflexivul nu este ocurent [24].

— Din punctul de vedere al gramaticii transformaţionale, se constată eterogenitatea construcţiilor reflexive în ansamblu şi, în aceeaşi măsură, eterogenitatea fiecărei categorii de reflexiv.

[24] Gramaticile noastre au evidenţiat o situaţie similară pentru reflexivul eventiv.

— Construcţiile reflexiv-impersonale din gramaticile curente sînt eterogene, fiind obţinute atît prin reguli de constituenţi, cît şi prin reguli de transformare. (Amintim aici că intervin mai multe reguli de constituenţi şi mai multe reguli de transformare: transformarea impersonală; transformarea subiectului nedefinit; transformarea pasivă + transformarea agentului nedefinit; transformarea pasivă + transformarea agentului nedefinit + transformarea obiectului nedefinit.)

Construcţiile reflexiv-reciproce din gramaticile curente sînt eterogene, obţinîndu-se, ca şi cele impersonale, prin reguli de constituenţi şi de transformare.

— Eterogenitatea categoriilor de reflexiv din gramatica tradiţională are mai multe explicaţii: a) categoriile sînt definite larg şi extrem de vag (*impersonalul*, de exemplu, grupează construcţiile verbale fără subiect şi pe cele cu subiect, cu condiţia unui subiect nonanimat şi nonautor al acţiunii); b) nu se realizează distincţia între construcţii purtătoare în ansamblu a unei valori şi verbe cuprinzînd în ele însele o anumită valoare (ex. valoarea reciprocă poate fi conţinută în verb: *a se asemăna*, *a se alia*, *a se căsători*, *a se certa*, *a se sfădi*, *a se solidariza* etc. sau se realizează numai în ansamblul construcţiei: *Ion şi Gheorghe se salută*, *Ion se salută cu Gheorghe*); c) nu se realizează distincţia între construcţii ale structurii de adîncime şi construcţii ale structurii de suprafaţă (ex. fac parte din aceeaşi categorie construcţii de tipul: *Se pleacă mîine* şi *I s-a urît de şcoală*, pentru că ambele se caracterizează în structura de suprafaţă prin lipsa subiectului).

CAPITOLUL IV

ATRIBUTIVUL. SUBCATEGORIZAREA VERBULUI ÎN FUNCȚIE DE ATRIBUTIV

1. Simbolul *Atributiv* are în vedere, în linii mari, conceptele tradiționale de nume predicativ și element predicativ suplimentar și corespunde simbolului Predicativ din gramatica Vasiliu, Golopenția [1].

1.1. Simbolul Atributiv aparține grupului verbal (se află deci sub dominanța directă a nodului GV) și se caracterizează prin dependență față de un nominal. Am preferat denumirea de *Atributiv* în locul celei de *Predicativ*, deoarece sugerează caracteristica acestui determinant verbal de a fi dependent față de un nominal, iar, pe de altă parte, amintește de modalitatea de obținere a atributelor într-o gramatică transformațională, prin aplicarea transformării de suprimare a copulei unei construcții de bază cu structura Subiect⁀Copulă⁀Atributiv [2].

Atributivul se introduce în gramatică prin regula de rescriere a lui GV:

(1) P → GV⁀(GCirc)

(2) GV → Predicat⁀(Subiect)⁀(Obdir)⁀(Obind)⁀(Atributiv) [3]...

1.2. Atributivul se aseamănă, sub unele aspecte, cu alt modificator verbal, cu obiectul secundar, caracterizîndu-se, ca și acesta, prin faptul că ocurența lui presupune în mod necesar ocurența în aceeași expansiune nu numai a verbului, ci și a unui constituent diferit de verb, adică a unui nominal (deci, ca și obiectul secundar, stabilește obligatoriu o *relație ternară*). Dar, spre deosebire de obiectul secundar, în cazul căruia nominalul „cerut" este totdeauna un obiect direct, pentru atributiv, nominalul „cerut"

[1] Cf. *Sintaxa*, regulile C_{13}, p. 99, și C_{22}, p. 130.

[2] Pentru obținerea atributelor din structuri care conțin copula, vezi Laura Vasiliu, *Generarea determinanților nominali prepoziționali*, în SCL, XVI, 1965, 1, p. 117–121.

[3] Din regula (2) se constată că simbolul Predicat nu acoperă conceptul tradițional de *predicat*, întrucît Atributivul, care corespunde numelui predicativ, rămîne exterior Predicatului.

poate fi subiect, obiect direct sau obiect indirect (ex. *El este inginer*, *Ei m-au botezat Ion*, *Ei îmi zic Ion*). De asemenea, spre deosebire de obiectul secundar, în cazul căruia între obiectul secundar şi obiectul direct se stabileşte numai un raport de implicaţie, în cazul atributivului, raportul dintre nominal (= subiect, obiect direct sau obiect indirect) şi atributiv este mai mult decît *implicaţie*, este *dependenţă cu acord*[4].

Printr-un sistem de paranteze, vom nota raportul dintre atributiv şi nominal:

$$\text{Predicat}^\frown \begin{Bmatrix} [\text{Subiect}^\frown(\text{Atributiv})] \\ \text{Subiect}^\frown[\text{Obind}^\frown(\text{Atributiv})] \\ [\text{Subiect}^\frown[\text{Obdir}^\frown(\text{Atributiv})] \end{Bmatrix}$$

Parantezele acolade arată că este vorba de expansiuni alternative ale lui GV, în sensul că Atributivul nu se poate raporta în acelaşi timp la Subiect, la Obind sau la Obdir, ci se raportează sau la Subiect sau la Obind sau la Obdir. În interiorul parantezelor drepte sînt grupate simbolurile între care se stabileşte un raport de implicaţie, deci simbolurile Atributiv — Subiect, Atributiv — Obind, Atributiv — Obdir. Parantezele rotunde arată caracterul facultativ al simbolurilor cuprinse în interiorul lor: nu orice expansiune a lui GV care conţine simbolul Subiect, Obind sau Obdir presupune în mod necesar ocurenţa unui Atributiv.

Aceste precizări privind descrierea structurilor cu atributiv sînt semnificative pentru subcategorizarea verbelor în funcţie de acesta, dînd indicaţii asupra ordonării regulilor de subcategorizare. Subcategorizarea în funcţie de Atributiv presupune o subcategorizare prealabilă în funcţie de Subiect, Obind, Obdir. Numai formativele verbale caracterizate printr-una din trăsăturile +[——Subiect], +[——Obind], +[——Obdir] sînt susceptibile în continuare de o subcategorizare pe baza trăsăturii contextuale +[——Atributiv].

4 În cazul de faţă, între atributiv şi nominal se stabileşte un raport de implicaţie, deoarece atributivul şi nominalul se găsesc sub dominanţa aceluiaşi nod (= GV), iar în cadrul unei expansiuni a lui GV, atributivul cere cu necesitate ocurenţa nominalului, dar nu şi invers. Nu orice structură conţinînd simbolurile Subiect, Obdir sau Obind conţine, în mod necesar, simbolul Atributiv. În plus, între nominal şi atributiv apar şi restricţii de formă gramaticală, nominalul impunînd atributivului — atunci cînd acesta este actualizat prin adjectiv sau substantiv mobil — acordul în gen şi număr, deci impunînd atributivului morfemul de gen şi număr.

1.3. Simbolul Atributiv apare în arborele sintactic reprezentînd structura lui P în următoarele situaţii (v. fig. 1, 2, 3).

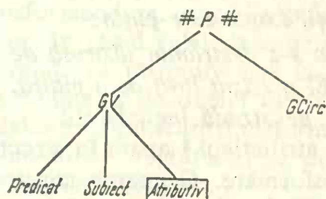

Fig. 1

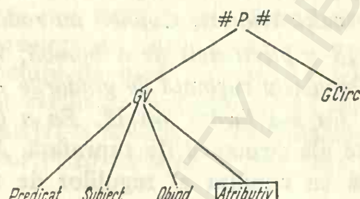

Fig. 2

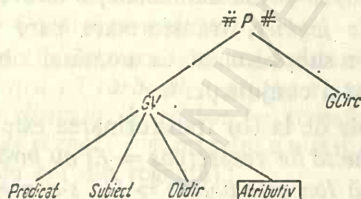

Fig. 3

2. Propoziţiile în structura cărora se găseşte atributivul reprezintă, din punctul de vedere al gramaticii transformaţionale, construcţii total eterogene. Se pot distinge net, pe de o parte, construcţiile în care atributivul apare ca rezultat al aplicării regulilor de constituenţi şi deci aparţine structurii de adîncime, iar pe de altă parte, construcţiile în care atributivul apare în structura de suprafaţă şi deci este rezultatul aplicării regulilor de transformare.

2.1. Următoarele tipuri de construcţii:

a) *Ion mă bănuieşte incorect, Ion mă crede inginer, Ion mă consideră inteligent, Ei m-au declarat repetent, Părinţii l-au dorit medic, Ei l-au dovedit mincinos, El mă ştie inginer, Ei m-au văzut obosit;*

b) *Ion se preface bolnav, Ei l-au învăţat respectuos;*

c) *Ei l-au ales pe Ion deputat, Ei l-au angajat pe Ion director, El o are pe Ioana mamă, Ei l-au desemnat pe Ion director, Ei mi-au lăsat moştenire o casă, Ei ni l-au trimis pe Ion profesor, Ei l-au votat pe Ion deputat;*

d) *El s-a însurat bătrîn, Ea şi-a născut copilul tînără, L-au pensionat maior, Mi-l amintesc tînăr;*

e) *Hainele le are noi, Mărul s-a nimerit bun, Bătaia s-a încins crîncenă, Ochii îi înalţă visători, Copacii au rodit toţi, Lapte este puţin;*

f) *El a pierit ucis de o bombă, Viaţa s-a destrămat distrusă de război, Ea s-a îmbujorat ruşinată de gîndurile ei, El a căzut lovit de o piatră,*

g) *Ea s-a întors veselă, Ea a ieşit pe stradă îngîndurată*

sînt toate ale structurii de suprafaţă. Aici atributivul [5] apare în structura de suprafaţă ca rezultat al regulilor de transformare. Gruparea construcţiilor în mai multe clase corespunde tipurilor diferite de transformări prin care acestea se obţin.

Construcţiile de la (a) se obţin printr-o transformare de tipul: *Ion bănuieşte că eu sînt incorect ⇒ Ion mă bănuieşte incorect, Ion crede că eu sînt inginer ⇒ Ion mă crede inginer,* transformare care constă în: 1) trecerea nominalului subiect din subordonată ca nominal obiect direct în regentă; 2) suprimarea copulei şi a conjuncţiei [6].

Pentru construcţiile de la (b) transformarea este de tipul: *Ei au învăţat pe Gheorghe ca Gheorghe să fie respectuos ⇒ Ei au învăţat pe Gheorghe respectuos, Ion s-a prefăcut că Ion este bolnav ⇒ Ion s-a prefăcut bolnav.* Spre deosebire de (a), în (b) transformarea este exclusiv de suprimare, constînd în: 1) suprimarea copulei şi a conjuncţiei; 2) suprimarea nominalului subiect din subordonată identic cu alt nominal al regentei.

Construcţiile de la (c) pot fi interpretate în trei feluri: 1) fie obţinute prin transformare dintr-o construcţie finală (ex. *Ei au ales pe Ion ca Ion să fie deputat ⇒ Ei au ales pe Ion deputat*); 2) fie obţinute dintr-o construcţie relativă, care cuprinde o atributivă de calificare (ex. *Ei au ales pe Ion care Ion este deputat ⇒ Ei au ales pe Ion deputat*); 3) fie obţinute dintr-o construcţie de bază relativă, care cuprinde o relativă de identificare (ex. *Ei au ales un deputat care deputat este Ion ⇒ Ei au ales pe Ion deputat*).

Am optat pentru transformarea a III-a, care porneşte de la o construcţie de bază relativă cu o atributivă de identificare, pentru următorul raţionament:

[5] Toate aceste construcţii de suprafaţă conţin un constituent care satisface trăsăturile definitorii ale atributivului, adică: a) cere ocurenţa în acelaşi enunţ a unui nominal; b) acest nominal impune atributivului acordul în gen şi număr.

[6] Vezi M. Manoliu-Manea, « *Accusativus cum infinitivo» dans les langues romanes,* în CLTA, VI, 1969, p. 129 şi urm.

structura de suprafață *Ei au ales pe Ion deputat* acceptă pe poziția sintactică de atributiv numai substantive (construcția * *Ei au ales pe Ion inteligent* nu este posibilă). Or, dacă se optează pentru primele transformări, în transformandum, după copula *a fi*, pot apărea atît substantive, cît și adjective. În cazul celei de-a treia transformări, ceea ce apare în structura de suprafață ca atributiv este în structura de bază un obiect direct, iar în poziția sintactică de obiect direct sînt excluse adjectivele. Deci, alegîndu-se ca modalitate de generare transformarea a III-a, se elimină posibilitatea generării unor construcții negramaticale de tipul: * *Ei au ales pe Ion bun*, * *Ei l-au trimis pe Ion inteligent*.

Construcțiile de la (d) au în structura de bază o temporală: *Ion s-a însurat cînd Ion era bătrîn ⇒ Ion s-a însurat bătrîn*.

Construcțiile de la (e) sînt rezultatul unei transformări de repoziționare: *El are haine noi ⇒ Hainele le are noi, Este lapte puțin ⇒ Lapte este puțin, Au rodit toți copacii ⇒ Copacii au rodit toți*.

Construcțiile de la (f) sînt rezultatul mai multor transformări succesive: *Viața s-a destrămat pentru că războiul a distrus viața ⇒ Viața s-a destrămat pentru că viața a fost distrusă de război* (= transformare pasivă) ⇒ *Viața s-a destrămat distrusă de război* (= suprimare a auxiliarului, a conjuncției și a unui nominal identic cu cel din regentă).

Construcțiile de la (g) se obțin dintr-o structură de bază cu două propoziții coordonate: *Ea s-a întors și ea este veselă ⇒ Ea s-a întors veselă*.

Cu excepția construcțiilor de la (f), în toate celelalte construcții transformandumul conține obligatoriu o subordonată a cărei structură este Nominal⁀Copulă⁀Atributiv.

2.2. Atributivul aparține structurii de adîncime, fiind introdus prin reguli de constituenți, în următoarele două situații:

a) Cînd verbul nu poate apărea în limba română decît în contextul [——Atributiv]. În acest caz, suprimarea atributivului face construcția incompletă, ca în exemplele *Ion a devenit înțelept, Ei l-au denumit Ion, El se erijează în atotștiutor* [7], în care ștergerea atributivului are ca rezultat con-

[7] Am inclus în clasa construcțiilor cu atributiv și o construcție prepozițională: *El se erijează în atotștiutor* (vezi mai departe o construcție de același tip: *El face pe prostul*), avînd în vedere raportul de implicație și de dependență cu acord dintre constituentul *atotștiutor* (sau *prostul*), care funcționează aici ca substantiv, și nominalul subiect *el*: constituentul *atotștiutor* (sau *prostul*) cere cu necesitate ocurența nominalului subiect *el*, iar acest nominal impune constituentului *atotștiutor* (sau *prostul*) morfemul de gen și număr (ex. *El se erijează în atotștiutor, Ea se erijează în atotștiutoare*; *El face pe prostul, Ei fac pe proștii*).

strucţii neadmise în limba română: **Ion a devenit*, **Ei l-au denumit*, **El se erijează*.

b) Cînd verbul realizează două structuri diferite, una caracterizată prin + [——Atributiv], cealaltă prin – [——Atributiv], iar fiecare din ele este manifestarea unei unităţi lexico-sintactice distincte. În acest caz, prezenţa atributivului are ca efect „dezambiguizarea" verbului, iar suprimarea atributivului duce la imposibilitatea de a distinge sintactic şi semantic între mai multe unităţi lexico-sintactice. Exemple:

El ajunge < *medic* (unde *a ajunge* „a deveni")
El ajunge < *acasă* (unde *a ajunge* „a sosi")

El s-a ales < *leneş* (unde *a se alege* „a ajunge într-o situaţie rea")
El s-a ales < *cu o fractură* (unde *a se alege* „a rămîne cu ceva folositor sau păgubitor de pe urma unei acţiuni")

El arată < *palid* (unde *a arăta* „a apărea după chip sau înfăţişare")
El arată < *ceva cuiva* (unde *a arăta* „a expune intenţionat privirilor")

El cheamă pe cineva (unde *a chema* „a spune cuiva să se apropie, a invita pe cineva rostindu-i numele sau întrebuinţînd o interjecţie, un gest etc.")
Mă cheamă Ion (unde *a chema* „a se numi")

În concluzie, avem a face cu atributiv primar, neobţinut prin transformare, în următoarele construcţii: *El ajunge medic*, *El s-a ales leneş*, *El arată palid*, *Mă cheamă Ion* *, *El s-a dat drept medic*, *Ei l-au denumit Ion*, *El a devenit medic*, *El se erijează în atotştiutor*, *Părinţii l-au făcut medic* **, *El face pe prostul*, *El este inteligent*, *El iese medic*, *Barabule înseamnă cartofi*, *El a luat-o ca glumă*, *Mă numesc Ion* *, *Ion şi Gheorghe s-au prins fraţi* *, *El a rămas neschimbat*, *Ei l-au scos medic*, *Ei îmi spun Ion* **, *Ei mă strigă Ion* **, *El trece*

drept învăţat, *El mă ţine de prieten*, *El se ţine mîndru*; *El a venit primar*, *El vine cumătru cu Gheorghe*, *Ei îmi zic Ion* ** [8].

Nu figurează în această listă construcţiile cu *a părea*: *Ion pare inteligent*, *Ion pare medic*, deşi, în mod curent, aici se admite existenţa unui nume predicativ. Am eliminat construcţiile cu *a părea*, plecînd de la observaţia că cele două construcţii pe care le realizează *a părea* în limba română, construcţia impersonală {*Mi se pare* / *Îmi pare*} *că Ion este bolnav* şi construcţia personală cu atributiv *Ion îmi pare bolanv*, sînt perfect sinonime. Dată fiind sinonimia celor două construcţii, nu se poate admite, din punct de vedere teoretic, prezenţa amîndurora în structura de adîncime. În consecinţă, am considerat o singură structură de bază, cea impersonală, din care derivă prin transformare construcţia personală [9].

2.3. Raportînd atributivul la conceptele tradiţionale, se constată următoarele: a) atributivul discutat în § 2.1., deci atributivul obţinut prin transformare, corespunde, în întregime, elementului predicativ suplimentar; b) ceea ce am numit „atributiv primar" (§ 2.2.) acoperă atît situaţii de nume predicativ, cît şi situaţii de element predicativ suplimentar. Deci distincţia operată de noi între cele două tipuri de atributiv nu se suprapune perfect distincţiei tradiţionale nume predicativ/ element predicativ suplimentar.

În descrierea propusă de noi, distincţia nume predicativ/ element predicativ suplimentar nu apare la nivelul regulilor de structură a frazei, unde cei doi determinanţi sînt reprezentaţi printr-un singur simbol: Atributivul, ci

[8] Un singur asterisc notează *construcţii de suprafaţă*, cu observaţia că transformările care au operat asupra lor n-au afectat atributivul, ci alt sau alţi constituenţi ai structurii. Deci, şi în aceste construcţii, avem a face cu un atributiv primar (ex. *Mă cheamă Ion* este rezultatul unei transformări a subiectului nedefinit: *Oricine mă cheamă Ion* ⇒ *Mă cheamă Ion*; *Mă numesc Ion* este rezultatul a două transformări succesive: *Oricine mă numeşte Ion* ⇒ *Mă numesc Ion* (= transformare pasivă + transformare a agentului nedefinit); *Ion şi Gheorghe s-au prins fraţi* este rezultatul transformării T.Reciproc A: [*Ion s-a prins frate cu Gheorghe*]⁀Coord⁀Reciproc⁀[*Gheorghe s-a prins frate cu Ion*] ⇒ *Ion şi Gheorghe s-au prins fraţi*).

Două asteriscuri notează *construcţii de bază*, cu observaţia că toate sînt punctul de plecare pentru alte construcţii cu atributiv, obţinute prin transformare. Astfel, de construcţia *Părinţii l-au făcut medic* se leagă construcţia *Ion s-a făcut medic*, obţinută printr-o transformare reflexivă; de construcţiile *Ei îmi spun Ion*, *Ei mă strigă Ion*, *Ei îmi zic Ion* se leagă construcţiile de suprafaţă *Îmi spune Ion*, *Mă strigă Ion*, *Îmi zice Ion*, toate obţinute prin transformarea subiectului nedefinit; de construcţiile *Ei îmi spun Ion*, *Ei îmi zic Ion* se leagă construcţiile de suprafaţă *Mi se spune Ion*, *Mi se zice Ion*, obţinute printr-o transformare impersonală.

[9] Pentru interpretarea construcţiei Subiect⁀*părea*⁀Atributiv, vezi capitolul II, § 7.

se realizează la nivelul regulilor de subcategorizare [10] şi la nivelul regulilor de transformare (unde am distins „atributivul primar" de atributivul obţinut prin transformare).

3. Simbolul Atributiv introdus prin regula de rescriere a lui GV se rescrie, la rîndul lui, prin:

$$\text{Atributiv} \rightarrow \left\{ \begin{array}{l} \left\{ \begin{array}{l} \left(\left\{ \begin{array}{l} \textit{ca} \\ \textit{drept} \\ \textit{de} \end{array} \right\} \right) {}^\frown \text{GN} \\ \text{GAj} \end{array} \right\} {}^\frown \text{N} \\ \text{Prep}_x \ldots \text{X}{}^\frown \text{GN} \\ \text{GAv} \end{array} \right\}$$

Deci Atributivul acceptă următoarele expansiuni:

a) $\text{GN}{}^\frown\text{N}$

b) $\left\{ \begin{array}{l} \textit{ca} \\ \textit{drept} \\ \textit{de} \end{array} \right\} {}^\frown \text{GN}{}^\frown\text{N}$

c) $\text{GAj}{}^\frown\text{N}$

d) $\text{Prep}_x \ldots \text{X}{}^\frown\text{GN}$

e) GAv.

Faţă de regula corespunzătoare din Vasiliu, Golopenţia [11], am inclus simbolul N sub dominanţa directă a nodului Atributiv [12]; am eliminat expansiunile $\text{Pos}{}^\frown\text{GN}$ (ex. *Cartea este a elevului*) şi $\text{GAj}{}^\frown\text{GN}$ (ex. *Condiţiile sînt prielnice studiului*), avînd în vedere că prima este numai a structurii de suprafaţă, unde se obţine prin transformarea „sum pro habeo" [13], iar în cazul celei de-a doua, GN este un modificator direct al adjectivului şi deci poate fi introdus prin regula de rescriere a lui GAj; am introdus sub dominanţa nodului Atributiv simbolurile $\text{Prep}_x \ldots \text{X}{}^\frown\text{GN}$ şi GAv.

[10] Vezi mai departe § 6.2.

[11] Cf. *Sintaxa*, regula C_{22}, p. 130.

[12] În acelaşi mod în care sub dominanţa nodului Subiect apare simbolul N, sub dominanţa nodului Obdir apare *pe* ... Ac etc.

[13] Pentru transformarea „sum pro habeo", vezi Vasiliu, Golopenţia, *Sintaxa*, p. 203—204, şi Manoliu, *Gram. comp.*, p. 265.

3.1. În limba română există trei tipuri de construcţii cu atributiv prepoziţional, diferite din punctul de vedere al structurii şi al relaţiilor din interiorul lor: A) *Casa este de lemn*, B) *El se erijează în atotştiutor, El face pe prostul*; C) *El a venit ca profesor.*

3.1.1. Construcţiile prepoziţionale de la (B) se caracterizează prin: a) nu este posibilă suprimarea grupului prepoziţional (secvenţele * *El se erijează*, * *El face* sînt incomplete, deci neacceptate în limba română); b) verbul admite un singur formativ prepoziţional, *pe* pentru *a face*, *în* pentru *a erija*, deci între verb şi prepoziţie se stabileşte o relaţie de recţiune, verbul impunînd formativul prepoziţional; c) numele precedat de prepoziţie, deşi se comportă substantival, cunoaşte alt statut decît statutul general al unui substantiv precedat de prepoziţie, în sensul că se acordă în gen şi număr cu nominalul subiect.

Pe baza caracteristicilor (b) şi (c), interpretăm aceste construcţii astfel: prepoziţia formează unitate cu verbul, de aceea în arbore o vom include sub dominanţa nodului Predicat, iar GN apare sub dominanţa directă a nodului Atributiv. Structura sintactică corespunzătoare acestei construcţii este cea din fig. 4.

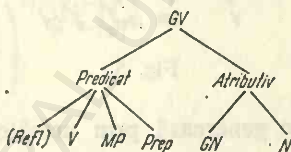

Fig. 4

Construcţiile de la (B) se generează prin următoarele reguli de structură a frazei:

1) P → GV⁀(GCirc)

2) GV → Predicat⁀Subiect⁀Atributiv

3) Predicat → (Refl)⁀V⁀MP⁀Prep

4) Atributiv → GN⁀N

5) Subiect → GN⁀N

Includerea între paranteze rotunde a simbolului Refl în regula (3) dă socoteală de construcţia cu reflexiv: *El se erijează în atotştiutor.*

3.1.2. Construcţiile prepoziţionale de la (A) se caracterizează prin: a) este posibilă substituţia construcţiei prepoziţionale cu o construcţie nominală neprepoziţională (cu substantiv sau adjectiv), întrucît verbul poate apărea şi în alt context decît cel prepoziţional (ex. *casa este frumoasă, casa este muzeu*); b) verbul admite mai multe prepoziţii (*de, pentru* etc.); c) numele precedat de prepoziţie nu-şi schimbă forma de gen şi număr după nominalul subiect; d) între prepoziţie şi nume se stabileşte un raport de recţiune cazuală, prepoziţia impunînd numelui morfemul de caz (ex. *demonstraţia este pentru pace, demonstraţia este contra războiului*).

În acest caz, prepoziţia formează unitate cu numele următor, şi nu cu verbul. Structura sintactică a acestor construcţii prepoziţionale se vede în fig. 5.

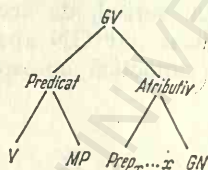

Fig. 5

Construcţiile de la (A) se generează prin următoarele reguli de structură a frazei:

1) P → GV⌢(GCirc)

2) GV → Predicat⌢Subiect⌢Atributiv

3) Predicat → V⌢MP

4) Atributiv → $Prep_x$...X⌢GN

5) Subiect → GN⌢N

3.1.3. Specificul construcţiilor prepoziţionale de la (C) constă în: a) raportul de variaţie liberă dintre construcţia prepoziţională şi cea neprepoziţională (ex. *El a venit ca profesor* // *El a venit profesor*); deci ocurenţa prepoziţiei este aici facultativă.

În acest caz, structura sintactică a construcţiei prepoziţionale este cea din fig. 6.

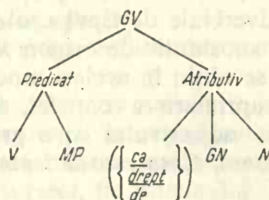

Fig. 6

Construcţiile de la (C) se generează prin regulile:

1) P → GV⁀(GCirc)

2) GV → Predicat⁀Subiect⁀Atributiv

3) Predicat → V⁀MP

4) $\text{Atributiv} \rightarrow \left(\begin{Bmatrix} \textit{ca} \\ \textit{drept} \\ \textit{de} \end{Bmatrix}\right)^\frown \text{GN}^\frown \text{N}$

5) Subiect → GN⁀N

3.2. Am inclus sub dominanţa nodului Atributiv şi simbolurile GPrep şi GAv pe baza următoarelor argumente:

— În gramatica Vasiliu, Golopenţia, verbul din construcţiile *Casa este frumoasă, Casa este de lemn, Casa este aşa* se caracterizează prin: + [——Atributiv], + [——GPrep], + [——GAv]. Cum fiecare trăsătură categorială marchează existenţa unui formativ verbal distinct, înseamnă că avem a face cu trei formative verbale, ceea ce intră în contradicţie cu constatarea că nu se înregistrează nici o diferenţă în sensul verbului de la o construcţie la alta. În descrierea pe care am propus-o, am subordonat trăsăturile contextuale + [——GAj], + [——GAv], + [——GPrep] trăsăturii categoriale + [——Atributiv], justificînd astfel gruparea mai multor construcţii în cadrul aceleiaşi unităţi lexicale. Am realizat, în felul acesta, şi o ierarhizare a trăsăturilor sintactice: numai trăsătura categorială + [——Atributiv] are valoare distinctivă în stabilirea inventarului de formative verbale; simbolurile aflate sub dominanţa Atributivului sînt nesemnificative din acest punct

de vedere. Așa se explică faptul că verbul din enunțurile *Casa este frumoasă*, *Casa este de lemn*, *Casa este așa* reprezintă aceeași unitate lexicală.

— Dacă avem în vedere că atributele prepoziționale și cele adverbiale (este vorba de atributele adverbiale de tipul *așa om*, *astfel de om*, și nu de cele al căror regent este un substantiv de origine verbală sau implicînd ideea de acțiune: *plecarea acasă*) se obțin în același mod cu cele adjectivale, adică printr-o transformare de suprimare a copulei, apare evidentă necesitatea reprezentării adverbului, a adjectivului și a grupului prepozițional din construcțiile *Casa este frumoasă*, *Casa este de lemn*, *Casa este așa* prin același simbol: Atributivul.

4. Formulăm regulile de rescriere a simbolurilor aflate sub dominanța Atributivului (= GN, GAj, GAv), care dau socoteală de întreaga clasă a construcțiilor cu atributiv din limba română.

4.1. Rescrierea lui GN:

1) $\text{GN} \rightarrow (\text{Det})^\frown\text{Nominal}^\frown(\text{Art})^\frown(\text{Nedef})^\frown(\text{C}^\frown\#\text{P}\#^\frown(\textit{de}^\frown\text{Inf}))^\frown(\text{Rel})$

2) $\text{Nominal} \rightarrow \begin{Bmatrix}\text{Personal} \\ (\text{Pro})^\frown\text{S}\end{Bmatrix}{}^\frown\text{Flex}$

Regulile de mai sus asigură generarea următoarelor enunțuri cu atributiv:

a) *Ion este elev*, care cuprinde realizarea minimă a lui GN, reprezentată prin S;

b) *Ion este un elev*, care cuprinde expansiunea $\text{Det}^\frown\text{S}$;

c) *Ion este elevul*, care cuprinde expansiunea $\text{S}^\frown\text{Art}$;

d) *Eu sînt eu*, unde găsim realizarea minimă a lui GN, reprezentată prin Personal;

e) *Ion este* $\begin{Bmatrix}\textit{el} \\ \textit{acesta} \\ \textit{altul}\end{Bmatrix}$, enunțuri pe care le explicăm prin expansiunea lui GN care cuprinde Pro;

f) *Dorința este dorința să plece*, unde atributivul este reprezentat prin expansiunea $\text{Nominal}^\frown\text{Art}^\frown\text{C}^\frown\#\text{P}\#$;

g) *Dorința este de a învăța*, enunț pe care-l explicăm prin expansiunea $\text{Nominal}^\frown\text{Art}^\frown\text{C}^\frown\#\text{P}\#^\frown\textit{de}^\frown\text{Inf}$, adică un enunț asupra căruia a acționat transformarea infinitivală;

h) *Ion este ceva ce și-a dorit*, unde atributivul este reprezentat prin expansiunea $\text{Nominal}^\frown\text{Rel}$.

4.1.1. În condițiile unui GN aflat sub dominanța nodului Atributiv este exclusă selectarea expansiunilor lui GN care cuprind simbolul Nedef.

Asta înseamnă că transformarea constituenţilor nedefiniţi se blochează în condiţiile unui GN dominat de Atributiv. Se asigură, astfel, explicarea faptului că nu sînt admise în limba română construcţiile cu atributivul suprimat (* *Ion este*, * *Ion devine*, * *Ion ajunge*).

Observaţia din § 4.1.1. permite formularea următoarei reguli de redundanţă sintactică:

+ [——Atributiv] → [— T. Atributiv nedef]

4.1.2. În condiţiile ocurenţei în expansiune a simbolului Atributiv se blochează, de asemenea, transformarea de nedefinire pentru nominalul implicat de atributiv, fie nominalul subiect, fie nominalul obiect direct, fie nominalul obiect indirect [14]. Deci ocurenţa simbolului Atributiv face imposibilă selectarea expansiunilor lui GN care cuprind simbolul Nedef, atît pentru GN dominat de Atributiv, cît şi pentru GN dominat de simbolul implicat de Atributiv, adică pentru GN dominat de Subiect, Obdir sau Obind.

Regula de redundanţă formulată mai sus se completează cu:

$$+\,[\text{——Atributiv}] \rightarrow \begin{cases} [-\ \text{T. Atributiv nedef}] \\ \left\{\begin{array}{l} [-\ \text{T. Subiect nedef}] \\ [-\ \text{T. Obdir nedef}] \\ [-\ \text{T. Obind nedef}] \end{array}\right\} \end{cases}$$

Această regulă dă indicaţii privind subcategorizarea: verbele caracterizate prin + [——Atributiv] nu vor fi supuse în continuare unei subcategorizări în funcţie de acceptarea sau nonacceptarea transformării atributivului nedefinit [15].

4.2. Rescrierea lui GAj:

$$\text{GAj} \rightarrow (\text{Det})^\frown\text{Aj}^\frown\text{Flex}^\frown\left(\left\{\begin{array}{l} \text{GN}^\frown\text{D} \\ \text{GPrep} \\ \text{GAv} \end{array}\right\}\right)^\frown(\text{Rel})$$

unde Det (= predeterminant

[14] Enunţurile cu atributiv *Mă cheamă Ion*, *Îmi zice Ion*, *Îmi spune Ion* sînt rezultatul unei transformări de nedefinire, însă aici transformarea a afectat alt constituent al construcţiei decît cel implicat de atributiv, şi anume: transformarea de nedefinire a afectat subiectul, iar constituentul implicat de atributiv este obiect direct în *Mă cheamă Ion* şi obiect indirect în *Îmi spune Ion*.

[15] Subcategorizarea verbelor în funcţie de Atributiv se deosebeşte de subcategorizarea în funcţie de celelalte simboluri categoriale discutate pînă acum: Obdir şi Subiect, în cazul cărora transformarea constituenţilor nedefiniţi este semnificativă în operaţia de subcategorizare.

al adjectivului) are în vedere enunţurile cu adjective numerale care cer obligatoriu ocurenţa unui predeterminant: *cîte*, *toţi* (ex. *Ei sînt cîte doi*, *Ei sînt tustrei*); GN, GPrep, GAv, simboluri facultative, au în vedere determinanţi ai adjectivului; D serveşte la concatenarea lui GN cu Aj, nucleul grupului adjectival; simbolul Rel asigură generarea subordonatelor relative predicative.

Regula de rescriere a lui GAj explică următoarele enunţuri cu atributiv: a) *Ion este inteligent*, unde atributivul este reprezentat prin realizarea minimă a lui GAj: $Aj^\frown Flex$[16];

b) *Ei sînt cîte doi*, unde apare expansiunea $Det^\frown Aj^\frown Flex$;

c) *Condiţiile sînt prielnice studiului*, unde apare expansiunea $Aj^\frown Flex^\frown GN^\frown D$;

d) *Ion este sigur de reuşită*, unde apare expansiunea $Aj^\frown Flex^\frown GPrep$;

e) *Ion este nespus de deştept*, unde atributivul este reprezentat prin expansiunea $Aj^\frown Flex^\frown GAv$;

f) *Ei sînt atîţia cîţi* (*cît*) *trebuie*, unde atributivul este reprezentat prin $Aj^\frown Flex^\frown Rel$.

4.3. Rescrierea lui GAv:

$$GAv \rightarrow \begin{Bmatrix} (Det)^\frown(Prep)^\frown Av^\frown(Rel) \\ C^\frown \# P \# \end{Bmatrix}$$ [17]

În condiţiile unui GAv dominat de Atributiv, sînt selectate expansiunile Av şi $Av^\frown Rel$, care asigură obţinerea următoarelor enunţuri: a) *Ion este aşa*, b) *Ion este aşa cum îl ştii*.

5. *Generarea subordonatelor corespunzătoare atributivului.*

Se disting două tipuri de subordonate corespunzătoare atributivului: subordonata relativă şi subordonata conjuncţională.

[16] Se includ aici şi alte părţi de vorbire cu statut adjectival (ex. numeralul). Subcategorizarea noncontextuală a adjectivului, pe baza unor trăsături semantice inerente, asigură obţinerea mai multor clase de adjective: *Ion este inteligent*, unde adjectivul are trăsătura [+ Calitate], *Ion este primul*, unde adjectivul are trăsăturile $\begin{bmatrix} + \text{Cantitate} \\ + \text{Definit} \\ + \text{Ordine} \end{bmatrix}$, *Ei sînt doisprezece*, unde adjectivul are trăsăturile $\begin{bmatrix} + \text{Cantitate} \\ + \text{Definit} \\ - \text{Ordine} \end{bmatrix}$ etc.

[17] Cf. regula C_{24} din Vasiliu, Golopenţia, *Sintaxa*, p. 134; faţă de aceasta, am adăugat simbolul Rel, care explică subordonatele relative.

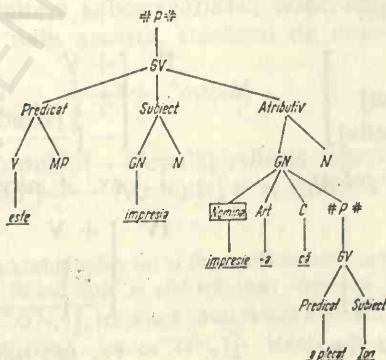
5.1. *Subordonatele relative* (ex. *Ion este cum doresc părinţii*, *Ion este ce doresc părinţii*) sînt rezultatul a două transformări succesive, una de relativizare, alta de suprimare a termenului regent propoziţiei subordonate (ex. * *Ion este aşa cum doresc părinţii aşa*⇒*Ion este aşa cum doresc părinţii* (= relativizare) ⇒ *Ion este cum doresc părinţii* (= suprimarea termenului regent)).

Condiţia de funcţionare a transformării de suprimare a termenului regent este caracteristica acestuia [+ Indef], care asigură recuperarea semantică a termenului suprimat. În construcţia *Ion este cum doresc părinţii*, relativul este adverbial, deci structura de bază conţine un adverb modal nedefinit *(Ion este aşa cum doresc părinţii)*; în construcţia *Ion este ce doresc părinţii*, relativul este pronominal, deci în structura de bază apare un nominal nedefinit *(Ion este ceva ce doresc părinţii)*.

Prezenţa trăsăturii [+ Indef] pentru termenul suprimat motivează caracterul semantic vag al propoziţiilor predicative şi predicative suplimentare din gramatica tradiţională. Trăsătura [+ Indef] pentru termenul suprimat explică, de asemenea, de ce anumite verbe care admit atributiv nu admit, totuşi, propoziţie subordonată. Verbele din *El a venit primar*, *Ele vin cumetre*, *El mă ţine de prieten* admit ca atributiv numai nominale definite, ceea ce exclude posibilitatea construcţiei acestor verbe cu propoziţii subordonate. Se deduce de aici necesitatea includerii în subcategorizare a distincţiei selecţionale [+ Indef]/[− Indef].

5.2. *Subordonatele conjuncţionale* (ex. *Obiceiul este să plece*, *Impresia mea este că a plecat*, *Întrebarea este dacă va pleca)* se obţin printr-o transformare de suprimare a nominalului [18] de tipul următor: *Obiceiul este obiceiul să plece* ⇒ *Obiceiul este să plece*, *Impresia mea este impresia că a plecat* ⇒

[18] Acest nominal are următoarea poziţie în arbore:

⇒ *Impresia mea este că a plecat, Întrebarea este întrebarea va pleca sau nu* ⇒
⇒ *Întrebarea este dacă va pleca.*

Transformarea prin care se obţin propoziţiile conjuncţionale corespunzătoare atributivului funcţionează în următoarele condiţii: a) transformandumul conţine un atributiv cu structura Nominal⁀Art⁀C⁀#P#; b) nominalul de sub dominanţa nodului Atributiv este identic cu nominalul subiect, condiţie care asigură suprimarea celui dintîi (adică a nominalului dominat de Atributiv), fără pierdere de informaţie semantică.

Producerea subordonatelor introduse prin *dacă* cere satisfacerea unei condiţii suplimentare, şi anume: ocurenţa nominalului de sub dominanţa nodului Atributiv în contextul [—— Int⁀#P#], unde P prezintă caracteristica interogaţiei totale.

6. Observaţiile cuprinse în prima parte a acestui capitol dau indicaţiile necesare pentru subcategorizarea verbului în funcţie de simbolul Atributiv.

6.1. Am arătat că subcategorizarea pe baza trăsăturii categoriale + [——Atributiv] se aplică uneia din clasele de verbe:

a) $\begin{bmatrix} +\text{V} \\ +[\text{——— Subiect}] \end{bmatrix}$

b) $\begin{bmatrix} +\text{V} \\ +[\text{——— Obdir}] \end{bmatrix}$

c) $\begin{bmatrix} +\text{V} \\ +[\text{——— Obind}] \end{bmatrix}$

Introducînd în subcategorizare trăsătura categorială [—— Atributiv], obţinem următoarele clase:

I $\begin{bmatrix} +\text{V} \\ +[\text{——— Subiect}] \\ +[\text{——— Atributiv}] \end{bmatrix}$

ex. *Ion devine înţelept*

II $\begin{bmatrix} +\text{V} \\ +[\text{——— Subiect}] \\ -[\text{——— Atributiv}] \end{bmatrix}$

ex. *A survenit ceva*

III $\begin{bmatrix} +\text{V} \\ +[\text{——— Obdir}] \\ +[\text{——— Atributiv}] \end{bmatrix}$

ex. *Ei mă strigă Ion*

IV $\begin{bmatrix} +\text{V} \\ +[\text{——— Obdir}] \\ -[\text{——— Atributiv}] \end{bmatrix}$

ex. *Ion adoră marea*

V [+ V / + [—— Obind] / + [—— Atributiv]]
ex. *Ei îmi zic Ion*

VI [+ V / + [—— Obind] / − [—— Atributiv]]
ex. *Cartea aparține cuiva*

Notă. Trăsătura categorială + [——Atributiv] are valoare distinctivă în stabilirea inventarului de unități lexicale, ca în exemplele:

Ion ajunge
- a) *înțelept*
- b) *acasă*
- c) *la înțelegerea lucrurilor*
- d) *pe Gheorghe (din urmă)*

- a) *Ion a venit primar*
- b) *Ion și Gheorghe vin cumetri*
- c) *Ion a venit acasă*
- d) *Rochia îmi vine bine*
- e) *Carnea îmi vine cinci lei*
- f) *Îmi vine să plîng*

Formativul verbal *a ajunge* din (a) se deosebește de formativele verbale din (b), (c) și (d) prin ocurența atributivului în (a) și absența lui în celelalte construcții. Formativele verbale *a veni* din (a) și (b) se deosebesc de formativele din (c), (d), (e) și (f) prin trăsătura + [——Atributiv] în (a) și (b)[19]/ − [—— Atributiv] în (c), (d), (e), (f).

6.2. Verbele caracterizate prin trăsătura categorială + [—— Atributiv] sînt supuse în continuare subcategorizării noncontextuale, partiția verbelor avînd în vedere, de data aceasta, trăsături de natură semantică:

SC: [+ V / + [——Atributiv]] → [± Copulă]

Opoziția [+ Copulă]/[− Copulă] reflectă opoziția verb *a fi*/ alte verbe care apar în contextul [——Atributiv] și se bazează pe caracterul asemantic

[19] Distincția între verbele din (a) și (b), ambele caracterizate prin trăsătura + [—— Atributiv], se realizează făcînd apel la alte trăsături contextuale: + [[GN_1 —— *cu*⌢GN_2] ⌢Coord⌢ [GN_2 —— *cu*⌢GN_1]], trăsătură contextuală a verbului din (b), și − [[GN_1 —— *cu*⌢GN_2]⌢Coord⌢ [GN_2 —— *cu*⌢GN_1]], trăsătură a verbului din (a).

al lui *a fi*, față de prezența mărcilor semantice în cazul celorlalte verbe. Opoziția *a fi*/ celelalte verbe care apar în contextul [——Atributiv], pe lîngă rațiuni de natură semantică, are și rațiuni sintactice: ea asigură circumscrierea precisă a structurilor de bază pentru transformarea atributului. Atributele se obțin dintr-un transformandum cu structura:... Subiect$^\frown\begin{bmatrix} +\text{V} \\ +\text{Copulă} \end{bmatrix}^\frown$Atributiv, și nu dintr-un transformandum cu structura: ... Subiect$^\frown\begin{bmatrix} +\text{V} \\ -\text{Copulă} \end{bmatrix}^\frown$Atributiv, întrucît numai în condițiile asemantismului copulei este posibilă suprimarea acesteia fără pierdere de informație semantică.

Clasele de verbe obținute în urma acestei reguli de subcategorizare sînt:

I $\begin{bmatrix} +\text{V} \\ +[\text{——Atributiv}] \\ +\text{Copulă} \end{bmatrix}$

ex. *Ion este elev*

II $\begin{bmatrix} +\text{V} \\ +[\text{——Atributiv}] \\ -\text{Copulă} \end{bmatrix}$

ex. *Ei mă strigă Ion,*
El devine inginer.

Pe opoziția dintre aceste două clase întemeiem distincția tradițională nume predicativ/ element predicativ suplimentar, în sensul că numele predicativ este *un atributiv* care admite contextul $\left[\begin{bmatrix} +\text{V} \\ +\text{Copulă} \end{bmatrix} \text{——}\right]$, deci contextul verbului *a fi*, iar elementul predicativ suplimentar este *un atributiv* care admite contextul $\left[\begin{bmatrix} +\text{V} \\ -\text{Copulă} \end{bmatrix} \text{——}\right]$[20].

[20] Distincția nume predicativ/element predicativ suplimentar stabilită aici nu corespunde distincției tradiționale; în *Gram. Acad.* sînt considerate nume predicative și elemente nominale care apar în contextul altor verbe decît *a fi* (ex. *El devine profesor*, *El a ajuns profesor*).

Atribuind caracter de copulă numai verbului *a fi* (ceea ce înseamnă restrîngerea predicatului nominal numai la acele predicate care conțin pe *a fi*), se asigură un criteriu precis pentru delimitarea numelui predicativ de elementul predicativ suplimentar, mai ales pentru situațiile în care elementul predicativ suplimentar se raportează, ca și numele predicativ, la subiect.

Necesitatea de a deosebi copula *a fi* de alte verbe care apar în contextul + [——Atributiv] o găsim formulată, cu alte argumente și de pe altă poziție, la Paula Diaconescu, *Rolul elementului verbal în componența predicatului nominal*, în *Studii de gramatică*, II, 1957, p. 105 și urm.

6.3. Avînd în vedere simbolurile de sub dominanța nodului Atributiv, se poate realiza o partiție a verbelor în funcție de posibilitatea de a admite toate expansiunile atributivului sau numai unele din acestea. Astfel se disting:

I. [+ V
+ [——Atributiv]
+ { —— GN / —— GAj / —— GPrep / —— GAv }$_{\text{Atributiv}}$] = verbe care admit toate expansiunile atributivului.

ex. *Casa este* {*muzeu* / *frumoasă* / *de piatră* / *așa*}, *Casa rămîne* {*muzeu* / *frumoasă* / *de piatră* / *așa*}

II. [+ V
+ [——Atributiv]
+ { —— GN / —— GAv }$_{\text{Atributiv}}$] = verbe care admit numai expansiunile GN și GAv.

ex. *Ei mă strigă* {*Ion* / *așa*}, *Ei m-au botezat* {*Ion* / *așa*}

III. [+ V
+ [——Atributiv]
+ [——{GN}$_{\text{Atributiv}}$]] = verbe care admit numai expansiunea GN.

ex. *El vine primar,*
Ele vin cumetre,
El s-a dat drept medic,
Ei s-au prins frați

IV. $\begin{bmatrix} +V \\ +[\text{——Atributiv}] \\ +[\text{——}\langle GAj \rangle_{\text{Atributiv}}] \end{bmatrix}$ = verbe care admit numai expansiunea GAj.

ex. *El s-a ales leneş*

6.4. Pentru verbele cu atributiv care admit contextul $+[\text{——GN}]$ este posibilă o nouă subcategorizare:

a) În funcţie de trăsături semantice ale nominalului, stabilindu-se distincţia:

$\begin{bmatrix} +V \\ [\text{——}\langle +\text{Indef} \rangle_{\text{Nominal-Atributiv}}] \end{bmatrix}$ II. $\begin{bmatrix} +V \\ [\text{——}\langle -\text{Indef} \rangle_{\text{Nominal-Atributiv}}] \end{bmatrix}$,

ex. *Ele vin cumetre,*
El vine primar

III. $\begin{bmatrix} +V \\ [\text{——}\langle \pm\text{Indef} \rangle_{\text{Nominal-Atributiv}}] \end{bmatrix}$

ex. *El este* / *El ajunge* {*profesor* / *ce şi-a dorit*}

Dintre acestea numai clasele II şi III au corespondenţe reale printre formativele verbale ale limbii române. Deosebirii selecţionale dintre clasele II şi III îi corespunde o deosebire sintactică: acceptarea unei propoziţii subordonate relative, în cazul verbelor din clasa III, şi neacceptarea unei subordonate relative, pentru verbele din clasa II.

b) În funcţie de trăsături sintactice contextuale ale nominalului, stabilindu-se distincţiile:

I. Verbe care admit ca atributiv expansiunea Nominal⁀Art⁀C⁀#P# şi verbe care nu acceptă această expansiune, ci realizarea Nominal⁀Art sau numai Nominal.

Semnificaţia sintactică a acestor clase constă în posibilitatea verbului de a se construi cu o propoziţie subordonată conjuncţională, în cazul verbelor din prima clasă, şi neacceptarea unei subordonate conjuncţionale, pentru verbele din clasa a doua.

Singurele verbe care admit contextul $[\text{———}\ \langle \text{Nominal}^\frown\text{Art}^\frown\text{C}^\frown \#\text{P}\#\rangle_{\text{Atributiv}}]$ şi deci admit pe poziţia de atributiv o subordonată conjuncţională sînt *a fi* şi *a însemna*[21] (ex. *Obiceiul este să plece; Faptul că taci înseamnă faptul că accepţi ⇒ Tăcerea înseamnă acceptare*[22]).
Pentru formativul *a fi* lexiconul va cuprinde indicaţia:

$$\begin{bmatrix} +\text{V} \\ +[\text{———}\ \langle \text{Nominal}^\frown\text{Art}^\frown\text{C}^\frown\#\text{P}\#\rangle_{\text{Atributiv}}] \\ +[\text{———}\ \langle \text{Int}^\frown\#\text{P}\#\rangle_{\text{Atributiv}}] \\ +\left[\text{———}\ \left\langle \begin{Bmatrix} \textit{că} \\ \textit{să} \end{Bmatrix}^\frown \#\text{P}\# \right\rangle_{\text{GN}-\text{Atributiv}}\right] \end{bmatrix}$$

din care reiese posibilitatea acestui verb de a se construi cu o subordonată conjuncţională introdusă prin oricare din conjuncţiile *că, să, dacă*[23].

II. Verbe care admit ca atributiv expansiunea $\begin{Bmatrix} \textit{ca} \\ \textit{de} \\ \textit{drept} \end{Bmatrix}^\frown\text{Nominal}$, adică un nominal precedat de una din prepoziţiile *ca, de, drept* (ex. *Ion s-a dat drept medic, Ion a venit ca profesor*), şi verbe care nu acceptă aceste prepoziţii (ex. *Ei îmi spun Ion, Ei mă strigă Ion*). În interiorul primei clase este posibilă o nouă subcategorizare, după cum prepoziţia este facultativă (ex. *Ion este profesor*//

[21] Nu interpretăm construcţia cu *a ajunge* (ex. *Ion ajunge să înţeleagă totul*) ca avînd la bază o construcţie cu atributiv, plecînd de la observaţia nesatisfacerii condiţiei (b) pentru producerea subordonatelor conjuncţionale (vezi § 5.2.), care constă în identitatea nominalului de sub dominanţa nodului Atributiv şi a nominalului subiect. Ca urmare, considerăm că în enunţul *Ion ajunge să înţeleagă totul* avem a face cu o completivă indirectă, derivată din *Ion ajunge la faptul să înţeleagă totul*.

[22] Construcţia *Tăcerea înseamnă acceptare* este rezultatul unei transformări de nominalizare, care presupune obligatoriu o structură de bază în care pe poziţia de nume predicativ apare expansiunea $\text{Nominal}^\frown\text{Art}^\frown\text{C}^\frown\#\text{P}\#$.

[23] Posibilitatea de a se construi cu o subordonată conjuncţională introdusă prin *dacă* este implicată în trăsătura $+[\text{———Int}^\frown\#\text{P}\#]$, trăsătură care indică interogaţia totală pentru P.

Ion este ca profesor, Ion a venit primar// Ion a venit ca primar) sau obligatorie (ex. *El s-a dat drept medic, El trece drept învăţat, El mă ţine de prieten*).

III. Verbe care admit ca atributiv numai substantive cu marca [+Propriu] (ex. *Ei m-au botezat Ion, Mă numesc Ion*), verbe care admit ca atributiv numai substantive cu marca [+Comun] (ex. *Ion vine primar*) şi verbe care admit atît substantive cu marca [+Propriu], cît şi substantive cu marca [+Comun](ex. *El este Ion, El este elev*) [24].

[24] Distincţia [+ Propriu]/[+ Comun] este convertibilă în termeni sintactici: ea corespunde opoziţiei contextuale — [Det——]/+ [Det——], Det simbolizînd articolul nehotărît, simbol exclus în cazul substantivelor proprii, dar acceptat de substantivele comune (vezi Vasiliu, Golopenţia, *Sintaxa*, p. 86—87).

CAPITOLUL V

GRUPUL CIRCUMSTANȚIAL, GRUPUL CANTITATIV ȘI GRUPUL PREPOZIȚIONAL, DETERMINANȚI RELEVANȚI ÎN SUBCATEGORIZAREA VERBULUI

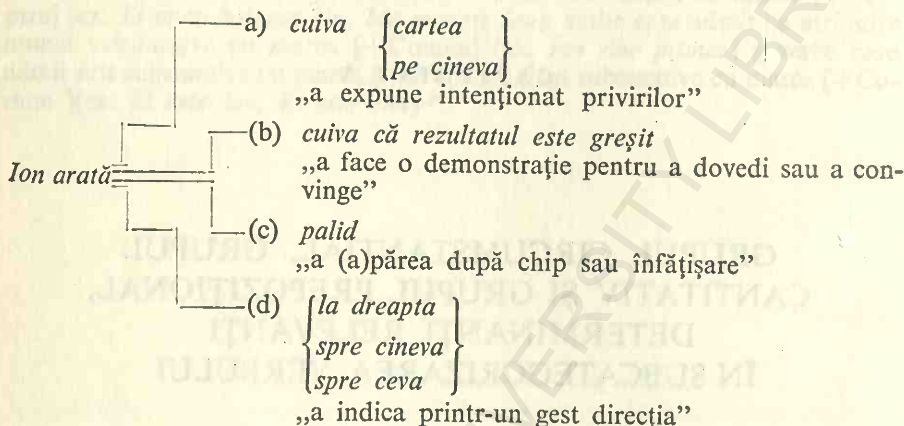
1. *Grupul circumstanțial* ocupă, în interiorul propoziției, poziții sintactice diferite, avînd istorii derivative diferite. Alături de grupul circumstanțial a cărui ocurență este opțională în structura propoziției — situație sintactică menționată în toate lucrările de sintaxă transformațională [1] — , înregistrăm, pentru limba română, un grup circumstanțial cu ocurență obligatorie pentru anumite verbe. Includem în această ultimă situație două tipuri de construcții:

A. Construcții în care obligativitatea grupului circumstanțial are cauze sintactice; în absența circumstanțialului, construcția este incompletă, insuficientă, ca în exemplele: * *Ion se comportă,* * *Scrisoarea datează,* * *Discuția decurge,* * *Ion locuiește,* * *Ei au orientat casa,* * *Ion procedează,* * *Vinul provine,* * *Ion se poartă,* * *Ei au situat tabăra,* * *Titlul figurează* etc.

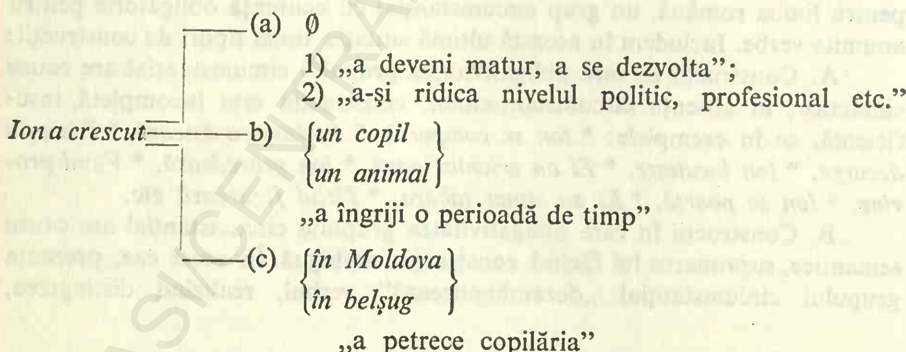
B. Construcții în care obligativitatea grupului circumstanțial are cauze semantice, suprimarea lui făcînd construcția ambiguă. În acest caz, prezența grupului circumstanțial „dezambiguizează" verbul, realizînd distingerea,

[1] Vezi N. Chomsky, *Aspects*, p. 106, regula 57 (ii), unde simbolurile *Place* și *Time*, semnificînd circumstanțialele de loc și, respectiv, circumstanțialele de timp, sînt exterioare lui VP, apărînd ca simboluri facultative sub dominanța simbolului Predicate-Phrase. Aceeași poziție a grupului circumstanțial, în exteriorul lui GV, apare la Vasiliu, Golopenția, *Sintaxa*, p. 99, și la Manoliu, *Gram. comp.*, p. 273.

în cadrul clasei verbului, a mai multor unităţi lexicale, ca în exemplele:

Formativul verbal (d) se distinge de celelalte prin ocurenţa obligatorie a grupului circumstanţial (care aici indică direcţia).

Formativul (c) se caracterizează faţă de celelalte prin ocurenţa obligatorie a grupului circumstanţial, care aici indică locul sau modul.

Ion a găzduit
(a) *pe cineva* „a primi în gazdă, a da ospitalitate"
(b) {*aici* / *la mine* / *în casa (mea)*} „a trage, a rămîne în gazdă"

Ion trage
a) {*pe copil de mînecă* / *scaunul de spătar*}
b) *de cineva*
c) *să moară*
d) {*la un han* / *la mine* / *aici*} „a poposi, a se opri (undeva), pentru a fi găzduit"

(a) *Ion mi-a răspuns ceva* „a spune ceva cînd ești întrebat"
(b) *Ion răspunde de* {*cineva* / *ceva*} „a da socoteală, a fi responsabil"
(c) *Ion răspunde* {*exigențelor* / *solicitărilor*}
1) „a satisface, a corespunde";
2) „a reacționa la solicitări, provocări"
(d) {*Durerea răspunde în spate* / *Fereastra răspunde în curte*} „a avea comunicație cu..., a străbate pînă la ..."

Unitatea (b) de la *a găzdui*, unitatea (d) de la *a trage*, unitatea (d) de la *a răspunde* se deosebesc de celelalte prin ocurența obligatorie a grupului circumstanțial.

1.1. Toţi determinanţii verbali cu valoare circumstanţială, cu excepţia determinanţilor cantitativi [2], sînt reprezentaţi în gramatica noastră prin simbolul GCirc. Acest simbol se introduce prin următoarele reguli de structură a frazei:

(1) P → GV⁀(GCirc)

(2) GV → Predicat⁀(Subiect)⁀(Obdir)...⁀(GCirc).

Se deduce de aici că am deosebit un GCirc exterior grupului verbal, introdus prin regula de rescriere a lui P, şi un GCirc aparţinînd grupului verbal, introdus prin regula de rescriere a lui GV. GCirc este un simbol opţional nu numai în expansiunea lui P, ci şi în expansiunea lui GV, deoarece numai o clasă restrînsă de verbe presupune ocurenţa obligatorie a acestuia.

1.2. Simbolul GCirc admite rescrierea prin:

$$\text{(3) GCirc} \rightarrow \text{(Prep)}^\frown \begin{Bmatrix} \text{GAv} \\ \text{Prep}_x\ldots\text{X}^\frown\text{GN} \\ \text{GN} \end{Bmatrix}$$

Regula (3) face posibile următoarele expansiuni ale lui GCirc:

(I) GAv sau numai Av (ex. *Ion se comportă bine, Ion locuieşte acolo*);

(II) Prep⁀GAv sau Prep⁀Av (ex. *Scrisoarea datează de atunci, Vinul provine de acolo*);

(III) Prep_x...X⁀GN (ex. *Ion procedează în felul..., Ion trage la han*);

(IV) Prep⁀Prep_x...X⁀GN (ex. *Vinul provine de la Cotnari*);

(V) GN (GN are în vedere aici nominale neprepoziţionale cu valoare circumstanţială; ex. *El învaţă toată noaptea*).

1.3. Ne deosebim de modul clasic de tratare a grupului circumstanţial într-o gramatică transformaţională prin:

a) Am considerat că distincţia Modal / alte circumstanţiale [3] este nesemnificativă pentru limba română, ceea ce explică cuprinderea circumstanţialelor, inclusiv a modalelor, în acelaşi simbol: GCirc.

[2] Vezi situaţia acestor determinanţi în § 2.

[3] În *Aspects*, N. Chomsky distinge pe *Manner*, semnificînd circumstanţialul de mod, de *Place* şi *Time*, semnificînd circumstanţialele de loc şi de timp, în sensul că include pe *Manner* sub dominarea directă a lui VP, atribuindu-i, deci, valoarea distinctivă în sub-

b) Am atribuit lui GCirc istorii derivative diferite (vezi arborele din fig. 1).

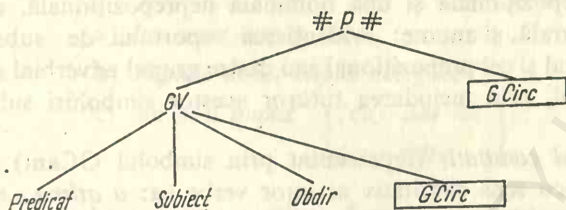

Fig. 1

c) Am inclus un GCirc sub dominanţa directă a lui GV, ca urmare a modului în care am conceput şi am delimitat grupul verbal. Grupul verbal strînge în jurul verbului toţi determinanţii cu ocurenţă obligatorie sub raport sintactic şi semantic [4]. În cazul grupului circumstanţial, obligativitatea sintactică şi semantică se manifestă nu la nivelul întregii clase, ca pentru obiectul direct sau indirect, subiect, atributiv, ci pentru o clasă restrînsă de formative verbale. Aşa se explică faptul că, spre deosebire de subiect, obiect direct sau indirect, atributiv, care apar numai sub dominanţa lui GV, simbolul GCirc se găseşte atît sub dominanţa lui GV, cît şi exterior acestuia.

d) GCirc participă la subcategorizarea strictă a verbului, ca urmare a includerii lui sub dominanţa lui GV. Am deosebit, deci, următoarele clase de verbe:

I [+ V
[+ [—— GCirc]]

ex. *El se poartă corect*

II [+ V
[— [—— GCirc]]

ex. *El citeşte (corect)* [5]

categorizarea verbului, în timp ce *Place* şi *Time* le consideră exterioare lui VP, vezi arborele din fig. A:

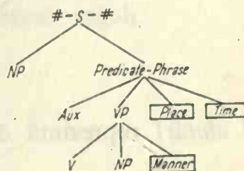

Fig. A

Poziţia diferită atribuită lui *Manner* este impusă, în condiţiile limbii engleze, de situaţia pasivului, pasivul fiind aici legat de ocurenţa Modalului. Pentru sintaxa limbii române, unde pasivizarea este evident legată de tranzitivitate, nu există motive de a distinge Modalul de alte circumstanţiale (vezi Sanda Golopenţia-Eretescu, *La génération des constructions modales en roumain*, în CLTA, V, p. 67–82).

[4] Vezi *Introducere*, § 4.

[5] Modalul ocurent aici are altă istorie derivativă decît modalul din *Ion se poartă corect*, şi anume: GCirc > P, deci un circumstanţial exterior grupului verbal. Aşa se explică faptul că acest modal nu participă la subcategorizarea verbului. Verbul *a citi* nu admite circumstanţiale cu istoria derivativă GCirc > GV.

e) Am inclus sub dominanța lui GCirc, în afara grupului adverbial, o grupare prepozițională și una nominală neprepozițională, din rațiuni de natură structurală, și anume: evidențierea raportului de substituție dintre grupul adverbial și cel prepozițional sau dintre grupul adverbial și cel nominal neprepozițional, prin includerea tuturor acestor simboluri sub același nod.

2. *Grupul cantitativ* (reprezentat prin simbolul GCant) are în vedere determinanții cu sens cantitativ ai unor verbe ca: *a atîrna* „a cîntări" (ex. *Ion atîrnă zece kilograme*), *a cîntări* (ex. *Sacul cîntărește zece kilograme*), *a costa* (ex. *Caietul (mă) costă cinci lei*), *a impune* „a supune pe cineva unui impozit" (ex. *Ei m-au impus (cu) o sută de lei*), *a prețui* „a stabili valoarea în bani " (ex. *El a prețuit casa (la) o mie de lei*), *a reveni* „a costa" (ex. *Chiria (îmi) revine zece lei*), *a scădea* (ex. *El a scăzut (cu) cinci kilograme*), *a taxa* „a supune unei taxe" (ex. *El m-a taxat (cu) cinci lei*), *a trage* „a cîntări" (ex. *Carnea trage zece kilograme*), *a valora* (ex. *Casa valorează o mie de lei*), *a veni* „a reprezenta rezultatul unei măsurători, al unui calcul" (ex. *Carnea vine zece lei*), *a dura* (ex. *Ședința durează două ore*) etc.

Pentru un verb ca *a valora*, grupul cantitativ este ocurent din necesități sintactice, dat fiind faptul că enunțul * *Casa valorează* este nereperat. Pentru verbe ca *a impune, a atîrna, a cîntări*, grupul cantitativ este ocurent din necesități semantice, prezența acestuia fiind semnificativă pentru distingerea mai multor unități lexicale. Reprezentarea fonologică *a atîrna* corespunde la trei formative lexicale:

a) *Lampa atîrnă*
b) *Ion atîrnă sacul de ceva*
c) {*Ion* / *Sacul*} *atîrnă* {*zece kilograme* / *atît*}

A cîntări reprezintă două formative lexicale:

a) *Ion cîntărește pîinea*
b) *Ion cîntărește* {*zece kilograme* / *atît*}

iar *a impune* reprezintă trei formative lexicale:

a) *Ion mi-a impus ceva*
b) *Faptele m-au impus colegilor*
c) *Ion m-a impus* {*(cu) 200 lei* / *(cu) atît*}

Formativul lexical (c), pentru *a atîrna*, formativul (b), pentru *a cîntări*, şi formativul (c), pentru *a impune*, se deosebesc de celelalte prin opoziţia categorială + [——GCant]/— [——GCant].

2.1. Faptul că în aceste construcţii grupul cantitativ nu admite substituţia cu o formă pronominală, în schimb admite substituţia cu o clasă închisă de adverbe, caracterizată prin marca semantică [+ Cantitate], conferă grupului un statut aparte faţă de ceilalţi determinanţi nominali neprepoziţionali.

Grupul cantitativ în discuţie nu poate fi subordonat nici grupului prepoziţional, deoarece spre deosebire de statutul general al unui grup prepoziţional în limba română, în cele mai multe construcţii prepoziţia este facultativă, în sensul că secvenţele cu prepoziţie şi fără prepoziţie apar în variaţie liberă: *Ei m-au impus 200 de lei || Ei m-au impus cu 200 de lei.*

Grupul cantitativ are statut asemănător cu grupul circumstanţial, în sensul că este substituibil cu un adverb şi, ca şi grupul circumstanţial, poate să aparţină grupului verbal sau să fie exterior acestuia: în construcţia *Ion cîntăreşte zece kilograme*, grupul cantitativ aparţine grupului verbal, iar în construcţia *Ion merge zece kilometri*, grupul cantitativ este exterior grupului verbal. Totuşi GCant nu va fi subordonat lui GCirc, avînd în vedere secvenţele diferite în care pot fi convertite simbolurile GCirc şi GCant.

2.2. GCant se introduce în gramatică prin următoarele reguli:

(1) P → GV⌢(GCirc)⌢(GCant)

(2) GV → Predicat⌢(Subiect)....⌢(GCant)

(3) GCant → (Prep)⌢ {(Numeral⌢(*de*)⌢S / Av / GN}

unde Numeral simbolizează numeralul cardinal, iar S — substantivul.

Regula (3) asigură generarea următoarelor expansiuni ale lui GCant:
(I) Numeral⁀S (ex. *Caietul costă doi lei*);
(II) Numeral⁀*de*⁀S (ex. *Caietul costă douăzeci de lei*);
(III) Prep⁀Numeral⁀S (ex. *El m-a impus cu cinci lei*);
(IV) Prep⁀Numeral⁀*de*⁀S⁀(ex. *El m-a impus cu douăzeci de lei*);
(V) Av (ex. *Carnea cîntărește mult*);
(VII) GN (ex. *Casa m-a costat o avere*).

S și Av din expansiunile lui GCant au în vedere clase închise de cuvinte, și anume: clasa substantivelor caracterizate semantic prin trăsătura [+ Unitate de măsură] (= *leu*, *kilogram*, *kilometru*...) și clasa adverbelor caracterizate semantic prin [+ Cantitate] (= *mult*, *puțin*, *atît*, *cîtva*).

2.3. Simbolul GCant avînd istoria derivativă GCant > GV participă la subcategorizarea strictă a verbului. Vom distinge clasele:

$$\text{I.}\begin{bmatrix}+\text{V}\\ +[\text{——GCant}]\end{bmatrix} \qquad \text{II.}\begin{bmatrix}+\text{V}\\ -[\text{——GCant}]\end{bmatrix}$$

ex. *Caietul costă mult* ex. *Ion citește (mult)* [6]

3. *Grupul prepozițional* (pe care-l reprezentăm prin simbolul GPrep) strînge la un loc determinanții verbali prepoziționali necircumstanțiali. Distingem în structura propoziției un grup circumstanțial, adverbial sau prepozițional, reprezentat prin simbolul GCirc, și un grup prepozițional, totdeauna necircumstanțial, reprezentat prin simbolul GPrep. GCirc și GPrep se deosebesc nu numai semantic, pe baza opoziției circumstanțial/necircumstanțial, ci și sub aspectul relațiilor pe care le stabilesc în interiorul propoziției. GCirc se realizează atît prin construcții adverbiale, cît și prin construcții nominale prepoziționale, în timp ce GPrep nu acceptă construcții adverbiale. Deci, în cazul lui GCirc, secvența nominală prepozițională intră într-un raport de substituție cu o secvență adverbială, iar în cazul lui GPrep, secvența nominală prepozițională, singura acceptată, nu intră într-un raport de substituție cu o secvență adverbială.

[6] Aici adverbul cantitativ este exterior grupului verbal, spre deosebire de adverbul cantitativ din *Caietul costă mult*. Verbul *a citi* nu admite grup cantitativ cu istoria derivativă GCant > GV; deci se caracterizează prin – [——GCant].

3.1. Spre deosebire de modul clasic de tratare a grupului prepozițional într-o gramatică transformațională, potrivit căruia GPrep apare într-un singur punct al derivației sintactice [7], noi am inclus pe GPrep în mai multe puncte ale derivației, introducîndu-l în gramatică prin reguli diferite.

3.2. Am deosebit următoarele istorii derivative ale simbolului Prep sau GPrep:

3.2.1. (I) *Prep* dominat de GCirc, iar GCirc sub dominația directă a lui P, situație în care Prep se introduce în gramatică prin regulile:

(1) $P \rightarrow GV^\frown(GCirc)$

(2) $GCirc \rightarrow (Prep)^\frown \left\{ \begin{array}{l} GAv \\ Prep_x \ldots X^\frown GN \\ GN \end{array} \right\}$

Am înglobat în simbolul Prep și pe X, reprezentînd cazul regim al prepoziției, cu scopul sublinierii relației de recțiune dintre Prep și Nominalul — centru al lui GN.

Am inclus simbolul Prep sub dominanța lui GCirc cu scopul evidențierii valorii circumstanțiale a acestui grup prepozițional și a raportului de substituție cu grupul adverbial (ex. *Vine aici — Vine la București*).

Am inclus sub dominanța lui GCirc două simboluri Prep pentru a da socoteală de următoarele construcții:

a) *Vine de acolo*, unde apare expansiunea $Prep^\frown Av$;

b) *Vine în București*, unde apare expansiunea $Prep_x \ldots X^\frown GN$;

c) *Vine de în București* [8] sau *Vine de la București*, unde apare expansiunea $Prep^\frown Prep_x \ldots X^\frown GN$.

Modul de așezare a parantezelor acolade arată că substituția afectează numai simbolurile $GAv/Prep_x \ldots X^\frown GN$, primul simbol Prep rămînînd în afara substituției (ex. *Vin de acolo/ Vin de în București, Trece pe acolo/Trece pe la școală*) [9].

[7] Vezi *Aspects*, p. 107, regula 57 (iii); Vasiliu, Golopenția-Eretescu, *Sintaxa*, regula C_{13}; Manoliu, *Gram. comp.*, p. 273 și urm. Spre deosebire de punctul de vedere chomskyan, Ch. J. Fillmore, pe baza unei atente analize a prepozițiilor în engleză (vezi *A Proposal concerning English Prepositions*), atrage atenția asupra eterogenității de statut semantic și sintactic al prepozițiilor.

[8] Funcționează aici o regulă de înglobare, prin care *de* + *în* → *din*.

[9] Asupra comportamentului prepoziției în raportul de substituție GAv/GPrep, vezi C. Dominte, *Exprimarea relațiilor spațiale și temporale în limba română*, în *Sistemele limbii*, p. 231 și urm., unde se disting *prepozițiile principale*, care ar corespunde prepoziției legate direct de nominal, deci $Prep_x$, și *prepozițiile auxiliare*, care ar corespunde prepoziției aflate pe locul al doilea, la stînga, față de nominal.

Caracteristicile grupului prepoziţional de la (I) sînt:

— Verbul are posibilitatea de a alege mai multe prepoziţii şi chiar de a alege termenul ∅ (ceea ce indică posibilitatea suprimării grupului prepoziţional); ex. *Se ascunde în balcon, Se ascunde pe balcon, Se ascunde lîngă balcon, Se ascunde sub balcon, Se ascunde.*

— Alegerea unei prepoziţii sau a alteia este dictată de considerente semantice, prepoziţia fiind ea însăşi purtătoare de conţinut semantic. Regulile de combinare V⁀Prep sînt reguli semantice.

— Există restricţii de combinare între V şi Prep, determinate de nevoia „acordului" între mărcile semantice ale lui V şi cele ale lui Prep. De exemplu, sînt necorecte secvenţele * *se ascunde dinspre*, * *se ascunde spre*, unde mărcile semantice ale celor doi constituenţi sînt incompatibile. Deşi există aceste restricţii, totuşi, în anumite limite, verbul are posibilitatea de alegere a prepoziţiei. Alegerea este circumscrisă la o clasă de prepoziţii care prezintă trăsături semantice compatibile cu ale verbului.

— Sub raport semantic, acest grup prepoziţional rămîne exterior verbului, în sensul că ocurenţa lui nu influenţează sensul verbului, neproducîndu-se un transfer semantic cu direcţia Prep → V.

— Acest grup prepoziţional, constituent facultativ în propoziţie, este exterior grupului verbal şi deci nu intervine în subcategorizarea verbului.

3.2.2. (II) *Prep* dominat de GCirc, iar GCirc sub dominanţa directă a lui GV, situaţie în care Prep se introduce prin regulile [10]:

(1) P → GV

(2) GV → Predicat⁀Subiect⁀. . . GCirc

(3) GCirc → (Prep)⁀ $\begin{Bmatrix} \text{GAv} \\ \text{Prep}_x\ldots\text{X}^\frown\text{GN} \\ \text{GN} \end{Bmatrix}$

Includerea grupului prepoziţional sub dominanţa lui GCirc, ca a doua expansiune a acestuia, are motivări identice cu cele de la (I). Dar spre deosebire de (I), aici grupul prepoziţional influenţează sensul verbului, verbul încorporînd trăsăturile semantice ale grupului. Funcţionează o regulă de transfer semantic cu direcţia Prep⁀GN → V. Exemple: *Fereastra răspunde în grădină, Vinul provine de la Cotnari, Scrisoarea datează din anul X, Ion se comportă în felul*... etc.

[10] Construcţia prepoziţională de la (II) a constituit obiectul cercetării noastre din § 1.

Acest grup prepoziţional, deşi aparţine grupului verbal, nu intervine direct în subcategorizarea verbului. Subcategorizarea strictă a verbului se realizează în funcţie de simbolul GCirc, obţinîndu-se clasele de verbe caracterizate prin + [——GCirc]/– [——GCirc]. Verbele caracterizate prin + [——GCirc] nu sînt supuse în continuare unei subcategorizări în funcţie de simbolurile aflate sub dominanţa lui GCirc, deoarece funcţionează următoarea regulă de redundanţă sintactică:

$$\begin{bmatrix} +V \\ +[\text{———}GCirc] \end{bmatrix} \longrightarrow \begin{bmatrix} +[\text{———}GAv] \\ +[\text{———}Prep_x \ldots X^\frown GN] \end{bmatrix}$$

regulă care arată că orice verb caracterizat prin + [——GCirc] admite obligatoriu ambele expansiuni ale lui GCirc: atît expansiunea cu GAv, cît şi expansiunea cu grup nominal prepoziţional.

3.2.3. (III) *GPrep* aflat sub dominanţa directă a lui GV, introdus în gramatică prin regulile:

(1) $P \rightarrow GV$

(2) $GV \rightarrow Predicat^\frown(Subiect)^\frown(Obdir) \ldots ^\frown(GPrep)$

(3) $GPrep \rightarrow GN^\frown Prep_x \ldots X$

Includem în situaţia (III) trei tipuri diferite de construcţii prepoziţionale:

– III (a) Construcţii în care ocurenţa prepoziţiei este obligatorie din necesităţi sintactice: *Ion abuzează de..., Ion apelează la..., El se apucă de lucru, El atentează la..., El se bazează pe..., El beneficiază de..., El se bizuie pe..., Noutatea constă în..., El se cramponează de..., Evenimentele au culminat cu..., El s-a debarasat de..., El depinde de..., Fapta asta echivalează cu..., El excelează în..., El se identifică cu..., El jonglează cu..., El mediează între..., El militează pentru..., El optează pentru..., El participă la..., Melodia mă predispune la visare, El se pretează la..., El se prevalează de..., El se privează de..., El se raportează la..., El recurge la..., Concluzia reiese din..., Acţiunile se repercutează asupra..., Noutatea rezidă în..., Comicul rezultă din..., El se rezumă la..., El se sinchiseşte de..., El subscrie la...* [11].

[11] Sînt cuprinse aici verbele care înregistrează „cel mai înalt coeficient de intimitate" între verb şi prepoziţie; vezi Florica Dimitrescu, *O modalitate de clasificare sintagmatică a verbelor*, în SCL, XIV, 1963, 1, p. 52–53.

Grupul prepoziţional de mai sus se caracterizează prin:

— Suprimarea acestui grup nu este posibilă; secvenţele **Noutatea constă*, **El depinde*, **El se bizuie*, din care lipseşte grupul prepoziţional, sînt nereperate în limba română. Avem a face, deci, cu un constituent o b l i g a t o r i u.

— Prepoziţia este u n i v o c determinată, în sensul că verbul cere în mod necesar o anumită prepoziţie, şi nu alta. Construcţiile **Noutatea constă dinspre...*, **El depinde cu...*, * *El se bizuie din...*, în care apare o altă prepoziţie, sînt neacceptate în limba română.

— Alegerea unei a n u m i t e prepoziţii, şi n u a a l t e i a, nu poate fi descrisă în termeni de trăsături semantice; nimic din semantica verbului sau din semantica construcţiei nu determină alegerea unei anumite prepoziţii. Regulile de combinare V⁀Prep sînt r e g u l i s i n t a c t i c e.

— Faptul că alegerea unei anumite prepoziţii este s e m a n t i c n e p r e d i c t i b i l ă [12] explică includerea prepoziţiei, pentru această situaţie sintactică, în subcategorizarea strictă a verbului [13].

— În aceste construcţii se manifestă o dublă relaţie de recţiune: a) relaţia de recţiune Prep-Nominal, constînd în faptul că prepoziţia regizează morfemul de caz al nominalului şi b) relaţia de recţiune V-Prep, constînd în aceea că verbul cere ocurenţa obligatorie a unui grup prepoziţional şi nu admite decît o anumită prepoziţie. Dacă relaţia de recţiune (a) este comună oricărei apariţii a unei prepoziţii în contextul unui nominal [14], relaţia de recţiune (b) caracterizează o clasă restrînsă de verbe, şi anume verbele de la III (a).

În cazul (b), al unei duble relaţii de recţiune, observăm că cele două relaţii de recţiune nu sînt independente: verbul impune o anumită prepoziţie, iar aceasta, la rîndul ei, impune morfemul de caz. Deci, hotărîtor în regizarea morfemului de caz este, în ultimă instanţă, verbul, care, „cerînd" o anume prepoziţie, „cere" implicit un anume morfem de caz. Prin urmare, se poate vorbi, şi în această situaţie, de relaţia Verb → Caz, aşa cum am vorbit de relaţia Verb → Caz pentru secvenţele de constituenţi Verb⁀Obdir, Verb⁀Subiect, Verb⁀Obind, cu deosebirea că, în situaţia de faţă, avem o relaţie mediată Verb → Prep → Caz.

[12] O situaţie asemănătoare am constatat în ce priveşte alegerea de către verb a conjuncţiilor *că* şi *să*, elemente introductive ale subordonatelor conjuncţionale, ceea ce a determinat introducerea lui *că* şi *să* în subcategorizarea verbului (vezi capitolul I, § 6.1.2.).

[13] Vezi mai departe, § 3.2.3.3.

[14] Acest raport de recţiune, caracterizînd apariţia unei prepoziţii în contextul unui nominal, a fost sugerat de noi prin introducerea simbolului $Prep_x...X$, simbol a cărui reprezentare fonetică este discontinuă.

Raportul de recţiune Verb-Prep se deosebeşte şi sub alt aspect de raportul de recţiune Verb-Obdir, Verb-Subiect sau Verb-Obind, în sensul că dacă raportul Verb-Obdir sau Verb-Subiect se manifestă la nivelul întregii clase, prin impunerea unui morfem de caz unic pentru întreaga clasă reprezentată prin Obdir, Obind sau Subiect, raportul de recţiune Verb-Prep se manifestă la nivel de formative lexicale, prin impunerea unei prepoziţii diferite de la un verb la altul (ex. *a se baza* → *pe* → Ac, *a culmina* → *cu* → Ac, *a se repercuta* → *asupra* → G).

La Vasiliu, Golopenţia, *Sintaxa*[15], prepoziţiile din construcţiile de tip III (a) sînt interpretate ca făcînd parte din expansiunea simbolului Verb, avînd o situaţie sintactică similară cu a simbolului Refl din construcţiile în care reflexivul este ocurent obligatoriu (v. fig. 2).

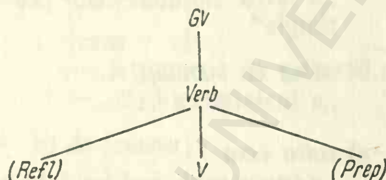

Fig. 2

Noi am considerat că Prep face parte din expansiunea lui GPrep, şi nu a Predicatului, avînd în vedere că prepoziţia are aici statutul general prepoziţional în raport cu nominalul, adică îi impune acestuia o formă cazuală unică, determinată de regimul prepoziţiei, iar, pe de altă parte, avînd în vedere că există şi alte situaţii în care anumiţi determinanţi verbali (la nivel de clasă sau de formative) sînt ocurenţi obligatoriu, fără să-i considerăm ca făcînd parte din expansiunea Predicatului[16].

— III (b) Construcţii în care ocurenţa prepoziţiei este obligatorie din necesităţi semantice, în sensul că ocurenţa grupului prepoziţional realizează distingerea mai multor formative verbale în cadrul aceleiaşi reprezentări fonolo-

[15] Vezi *Sintaxa*, p. 111.

[16] În capitolele anterioare se găsesc numeroase exemple de determinanţi ai verbului cu ocurenţă obligatorie (toate situaţiile în care verbul nu admite aplicarea transformării constituenţilor nedefiniţi, a subiectului nedefinit, a obiectului direct nedefinit etc.), iar aceştia n-au fost introduşi în expansiunea simbolului Predicat.

gice, ca în exemplele:

Ion s-a pomenit
- a) {*medic* / *bogat*} „a şti de multă vreme pe cineva că se află în aceeaşi situaţie"
- b) **cu** {*cineva* / *ceva*} „a se vedea pe neaşteptate în faţa cuiva sau a unei situaţii care provoacă surpriză"

Ion prevede
- a) *faptul că ...* „a avea intuiţia celor ce urmează să se întîmple"
- b) *uzina* **cu** *instalaţii* „a înzestra cu..."

Ion răspunde
- a) *cuiva ceva* „a spune ceva cînd eşti întrebat"
- b) **de** {*cineva* / *ceva*} „a da socoteală, a fi responsabil"

Ion simpatizează
- a) *pe cineva* „a avea sentimente de simpatie faţă de cineva"
- b) **cu** {*cineva* / *ceva*} „a împărtăşi o idee, o doctrină"

Ion ştie
- a) {*pe cineva* / *ceva*} „a cunoaşte"
- b) **de** {*mine* / *frică*} „a ţine seama de..."

Ion a terminat
- a) *lecţiile*
  „a duce la capăt"
- b) cu {*cineva* / *ceva*}
  „a rupe relaţiile cu..."

Ion uzează
- a) *pantofii*
  „a toci prin folosire îndelungată, a deteriora"
- b) de {*cineva* / *ceva*}
  „a face uz de..."

Ion vede
- a) {*pe cineva* / *ceva*}
  — „a percepe cu ajutorul văzului";
  — „a observa"
- b) de {*cineva* / *ceva*}
  „a avea grijă de..."

Ion antrenează
- a) *pe Gheorghe*
  „a dezvolta calităţile unui sportiv prin exerciţii metodice"
- b) *pe Gheorghe* în *ceva*
  „a atrage, a stimula într-o activitate"

Ion a cîştigat
- a) {*avere* / *o întrecere*}
  — (Despre bunuri materiale) „a agonisi";
  — „a ieşi victorios"
- b) în *greutate*
  „a-şi spori conţinutul în..."

- a) *Discuţia decurge furtunos*
  „a se desfăşura"
- b) *Concluzia decurge din...*
  „a rezulta"

În exemplele de mai sus, cele două unităţi lexicale realizate în cadrul fiecărei reprezentări fonologice se deosebesc pe baza opoziţiei sintactice +[——GPrep]/–[——GPrep][17].

Specificul construcţiilor de tip III (b) constă în faptul că verbul se defineşte semantic neechivoc numai în condiţiile ocurenţei obligatorii a grupului prepoziţional, de unde se deduce că verbul încorporează, printr-o regulă de transfer semantic, trăsăturile semantice ale determinantului prepoziţional.

— III (c) Construcţii în care ocurenţa grupului prepoziţional este facultativă, ca în exemplele: *Ion m-a salvat {de la... / din...}*, *El se scuză pentru...*, *El m-a sesizat de...*, *El se sfieşte de...*, *El s-a specializat în...*, *El s-a speriat de...*, *El s-a supărat pe cineva pentru ceva*, *El tînjeşte după...*, *El a transformat ceva în...*, *El m-a trezit din...*, *El m-a umilit faţă de...*, *El m-a ajutat {la... / în...}*, *El se apropie de...*, *El s-a bosumflat pentru...*, *El cugetă {la... / asupra...}*, *El curăţa ceva de...*, *El se laudă cu...*, *El se linguşeşte pe lîngă...*, *El şi-a limitat lucrarea la...*, *El pariază pe...*, *Ion m-a păsuit de...*, *Ion persevereazǎ în...*, *Ion mă plictiseşte cu...*, *Ion se ploconeşte {înaintea... / în faţa... / la...}*, *Ion mi-a povestit ceva despre...*, *Ion se pregăteşte de...*, *Ion se pripeşte în...*, *Ion protestează împotriva...*, *Ion se răzbună pe...*, *Ion s-a realizat în...*, *Ion m-a recompensat pentru...*, *Ion şi-a revenit {din... / după...}* etc.

Spre deosebire de construcţiile III (a) şi III (b), unde ocurenţa grupului prepoziţional este obligatorie (din necesităţi sintactice sau semantice) şi unde o singură prepoziţie este univoc determinată, specificul construcţiilor III (c) constă în: 1) posibilitatea verbului de a apărea şi în construcţii în care lipseşte grupul prepoziţional, astfel că sînt posibile în limba română atît enunţurile *Ion m-a salvat de la înec*, *Ion se scuză faţă de mine pentru întîrziere*, cît şi enunţurile *Ion m-a salvat*, *Ion se scuză*; b) posibilitatea verbului de a se construi simultan cu mai multe grupuri prepoziţionale (ex. *Ion se răzbună*

[17] În multe exemple, la această opoziţie se adaugă şi altele, de natură sintactică şi (sau) selecţională.

pe cineva pentru ceva, Ion renunţă la ceva pentru cineva, Ion pariază cu cineva pe ceva, Ion s-a supărat pe cineva pentru ceva, Ion se ploconeşte la cineva pentru ceva etc.)[18].

Spre deosebire de construcţiile III (b), unde funcţionează o regulă de transfer semantic cu direcţia GPrep → V, verbul încorporînd trăsăturile semantice ale grupului prepoziţional, în III (c) grupul prepoziţional, sub raport semantic, rămîne exterior verbului. În acest caz, verbul se defineşte semantic exclusiv pe baza mărcilor semantice proprii, deci fără încorporarea unor trăsături semantice de la determinantul sau determinanţii prepoziţionali.

Deşi deosebite de (a) şi (b), construcţiile (c) au fost incluse în aceeaşi clasă cu (a) şi (b) (= clasa caracterizată prin situarea lui GPrep sub directa dominanţă a lui GV), pe următoarele considerente: 1) ca şi (a) şi (b), grupul prepoziţional (c) se caracterizează prin imposibilitatea substituţiei cu un adverb, ceea ce pune în evidenţă valoarea necircumstanţială a determinantului prepoziţional; 2) se poate vorbi, şi pentru construcţiile (c), de o relaţie strînsă între verb şi grupul prepoziţional, manifestată prin aceea că verbul, în funcţie de configuraţia lui semantică, selectează prepoziţii al căror inventar este *numeric redus şi strict determinat* pentru fiecare verb în parte.

Diferenţa de statut sintactic şi semantic dintre construcţiile prepoziţionale de tip (c), cu ocurenţă facultativă, şi construcţiile prepoziţionale de tip (a) şi (b), cu ocurenţă obligatorie, este cuprinsă în gramatica conţinută în această lucrare în termenii opoziţiei [+ T. GPrep nedef]/[− T. GPrep nedef], ceea ce înseamnă acceptarea transformării grupului prepoziţional nedefinit, în cazul construcţiilor (c), şi neacceptarea aceleiaşi transformări, în cazul construcţiilor (a) şi (b). Se deduce de aici că ocurenţa facultativă a grupului prepoziţional de la III (c) este un fapt în exclusivitate al structurii de suprafaţă, unde construcţiile din care lipseşte grupul prepoziţional se obţin printr-o transformare de nedefinire a acestuia.

3.2.3.1. În concluzie, construcţiile prepoziţionale discutate la III (a), (b) şi (c) reprezintă grupul prepoziţional necircumstanţial avînd istoria derivativă GPrep > GV, adică grupul prepoziţional care face parte din expansiunea lui GV. În regulile formulate de noi, distincţia grup prepoziţional necircumstanţial/grup prepoziţional circumstanţial s-a realizat prin includerea lui GPrep o dată sub dominanţa lui GCirc, unde apare ca expansiune alter-

[18] Pentru introducerea în gramatică a structurilor conţinînd simultan mai multe grupuri prepoziţionale, ni se pare avantajoasă soluţia indicată în Vasiliu, Golopenţia, *Sintaxa*, p. 100, unde se propune generarea acestora printr-o transformare de „falsă coordonare". Prin urmare, prin regulile de constituenţi sînt generate numai structuri cu un singur grup prepoziţional, celelalte, cu mai multe grupuri prepoziţionale, fiind obţinute prin transformare.

nativă alături de expansiunea GAv (= construcţiile I şi II), altă dată sub dominanţa directă a lui GV, situaţie în care expansiunea GAv este exclusă (= construcţiile III).

3.2.3.2. Numai GPrep cu istoria derivativă de la III (adică GPrep > GV) intervine nemijlocit în subcategorizarea strictă a verbului, asigurînd partiţia verbelor în:

I. $\begin{bmatrix} +\text{V} \\ +[\text{——GPrep}] \end{bmatrix}$ II. $\begin{bmatrix} + \\ -[\text{——GPrep}] \end{bmatrix}$

ex. *Ion depinde de Gheorghe* ex. *Plouă, Ideea aparţine lui Gheorghe*

Un verb ca *a ploua* poate apărea în contextul unui grup prepoziţional (ex. *Plouă la Iaşi, A plouat în dimineaţa aceea*), însă acest grup prepoziţional este exterior grupului verbal şi deci nu participă la subcategorizarea verbului. Un verb ca *a aparţine* acceptă, de asemenea, un context prepoziţional (ex. *X aparţine la clasa Z*), însă aici GPrep, reprezentat prin succesiunea *la*... Ac⁀GN, are altă istorie derivativă decît cea de la III, apărînd ca expansiune alternativă a lui Obind alături de GN⁀D [19].

Clasa I de verbe, caracterizată prin +[——GPrep], este supusă în continuare unei subcategorizări în funcţie de acceptarea sau nonacceptarea transformării grupului prepoziţional nedefinit. Se obţin clasele:

A. $\begin{bmatrix} +\text{V} \\ +[\text{——GPrep}] \\ +\text{T. GPrep nedef} \end{bmatrix}$ B. $\begin{bmatrix} +\text{V} \\ +[\text{——GPrep}] \\ -\text{T. GPrep nedef} \end{bmatrix}$

Se asigură astfel distincţia între construcţiile III (c), pe de o parte, şi III (a) şi (b), pe de altă parte. Distincţia [+ T. GPrep nedef] / [— T. GPrep nedef] constă, în esenţă, în acceptarea pe poziţia lui GPrep a acelor expansiuni ale lui GN care conţin simbolul Nedef şi neacceptarea pe poziţia lui GPrep decît a expansiunilor lui GN din care lipseşte Nedef.

3.2.3.3. Trăsătura categorială + [——GPrep] se poate rafina la nivel de formative, continuîndu-se subcategorizarea verbului în funcţie de prepoziţia sau prepoziţiile selectate. Includerea în subcategorizare a

[19] Vezi mai departe situaţia acestui grup prepoziţional, § 3.2.6.

nivelului realizărilor concrete are în vedere următoarele constatări: a) nu toate verbele caracterizate prin + [——GPrep] admit aceleași prepoziții; b) selecția unei anumite prepoziții este, în cea mai mare parte, semantic nepredictibilă[20]; c) sînt numeroase situațiile în care apariția verbului în contextul unor prepoziții diferite antrenează evidente deosebiri în sensul verbului, ca în exemplele:

Ion se mărginește
- a) cu... „a se învecina"
- b) la... „a se limita, a se rezuma"

Ion m-a obligat
- a) la *ceva* „a constrînge, a sili"
- b) cu *ceva* față de *cineva* „a îndatora"

Ion seamănă
- a) cu... „a avea trăsături comune cu cineva"
- b) a... „a da impresia de..."

Ion se bucură
- a) de {*prieteni* / *prețuire*} „a dispune de un bun material sau spiritual"
- b) la *ceva* „a rîvni"

[20] Pentru construcțiile de la III (a) și (b) s-a arătat deja că alegerea unei anumite prepoziții nu poate fi descrisă în termeni de trăsături semantice. Pentru construcțiile III (c), unde grupul prepozițional este, sub raport semantic, exterior verbului, există situații în care selecția unei anumite prepoziții este deductibilă din unele trăsături semantice ale verbului. De exemplu, așa-numita clasă a verbelor „dicendi" selectează prepoziția *despre* (ex. *a spune ceva despre..., a povesti ceva despre..., a afirma ceva despre...*). O analiză semantică a verbului ar asigura delimitarea clasei verbelor pentru care prepoziția este semantic predictibilă și a clasei verbelor pentru care prepoziția sau prepozițiile sînt semantic nepredictibile și, implicit, ar asigura stabilirea prepozițiilor care intervin nemijlocit în subcategorizare.

Ion a insistat — a) **pentru...** „a stărui, a persista"
— b) **pe...** „a pune accentul"

Ion mă ispitește — a) **la...** „a tenta, a ademeni"
— b) **despre...** „a iscodi"

Pentru toate aceste exemple, apariția verbului în contextul unei a n u m i t e prepoziții asigură distingerea a două unități lexicale. Unitățile lexicale (a) și (b) prezintă în comun trăsătura sintactică + [—— GPrep]; ceea ce le deosebește este selecția, de fiecare dată, a unei prepoziții diferite.

3.2.4. (IV) *GPrep* de sub dominanța Atributivului, introdus în gramatică prin următoarele reguli de constituenți:

$$GV \rightarrow Predicat^\frown(Subiect)^\frown(Obdir)^\frown(Obind)\ldots^\frown(Atributiv)$$

$$Atributiv \rightarrow \left\{ \begin{array}{l} \left\{ \begin{array}{l} \left(\left\{ \begin{array}{l} ca \\ drept \\ de \end{array} \right\}\right)^\frown GN \\ GAj \end{array} \right\}^\frown N \\ Prep_x \ldots X^\frown GN \\ GAv \end{array} \right\}$$ [21]

Am arătat deja (capitolul IV, § 6.3.) că acest grup prepozițional intervine în subcategorizarea verbului, plecînd de la observația că nu toate verbele caracterizate prin + [——Atributiv] acceptă toate expansiunile atributivului. Se disting:

$$I \quad \left[\begin{array}{l} +V \\ +[\text{——}Atributiv] \\ +[\text{——}\langle GPrep \rangle_{Atributiv}] \end{array} \right] \qquad II \quad \left[\begin{array}{l} +V \\ +[\text{——}Atributiv] \\ -[\text{——}\langle GPrep \rangle_{Atributiv}] \end{array} \right]$$

ex. *Podul este de lemn* ex. *Ei îi spun Gheorghe*

[21] Vezi capitolul IV.

3.2.5. (V) *Prep*, simbol facultativ din expansiunea Predicatului, introdus în gramatică prin regulile:

$$GV \rightarrow Predicat^\frown \ldots$$

$$Predicat \rightarrow (Refl)^\frown V^\frown MP^\frown(Prep)$$

Avem în vedere aici prepoziţia din construcţiile: *Ion se erijează în atotştiutor*, *Ion face pe prostul*, caracterizate prin: a) verbul este ocurent obligatoriu în contextul unui grup prepoziţional; b) prepoziţia este u n i c determinată; c) nominalului precedat de prepoziţie i se impune morfemul de gen şi de număr de către alt nominal al enunţului, ceea ce este un indiciu pentru faptul că nominalul nu formează aici unitate sintactică cu prepoziţia [22].

Acest Prep, ca şi Refl din expansiunea simbolului Predicat, intervine direct în subcategorizarea verbului. Dar spre deosebire de Refl, subcategorizarea în funcţie de simbolul Prep se aplică obligatoriu după realizarea în prealabil a subcategorizării în funcţie de simbolul Atributiv, datorită funcţionării următoarei reguli de redundanţă:

$$\begin{bmatrix} +V \\ +[\text{——Prep}] \end{bmatrix} \rightarrow +[\text{——Atributiv}]$$

Deci clasa verbelor caracterizate prin +[——Atributiv] este supusă în continuare unei partiţii în funcţie de simbolul Prep, avînd ca rezultat:

$$\text{I} \begin{bmatrix} +V \\ +[\text{——Atributiv}] \\ +[\text{——Prep}] \end{bmatrix} \qquad \text{II} \begin{bmatrix} +V \\ +[\text{——Atributiv}] \\ -[\text{——Prep}] \end{bmatrix}$$

ex. *Ion face pe prostul* — ex. *Ion este student* [23]

Cum prepoziţia este, în cazul clasei I, univoc determinată şi cum nimic din sensul verbului nu asigură predictibilitatea formativului prepoziţional, prepoziţia intervine în subcategorizare la nivel de formative lexicale. Prin

[22] Vezi interpretarea acestor construcţii în capitolul IV, § 3.1.1.

[23] Verbul *a fi* poate apărea într-un context prepoziţional (ex. *Podul este de lemn*), însă aici prepoziţia are altă istorie derivativă; vezi situaţia discutată la § 3.2.4.

urmare, un verb ca *a se erija* se va caracteriza în lexicon prin:

$$\begin{bmatrix} + \text{V} \\ + [\text{———Atributiv}] \\ + [\text{———}\textit{în}] \end{bmatrix}$$

iar un verb ca *a face* se va caracteriza prin:

$$\begin{bmatrix} + \text{V} \\ + [\text{———Atributiv}] \\ + [\text{———}\textit{pe}] \end{bmatrix}^{24}$$

3.2.6. (VI) *GPrep* reprezentat prin succesiunea de simboluri GN⁀⁀*la*...Ac, care apare sub dominanţa simbolului Obind ca expansiune alternativă alături de GN⁀D. Acest grup prepoziţional se introduce prin regulile:

(1) GV → Predicat⁀...⁀Obind

(2) Obind → GN⁀ $\begin{Bmatrix} \text{D} \\ \textit{la}\ldots\text{Ac} \end{Bmatrix}$

Regula (2) asigură generarea a două tipuri de construcţii cu obiect indirect:

(I) *El spune copiilor;*

(II) *El spune la copii.*

[24] Este deosebită notarea în lexicon a lui Prep cu istoria derivativă de la III (§ 3.2.3) şi a lui Prep cu istoria derivativă de la V (§ 3.2.5). Astfel, un verb ca *a depinde* (ex. *El depinde de părinţi*) se va înregistra în lexicon ca:

$$\begin{bmatrix} + \text{V} \\ + [\text{———GN}^\frown \textit{de}\ldots\text{Ac}] \end{bmatrix}$$

în timp ce un verb ca *a face* (ex. *El face pe savantul*) se va înregistra ca:

$$\begin{bmatrix} + \text{V} \\ + [\text{———Atributiv}] \\ + [\text{———}\textit{pe}] \end{bmatrix}$$

Dat fiind raportul de variație liberă dintre construcția prepozițională și construcția cu dativul (ex. *El spune copiilor* // *El spune la copii*), la prima vedere, pare mai avantajoasă și mai consecventă cu restul gramaticii altă modalitate de generare a construcțiilor prepoziționale cu *la*, și anume soluția transformațională, constînd în acceptarea ca structură de bază a secvenței de simboluri ... $GN^\frown D$, din care derivă prin transformare construcția prepozițională [25]. Am adoptat, totuși, soluția introducerii în structura de bază a simbolului *la*...Ac ca simbol alternativ alături de D, plecînd de la constatarea că există în limba română expansiuni ale lui GN, și anume expansiunile conținînd un constituent numeral (ex. *trei copii*), care nu acceptă combinarea cu simbolul D.

Posibilitatea de a alege ambele expansiuni ale lui Obind sau numai expansiunea prepozițională este determinată nu de verb, ci de caracteristicile lui GN, ceea ce constituie un argument pentru faptul că secvența *la*...Ac nu intervine în subcategorizarea verbului.

3.2.7. (VII) *Prep*, simbol facultativ aflat sub dominanța simbolului GCant, introdus prin regulile:

(1) $P \rightarrow GV^\frown(GCirc)^\frown(GCant)$

(2) $GV \rightarrow Predicat^\frown\ldots^\frown(GCant)$

(3) $GCant \rightarrow (Prep)^\frown \begin{Bmatrix} Numeral^\frown(\textit{de})^\frown S \\ Av \\ GN \end{Bmatrix}$ [26]

3.2.8. (VIII) *Prep* ca reprezentare fonologică a simbolului semantico-sintactic Pas:

$Pas \rightarrow \textit{de către}^\frown \begin{Bmatrix} \textit{fi}\ldots Part \\ Refl \end{Bmatrix}$ [27]

3.2.9. (IX) *Prep* aparținînd numai structurii de suprafață, unde apare ca rezultat al unor transformări.

Este situația prepoziției *cu* care rezultă dintr-o transformare de asociere (ex. *Ion și Gheorghe merg împreună* ⇒ *Ion merge cu Gheorghe*) sau a prepoziției *cu*

[25] Este modalitatea adoptată în tot cuprinsul acestei lucrări pentru rezolvarea variației libere.
[26] Regulile au fost formulate în acest capitol, § 2.2.
[27] Vezi capitolul I, § 5.1.

care rezultă dintr-o transformare de reciprocitate de tip C_1 (ex. *Ion şi Gheorghe se salută* ⇒ *Ion se salută cu Gheorghe*) [28].

3.3. Sintetizăm constatările făcute pînă aici privind statutul diferit al prepoziţiei în schema sintactică din fig. 3.

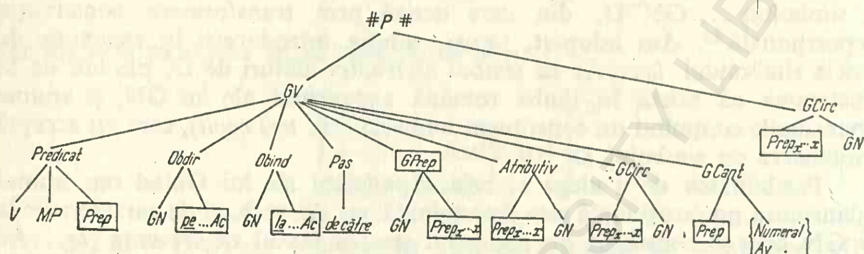

Fig. 3

[28] Vezi capitolul III, partea I, § 5.3.

CAPITOLUL VI

GRAMATICA GRUPULUI VERBAL

0. Scopul acestui capitol este să dea o imagine de ansamblu a gramaticii grupului verbal, a modului în care *funcţionează* această gramatică, a modului în care *se operează* cu ea, suplinind astfel fragmentarea din capitolele anterioare.

1.0. Setul de reguli care va fi dat aici reprezintă nu o gramatică în întregime, ci *un fragment* din gramatica limbii române: gramatica grupului verbal. Vor fi formulate numai acele reguli care asigură generarea grupului verbal. Aşa se explică faptul că nu vom găsi aici regulile de structură a grupului adjectival sau a grupului adverbial, că nu vom găsi, de asemenea, regulile care introduc în gramatică şi detaliază simboluri exterioare grupului verbal (ex. AvP, Neg, Int, Nmz, Rel, Coord), că subcategorizarea va urmări exclusiv partiţia verbului, că articolele de lexicon vor fi alese exclusiv din clasa formativelor verbale.

Caracterul de *fragment de gramatică*, şi nu de gramatică completă, este evident şi prin aceea că în atenţia noastră a stat un singur component al gramaticii: *componentul sintactic*[1] (nivelele morfematic, fonematic şi cel semantic nu vor fi cuprinse în regulile care urmează).

1.1. Reguli de structură a frazei

$$(I):\ \#P\# \rightarrow \begin{Bmatrix} \#P\#^\frown[Coord^\frown(Reciproc)]^\frown\#P\# \\ GV^\frown(GCirc)^\frown(GCant) \end{Bmatrix}$$

Parantezele drepte indică raportul de implicaţie Reciproc-Coord, în sensul că simbolul Reciproc cere cu necesitate prezenţa simbolului Coord, însă nu şi invers.

[1] Este vorba de *componentul sintactic* în accepţia chomskyană din *Aspects*, adică inclusiv *regulile de selecţie*.

$$\text{(II): GV} \rightarrow \text{Predicat}^\frown[(\text{Subiect})^\frown(\text{Impers})]^\frown[[[(\text{Obdir})^\frown(\text{Pas})]^\frown(\text{Refl})]^\frown(\text{Obsec})]^\frown$$
$$^\frown[(\text{Obind})^\frown(\text{Refl})]^\frown(\text{Atributiv})^\frown(\text{GPrep})^\frown(\text{GCirc})^\frown(\text{GCant}).$$

Singurul constituent ocurent obligatoriu în oricare expansiune a lui GV este simbolul Predicat.

Aşezarea parantezelor drepte notează existenţa raporturilor de implicaţie Impers-Subiect, Pas-Obdir, Obsec-Obdir, Refl-Obdir sau Refl-Obind. Includerea simbolului Refl de două ori în aceeaşi regulă nu înseamnă posibilitatea apariţiei repetate a lui Refl în aceeaşi expansiune a lui GV, ci evidenţiază faptul că, succesiv, Refl poate implica simbolul Obdir sau simbolul Obind. Din nevoia de a simplifica sistemul de paranteze, care altfel ar fi devenit extrem de complicat, n-am marcat grafic existenţa raporturilor de implicaţie caracterizînd Atributivul, şi anume faptul că, succesiv, Atributivul poate implica simbolul Subiect, simbolul Obdir sau simbolul Obind.

$$\text{(III): Predicat} \rightarrow (\text{Refl})^\frown\text{V}^\frown\text{MP}^\frown(\text{Prep})$$

Am notat mai sus că nu este cuprins în această lucrare nivelul morfematic, ceea ce explică faptul că nu găsim aici o regulă de rescriere a lui V [2].

$$\text{(IV): Subiect} \rightarrow \text{GN}^\frown\text{N}$$

$$\text{(V): Obdir} \rightarrow \text{GN}^\frown \textit{pe}\ldots\text{Ac}$$

$$\text{(VI): Obind} \rightarrow \text{GN}^\frown \left\{\begin{array}{l}\text{D}\\ \textit{la}\ldots\text{Ac}\end{array}\right\}$$

$$\text{(VII): Obsec} \rightarrow \text{GN}^\frown\text{Ac}$$

$$\text{(VIII): GPrep} \rightarrow \text{GN}^\frown\text{Prep}_x\ldots\text{X}$$

$$\text{(IX): Atributiv} \rightarrow \left\{\begin{array}{l}\left\{\begin{array}{l}\left(\left(\left\{\begin{array}{l}\textit{ca}\\ \textit{drept}\\ \textit{de}\end{array}\right\}\right)\right)^\frown\text{GN}\\ \text{GAj}\end{array}\right\}^\frown\text{N}\\ \text{Prep}_x\ldots\text{X}^\frown\text{GN}\\ \text{GAv}\end{array}\right\}$$

[2] Pentru descrierea amănunţită a nivelului morfematic şi pentru cuprinderea lui în gramatica transformaţională a limbii române, vezi Anca Belchiţă, *Flexiunea verbală în gramatica transformaţională a limbii române*, în SCL, XXI, 1970, 2, p. 171–203.

$$\text{(X): GCirc} \rightarrow (\text{Prep})^\frown \begin{Bmatrix} \text{GAv} \\ \text{Prep}_x \ldots \text{X}^\frown\text{GN} \\ \text{GN} \end{Bmatrix}$$

$$\text{(XI): GCant} \rightarrow (\text{Prep})^\frown \begin{Bmatrix} \text{Numeral}^\frown(\textit{de})^\frown\text{S} \\ \text{GAv} \\ \text{GN} \end{Bmatrix}$$

$$\text{(XII): GN} \rightarrow (\text{Det})^\frown\text{Nominal}^\frown(\text{Art})^\frown(\text{Nedef})^\frown[(\text{C}^\frown \# \text{P} \#)^\frown(\textit{de}^\frown\text{Inf})]^\frown(\text{Rel})$$

$$\text{(XIII): Nominal} \rightarrow \begin{Bmatrix} \text{Personal} \\ (\text{Pro})^\frown\text{S} \end{Bmatrix}^\frown\text{Flex}$$

$$\text{(XIV): Pas} \rightarrow \textit{de către}^\frown \begin{Bmatrix} \textit{fi} \ldots \text{Part} \\ \text{Refl} \end{Bmatrix}$$

Începînd cu XIV, regulile se disting prin introducerea în derivație a formativelor.

$$\text{(XV): Reciproc} \rightarrow (\text{Refl})^\frown(\textit{unul}^\frown \begin{Bmatrix} \textit{altul} \\ \textit{celălalt} \end{Bmatrix})$$

Includerea între paranteze rotunde a ambilor termeni arată că posibilitățile de alegere sînt fie Refl, fie succesiunea *unul⌢altul* (sau *unul⌢celălalt*), fie amîndouă în același timp: Refl⌢*unul⌢altul* (sau Refl⌢*unul⌢celălalt*).

$$\text{(XVI): Impers} \rightarrow \text{Refl}$$

1.1.1. Pentru a face explicită funcționarea acestui set de reguli și deci modul de generare a structurilor de bază ale grupului verbal în limba română, prezentăm cîteva structuri de bază cu derivațiile corespunzătoare [3]:

a) P

GV⌢GCirc . . . . (I) [4]

Predicat⌢Subiect⌢GCirc . . . . (II)

V⌢MP⌢Subiect⌢GCirc . . . . (III)

V⌢MP⌢GN⌢N⌢GCirc . . . . (IV)

[3] N-am cuprins în derivație nivelul regulilor lexicale; în arbori, însă, pentru a sugera corespondentul real al structurilor de bază, am inclus și nivelul lexical.

[4] Am notat în dreapta fiecărui șir numărul de ordine al regulii aplicate.

V⁀MP⁀Nominal⁀Art⁀N⁀GCirc . . . . (XII)
V⁀MP⁀S⁀Flex⁀Art⁀N⁀GCirc . . . . (XIII)
V⁀MP⁀S⁀Flex⁀Art⁀N⁀Prep⁀GAv[5] . . . . (X)

Acestei derivaţii îi corespunde arborele din fig. 1.

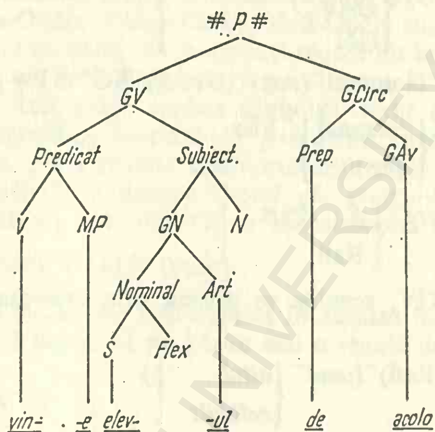

Fig. 1

b) P

GV . . . . (I)
Predicat⁀Subiect⁀GPrep . . . . (II)
Refl⁀V⁀MP⁀Subiect⁀GPrep . . . . (III)
Refl⁀V⁀MP⁀GN⁀N⁀GPrep . . . . (IV)
Refl⁀V⁀MP⁀Nominal⁀N⁀GPrep . . . . (XII)
Refl⁀V⁀MP⁀S⁀Flex⁀N⁀GPrep . . . . (XIII)
Refl⁀V⁀MP⁀S⁀Flex⁀N⁀GN⁀Prep$_x$...X . . . . (VIII)
Refl⁀V⁀MP⁀S⁀Flex⁀N⁀Nominal⁀Prep$_x$...X . . . . (XII)

[5] Am semnalat deja că structura grupului adverbial n-a intrat în atenţia noastră; gramatica nu cuprinde o regulă de rescriere a lui GAv. Asta explică prezenţa lui GAv în secvenţa preterminală, deşi GAv este rescriibil prin reguli de structură a frazei (vezi Vasiliu, Golopenţia, *Sintaxa*, regula C_{24} şi lucrarea noastră, capitol IV, § 4.3.). Observaţia este valabilă şi pentru derivaţia (i).

Refl⁀V⁀MP⁀S⁀Flex⁀N⁀S⁀Flex⁀$Prep_x$...X . . . . (XIII)
Arborele corespunzător în fig. 2.

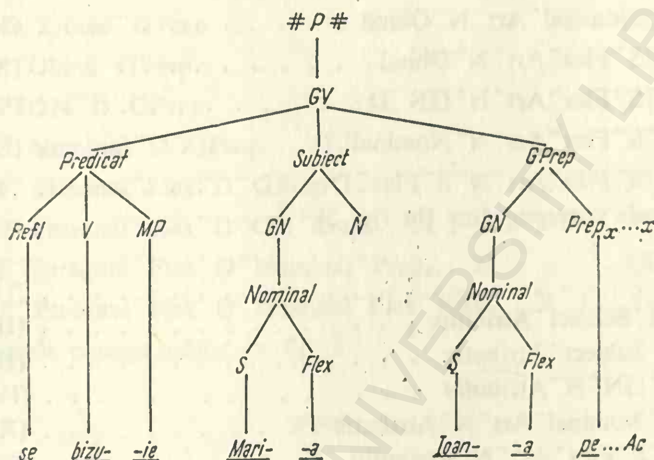

Fig. 2

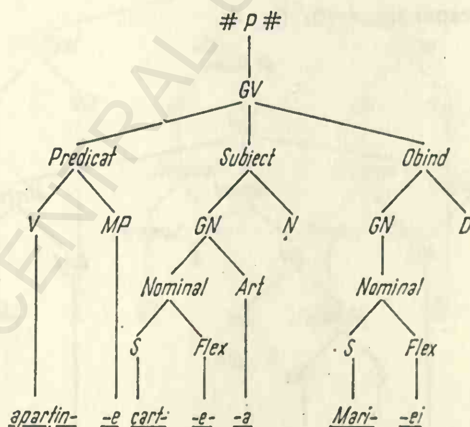

Fig. 3

c) P
GV . . . . (I)
Predicat⁀Subiect⁀Obind . . . . (II)

V⁀MP⁀Subiect⁀Obind . . . . (III)
V⁀MP⁀GN⁀N⁀Obind . . . . (IV)
V⁀MP⁀Nominal⁀Art⁀N⁀Obind . . . . (XII)
V⁀MP⁀S⁀Flex⁀Art⁀N⁀Obind . . . . (XIII)
V⁀MP⁀S⁀Flex⁀Art⁀N⁀GN⁀D . . . . (VI)
V⁀MP⁀S⁀Flex⁀Art⁀N⁀Nominal⁀D . . . . (XII)
V⁀MP⁀S⁀Flex⁀Art⁀N⁀S⁀Flex⁀D . . . . (XIII)
şi arborele corespunzător (în fig. 3).

d) P
GV . . . . (I)
Predicat⁀Subiect⁀Atributiv . . . . (II)
V⁀MP⁀Subiect⁀Atributiv . . . . (III)
V⁀MP⁀GN⁀N⁀Atributiv . . . . (IV)
V⁀MP⁀Nominal⁀Art⁀N⁀Atributiv . . . . (XII)
V⁀MP⁀S⁀Flex⁀Art⁀N⁀Atributiv . . . . (XIII)
V⁀MP⁀S⁀Flex⁀Art⁀N⁀GAj[6]⁀N . . . . (IX)
şi arborele corespunzător (în fig. 4).

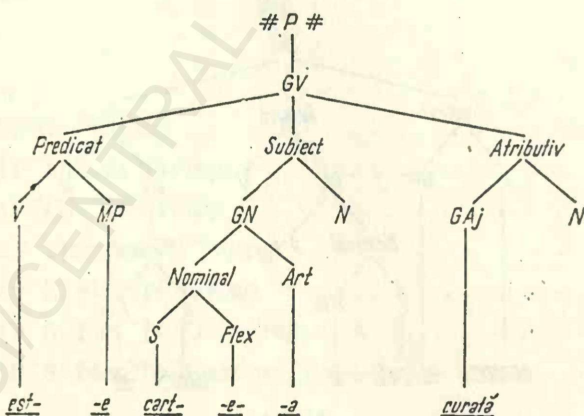

Fig. 4

[6] GAj are aceeaşi situaţie cu GAv; vezi observaţia din nota 5.

e) P

GV . . . . (I)
Predicat⁀Obind⁀GPrep . . . . (II)
V⁀MP⁀Obind⁀GPrep . . . . (III)
V⁀MP⁀GN⁀D⁀GPrep . . . . (VI)
V⁀MP⁀Nominal⁀D⁀GPrep . . . . (XII)
V⁀MP⁀Personal⁀Flex⁀D⁀GPrep . . . . (XIII)
V⁀MP⁀Personal⁀Flex⁀D⁀GN⁀$Prep_x$...X . . . . (VIII)
V⁀MP⁀Personal⁀Flex⁀D⁀Nominal⁀$Prep_x$...X . . . . . (XII)
V⁀MP⁀Personal⁀Flex⁀D⁀Personal⁀Flex⁀$Prep_x$...X . . (XIII)

și arborele corespunzător (v. fig. 5).

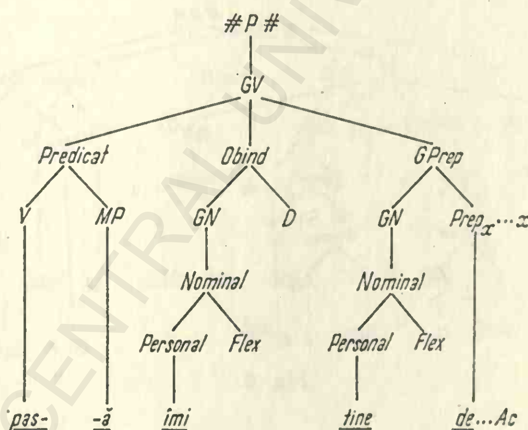

Fig. 5

f) P

GV⁀GCirc . . . . (I)
Predicat⁀Subiect⁀Obdir⁀Refl⁀GCirc . . . . (II)
V⁀MP⁀Subiect⁀Obdir⁀Refl⁀GCirc . . . . (III)

V⁀MP⁀GN⁀N⁀Obdir⁀Refl⁀GCirc . . . . (IV)
V⁀MP⁀Nominal⁀N⁀Obdir⁀Refl⁀GCirc . . . . (XII)
V⁀MP⁀S⁀Flex⁀N⁀Obdir⁀Refl⁀GCirc . . . . (XIII)
V⁀MP⁀S⁀Flex⁀N⁀GN⁀*pe*. . .Ac⁀Refl⁀GCirc . . . . . . (V)
V⁀MP⁀S⁀Flex⁀N⁀Nominal⁀*pe*. . .Ac⁀Refl⁀GCirc . . . . (XII)
V⁀MP⁀S⁀Flex⁀N⁀S⁀Flex⁀*pe*. . .Ac⁀Refl⁀GCirc . . . . (XIII)
V⁀MP⁀S⁀Flex⁀N⁀S⁀Flex⁀*pe*...Ac⁀Refl⁀Prep$_x$...X⁀GN... (X)
V⁀MP⁀S⁀Flex⁀N⁀S⁀Flex⁀*pe*. . .Ac⁀Refl⁀Prep$_x$. . .X⁀Nominal . . . . (XII)
V⁀MP⁀S⁀Flex⁀N⁀S⁀Flex⁀*pe*. . .Ac⁀Refl⁀Prep$_x$. . . X⁀S⁀Flex . . . . (XIII)

şi arborele corespunzător (v. fig. 6).

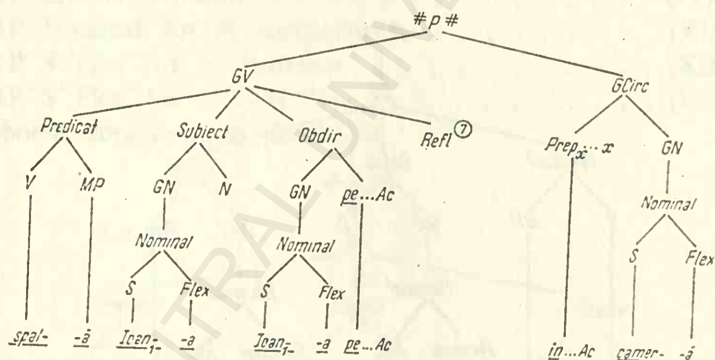

Fig. 6

g) P

GV . . . . (I)
Predicat⁀Subiect⁀Obdir⁀Obsec . . . . (II)
V⁀MP⁀Subiect⁀Obdir⁀Obsec . . . . (III)
V⁀MP⁀GN⁀N⁀Obdir⁀Obsec . . . . (IV)

[7] Ocurenţa simbolului Refl anunţă aplicarea obligatorie a transformării reflexive.

V⁀MP⁀Nominal⁀N⁀Obdir⁀Obsec . . . . (XII)
V⁀MP⁀S⁀Flex⁀N⁀Obdir⁀Obsec . . . . (XIII)
V⁀MP⁀S⁀Flex⁀N⁀GN⁀*pe*...Ac⁀Obsec . . . . (V)
V⁀MP⁀S⁀Flex⁀N⁀Nominal⁀*pe*...Ac⁀Obsec . . . . (XII)
V⁀MP⁀S⁀Flex⁀N⁀Personal⁀Flex⁀*pe*...Ac⁀Obsec . . . . . (XIII)
V⁀MP⁀S⁀Flex⁀N⁀Personal⁀Flex⁀*pe*...Ac⁀GN⁀Ac . . . . (VII)
V⁀MP⁀S⁀Flex⁀N⁀Personal⁀Flex⁀*pe*...Ac⁀Nominal⁀Ac... (XII)
V⁀MP⁀S⁀Flex⁀N⁀Personal⁀Flex⁀*pe*...Ac⁀S⁀Flex⁀Ac... (XIII)

şi arborele corespunzător (v. fig. 7).

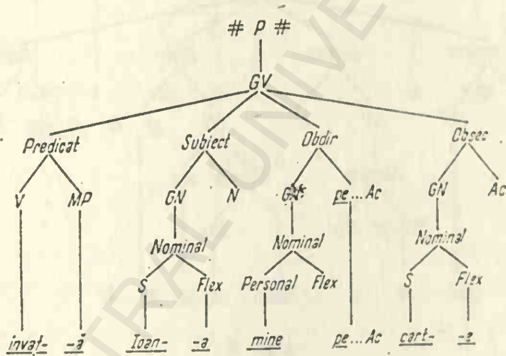

Fig. 7

h) P

GV . . . . (I)
Predicat⁀Subiect⁀Obdir⁀Pas . . . . (II)
V⁀MP⁀Subiect⁀Obdir⁀Pas . . . . (III)
V⁀MP⁀GN⁀N⁀Obdir⁀Pas . . . . (IV)
V⁀MP⁀Nominal⁀N⁀Obdir⁀Pas . . . . (XII)

V⁀MP⁀Personal⁀Flex⁀N⁀Obdir⁀Pas . . . . (XIII)
V⁀MP⁀Personal⁀Flex⁀N⁀GN⁀*pe*...Ac⁀Pas . . . . (V)
V⁀MP⁀Personal⁀Flex⁀N⁀Nominal⁀Art⁀*pe*...Ac⁀Pas . . . (XII)
V⁀MP⁀Personal⁀Flex⁀N⁀S⁀Flex⁀Art⁀*pe*...Ac⁀Pas . . . (XIII)
V⁀MP⁀Personal⁀Flex⁀N⁀S⁀Flex⁀Art⁀*pe*...Ac⁀*de către*⁀
⁀Refl . . . . (XIV)

şi arborele corespunzător (v. fig. 8).

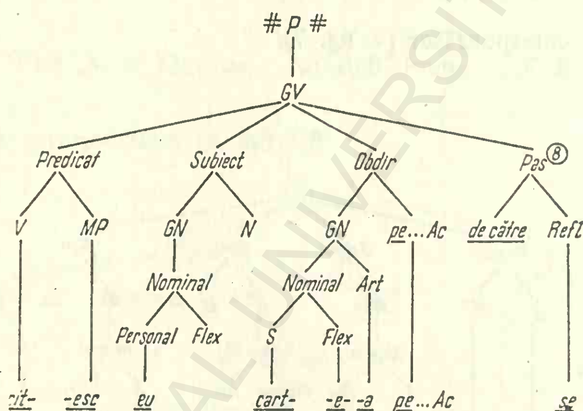

Fig. 8

i) P

GV . . . . (I)
Predicat⁀Subiect⁀GCirc . . . . (II)
V⁀MP⁀Subiect⁀GCirc . . . . (III)
V⁀MP⁀GN⁀N⁀GCirc . . . . (IV)
V⁀MP⁀Nominal⁀Art⁀N⁀GCirc . . . . (XII)

[8] Simbolul *Pas* anunţă o transformare obligatorie pasivă.

V⁀MP⁀S⁀Flex⁀Art⁀N⁀GCirc . . . . (XIII)
V⁀MP⁀S⁀Flex⁀Art⁀N⁀Prep⁀GAv . . . . (X)

şi arborele corespunzător (v. fig. 9).

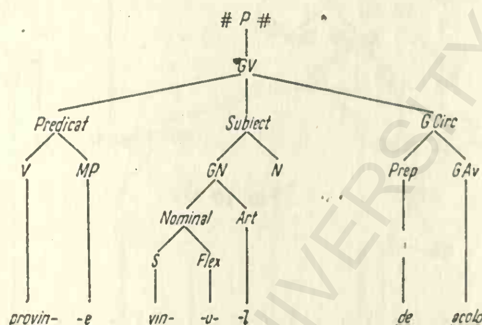

Fig. 9

j) P

GV⁀GCirc . . . . (I)
Predicat⁀Subiect⁀GCirc . . . . (II)
V⁀MP⁀Subiect⁀GCirc . . . . (III)
V⁀MP⁀GN⁀N⁀GCirc . . . . (IV)
V⁀MP⁀Nominal⁀Nedef⁀N⁀GCirc . . . . (XII)
V⁀MP⁀Pro⁀S⁀Flex⁀Nedef⁀N⁀GCirc . . . . (XIII)
V⁀MP⁀Pro⁀S⁀Flex⁀Nedef⁀N⁀Prep$_x$...X⁀GN . . . . . (X)
V⁀MP⁀Pro⁀S⁀Flex⁀Nedef⁀N⁀Prep$_x$...X⁀Nominal . . . (XII)
V⁀MP⁀Pro⁀S⁀Flex⁀Nedef⁀N⁀Prep$_x$...X⁀S⁀Flex . . . (XIII)

şi arborele corespunzător (v. fig. 10).

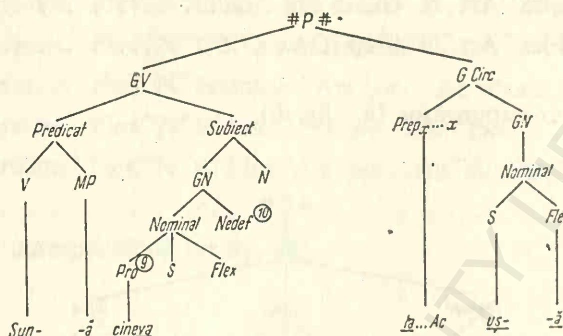

Fig. 10

k) P

GV . . . . (I)
Predicat⁀Subiect . . . . (II)
V⁀MP⁀Subiect . . . . (III)
V⁀MP⁀GN⁀N . . . . (IV)
V⁀MP⁀Nominal⁀Art⁀C⁀#P#⁀N . . . . (XII)
V⁀MP⁀Nominal⁀Art⁀N⁀C⁀#P# (= repoziţionare de simboluri)
V⁀MP⁀S⁀Flex⁀Art⁀N⁀C⁀#P# . . . . (XIII)
V⁀MP⁀S⁀Flex⁀Art⁀N⁀C⁀GV . . . . (I)
V⁀MP⁀S⁀Flex⁀Art⁀N⁀C⁀Predicat⁀Subiect . . . . (II)
V⁀MP⁀S⁀Flex⁀Art⁀N⁀C⁀V⁀MP⁀Subiect . . . . (III)
V⁀MP⁀S⁀Flex⁀Art⁀N⁀C⁀V⁀MP⁀GN⁀N . . . . (IV)
V⁀MP⁀S⁀Flex⁀Art⁀N⁀C⁀V⁀MP⁀Nominal⁀N . . . . . (XII)
V⁀MP⁀S⁀Flex⁀Art⁀N⁀C⁀V⁀MP⁀Personal⁀Flex⁀N . . . (XIII)

[9] Simbolul *Pro* anunţă o transformare obligatorie de pronominalizare.

[10] Simbolul *Nedef* anunţă o transformare obligatorie de nedefinire; cum Nedef are istoria derivativă Nedef > GN > Subiect, acţionează aici o transformare a subiectului nedefinit.

şi arborele corespunzător (v. fig. 11).

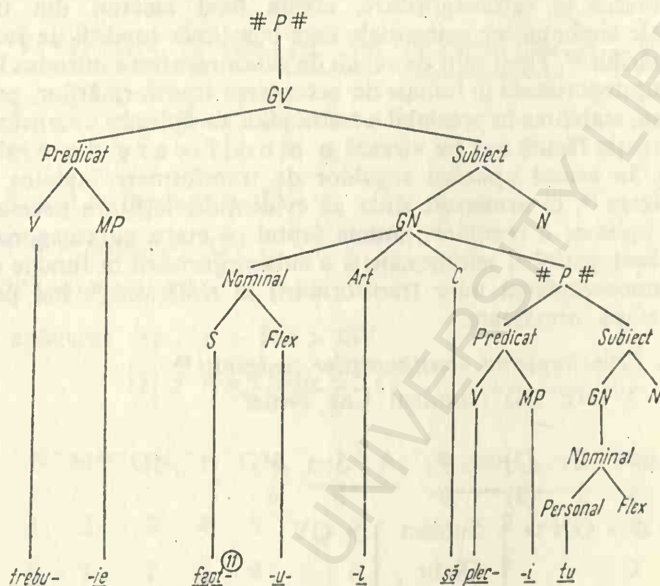

Fig. 11

1.2. Reguli de transformare [12]

1.2.0. Formularea regulilor de transformare înaintea celor de subcategorizare pleacă de la observaţia că urmărirea transformărilor sub aspectul

[11] Secvenţa terminală, rezultat al aplicării regulilor de rescriere, este supusă transformării de suprimare a nominalului *faptul* (ex. **Trebuie faptul să pleci tu* ⟹ *Trebuie să pleci tu*).

[12] Dăm aici o listă selectivă de transformări pe care le suportă expansiunile grupului verbal în convertirea lor în structuri de suprafaţă, cuprinzînd acele transformări asupra cărora ne-am îndreptat în mod deosebit atenţia. Lipsesc, de exemplu, transformarea de suprimare a lui *pe* (vezi Vasiliu, Golopenţia, *Sintaxa*, p. 308), transformarea de suprimare a reflexivului dintr-o construcţie reflexiv-pasivă (vezi capitolul I, § 5.2.(c)), transformările prin care se obţin construcţiile de suprafaţă cu atributiv (vezi capitolul IV, § 2.1.), transformările al căror rezultat este variaţia liberă în structura de suprafaţă. De asemenea, nu vom cuprinde aici modificările pe care le suferă construcţiile obţinute din transformare pentru a deveni construcţii reale ale limbii române, modificări care privesc, mai ales, repoziţionarea simbolurilor.

condiţiilor lor de funcţionare pune la dispoziţie întreg setul de trăsături selecţionale relevante în subcategorizare, acesta fiind alcătuit din trăsăturile semantice ale simbolurilor categoriale care constituie condiţii de funcţionare a transformărilor [13]. Tipul nou de reguli de subcategorizare introdus în această lucrare: subcategorizarea în funcţie de acceptarea transformărilor, presupune, de asemenea, stabilirea în prealabil a restricţiilor de aplicare a transformărilor.

Observaţia făcută aici nu vizează o *modificare de ordonare* a regulilor, în sensul aplicării regulilor de transformare înaintea celor de subcategorizare [14], ci urmăreşte doar să evidenţieze legătura necesară dintre etapele de aplicare a regulilor, anume faptul că etapa subcategorizării (mai exact, a subcategorizării selecţionale şi a subcategorizării în funcţie de acceptarea sau nonacceptarea unor transformări) se realizează avînd permanent în vedere etapa următoare.

1.2.1. *Transformarea constituenţilor nedefiniţi* [15]

T. Nedef *(obl.)*

$$V^\frown MP^\frown (X)^\frown Nominal^\frown Caz^\frown Nedef$$

$$\begin{array}{cccccc} 1 & 2 & (3) & 4 & 5 & 6 \\ \Rightarrow 1 & 2 & (3) & \emptyset & \emptyset & 6 \end{array}$$

Unde: (1) $6 > GN > \left\{ \begin{array}{l} \text{Subiect} \\ \text{Obdir} \\ \text{Obind} \\ \text{Obsec} \\ \text{GPrep} \end{array} \right\} > GV$

Condiţii de funcţionare: (1) $4^\frown 6 > GN > \left\{ \begin{array}{l} \text{Subiect} \\ \text{Obdir} \\ \text{Obind} \\ \text{Obsec} \\ \text{GPrep} \end{array} \right\} > GV$

(2) 4 este reprezentat prin formative cu trăsătura [+ Indef].

[13] Pentru prezentarea acestei probleme, vezi capitolul I, § 8.

[14] Dealtfel, o asemenea modificare de ordonare nu este posibilă în limitele unui model chomskyan, întrucît regulile de transformare au ca efect convertirea structurilor de adîncime în structuri de suprafaţă. Deci, odată aplicate regulile de transformare, gramatica operează exclusiv la nivelul structurii de suprafaţă.

[15] Vezi capitolul I, § 4.1.

1.2.2. *Transformarea pasivă* [16]

T. Pas I (obl.)

$$V^\frown MP^\frown GN_1{}^\frown N^\frown GN_2{}^\frown \underbrace{\textit{pe}\ldots Ac}^\frown \underbrace{\textit{de către}\ldots Ac}^\frown \underbrace{\textit{fi}\ldots Part}$$

1 2 3 4 5 6 7 8

⇒ 8 1 2 5 4 ∅ 7 3

Unde: (1) $8^\frown 1^\frown 2 >$ Predicat > GV

(2) $5^\frown 4 >$ Subiect > GV

(3) $7^\frown 3 >$ Pas > GV

Condiţii de aplicare: (1) $7^\frown 8 >$ Pas > GV

(2) $5^\frown 6 >$ Obdir > GV

T. Pas II (obl.)

$$V^\frown MP^\frown GN_1{}^\frown N^\frown GN_2{}^\frown \underbrace{\textit{pe}\ldots Ac}^\frown \underbrace{\textit{de către}\ldots Ac}^\frown Refl$$

1 2 3 4 5 6 7 8

⇒ 8 1 2 5 4 ∅ 7 3

1.2.3. *Transformarea de suprimare a Nominalului* [17]

T. Nominal suprimat I (fac.)

$$V^\frown MP^\frown (X)^\frown Nominal^\frown Caz^\frown Art^\frown C^\frown \# P \#$$

1 2 (3) 4 5 6 7 8

⇒ 1 2 (3) ∅ ∅ ∅ 7 8

Unde: (1) $7^\frown 8 > \left\{\begin{array}{l} \text{Subiect} \\ \text{Obdir} \\ \text{Obsec} \\ \text{GPrep} \\ \text{Atributiv} \end{array}\right\} >$ GV

[16] Vezi capitolul I, § 5.
[17] Vezi capitolul I, § 6.

Condiţii de aplicare: (1) $4^\frown 6^\frown 7^\frown 8 > \mathrm{GN} > \left\{\begin{matrix}\text{Subiect}\\ \text{Obdir}\\ \text{Obsec}\\ \text{GPrep}\\ \text{Atributiv}\end{matrix}\right\} > \mathrm{GV}$

(2) $5 > \left\{\begin{matrix}\text{Subiect}\\ \text{Obdir}\\ \text{Obsec}\\ \text{GPrep}\\ \text{Atributiv}\end{matrix}\right\} > \mathrm{GV}$

(3) 4 este reprezentat prin formative cu trăsăturile $\begin{bmatrix}+\text{Indef}\\ +\text{Abstract}\end{bmatrix}$

T. Nominal suprimat II $V^\frown MP^\frown (X)^\frown Nominal^\frown Caz^\frown R^\frown \# P \#$
(fac.)

	1	2	(3)	4	5	6	7
⇒	1	2	(3)	∅	∅	6	7

1.2.4. *Transformarea impersonală* [18]

T. Impers $V^\frown MP^\frown GN^\frown N^\frown Impers^\frown (X)$
(obl.)

	1	2	3	4	5	(6)
⇒	1	2	∅	∅	5	(6)

Unde: (1) 5 > Subiect > GV
(2) $1^\frown 2$ > Predicat > GV

Condiţii de aplicare: (1) $3^\frown 4$ > Subiect > GV
(2) 5 > GV
(3) 3 să fie reprezentat prin formative cu trăsăturile $\begin{bmatrix}+\text{Uman}\\ +\text{Indef}\end{bmatrix}$

[18] Vezi capitolul II, § 4.

1.2.5. *Transformarea subiectului inclus* [19]

T. Subiect inclus $V^\frown MP^\frown GN^\frown N^\frown(X)$
(fac.)

$$\begin{array}{lccccc} & 1 & 2 & 3 & 4 & (5) \\ \Rightarrow & 1 & 2 & \emptyset & \emptyset & (5) \end{array}$$

Condiţii de aplicare: (1) $3^\frown 4 > \text{Subiect} > GV$
(2) 3 să fie reprezentat prin formative cu caracteristica [+ Personal].

1.2.6. *Transformarea personală* [20]

T. Personal I $V_1{}^\frown MP^\frown C^\frown V_2{}^\frown MP^\frown GN^\frown N^\frown(X)$
(fac.)

$$\begin{array}{lcccccccc} & 1 & 2 & 3 & 4 & 5 & 6 & 7 & (8) \\ \Rightarrow & 6 & 7 & 1 & 2 & 3 & 4 & 5 & (8) \end{array}$$

Unde: $\left.\begin{array}{l} (1)\ 6^\frown 7^\frown 1^\frown 2 > \ldots P_1 \\ 3^\frown 4^\frown 5^\frown(8) > \ldots P_2 \end{array}\right\} > P$

Condiţii de aplicare: (1) $3^\frown 4^\frown 5^\frown 6^\frown 7^\frown(8) > \text{Subiect} > GV$
(2) 1 este reprezentat prin formative cu trăsătura $-[\text{——}\langle\text{Personal}\rangle_{\text{Subiect}}]$.

T. Personal II $V^\frown MP^\frown C^\frown \text{Copulă}^\frown MP^\frown GN^\frown N^\frown \begin{Bmatrix} GAj \\ GN \end{Bmatrix}{}^\frown N$
(fac.)

$$\begin{array}{lccccccccc} & 1 & 2 & 3 & 4 & 5 & 6 & 7 & 8 & 9 \\ \Rightarrow & 6 & 7 & \emptyset & \emptyset & \emptyset & 1 & 2 & 8 & 9 \end{array}$$

Unde: $6^\frown 7^\frown 1^\frown 2^\frown 8^\frown 9 > GV > P_1$

1.2.7. *Transformarea reciprocă* [21]

1.2.7.1. *T. Reciproc A*
(obl.)

$[(\text{Refl})^\frown V^\frown MP^\frown GN_1{}^\frown N^\frown GN_2{}^\frown \underbrace{cu \ldots Ac}]^\frown \text{Coord}^\frown \text{Reciproc}^\frown[(\text{Refl})^\frown$

(1) 2 3 4 5 6 7 8 9 (10)

[19] Vezi capitolul II, § 6.
[20] Vezi capitolul II, § 7.
[21] Vezi capitolul III, partea I, § 3, § 4, § 5.

$$^\frown V^\frown MP^\frown GN_2{}^\frown N^\frown GN_1{}^\frown \underbrace{cu\ldots Ac}]$$

11 12 13 14 15 16

⇒ (1) 2 3 4 5 8 13 14 (9) (7) ∅ ∅ ∅ ∅ ∅ ∅

Unde: (1) $(1)^\frown 2^\frown 3^\frown 4^\frown 5^\frown 8^\frown 13^\frown 14^\frown (9)^\frown (7) > P_1 > P$

(2) $4^\frown 5^\frown 8^\frown 13^\frown 14 >$ Subiect > GV

(3) $9^\frown 7 >$ GPrep > GV

Condiţii de aplicare: 2 este reprezentat prin formative cu trăsătura [+ Reciprocitate].

1.2.7.2. *T. Reciproc* A_1
(obl.)

$$[(Refl)^\frown V^\frown MP^\frown GN_1{}^\frown N^\frown GN_2{}^\frown \underbrace{cu\ldots Ac}]^\frown Coord^\frown Reciproc^\frown [(Refl)^\frown$$

(1) 2 3 4 5 6 7 8 9 10

$$^\frown V^\frown MP^\frown GN_2{}^\frown N^\frown GN_1{}^\frown \underbrace{cu\ldots Ac}]$$

11 12 13 14 15 16

⇒ (1) 2 3 4 5 6 7 ∅ ∅ ∅ ∅ ∅ ∅ ∅ ∅ ∅

Unde: (1) $(1)^\frown 2^\frown 3^\frown 4^\frown 5^\frown 6^\frown 7 > P_1 > P$

(2) $(1)^\frown 2^\frown 3 >$ Predicat > GV

(3) $6^\frown 7 >$ GPrep > GV

Condiţii de aplicare: 2 este reprezentat prin formative cu trăsătura [+ Reciprocitate].

1.2.7.3. *T. Reciproc B*
(obl.)

$$[(Refl)^\frown V^\frown MP^\frown GN_1{}^\frown N^\frown GN_2{}^\frown \left\{\begin{array}{l} Prep_x\ldots X \\ D \end{array}\right\}]^\frown Coord^\frown Reciproc^\frown [(Refl)^\frown$$

(1) 2 3 4 5 6 7 8 9 (10)

$$V^\frown MP^\frown GN_2{}^\frown N^\frown GN_1{}^\frown \left\{\begin{array}{l} Prep_x\ldots X \\ D \end{array}\right\}]$$

11 12 13 14 15 16

$\Rightarrow$ (1) 2 3 4 5 8 13 14 9 7 $\emptyset$ $\emptyset$ $\emptyset$ $\emptyset$ $\emptyset$ $\emptyset$

Unde: (1) $(1)^\frown 2^\frown 3^\frown 4^\frown 5^\frown 8^\frown 13^\frown 14^\frown 9^\frown 7 > P_1 > P$

(2) $4^\frown 5^\frown 8^\frown 13^\frown 14 >$ Subiect > GV

(3) $9^\frown 7 > \begin{Bmatrix} \text{GPrep} \\ \text{Obind} \end{Bmatrix} >$ GV

Condiţii de aplicare: 2 este reprezentat prin formative cu trăsăturile – [—— Obdir] şi [– Reciprocitate].

1.2.7.4. *T. Reciproc C*
(obl.)

$$[V^\frown MP^\frown GN_1{}^\frown N^\frown GN_2{}^\frown \begin{Bmatrix} pe\ldots Ac \\ D \end{Bmatrix}]^\frown Coord^\frown Refl^\frown \underbrace{unul^\frown \begin{Bmatrix} altul \\ celălalt \end{Bmatrix}}{}^\frown [V^\frown$$

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

$$^\frown MP^\frown GN_2{}^\frown N^\frown GN_1{}^\frown \begin{Bmatrix} pe\ldots Ac \\ D \end{Bmatrix}]$$

11 12 13 14 15

$\Rightarrow$ 1 2 3 4 7 12 13 8 (9) $\emptyset$ $\emptyset$ $\emptyset$ $\emptyset$ $\emptyset$ $\emptyset$

Unde: (1) $1^\frown 2^\frown 3^\frown 4^\frown 7^\frown 12^\frown 13^\frown 8^\frown (9) > P_1 > P$

(2) $3^\frown 4^\frown 7^\frown 12^\frown 13 >$ Subiect > GV

(3) $8^\frown (9) >$ Reciproc $> \begin{Bmatrix} \text{Obdir} \\ \text{Obind} \end{Bmatrix} >$ GV

1.2.7.5. *T. Reciproc* C_1
(fac.)

$V^\frown MP^\frown GN_1{}^\frown N^\frown Coord^\frown GN_2{}^\frown N^\frown Refl$

1 2 3 4 5 6 7 8

$\Rightarrow$ 1 2 3 4 $\emptyset$ 6 *cu*...Ac 8

Unde: (1) $3^\frown 4 >$ Subiect > GV

(2) $6^\frown$*cu*...Ac > GPrep > GV

(3) 8 > Predicat

1.2.8. *Transformarea reflexivă* [22]

T. Refl V⁀MP⁀Nominal$_1$⁀N⁀Nominal$_1$⁀ $\begin{Bmatrix} pe\ldots \text{Ac} \\ \text{D} \end{Bmatrix}$ ⁀Refl
(obl.)

1 2 3 4 5 6 7

⇒ 1 2 3 4 ∅ 7 6

Unde: (1) 7⁀6 > $\begin{Bmatrix} \text{Obdir} \\ \text{Obind} \end{Bmatrix}$ > GV

(2) 3⁀4 > Subiect > GV

Condiţii de aplicare: (1) 7 > GV

(2) 3⁀4 > Subiect

(3) 5⁀6 > $\begin{Bmatrix} \text{Obdir} \\ \text{Obind} \end{Bmatrix}$ > GV

(4) 3 şi 5 sînt reprezentate prin formative cu trăsătura [+ Personal] sau $\begin{bmatrix} + \text{S} \\ + \text{Animat} \end{bmatrix}$

1.2.9. Dăm cîteva indicaţii de o r d o n a r e, care privesc exclusiv ordonarea transformărilor aici în discuţie.

1.2.9.1. Anumite relaţii de ordine în succesiunea transformărilor sînt o b l i g a t o r i i, în sensul că aplicarea unor transformări este posibilă numai în condiţiile aplicării în prealabil a altora, ca în exemplele:

a) *T. interogativă* *T. de relativizare*

↖ ↗

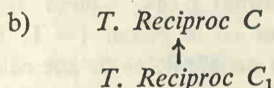
T. Nominal suprimat II [23]

ceea ce vrea să indice că T. Nominal suprimat II cere obligatoriu aplicarea în prealabil fie a unei transformări interogative, fie a unei transformări de relativizare (ex. **Ştiu locul unde ai lucrat în locul* ⇒ *Ştiu locul unde ai lucrat*

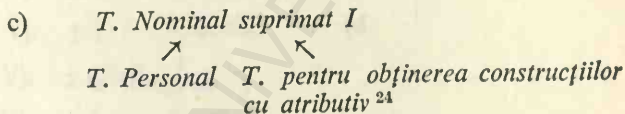
[22] Vezi capitolul III, partea a II-a, § 4.

[23] În schemele (a), (b), (c), sensul săgeţii marchează c a r e a n u m e transformare este „cerută" obligatoriu; transformarea de pe rîndul de jos „cere" aplicarea în prealabil a transformării de pe rîndul de sus, dar şi nu invers, adică nici una din transformările de pe rîndul de sus nu cere aplicarea obligatorie a transformării de pe rîndul de jos.

(= T. de relativizare) ⇒ *Ştiu unde ai lucrat* (= T. Nominal suprimat II); **El cercetează un fapt (am plecat (undeva⁀Int))* ⇒ *El cercetează un fapt unde am plecat* (= T. interogativă) ⇒ *El cercetează unde am plecat* (= T. Nominal suprimat II)).

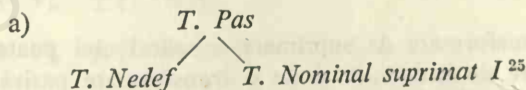

adică T. Reciproc C_1 se poate aplica numai în condiţiile aplicării în prealabil a lui T. Reciproc C (ex. *Ion salută pe Gheorghe şi Gheorghe salută pe Ion* ⇒ ⇒ *Ion şi Gheorghe se salută* (= T. Reciproc C) ⇒ *Ion se salută cu Gheorghe* (= T. Reciproc C_1)).

adică T. Personal şi T. Atributiv cer obligatoriu aplicarea în prealabil a lui T. Nominal suprimat I (ex. *Trebuie faptul ca tu să pleci* ⇒ *Trebuie ca tu să pleci* (= T. Nominal suprimat I) ⇒ *Tu trebuie să pleci* (= T. Personal); *Ion crede faptul că tu eşti medic* ⇒ *Ion crede că tu eşti medic* (= T. Nominal suprimat I) ⇒ *Ion te crede medic* (= T. Atributiv)).

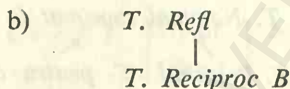
1.2.9.2. Alte relaţii de ordine în succesiunea transformărilor sînt f a c u l t a t i v e, în sensul că aplicarea unei transformări acceptă aplicarea în continuare a altei (sau a altor) transformări, fără ca această succesiune să aibă caracter de obligativitate, ca în exemplele:

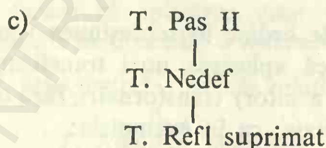
[24] Este vorba de transformările (a) şi (b) pentru obţinerea construcţiilor de suprafaţă cu atributiv discutate în capitol IV, § 2.1. (ex. *Ei consideră că sînt bun* ⇒ *Ei mă consideră bun; Ei mă învaţă să fiu respectuos* ⇒ *Ei mă învaţă respectuos*).

[25] Faţă de schemele din paragraful anterior, aici lipsa săgeţii marchează grafic caracterul n e o b l i g a t o r i u al relaţiei de ordine stabilite.

O transformare pasivă poate fi urmată de una sau mai multe transformări ale constituenţilor nedefiniţi (ex. *Cineva lucrează ceva* ⇒ *Se lucrează ceva de către cineva* (= T. Pas II) ⇒ *Se lucrează ceva* (= T. a agentului nedefinit) ⇒ *Se lucrează* (= T. a obiectului nedefinit)) şi, de asemenea, poate fi urmată de T. Nominal suprimat I (ex. *Cineva ştie faptul că ai plecat* ⇒ *Se ştie de către cineva faptul că ai plecat* (= T. Pas II) ⇒ *Se ştie faptul că ai plecat* (= T. a agentului nedefinit) ⇒ *Se ştie că ai plecat* (= T. Nominal suprimat I)), fără însă ca aplicarea în continuare a uneia din aceste transformări să fie obligatorie. Deci aplicarea lui T. Pas nu atrage obligatoriu după sine aplicarea lui T. Nedef sau T. Nominal suprimat I; în acelaşi fel, aplicarea lui T. Nedef sau a lui T. Nominal suprimat I nu cere aplicarea obligatorie în prealabil a lui T. Pas.

O transformare reflexivă poate fi urmată de T. Reciproc B (ex. *Ion*$_1$ *sacrifică pe Ion*$_1$ *pentru Gheorghe şi Gheorghe*$_1$ *sacrifică pe Gheorghe*$_1$ *pentru Ion* ⇒ *Ion se sacrifică pentru Gheorghe şi Gheorghe se sacrifică pentru Ion* (= T. Refl) ⇒ *Ion şi Gheorghe se sacrifică unul pentru altul* (= T. Reciproc B)). Nu există, însă, o condiţionare obligatorie între cele două transformări.

O transformare de suprimare a reflexivului poate fi precedată de o transformare de nedefinire şi de o transformare pasivă (ex. *Cineva începe şedinţa* ⇒ *Şedinţa se începe de către cineva* ⇒ *Şedinţa se începe* ⇒ *Şedinţa începe*), fără ca această relaţie de ordine să aibă caracter obligatoriu. T. Refl suprimat se poate aplica şi în condiţiile nesatisfacerii în prealabil a celor două transformări (ex. *Se pare că...* ⇒ *Pare că...*), iar aplicarea lui T. Pas II şi a lui T. Nedef nu cere obligatoriu aplicarea în continuare a lui T. Refl suprimat.

1.3. Reguli de subcategorizare

1.3.1. *Subcategorizarea strictă*

SC (I): V → [+ V], ± [——Obdir]

SC (II): V → [+ V], ± [——Subiect]

SC (III): V → [+ V], ± [——Obind]

SC (IV): V → [+ V], ± [——Obsec]

SC (V): V → [+ V], ± [——Atributiv]

SC (VI): V → [+ V], ± [——GPrep]

SC (VII): V → [+ V], ± [——GCirc]

SC (VIII): V → [+ V], ± [——GCant]

SC (IX): V → [+ V], ± [Refl——]

SC (X): V → [+ V], ± [——Prep]

SC (XI): V → [+ V], ± [——Pas]

SC (XII): V → [+ V], ± [——Refl]

SC (XIII): V → [+ V], ± [——Impers]

La subcategorizarea strictă a verbelor participă toate simbolurile aflate în concatenare cu V și sub dominanța lui GV [26].

Regulile (XI), (XII) și (XIII), reguli contextuale, sînt convertibile în:

(XI'): V → [+ V], ± [T. Pas]

(XII'): V → [+ V], ± [T. Refl]

(XIII'): V → [+ V], ± [T. Impers],

reguli noncontextuale, care privesc acceptarea sau nonacceptarea unor transformări [27].

[26] Vezi regulile de structură a frazei (II) și (III) (§ 1.1.).

[27] Sub această ultimă formă le găsim în capitolele anterioare (vezi, de exemplu, capitol I, § 9.3.).

1.3.1.1. Pentru cele 13 reguli există anumite *restricţii de ordonare*, şi anume:

a)
```
SC(I)
  ↑
SC(IV)[28]
```
SC(IV) cere obligatoriu aplicarea în prealabil a lui SC(I); în schimb, aplicarea lui SC(I) nu atrage după sine aplicarea lui SC(IV).

b)
```
SC(II) SC(I) SC(III)
     ↖   ↑   ↗
       SC(V)
         ↑
       SC(X)
```
Subcategorizarea verbului în funcţie de Atributiv (= SC(V)) nu se poate aplica decît în condiţiile aplicării în prealabil a uneia din cele trei reguli (= SC(II) sau SC(I) sau SC(III)); subcategorizarea verbului în funcţie de simbolul Prep (= SC(X)) se aplică obligatoriu după aplicarea regulii SC(V).

c)
```
SC(I)
  ↑
SC(XI)
```
Subcategorizarea în funcţie de simbolul Pas (= SC(XI)) presupune aplicarea în prealabil a subcategorizării în funcţie de simbolul Obdir (= SC(I)).

d)
```
SC(II)
  |
SC(I)
  ↑
SC(XIII)
```
SC(XIII), deci subcategorizarea în funcţie de simbolul Impers, presupune aplicarea în prealabil a două reguli: SC(II) şi SC(I)[29]. S-a arătat deja că sînt supuse partiţiei în funcţie de simbolul Impers numai formativele verbale caracterizate prin +[——Subiect] şi –[——Obdir], trăsături care se introduc prin regulile SC(II) şi SC(I).

e)
```
SC(I)    SC(III)
     ↖  ↗
    SC(XII)
```
Subcategorizarea în funcţie de simbolul Refl (= SC(XII)) se poate aplica numai în condiţiile aplicării în prealabil a uneia din regulile SC(I) sau SC(III).

1.3.1.2. Subcategorizarea strictă nu se opreşte la acest nivel (anume nivelul simbolurilor aflate sub directa dominanţă a nodului GV); ea se poate

[28] Săgeata, ca şi în cazul schemelor din § 1.2.9.1., marchează obligativitatea ordonării într-un singur sens: regula aşezată pe rîndul de jos „cere" aplicarea în prealabil a regulii (sau a regulilor) de pe rîndul de sus, dar nu şi invers.

[29] Lipsa săgeţii între SC (II) şi SC (I) arată că cele două reguli nu sînt ordonate între ele; în schimb, fiecare din acestea este ordonată faţă de SC (XIII).

detalia avînd în vedere simbolurile aflate sub dominanța celor dintîi, deci sub dominanța nodurilor Obdir, Obind, Atributiv, Subiect etc.

1.3.2. *Subcategorizarea selecțională*

S-a arătat deja că setul de trăsături semantice pe baza căruia se realizează subcategorizarea selecțională este furnizat de transformări, și anume de condițiile lor de funcționare [30]. Odată stabilit acest set de trăsături semantice, subcategorizarea selecțională operează în felul următor (luăm, spre exemplificare, trăsătura contextuală + [——Obdir] introdusă prin regula SC(I)):

$$\text{SC I}(\alpha)\text{: } \begin{bmatrix} +\text{V} \\ +[\text{——Obdir}] \end{bmatrix} \rightarrow [\text{——}[\pm \text{Animat}]]$$

SC I(β): [——[+ Animat]] → [——[± Uman]]

SC I(γ): [——[+ Uman]] → [——[± Indef]]

SC I(δ): [——[− Animat]] → [——[± Indef]]

SC I(ε): [——[+ Indef]] → [——[± Abstract]]

SC I(ζ): [——[− Abstract]] → [——[± Mod]]

SC I(η): [——[− Mod]] → [——[± Timp]]

SC I(ϑ): [——[− Timp]] → [——[± Loc]]

SC I(ι): [——[− Loc]] → [——[± Cantitate]] [31]

1.3.3. *Subcategorizarea în funcție de acceptarea transformărilor*

Am arătat că unele transformări pot fi cuprinse în subcategorizare la nivelul regulilor de subcategorizare strictă: este cazul transformărilor cu caracter obligatoriu anunțate în structura de bază prin simboluri de tipul Pas, Impers, Refl, aflate sub dominanța directă a lui GV [32].

Pentru alte transformări, cele cu caracter facultativ, singura posibilitate de cuprindere în subcategorizare este introducerea unor reguli de subcategorizare noncontextuală, care privesc acceptarea sau nonacceptarea transformărilor.

În capitolele precedente, atît transformările cu caracter obligatoriu, cît și cele cu caracter facultativ au fost cuprinse în subcategorizare la nivelul acestui ultim tip de reguli. Dăm, spre exemplificare, regulile care asigură

[30] Vezi § 1.2.

[31] Pentru justificarea alegerii acestui set de trăsături semantice, și nu a altuia, pentru clasele de verbe rezultate din subcategorizare și pentru semnificația sintactică a acestor clase, vezi capitol I, § 8.1.–§ 8.7.

[32] Vezi mai sus, § 1.3.1. (regulile XI, XII, XIII).

rafinarea partiţiei verbului în funcţie de simbolul Subiect, rafinare realizată pe baza regulilor de acceptare sau nonacceptare a transformărilor care afectează Subiectul.

$$\text{SC II (X)}: \begin{bmatrix} +\text{V} \\ +[\text{——Subiect}] \\ \left[\text{——}\left\langle +\text{Indef} \right\rangle_{\text{Subiect}}\right] \end{bmatrix} \rightarrow \pm [\text{T. Subiect nedef}]$$

Regula (X) are ca punct de plecare o clasă de formative verbale rezultată din aplicarea regulii de subcategorizare strictă SC II şi a regulilor de subcategorizare selecţională SC II(γ) şi SC II(δ) şi ea asigură partiţia verbelor în: verbe care acceptă transformarea subiectului nedefinit/verbe care nu acceptă această transformare [33].

Clasa caracterizată prin [+T. Subiect nedef] suportă în continuare o subclasificare în funcţie de caracterul obligatoriu/facultativ al transformării.

$$\text{SC II(Y)}: \begin{bmatrix} +\text{V} \\ +[\text{——Subiect}] \\ -[\text{——Obdir}] \\ \begin{bmatrix} \text{——} \\ \text{——} \end{bmatrix} \left\langle \begin{matrix} +\text{Uman} \\ +\text{Indef} \end{matrix} \right\rangle_{\text{Subiect}} \end{bmatrix} \rightarrow \pm [\text{T. Impers}]$$

Regula (Y) acţionează asupra clasei de formative verbale rezultate din aplicarea regulilor de subcategorizare strictă SC II şi SC I şi a regulilor de subcategorizare selecţională SC II(β) şi SC II(γ), asigurînd partiţia verbelor în: verbe care acceptă transformarea impersonală/verbe care nu acceptă această transformare [34].

$$\text{SC II (Z)}: \begin{bmatrix} +\text{V} \\ +[\text{——Subiect}] \\ \begin{bmatrix} \text{——} \\ \text{——} \end{bmatrix} \left\langle \begin{matrix} +\text{Indef} \\ +\text{Abstract} \end{matrix} \right\rangle_{\text{Subiect}} \end{bmatrix} \rightarrow \pm [\text{T. Nominal suprimat}]$$

[33] Vezi capitol II, § 10.1.
[34] Vezi capitol II, § 10.2.

Regula (Z) acţionează asupra clasei de verbe rezultate din aplicarea regulii de subcategorizare strictă SC II şi a regulilor de subcategorizare selecţională SC II(δ) şi SC II(ε), asigurînd partiţia verbelor în: verbe care admit transformarea de suprimare a Nominalului/verbe care nu admit această transformare [35].

Una din clasele obţinute din regula (Z) este supusă în continuare subcategorizării potrivit regulii:

$$\text{SC II(Q)}: \begin{bmatrix} + \text{V} \\ + [\text{——Subiect}] \\ + \text{T. Nominal suprimat} \end{bmatrix} \rightarrow \pm [\text{T. Personal}]$$

Regula (Q) asigură, în interiorul unei clase rezultate din (Z), distingerea verbelor care acceptă transformarea personală de verbele care nu acceptă această transformare.

1.3.4. *Subcategorizarea noncontextuală pe baza trăsăturilor semantice inerente*

Sintaxa verbului a evidenţiat un set de trăsături semantice inerente verbului cu importante implicaţii sintactice. (Implicaţiile sintactice sînt de tipul: ocurenţa obligatorie a verbului într-o anumită structură sintactică, acceptarea unei anumite transformări.) Acest set de trăsături semantice participă la subcategorizarea noncontextuală a verbului:

SN (1): [+ V] → [± Copulă] [36]

SN (2): [– Copulă] → [± Eventiv] [37]

SN (3): [– Eventiv] → [± Reciprocitate] [38]

[35] Vezi capitol II, § 10.3.

[36] Trăsătura semantică [+ Copulă] se justifică sintactic prin nevoia de circumscriere a structurii de bază din care derivă, prin transformarea de suprimare a copulei, construcţiile nominale cu atribut (Vezi capitol IV, § 6.2.).

[37] Trăsătura semantică [+ Eventiv] este susţinută sintactic de circumscrierea structurii de bază care suferă transformarea eventivă (Vezi capitol III, partea a II-a, § 5.2.1.).

[38] Trăsătura semantică [+ Reciprocitate] are ca justificare sintactică particularitatea acestor verbe de a satisface o anumită construcţie sintactică (vezi capitolul III, partea I, § 1.2.) şi de a cere obligatoriu aplicarea unei anumite transformări de reciprocitate: varianta T.Reciproc A sau T.Reciproc A_1 (idem, § 4).

SN (4): [− Reciprocitate] → [± Reflexiv] [39]
SN (5): [− Reflexiv] → [± Interogativ] [40]
.
.
.
.
.

Cuprindem aceste reguli în schema din fig. 12.

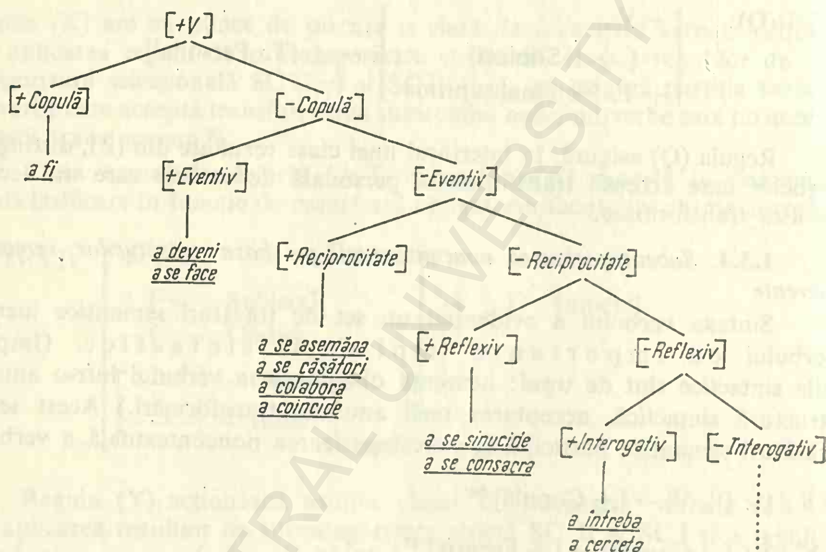

Fig. 12

[39] Trăsătura semantică [+ Reflexiv] are ca justificare sintactică distincţia: caracter obligatoriu/facultativ al transformării reflexive, în sensul că verbele caracterizate prin [+ Reflexiv] cer obligatoriu aplicarea lui T.Refl, în timp ce în cazul verbelor caracterizate prin [− Reflexiv], aceeaşi transformare are caracter facultativ. Ca urmare, în structura de suprafaţă, pentru verbele caracterizate prin [+ Reflexiv] înregistrăm numai construcţii reflexive, iar pentru verbele caracterizate prin [− Reflexiv], înregistrăm atît construcţii reflexive, cît şi construcţii nereflexive (vezi capitolul III, partea a II-a, § 4.4.).

[40] Subcategorizarea noncontextuală a verbului în funcţie de trăsături semantice inerente n-a stat decît accidental în preocupările noastre. Lista de trăsături semantice formnlate aici nu este completă; definitivarea ei ar presupune o minuţioasă a n a l i z ă s e m a n t i c ă d i n p e r s p e c t i v ă s i n t a c t i c ă, care depăşeşte obiectivele acestei lucrări. Totuşi, în lucrarea de faţă acest tip de analiză a fost sugerat şi multe din informaţiile cuprinse aici pot servi ca bază de plecare pentru studierea semanticii interne a verbului.

1.4. Lexicon

1.4.1. *Precizări preliminare*

1.4.1.1. Dată fiind circumscrierea obiectului acestei lucrări la s i n t a x a g r u p u l u i v e r b a l, lexiconul va cuprinde f o r m a t i v e v e r b a l e și va înregistra, sub forma trăsăturilor distinctive, numai r e p r e z e n t a r e a s i n t a c t i c ă a acestor formative.

În alcătuirea lexiconului, unul din obiectivele pe care în mod constant îl vom avea în vedere este simplificarea, reducerea indicațiilor cuprinse în lexicon, urmărind includerea în reprezentările sintactice numai a trăsăturilor sintactice n e r e d u n d a n t e, ceea ce înseamnă, implicit, eliminarea din lexicon a trăsăturilor predictibile.

În vederea simplificării reprezentărilor sintactice, articolele de lexicon sînt precedate de lista *regulilor de redundanță sintactică*, al căror scop este să înregistreze: a) coocurența obligatorie între două sau mai multe trăsături categoriale, cuprinzîndu-se aici și relațiile de implicație din interiorul expansiunilor lui GV; b) incompatibilitatea unor trăsături categoriale; c) coocurența obligatorie între o trăsătură categorială și una sau mai multe trăsături selecționale; d) coocurența obligatorie între două sau mai multe trăsături selecționale; e) relațiile obligatorii între anumite trăsături categoriale sau selecționale și acceptarea unor transformări; f) relațiile cu caracter obligatoriu în ordonarea transformărilor.

1.4.1.2. Cîteva din aceste informații au fost cuprinse în § 1.2.9.1., unde sînt indicate relațiile de ordine obligatorii din succesiunea transformărilor și în § 1.3.1.1., unde sînt indicate restricțiile de ordonare a regulilor de subcategorizare. Restul de informații sintactice redundante este cuprins în următoarele reguli:

$$\text{RR (I)}: +[\text{——}\langle\text{Personal}\rangle_x] \rightarrow \left[\begin{array}{l}\text{——}\\ \text{——}\end{array}\left\langle\begin{array}{l}+\text{S}\\ +\text{Uman}\end{array}\right\rangle_x\right]$$

unde X notează oricare simbol categorial din seria Subiect, Obdir, Obind, GPrep, Atributiv, GCirc; RR (I) are un grad mare de generalitate, indicînd faptul că orice verb care acceptă pe poziția de Subiect, Obdir, Obind, GPrep, Atributiv, GCirc formative cu trăsătura [+ Personal] acceptă, implicit, formative cu trăsăturile $\begin{bmatrix}+\text{S}\\ +\text{Uman}\end{bmatrix}$.

$$\text{RR (II)}: +[\text{——}\langle\text{Personal}\rangle_{\text{Subiect}}] \rightarrow [+\text{T. Subiect inclus}]$$

care arată că orice verb care acceptă ca subiect formative din clasa [+ Personal] acceptă, implicit, transformarea subiectului inclus.

RR (III): $+[\text{——}\langle\text{Personal}\rangle_{\text{Subiect}}] \rightarrow [\text{——}\langle+\text{Indef}\rangle_{\text{Subiect}}] \rightarrow$
$\rightarrow +[\text{——}\langle\text{Nominal}^\frown\text{Art}^\frown\text{Rel}\rangle_{\text{Subiect}}] \rightarrow [+\text{T. Nominal suprimat II}]$
Această succesiune de reguli arată că orice verb care admite subiecte din clasa [+ Personal] admite şi subiecte cu trăsătura [+ Indef], admite, implicit, pe poziţia de subiect expansiunea Nominal⁀Art⁀Rel şi admite T. Nominal suprimat II. Se stabileşte astfel o relaţie obligatorie între trăsătura subiectului [+ Personal] şi acceptarea unei subordonate subiective introduse prin relativ.

RR (IV): $+[\text{——}\langle\text{Int}^\frown\#\text{P}\#\rangle_{\text{x}}] \rightarrow [+\text{T. Nominal suprimat I}]$,
unde X notează unul din simbolurile categoriale Obdir, Subiect, GPrep. RR (IV) indică faptul că expansiunea Int⁀#P#, fie că se află sub dominanţa nodului Obdir, fie sub dominanţa nodului Subiect sau a nodului GPrep, stabileşte o relaţie necesară cu T. Nominal suprimat I. Deci orice verb care acceptă expansiunea Int⁀#P# acceptă, implicit, suprimarea nominalului *faptul* şi deci apariţia în contextul unei subordonate introduse prin *dacă*.

RR (V): $-[\text{——Subiect}] \rightarrow \begin{bmatrix} +[\text{——Obind}] \\ +[\text{——GN}^\frown\textit{de}\ldots\text{Ac}] \\ +[\text{——}\langle\text{Personal}\rangle_{\text{Obind}}] \\ -\text{T. Obind nedef} \end{bmatrix}$,

regulă care înregistrează o relaţie necesară între lipsa subiectului în structura de adîncime şi ocurenţa obligatorie a unui obiect indirect din clasa [+ Personal] şi a unui grup prepoziţional cu prepoziţia *de*; de asemenea, notează imposibilitatea aplicării lui T. Obind nedef, ceea ce „se traduce" în faptul că orice structură de adîncime fără subiect nu acceptă suprimarea obiectului indirect în structura de suprafaţă.

RR (VI): $+[\text{——}\langle\text{Nominal}^\frown\text{Art}^\frown\text{C}^\frown\#\text{P}\#\rangle_{\text{Obdir}}] \rightarrow [+\text{T. Nominal suprimat I}]$
Se deduce din RR (VI) că orice verb care admite pe poziţia de obiect direct expansiunea Nominal⁀Art⁀C⁀#P# admite şi T. Nominal suprimat I, deci admite suprimarea nominalului *faptul* şi, implicit, apariţia în contextul unei completive directe conjuncţionale [41].

[41] Această regulă este valabilă exclusiv în condiţiile unui nominal aflat sub dominanţa nodului Obdir; ea nu este valabilă pentru un nominal aflat sub dominanţa nodului Subiect, întrucît, în aceste condiţii, suprimarea nominalului *faptul* nu este acceptată de orice verb (vezi capitol II, § 10.3.).

$$\text{RR (VII)}: +[\text{——— Obsec}] \rightarrow \left[\begin{array}{l} +[\text{——— Obdir}] \\ +[\text{——— }(\text{Personal})_{\text{Obdir}}] \\ \left[\begin{array}{l} \text{———} \\ \text{———} \end{array} \left(\begin{array}{l} -\text{ Animat} \\ +\text{ Indef} \end{array}\right)_{\text{Obsec}}\right] \\ +[\text{——— }(\text{Nominal}^\frown\text{Art}^\frown\text{C}^\frown \# \text{P} \#)_{\text{Obsec}}] \\ +\text{ T. Nominal—Obsec suprimat I} \\ +\text{ T. Obsec nedef} \end{array}\right]$$

RR (VII) notează: a) raportul de coocurență obligatorie între trăsăturile sintactice + [——— Obsec] și + [——— Obdir]; b) raportul de coocurență obligatorie între trăsătura categorială + [——— Obsec] și trăsătura [+ Personal] pentru obiectul direct; c) faptul că orice verb care admite obiect secundar are posibilitatea alegerii, pe poziția de obiect secundar, a unor formative cu trăsăturile $\left[\begin{array}{l} -\text{ Animat} \\ +\text{ Indef} \end{array}\right]$; d) faptul că orice verb care admite obiect secundar acceptă, pe poziția de obiect secundar, expansiunea Nominal⌢Art⌢C⌢#P# și admite, implicit, T. Nominal — Obsec suprimat I; e) faptul că orice verb care admite obiect secundar admite și T. Obsec nedef, adică suprimarea obiectului secundar în structura de suprafață.

$$\text{RR(VIII)}: +[\text{——— Atributiv}] \rightarrow \left[\begin{array}{l} + \left\{\begin{array}{l} \text{——— Subiect} \\ \text{——— Obdir} \\ \text{——— Obind} \end{array}\right\} \\ -\text{ T. Atributiv nedef} \\ - \left\{\begin{array}{l} \text{T. Subiect nedef} \\ \text{T. Obdir nedef} \\ \text{T. Obind nedef} \end{array}\right\} \end{array}\right]$$

RR (VIII) indică, pentru verbele din clasa + [——— Atributiv], următoarele particularități sintactice: a) cer obligatoriu apariția într-unul din

contextele [——Subiect], [——Obdir], [——Obind]; b) în prezența lor „se blochează" T. Nedef, ceea ce înseamnă că nu acceptă suprimarea Atributivului în structura de suprafață și nici suprimarea constituentului implicat de Atributiv (= Subiect, Obdir sau Obind).

$$RR\,(IX): +\,[[\text{——}GN_1{}^\frown N^\frown GN_2{}^\frown \textit{cu}\ldots Ac]^\frown Coord^\frown[\text{——}GN_2{}^\frown N^\frown GN_1{}^\frown \textit{cu}\ldots Ac]] \rightarrow \begin{bmatrix} -\,[\text{——}\ Obdir] \\ [\text{——}\ \langle +X\rangle_{Subiect}] \\ [\text{——}\ \langle +X\rangle_{GPrep}] \\ +\begin{Bmatrix} T.\ Reciproc\ A \\ T.\ Reciproc\ A_1\end{Bmatrix}\end{bmatrix}$$

RR (IX) indică, pentru verbele caracterizate prin trăsătura reciprocității, următoarele particularități sintactice: a) incompatibilitate cu trăsătura + [—— Obdir]; b) aceleași restricții selecționale (notate aici prin X) pentru subiect și pentru grupul prepozițional; c) aplicarea obligatorie a uneia din transformările T. Reciproc A sau T. Reciproc A_1.

$$RR\,(X): +\,[\text{——}\ GCirc] \rightarrow \begin{bmatrix} +\,[\text{——}\ GAv] \\ +\,[\text{——}\ GPrep] \end{bmatrix}$$

RR (X) notează că orice verb caracterizat prin + [——GCirc] acceptă oricare din expansiunile lui GCirc: fie expansiunea cuprinzînd pe GAv, fie expansiunea cuprinzînd pe GPrep.

$$RR\,(XI): +\,[\text{——}\ GCant] \rightarrow \begin{bmatrix} +\,[\text{——}\ Numeral^\frown\textit{(de)}^\frown S] \\ +\,[\text{——}\ GAv] \end{bmatrix}$$

Orice verb caracterizat prin + [—— GCant] acceptă două expansiuni ale lui GCant: atît expansiunea cuprinzînd simbolul Numeral, cît și expansiunea cuprinzînd simbolul GAv.

1.4.1.3. Formularea acestor reguli şi introducerea lor înaintea articolelor de lexicon realizează o importantă economie de prezentare, dat fiind faptul că regulile de redundanţă se formulează o singură dată, urmînd ca toate formativele verbale care prezintă una din trăsăturile sintactice aflate la stînga săgeţii să aibă o reprezentare sintactică mult simplificată, prin eliminarea trăsăturilor sintactice aflate la dreapta săgeţii. De exemplu, din reprezentarea sintactică a oricărui formativ verbal caracterizat prin + [—— Obsec] vor lipsi toate indicaţiile sintactice din dreapta săgeţii, adică: + [——⟨Personal⟩$_{Obdir}$],

$$\left[\begin{array}{l} \text{——} \\ \text{——} \end{array} \left\{\begin{array}{l} -\text{Animat} \\ +\text{Indef} \end{array}\right\}_{Obsec}\right], + [\text{——} \langle \text{Nominal}^\frown\text{Art}^\frown\text{C}^\frown \# \text{P} \# \rangle_{Obsec}],$$

+ T. Nominal—Obsec suprimat I), [+ T. Obsec nedef].

Se realizează, în felul acesta, pe lîngă o importantă economie de prezentare, şi dezideratul unui lexicon neredundant.

1.4.1.4. *Observaţii tehnice*

— Includem în lexicon numai trăsăturile sintactice categoriale pozitive (adică + [—— Obdir], + [—— Subiect]), eliminînd, din nevoia de simplificare, trăsăturile sintactice negative (adică —[——Atributiv], —[——GCirc]). Prin urmare, un formativ verbal în caracterizarea căruia găsim indicaţiile + [—— Subiect] şi + [—— Obdir] se caracterizează, implicit, prin nonacceptarea tuturor celorlalte contexte relevante în subcategorizare. Sau dacă în reprezentarea sintactică a unui verb găsim + [——Atributiv] şi + [——⟨GN⟩$_{Atributiv}$] înseamnă că acest verb acceptă dintre realizările Atributivului numai realizarea cuprinzînd pe GN, caracterizîndu-se prin nonacceptarea celorlalte realizări ale Atributivului (adică —[——⟨GAj⟩$_{Atributiv}$], — [——⟨GPrep⟩$_{Atributiv}$], — [——⟨GAv⟩$_{Atributiv}$]).

— În acelaşi sens, includem în lexicon numai caracteristica acceptării unei transformări (adică [+ T.X]), eliminînd din prezentare nonacceptarea transformărilor (adică [— T.X]). Prin urmare, lipsa unei indicaţii privind o anumită transformare înseamnă imposibilitatea aplicării ei. De exemplu, dacă în reprezentarea sintactică a unui formativ verbal caracterizat prin + [—— Nominal⌢Art⌢C⌢#P#] nu apare nici o indicaţie asupra lui T. Nominal suprimat I, asta înseamnă că verbul nu acceptă această transformare şi deci nu suportă suprimarea nominalului *faptul*.

— Indicaţia suplimentară *obl.* (adică + T.X (obl.)) notează obligativitatea aplicării transformării X; lipsa acestei indicaţii este semnul aplicării facultative [42].

— Indicaţiile asupra acceptării transformărilor pasivă, reflexivă, impersonală şi a constituenţilor nedefiniţi sînt cuprinse la nivel categorial, şi nu transformaţional (adică + [—— Obdir⌢Pas], + [—— Subiect⌢Impers], + [—— Obdir⌢Refl]); cuprinderea simbolurilor Pas, Impers, Refl, Nedef între paranteze rotunde (adică + [—— Obdir⌢(Pas)]) indică selectarea facultativă a acestor simboluri, ceea ce are ca urmare posibilitatea formativului verbal avut în vedere de a apărea atît în construcţii pasive, cît şi în construcţii active sau atît în construcţii reflexive, cît şi în construcţii nereflexive etc.; neincluderea simbolurilor Pas, Impers, Refl, Nedef între paranteze rotunde înseamnă selectarea obligatorie a acestor simboluri, ceea ce înseamnă caracteristica verbului avut în vedere de a apărea, în structura de suprafaţă, numai în construcţii pasive, numai în construcţii reflexive etc.

— Pentru transformarea pasivă sînt date indicaţii suplimentare privind acceptarea variantei I sau II, precum şi indicaţii privind posibilitatea aplicării în continuare a altei (sau altor) transformări (ex. [+ T. Pas II]; [T. Agent nedef]; [T. Refl suprimat]).

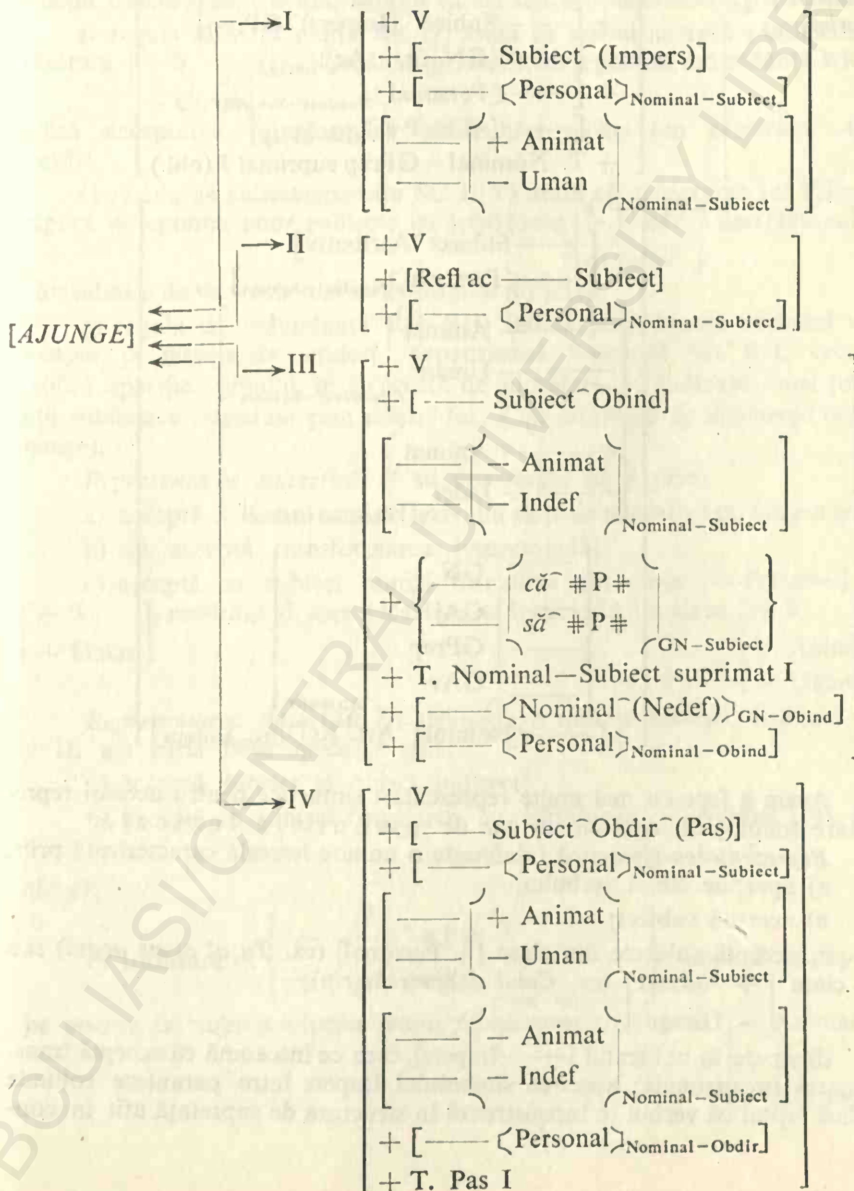
— Includem în lexicon formative a căror particularitate este caracterul lor nepredictibil. În această situaţie sînt: 1) prepoziţiile a căror istorie derivativă este Prep > GPrep > GV; 2) conjuncţiile *că* şi *să*; 3) reflexivele a căror istorie derivativă este Refl > Predicat; în cazul acestora vom semnala dacă este selectată seria reflexivelor de acuzativ (vezi indicaţia *Refl ac*) sau seria reflexivelor de dativ (indicaţia *Refl d*); 4) reflexivele a căror istorie derivativă este Refl > Pas; în cazul acestora vom semnala selectarea seriei *mă, te, se, ne, vă, se* prin indicaţia [+ T. Pas II *(mă)*]; selectarea lui *se*, şi nu a seriei *mă, te, se, ne, vă, se*, corespunde notaţiei [+T. Pas II].

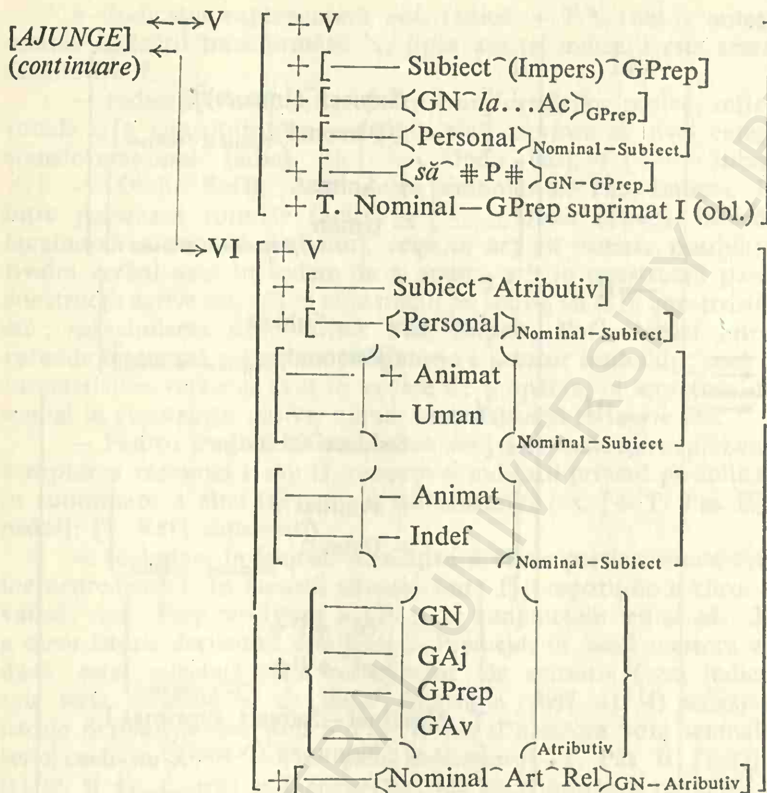
1.4.2. *Articole de lexicon*

Mostra noastră de lexicon conţine 30 de articole, fiecare articol fiind urmat de un comentariu, al cărui scop este „citirea" reprezentării sintactice. Alegerea formativelor verbale s-a făcut în sensul cuprinderii unor verbe cu particularităţi sintactico-selecţionale cît mai variate, deci a unor verbe aparţinînd la clase de subcategorizare diferite.

[42] Să nu se confunde caracterul obligatoriu al unei transformări (de exemplu, transformările pasivă, impersonală au, în ansamblu, caracter obligatoriu) cu indicaţia (*obl.*) din caracterizarea unor formative (de exemplu, formativul *TREBUI* cuprinde în caracterizarea lui sintactică indicaţia [+ T.Nominal—Subiect suprimat I (obl.)], care notează obligativitatea, *pentru acest formativ*, a aplicării transformării de suprimare a nominalului *faptul*). Sînt transformări care în ansamblu au caracter facultativ (cum este T. Nominal suprimat I), dar care sînt obligatorii pentru anumite formative verbale.

1.4.2.1.

[AJUNGE]
I
+ V
+ [—— Subiect⁀(Impers)]
+ [—— {Personal}Nominal–Subiect]
+ Animat
– Uman
Nominal–Subiect
II
+ V
+ [Refl ac —— Subiect]
+ [—— {Personal}Nominal–Subiect]
III
+ V
+ [—— Subiect⁀Obind]
– Animat
– Indef
Nominal–Subiect
că⁀ # P #
să⁀ # P #
GN–Subiect
+ T. Nominal—Subiect suprimat I
+ [—— {Nominal⁀(Nedef)}GN–Obind]
+ [—— {Personal}Nominal–Obind]
IV
+ V
+ [—— Subiect⁀Obdir⁀(Pas)]
+ [—— {Personal}Nominal–Subiect]
+ Animat
– Uman
Nominal–Subiect
– Animat
– Indef
Nominal–Subiect
+ [—— {Personal}Nominal–Obdir]
+ T. Pas I

Avem a face cu mai multe reprezentări sintactice pentru aceeaşi reprezentare fonologică, deci cu un caz de o m o n i m i e l e x i c a l ă.

Reprezentarea sintactică I defineşte o unitate lexicală caracterizată prin:

a) aparţine clasei verbului;

b) acceptă subiect;

c) acceptă subiecte din clasa [+ Personal] (ex. *Tu ai ajuns acasă*) sau din clasa [+ Animat / — Uman] (ex. *Calul a ajuns la rîu*);

d) apare în contextul [——Impers], ceea ce înseamnă că acceptă transformarea impersonală; aşezarea simbolului Impers între paranteze rotunde explică faptul că verbul se înregistrează în structura de suprafaţă atît în con-

strucţia *Se ajunge acasă*, rezultat al transformării impersonale, cît şi în construcţia *Cineva ajunge acasă*, asupra căreia n-a acţionat această transformare;

e) regula de redundanţă RR (I) arată că verbul acceptă şi subiecte cu trăsătura $\begin{bmatrix}+\text{S}\\+\text{Uman}\end{bmatrix}$ (ex. *Elevul ajunge acasă*), iar regula de redundanţă RR (II) indică acceptarea transformării subiectului inclus (cu rezultatul *Ajung acasă*);

f) regula de subcategorizare SC II(Y) arată că acceptarea lui T.Impers implică acceptarea unor subiecte cu trăsăturile $\begin{bmatrix}+\text{Uman}\\+\text{Indef}\end{bmatrix}$, deci clasa subiectelor admise de verb este mai largă decît la (c) şi (e);

g) regula de redundanţă RR (III) indică posibilitatea verbului de a accepta, pe poziţia de subiect, expansiunea Nominal⌢Art⌢Rel, ceea ce explică apariţia verbului, în structura de suprafaţă, în contextul unei propoziţii subiective introduse prin relativ (ex. *Cine se scoală de dimineaţă departe ajunge*).

Reprezentarea sintactică II se deosebeşte de I prin:

a) acceptă contextul unui reflexiv din seria de acuzativ (ex. *Ion s-a ajuns*);

b) nu acceptă transformarea impersonală;

c) acceptă ca subiect numai formative din clasa [+ Personal] sau $\begin{bmatrix}+\text{S}\\+\text{Uman}\end{bmatrix}$, neadmiţînd, spre deosebire de I, subiecte din clasa $\begin{bmatrix}+\text{S}\\+\text{Animat}\\-\text{Uman}\end{bmatrix}$.

Reprezentarea sintactică III defineşte o unitate lexicală distinctă de I şi II, ale cărei note specifice sînt:

a) acceptă subiect şi obiect indirect;

b) acceptă ca subiect formative cu trăsăturile $\begin{bmatrix}-\text{Animat}\\-\text{Indef}\end{bmatrix}$ (ex. *Banii ajung*);

c) trăsătura $+\left\{\begin{matrix}\text{———}\\ \text{———}\end{matrix}\left(\begin{bmatrix}\textit{că}^\frown\#\text{P}\#\\ \textit{să}^\frown\#\text{P}\#\end{bmatrix}\right)^\frown_{\text{GN-Subiect}}\right\}$ implică acceptarea pe poziţia de subiect a formativului *faptul*, caracterizat prin $\begin{bmatrix}-\text{Animat}\\+\text{Indef}\\+\text{Abstract}\end{bmatrix}$;

d) trăsătura [+ T.Nominal—Subiect suprimat I] notează posibilitatea suprimării nominalului subiect şi asigură explicarea construcţiilor subiective introduse prin *că* şi *să* (ex. *Ajunge că te văd, Ajunge să te văd*);

e) trăsătura $+ [\text{———}\{\text{Personal}\}_{\text{Nominal}-\text{Obind}}]$ şi regula de redundanţă RR (I) explică enunţurile *Îmi ajung banii* şi *Lui Gheorghe îi ajung banii*;

f) trăsătura $+ [\text{———}\{\text{Nominal}^\frown(\text{Nedef})\}_{\text{GN}-\text{Obind}}]$ asigură suprimarea obiectului indirect în structura de suprafaţă, explicînd construcţii de tipul *Ajung banii*;

Reprezentarea sintactică IV defineşte un verb cu următoarele caracteristici:

a) acceptă contextul unui subiect şi al unui obiect direct, deci este un verb tranzitiv;

b) apare în contextul [——Pas], ceea ce indică aplicarea transformării pasive, şi anume varianta I a acestei transformări (T. Pas I); cum simbolul Pas este aşezat între paranteze rotunde, înseamnă că în structura de suprafaţă se înregistrează atît construcţii tranzitiv-active (ex. *Ion m-a ajuns*), cît şi construcţii pasive (ex. *Am fost ajuns de Ion*);

c) acceptă ca subiect formative din clasa [+ Personal] (ex. *Tu m-ai ajuns*), din clasa $\begin{bmatrix}+ \text{Animat}\\ - \text{Uman}\end{bmatrix}$ (ex. *Cîinele m-a ajuns*) sau din clasa $\begin{bmatrix}- \text{Animat}\\ - \text{Indef}\end{bmatrix}$ (ex. *Necazul m-a ajuns*); regula de redundanţă RR (I) asigură explicarea unor construcţii cu subiecte din clasă $\begin{bmatrix}+ \text{S}\\ + \text{Uman}\end{bmatrix}$ (ex. *Ion m-a ajuns*); regula de redundanţă RR (II) asigură explicarea construcţiilor cu subiect inclus (ex. *M-ai ajuns*); regula de redundanţă RR (III) asigură explicarea construcţiilor cu propoziţii subiective introduse prin relativ (ex. *Cine s-a străduit m-a ajuns*);

d) acceptă ca obiect direct formative cu trăsătura [+ Personal] (ex. *Ion m-a ajuns*); regula de redundanţă RR (I) explică enunţuri cu obiect direct din clasa $\begin{bmatrix}+ \text{S}\\ + \text{Uman}\end{bmatrix}$ (ex. *Pe Gheorghe l-am ajuns*);

e) neincluderea unor indicaţii privind T. Refl, T. Subiect nedef şi T. Obdir nedef marchează imposibilitatea aplicării acestor transformări, adică faptul că verbul se caracterizează prin [— T. Refl], [—T. Subiect nedef], [— T. Obdir nedef].

Reprezentarea sintactică V se distinge de celelalte prin următoarele:

a) acceptă subiect şi un grup prepoziţional cu prepoziţia *la* (ex. *El a ajuns la disperare*);

b) prezenţa simbolului Impers indică acceptarea transformării impersonale, ceea ce explică apariţia verbului în construcţia de suprafaţă *Se ajunge la înţelegere;*

c) acceptă ca subiect formative cu trăsătura [+ Personal] (ex. *Tu ajungi la disperare*); regula de redundanţă RR (I) asigură explicarea construcţiilor cu subiect din clasa $\begin{bmatrix} +\text{S} \\ +\text{Uman} \end{bmatrix}$ (ex. *Ion ajunge la disperare*); regula de redundanţă RR (II) asigură explicarea construcţiilor cu subiect inclus (ex. *Ajungi la disperare*); regula RR (III) asigură explicarea construcţiilor cu propoziţie subiectivă introdusă prin relativ (ex. *Cine nu munceşte ajunge la disperare*);

d) trăsătura $+[\text{——} \langle \textit{să}^\frown \# \text{P} \# \rangle_{\text{GN}-\text{GPrep}}]$ notează caracteristica verbului de a apărea în contextul $[\text{——} \text{Nominal}^\frown\text{Art}^\frown\textit{să}^\frown \# \text{P} \#]$ (ex. *El a ajuns la faptul să înţeleagă*) şi exclude posibilitatea de apariţie în contextul lui *că* sau al lui *dacă*;

e) trăsătura [+ T.Nominal—GPrep suprimat I (obl.)] notează obligativitatea suprimării nominalului, ceea ce explică ocurenţa acestui verb, în structura de suprafaţă, numai în construcţii fără nominalul *faptul* (ex. *El a ajuns să înţeleagă*);

f) neincluderea unei indicaţii privind transformarea grupului prepoziţional nedefinit indică neacceptarea acestei transformări, ceea ce explică faptul că nu vom înregistra, în structura de suprafaţă, construcţii cu grupul prepoziţional suprimat.

Reprezentarea sintactică VI defineşte un verb cu următoarele caracteristici:

a) acceptă contextul unui subiect şi al unui atributiv; este vorba de un atributiv care „implică" subiectul;

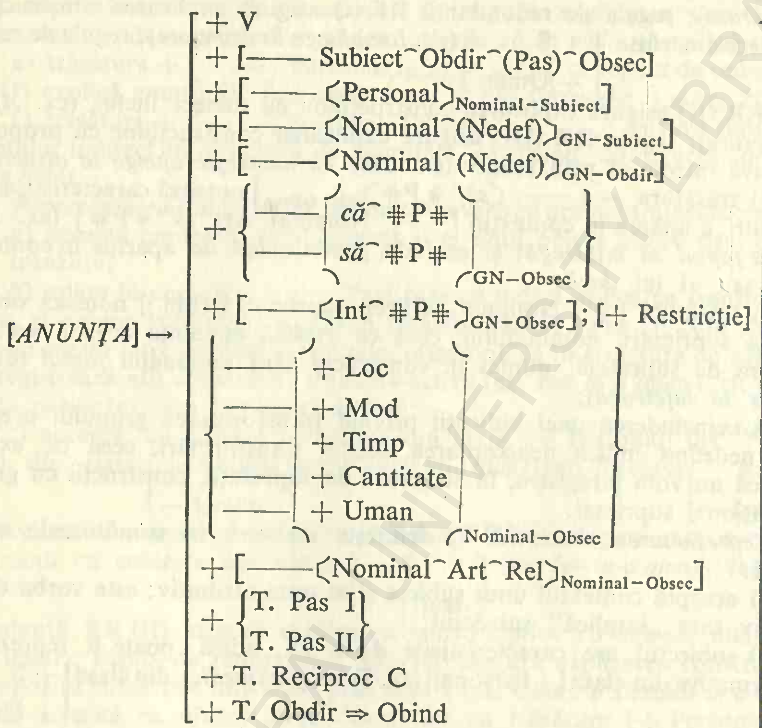
b) subiectul are caracteristicile de la IV, adică poate fi reprezentat prin formative din clasa [+ Personal] (ex. *Tu ai ajuns medic*), din clasa $\begin{bmatrix} +\text{S} \\ +\text{Uman} \end{bmatrix}$ (ex. *Ion a ajuns medic*), din clasa $\begin{bmatrix} +\text{Animat} \\ -\text{Uman} \end{bmatrix}$ (ex. *Porcul a ajuns gras*) sau din clasa $\begin{bmatrix} -\text{Animat} \\ -\text{Indef} \end{bmatrix}$ (ex. *Preţurile au ajuns mari*);

c) acceptă ca atributiv oricare din expansiunile acestuia: grup nominal, grup adjectival, grup prepoziţional, grup adverbial (ex. *El a ajuns profesor*, *El a ajuns înţelept*, *El a ajuns de piatră*, *El a ajuns aşa*);

d) acceptă ca atributiv expansiunea $\text{Nominal}^\frown\text{Art}^\frown\text{Rel}$, ceea ce explică apariţia acestui verb în contextul unei propoziţii introduse prin relativ (ex. *El a ajuns ceea ce şi-a dorit*), însă nu acceptă expansiunea $\text{Nominal}^\frown\text{Art}^\frown\text{C}^\frown \# \text{P} \#$, şi deci posibilitatea de apariţie în contextul unei propoziţii conjuncţionale;

e) regula de redundanţă RR(VIII) indică imposibilitatea aplicării transformărilor atributivului nedefinit şi a subiectului nedefinit.

1.4.2.2.

Se dau următoarele informații sintactice despre formativul *ANUNȚA*:

a) aparține clasei verbului;

b) acceptă subiect, obiect direct, obiect secundar;

c) admite contextul [——Pas], ceea ce indică acceptarea transformării pasive, atît varianta T. Pas I (ex. *Am fost anunțat de cineva că ...*), cît și varianta T. Pas II (ex. *S-a anunțat de către cineva că...*);

d) acceptă pe poziția de subiect formative cu trăsătura [+ Personal] (ex. *Tu mă anunți ceva*); regula de redundanță RR (I) indică și posibilitatea unor subiecte cu trăsăturile [+ S, + Uman] (ex. *Ion mă anunță ceva*); regula de redundanță RR (II) asigură explicarea construcțiilor cu subiect inclus (ex. *Mă anunți ceva*); regula RR (III) permite explicarea construcțiilor cu subiective introduse prin relativ (ex. *Cine are grijă de mine mă anunță la timp*);

e) acceptă pe poziţia de subiect şi de obiect direct expansiunea Nominal⁀Nedef, ceea ce înseamnă că acceptă transformarea subiectului nedefinit şi a obiectului direct nedefinit şi deci are posibilitatea de a apărea, în structura de suprafaţă, într-o construcţie tranzitiv-absolută (ex. *Tu anunţi ceva*) şi într-o construcţie cu subiect nedeterminat (ex. *A anunţat la radio că*...); regula de redundanţă RR (VII) indică şi posibilitatea aplicării lui T. Obsec nedef, ceea ce asigură explicarea construcţiilor de suprafaţă cu obiectul secundar suprimat (*El m-a anunţat*);

f) regula de redundanţă RR (VII) arată acceptarea pe poziţia de obiect direct a unor formative din clasa [+ Personal] (ex. *El m-a anunţat că*...) şi, implicit, din clasa $\begin{bmatrix} + \text{S} \\ + \text{Uman} \end{bmatrix}$ (ex. *El a anunţat pe Gheorghe că*...);

g) regula de redundanţă RR (VII) notează prezenţa, pe poziţia de obiect secundar, a unor formative cu trăsăturile $\begin{bmatrix} - \text{Animat} \\ + \text{Indef} \\ + \text{Abstract} \end{bmatrix}$ (ex. *El m-a anunţat faptul că*...);

h) acceptă pe poziţia de obiect secundar expansiunea Nominal⁀⁀Art⁀Rel, ceea ce asigură explicarea subordonatelor introduse prin relativ (ex. *El m-a anunţat ce a vrut*); trăsăturile selecţionale [+ Loc], [+ Mod], [+ Timp], [+ Cantitate], [+ Uman] pentru nominalul obiect secundar dau indicaţii asupra acceptării de către verb a oricărui relativ, fie pronominal, fie adverbial (ex. *El m-a anunţat* $\left\{\begin{array}{l} \textit{cu cine} \\ \textit{unde} \\ \textit{cînd} \\ \textit{cum} \\ \textit{cît} \end{array}\right\}$ *pleacă*);

i) regula de redundanţă RR (VII) arată acceptarea, pe poziţia de obiect secundar, a expansiunii Nominal⁀Art⁀C⁀#P# (ex. *El m-a anunţat faptul că*...) şi asigură suprimarea nominalului *faptul* (ex. *El m-a anunţat că*...);

j) trăsătura $+ \left\{\begin{array}{l} \text{——} \\ \text{——} \end{array} \left(\begin{array}{l} \textit{că}⁀\#P\# \\ \textit{să}⁀\#P\# \end{array} \right)_{GN-Obsec} \right\}$ arată că verbul satisface contextul unei propoziţii conjuncţionale introduse atît prin *că* (ex. *El m-a anunţat că*...), cît şi prin *să* (ex. *El m-a anunţat să plec*);

k) trăsătura + [—— (Int⁀#P#)$_{GN-Obsec}$] indică posibilitatea apariţiei acestui verb şi în contextul [—— *dacă*⁀#P#] (ex. *El nu m-a anunţat*

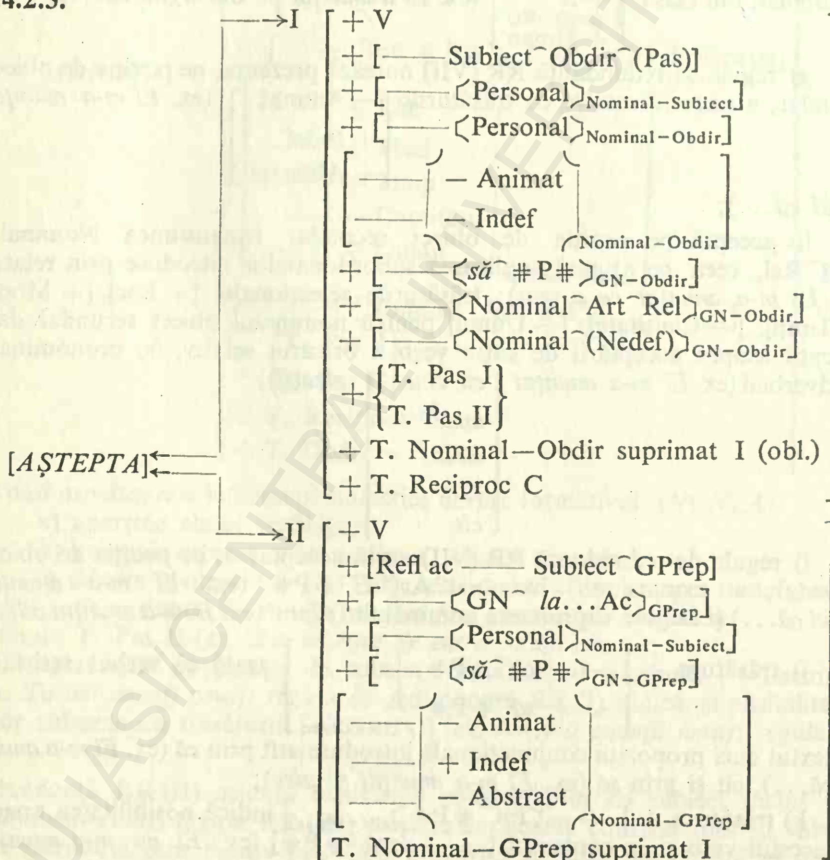
încă dacă plec); indicaţia [+ Restricţie] notează neacceptarea unor construcţii ca **El m-a anunţat dacă plec*;

l) verbul acceptă una din transformările de reciprocitate: T. Reciproc C, ceea ce explică apariţia lui în construcţia de suprafaţă *Ne-am anunţat unul pe celălalt că..*;

m) acceptă o transformare de înlocuire de trăsături sintactice, anume Obdir ⇒ Obind, ceea ce semnalează prezenţa variaţiei libere în structura de suprafaţă (ex. *M-a anunţat ceva* // *Mi-a anunţat ceva*);

n) nu acceptă T. Refl, deşi subiectul şi obiectul direct sînt reprezentate prin formative cu trăsătura [+ Personal].

1.4.2.3.

Articolul de lexicon *AŞTEPTA* prezintă un caz de omonimie lexicală: aceleiaşi reprezentări fonologice îi corespund două reprezentări sintactice.

Reprezentarea sintactică I defineşte un verb cu următoarele caracteristici:

a) admite contextele [——Subiect] şi [——Obdir];

b) admite ca subiect formative din clasa [+ Personal] (ex. *Tu mă aştepţi*) şi, implicit, din clasa $\begin{bmatrix} + \text{S} \\ + \text{Uman} \end{bmatrix}$ (vezi RR (I), ex. *Ion mă aşteaptă*);

c) admite ca obiect direct formative din următoarele clase: [+ Personal] (ex. *Tu mă aştepţi*), $\begin{bmatrix} + \text{S} \\ + \text{Uman} \end{bmatrix}$ (vezi RR (I), ex. *Tu aştepţi pe Gheorghe*), $\begin{bmatrix} + \text{S} \\ - \text{Animat} \\ - \text{Indef} \end{bmatrix}$ (ex. *Tu aştepţi o scrisoare*); trăsătura $+ [\text{——} (\textit{să}^\frown \# \text{P} \#)_{\text{GN-Obdir}}]$ implică acceptarea formativului *faptul*, caracterizat prin $\begin{bmatrix} - \text{Animat} \\ + \text{Indef} \\ + \text{Abstract} \end{bmatrix}$ (ex. **El aşteaptă faptul să plece*), iar trăsătura $+ [\text{——} (\text{Nominal}^\frown \text{Art}^\frown \text{Rel})_{\text{GN-Obdir}}]$ implică acceptarea unor formative din clasa $\begin{bmatrix} - \text{Animat} \\ + \text{Indef} \\ - \text{Abstract} \end{bmatrix}$ (ex. **El aşteaptă obiectul ceea ce ai trimis*);

d) trăsătura [+T. Nominal—Obdir suprimat I (obl.)] notează obligativitatea suprimării nominalului *faptul*, iar trăsătura $+ [\text{——} (\textit{să}^\frown \# \text{P} \#)_{\text{GN-Obdir}}]$ explică apariţia verbului în contextul unei subordonate conjuncţionale introduse prin *să* (ex. *El aşteaptă să plece*);

e) trăsătura $+ [\text{——} (\text{Nominal}^\frown \text{Art}^\frown \text{Rel})_{\text{GN-Obdir}}]$ explică apariţia verbului în contextul unei subordonate introduse prin relativ (ex. *Aştept pe cine trebuie*);

f) trăsătura $+ [\text{——} (\text{Nominal}^\frown (\text{Nedef}))_{\text{GN-Obdir}}]$ asigură posibilitatea apariţiei verbului, în structura de suprafaţă, într-o construcţie tranzitiv-absolută (ex. *Nu-mi place să aştept*);

g) apariţia verbului în contextul [——Pas] indică acceptarea transformării pasive; sînt posibile ambele variante ale acestei transformări (ex. *Sînt aşteptat de cineva*, *S-a aşteptat două ceasuri*);

h) acceptă varianta C a transformării de reciprocitate (ex. *Ne aşteptăm zilnic unul pe celălalt*).

Reprezentarea sintactică II se distinge prin:

a) acceptă subiect, grup prepoziţional cu prepoziţia *la* şi contextul unui reflexiv din seria de acuzativ (ex. *Mă aştept la orice*);

b) subiectul aparţine clasei [+ Personal] (ex. *Tu te aştepţi la orice*) sau clasei $\begin{bmatrix} +\text{S} \\ +\text{Uman} \end{bmatrix}$ (ex. *Ion se aşteaptă la orice*);

c) trăsătura $+ [\text{——} \langle \textit{să}^\frown \# \text{P} \# \rangle_{\text{GN}-\text{GPrep}}]$ indică posibilitatea de apariţie a verbului în contextul formativului *faptul* (ex. *El se aşteaptă la faptul să...*) şi asigură explicarea construcţiilor cu subordonate introduse prin *să* (ex. *El se aşteaptă să vin*);

d) în afara nominalului *faptul*, verbul acceptă nominale prepoziţionale cu trăsăturile $\begin{bmatrix} -\text{Animat} \\ +\text{Indef} \\ -\text{Abstract} \end{bmatrix}$, ceea ce explică construcţiile reale de tipul *Se aşteaptă la orice.*

1.4.2.4.

$$[\textit{BINEVOI}] \longleftrightarrow \begin{bmatrix} +\text{V} \\ +[\text{——Subiect}^\frown\text{Obdir}] \\ +[\text{——}\langle\text{Personal}\rangle_{\text{Nominal}-\text{Subiect}}] \\ +[\text{——}\langle \textit{să}^\frown \# \text{P} \# \rangle_{\text{GN}-\text{Obdir}}] \\ +\text{T. Nominal}-\text{Obdir suprimat I (obl.)} \end{bmatrix}$$

Formativul *BINEVOI* are următoarele caracteristici sintactice:

a) satisface contextele [——Subiect] şi [——Obdir];

b) admite pe poziţia de subiect formative din clasa [+ Personal] (ex. *Tu binevoieşti să...*); RR(I) explică construcţiile cu subiect din clasa $\begin{bmatrix} +\text{S} \\ +\text{Uman} \end{bmatrix}$ (ex. *Ion binevoieşte să...*);

c) trăsătura $+ [\text{——} \langle \textit{să}^\frown \# \text{P} \# \rangle_{\text{GN}-\text{Obdir}}]$ informează asupra apariţiei acestui verb în contextul [——Nominal⁀Art⁀*să*⁀#P#], unde nominalul este reprezentat prin formativul *faptul*;

d) trăsătura [+ T. Nominal—Obdir suprimat I (obl.)] informează asupra obligativităţii suprimării nominalului obiect direct şi explică faptul că în

structura de suprafaţă acest verb apare numai în construcţii fără formativul *faptul* (ex. *El binevoieşte să...*);

e) nu acceptă T. Pas şi T. Obdir nedef.

1.4.2.5.

$$[\mathit{BÎRFI}] \leftrightarrow \left[\begin{array}{l} +\mathrm{V} \\ +[\text{——Subiect}^\frown\text{Obdir}^\frown\text{(Pas)}^\frown\text{Obsec}] \\ +[\text{——}\{\text{Personal}\}_{\text{Nominal}-\text{Subiect}}] \\ +[\text{——}\{\text{Nominal}]^\frown\text{(Nedef)}\}_{\text{GN}-\text{Obdir}}] \\ +[\text{——}\{\textit{că}^\frown\#\text{P}\#\}_{\text{GN}-\text{Obsec}}] \\ +\text{T. Nominal—Obsec suprimat I (obl.)} \\ +\text{T. Pas I} \end{array}\right]$$

Formativul *BÎRFI* aparţine clasei de verbe care acceptă obiect secundar; vom găsi aici trăsăturile comune întregii clase, şi anume:

a) cere subiect şi obiect direct din clasa [+ Personal] sau din clasa $\begin{bmatrix} +\text{S} \\ +\text{Uman} \end{bmatrix}$ (ex. *Tu m-ai bîrfit că..., Ion m-a bîrfit că...*);

b) selectează pe poziţia de obiect secundar expansiunea Nominal⌒ ⌒Art⌒C⌒#P# (vezi RR (VII)) şi admite transformarea de suprimare a Nominalului (vezi RR (VII)), ceea ce asigură apariţia verbului în contextul unei subordonate conjuncţionale (ex. *El m-a bîrfit că sînt incapabil*);

c) admite T. Obsec nedef (vezi RR (VII)), adică suprimarea obiectului secundar în structura de suprafaţă; aşa se explică faptul că *BÎRFI* apare şi într-o construcţie cu obiectul secundar exprimat (ex. *El mă bîrfeşte că sînt incapabil*), şi într-o construcţie cu obiectul secundar suprimat (ex. *El mă bîrfeşte*).

În cadrul clasei de verbe care acceptă obiect secundar, formativul *BÎRFI* se distinge prin:

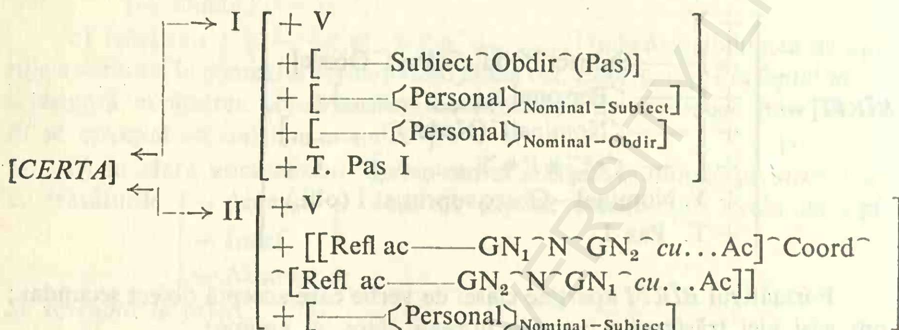
a) selectează numai conjuncţia *să* şi deci nu admite contextele [——*că*⌒ ⌒#P#] şi [——Int⌒#P#];

b) nu admite pe poziţia de obiect secundar expansiunea Nominal⌒ ⌒Art⌒Rel şi deci exclude posibilitatea unei subordonate introduse prin relativ;

c) admite T. Obdir nedef, ceea ce asigură apariţia verbului într-o construcţie tranzitiv-absolută (ex. *Îi place să bîrfească*);

d) nu admite transformarea reflexivă, deşi obiectul şi subiectul aparţin clasei [+ Personal].

1.4.2.6.

Reprezentarea sintactică I se caracterizează prin:

a) admite subiect şi obiect direct;

b) şi subiectul şi obiectul direct sînt reprezentate prin formative cu trăsătura [+ Personal] (ex. *Tu mă cerţi*) şi prin formative din clasa [+ S / + Uman] (ex. *Ion ceartă pe Gheorghe*);

c) admite transformarea pasivă, varianta T. Pas I (ex. *Gheorghe este certat de Ion*);

d) nu admite transformarea reflexivă, deşi subiectul şi obiectul sînt din clasa [+ Personal]; prin urmare, nu tolerează identitatea subiect-obiect direct;

e) nu admite transformarea obiectului direct nedefinit şi a subiectului nedefinit, ceea ce explică faptul că verbul nu apare, în structura de suprafaţă, în construcţii tranzitiv-absolute sau în construcţii cu subiectul neexprimat.

Reprezentarea sintactică II defineşte altă unitate verbală ale cărei caracteristici sînt:

a) admite contextul [[Refl——GN_1⁀N⁀GN_2⁀*cu*...Ac]⁀Coord⁀⁀[Refl——GN_2⁀N⁀GN_1⁀*cu*...Ac]], ceea ce indică prezenţa, în configuraţia semantică a verbului, a trăsăturii [+ Reciprocitate];

b) nominalul subiect şi, implicit, nominalul precedat de prepoziţie aparţin clasei [+ Personal] (ex. *Tu te cerţi cu mine*) sau clasei [+ S, + Uman] (ex. *Ion se ceartă cu Gheorghe*);

c) indicaţia [Refl ac——] informează asupra selectării unor reflexive în acuzativ (ex. *Ne certăm unul cu celălalt, Se ceartă unul cu celălalt*);

d) regula de redundanţă RR (IX) notează obligativitatea aplicării uneia din transformările de reciprocitate T. Reciproc A (cu rezultatul *Ion şi Gheorghe se ceartă* şi *Ion şi Gheorghe se ceartă unul cu celălalt*) sau T. Reciproc A_1 (cu rezultatul *Ion se ceartă cu Gheorghe*).

1.4.2.7.

[*CÎNTĂRI*] → I
[+ V
+ [——Subiect⁀Obdir⁀(Refl)⁀(Pas)]
[——⟨+ Animat⟩ ; ——⟨— Uman⟩]$_{Nominal-Obdir}$
[——⟨— Animat⟩ ; ——⟨— Indef⟩]$_{Nominal-Obdir}$
+ [——{Nominal⁀Art⁀Rel}$_{GN-Obdir}$]
+ {T. Pas I / T. Pas II}]

[*CÎNTĂRI*] → II
[+ V
+ [——Subiect⁀GCant]
+ [——{Personal}$_{Nominal-Subiect}$]
[——⟨+ Animat⟩ ; ——⟨—Uman⟩]$_{Nominal-Subiect}$
[——⟨— Animat⟩ ; ——⟨— Indef⟩]$_{Nominal-Subiect}$]

Reprezentarea sintactică I defineşte un formativ verbal cu caracteristicile:

a) apare în contextele [———Subiect], [———Obdir];

b) apare în contextul [———Refl], ceea ce indică acceptarea transformării reflexive; trăsătura [+ T. Refl] implică, pe de o parte, ocurenţa pe poziţia de subiect şi de obiect direct a formativelor din clasa [+ Personal] şi din clasa $\begin{bmatrix}+\text{S}\\+\text{Uman}\end{bmatrix}$, iar, pe de altă parte, identitatea subiect — obiect; introducerea simbolului Refl între paranteze rotunde notează alegerea lui facultativă, ceea ce explică faptul că, în structura de suprafaţă, acest verb apare atît în construcţii tranzitiv-nereflexive (ex. *Ion cîntăreşte copilul*), cît şi în construcţii tranzitiv-reflexive (ex. *Ion se cîntăreşte*);

c) acceptă pe poziţia de obiect direct, în afară de formative din clasele semnalate la (b), şi formative din clasa $\begin{bmatrix}+\text{S}\\+\text{Animat}\\-\text{Uman}\end{bmatrix}$ (ex. *El cîntăreşte porcul*) sau din clasa $\begin{bmatrix}+\text{S}\\-\text{Animat}\\-\text{Indef}\end{bmatrix}$ (ex. *El cîntăreşte pîinea*);

d) apare în contextul [———Pas], deci acceptă transformarea pasivă, atît în varianta T. Pas I (ex. *Carnea este cîntărită de Gheorghe*), cît şi în varianta T. Pas II (ex. *Carnea s-a cîntărit*);

e) trăsătura $+[\text{———}\{\text{Nominal}^\frown\text{Art}^\frown\text{Rel}\}_{GN-Obdir}]$ permite explicarea construcţiilor de suprafaţă cu completive directe introduse prin relativ (ex. *Ion cîntăreşte ceea ce i se cere*).

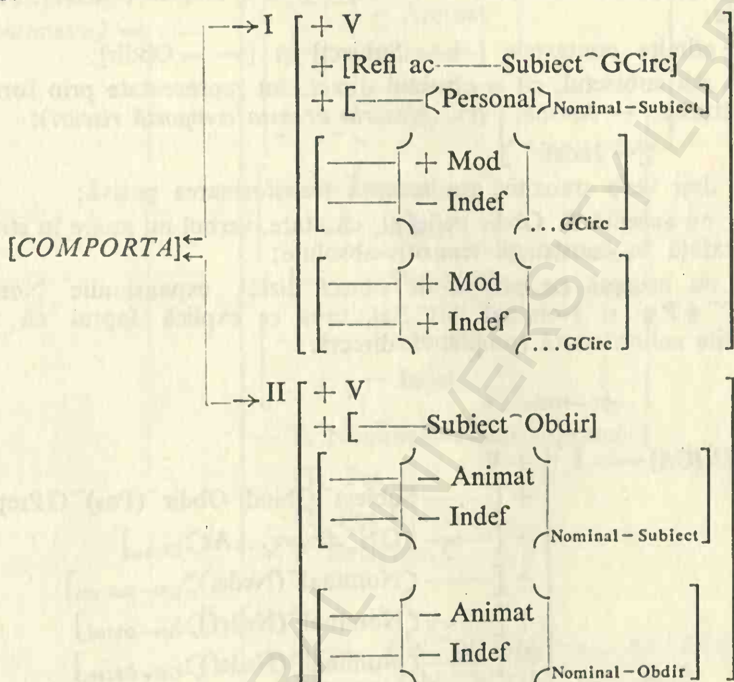
Reprezentarea sintactică II se distinge de I prin:

a) acceptă contextul [———GCant] şi nu acceptă contextul [———Obdir];

b) admite ca subiect formative cu caracteristicile de la I (ex. *Tu cîntăreşti 50 de kilograme, Ion cîntăreşte 50 de kilograme*) şi, în plus, formative cu trăsăturile $\begin{bmatrix}+\text{S}\\+\text{Animat}\\-\text{Uman}\end{bmatrix}$ (ex. *Oaia cîntăreşte 10 kilograme*) sau $\begin{bmatrix}+\text{S}\\-\text{Animat}\\-\text{Indef}\end{bmatrix}$ (ex. *Cartofii cîntăresc 5 kilograme*);

c) regula de redundanţă RR (XI) arată că verbul admite ambele expansiuni ale lui GCant, atît expansiunea $\text{Numeral}^\frown\text{S}$ (ex. *Carnea cîntăreşte 10 kilograme*), cît şi expansiunea GAv (ex. *Carnea cîntăreşte mult*); în schimb, lipsa unei indicaţii speciale privind ocurenţa simbolului Prep în structura lui GCant arată că verbul nu acceptă un grup cantitativ precedat de prepoziţie.

1.4.2.8.

Reprezentarea sintactică I defineşte un formativ verbal cu următoarele caracteristici:

a) apare în contextul unui subiect, al unui grup circumstanţial şi al unui reflexiv din seria de acuzativ;

b) acceptă ca subiect formative cu trăsătura [+ Personal] (ex. *Tu te comporţi bine*) sau cu trăsăturile $\begin{bmatrix} +\text{S} \\ +\text{Uman} \end{bmatrix}$ (ex. *Ion se comportă bine*);

c) acceptă pe poziţia grupului circumstanţial formative din clasa $\begin{bmatrix} +\text{Mod} \\ -\text{Indef} \end{bmatrix}$ (ex. *Ion se comportă bine*) sau din clasa $\begin{bmatrix} +\text{Mod} \\ +\text{Indef} \end{bmatrix}$ (ex. *Ion se comportă cumva*); prezenţa mărcilor $\begin{bmatrix} +\text{Mod} \\ +\text{Indef} \end{bmatrix}$ explică apariţia acestui verb în contextul unei subordonate modale introduse prin relativ adverbial (ex. *El se comportă cum trebuie*).

Reprezentarea sintactică II defineşte o altă unitate lexicală cu caracteristicile:

a) admite contextele [—— Subiect] şi [—— Obdir];

b) atît subiectul, cît şi obiectul direct sînt reprezentate prin formative cu trăsăturile [— Animat, — Indef] (ex. *Meseria aceasta comportă riscuri*);

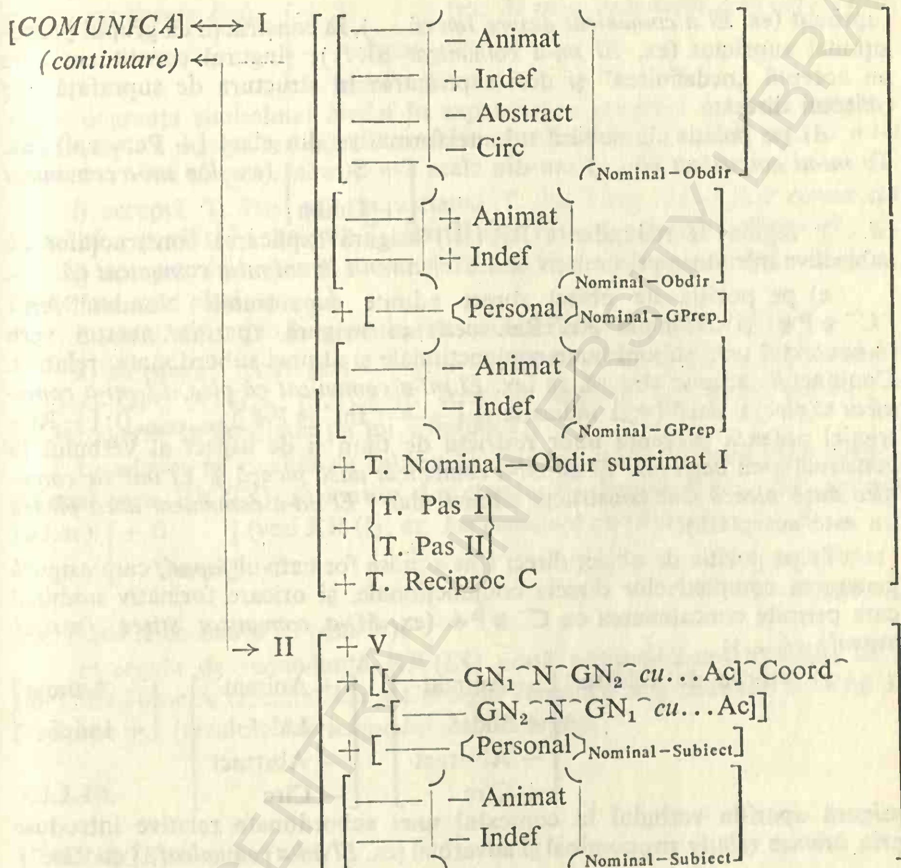
c) deşi verb tranzitiv, nu acceptă transformarea pasivă;

d) nu acceptă T. Obdir nedef şi, ca atare, verbul nu apare în structura de suprafaţă în construcţii tranzitiv-absolute;

e) nu acceptă pe poziţia de obiect direct expansiunile Nominal^Art^C^#P# şi Nominal^Art^Rel, ceea ce explică faptul că verbul nu admite subordonată completivă directă.

1.4.2.9.

[*COMUNICA*] ⟷ I
[+ V
+ [—— Subiect^Obind^Obdir^(Pas)^GPrep]
+ [—— {GN^*despre*...Ac}$_{GPrep}$]
+ [—— {Nominal^(Nedef)}$_{GN-Subiect}$]
+ [—— {Nominal^(Nedef)}$_{GN-Obind}$]
+ [—— {Nominal^(Nedef)}$_{GN-GPrep}$]
+ [—— {Personal}$_{Nominal-Subiect}$]
+ [—— {Personal}$_{Nominal-Obind}$]
+ { —— {*că*^#P#}$_{GN-Obdir}$; —— {*să*^#P#}$_{GN-Obdir}$ }
+ [—— {Int^#P#}$_{GN-Obdir}$]; [+ Restricţie]
+ [—— {Nominal^Art^Rel}$_{GN-Obdir}$]
[—— {— Animat, —— + Indef, —— — Abstract, —— + Circ}$_{Nominal-Obdir}$]]

Lanţului fonematic *COMUNICA* îi corespund două reprezentări sintactice. *COMUNICA I* prezintă următoarele caracteristici sintactice:

a) satisface contextele [—— Subiect], [—— Obind], [—— Obdir], [—— GPrep] (ex. *El mi-a comunicat ceva despre cineva*);

b) selectează prepoziţia *despre*;

c) admite T. Subiect nedef, T. Obdir nedef, T. GPrep nedef, ceea ce indică posibilitatea acestui verb de a apărea în structura de suprafaţă în construcţii cu subiectul suprimat (aşa-numitele construcţii cu subiect nedeterminat; ex. *A comunicat la radio că...*), în construcţii cu obiectul indirect

suprimat (ex. *El a comunicat despre Ion că...*), în construcţii cu grupul prepoziţional suprimat (ex. *El mi-a comunicat că...*); singurul constituent care nu acceptă „nedefinirea" şi deci suprimarea în structura de suprafaţă este obiectul direct;

d) pe poziţia de subiect admite formative din clasa [+ Personal) (ex. *Tu mi-ai comunicat că...*) sau din clasa $\begin{bmatrix} +\text{S} \\ +\text{Uman} \end{bmatrix}$ (ex. *Ion mi-a comunicat că...*); regula de redundanţă RR (III) asigură explicarea construcţiilor cu subiective introduse prin relativ (ex. *Cine a venit la noi mi-a comunicat că...*);

e) pe poziţia de obiect direct admite expansiunile Nominal⁀Art⁀⁀C⁀#P# şi Nominal⁀Art⁀Rel, ceea ce asigură apariţia acestui verb în contextul unei subordonate conjuncţionale şi al unei subordonate relative. Conjuncţiile admise sînt *că, să* (ex. *El mi-a comunicat că plec, El mi-a comunicat să plec*) şi *dacă* (vezi indicaţia $+[\text{———}\langle \text{Int}^\frown \#\text{P}\# \rangle_{\text{GN-Obdir}}]$); [+ Restricţie] notează prezenţa unor restricţii de timp şi de aspect al verbului în construcţia cu *dacă* (ex. *El nu mi-a comunicat dacă pleacă* şi *El îmi va comunica dacă pleacă* sînt construcţii admise, dar * *El mi-a comunicat dacă pleacă* nu este acceptată);

f) pe poziţia de obiect direct sînt admise formativul *faptul*, care asigură generarea completivelor directe conjuncţionale, şi oricare formativ nominal care permite concatenarea cu C⁀#P# (ex. *Mi-a comunicat ştirea (vestea, zvonul) că...*);

g) seturile de trăsături $\begin{bmatrix} -\text{Animat} \\ +\text{Indef} \\ -\text{Abstract} \\ +\text{Circ} \end{bmatrix}$, $\begin{bmatrix} -\text{Animat} \\ +\text{Indef} \\ -\text{Abstract} \\ -\text{Circ} \end{bmatrix}$, $\begin{bmatrix} +\text{Animat} \\ +\text{Indef} \end{bmatrix}$ asigură apariţia verbului în contextul unei subordonate relative introduse prin oricare relativ pronominal şi adverbial (ex. *El mi-a comunicat* $\left\{\begin{matrix} \textit{cu cine} \\ \textit{cu ce} \\ \textit{unde} \\ \textit{cînd} \\ \textit{cît} \\ \textit{cum} \end{matrix}\right\}$ *va pleca*);

h) pe poziţia grupului prepoziţional admite formative din clasele [+ Personal] (ex. *El mi-a comunicat ceva despre tine*), $\begin{bmatrix} +\text{S} \\ +\text{Uman} \end{bmatrix}$ (ex. *El mi-a comu-*

nicat ceva despre Ion), $\begin{bmatrix} +\text{S} \\ -\text{Animat} \\ -\text{Indef} \end{bmatrix}$ (ex. *El mi-a comunicat ceva despre examen*); ocurența simbolului Nedef în expansiunea grupului nominal prepozițional implică acceptarea unor formative cu trăsătura [+ Indef] (ex. *El mi-a comunicat ceva despre cineva*);

i) acceptă T. Pas, atît în varianta T. Pas I (ex. *Mi-a fost comunicat faptul că...*), cît și în varianta T. Pas II (ex. *Mi s-a comunicat faptul că...*);

j) acceptă varianta C a transformării de reciprocitate (ex. *Ei și-au comunicat unul altuia că...*).

COMUNICA II are următoarele caracteristici sintactice:

a) satisface contextul $+[[\text{——}\ GN_1{}^\frown N^\frown GN_2{}^\frown cu\ldots Ac]^\frown Coord^\frown [\text{——}\ GN_2{}^\frown N^\frown GN_1{}^\frown cu\ldots Ac]]$, ceea ce implică prezența mărcii [+ Reciprocitate] în configurația lui semantică;

b) admite pe poziția de subiect și, implicit, pe poziția de grup prepozițional (vezi RR (IX)) formative din clasele: [+ Personal] (ex. *Eu comunic cu tine*), $\begin{bmatrix} +\text{S} \\ +\text{Uman} \end{bmatrix}$ (vezi RR (I); ex. *Ion comunică cu Gheorghe*), $\begin{bmatrix} +\text{S} \\ -\text{Animat} \\ -\text{Indef} \end{bmatrix}$ (ex. *Vasul A comunică cu vasul B*);

c) regula de redundanță RR (IX) arată obligativitatea aplicării fie a lui T. Reciproc A (rezultat *Ion și Gheorghe comunică unul cu altul*), fie a lui T. Reciproc A_1 (rezultat *Ion comunică cu Gheorghe*).

1.4.2.10.

$$[DECURGE] \longleftrightarrow I \begin{bmatrix} +\text{V} \\ +[\text{——}\ \text{Subiect}^\frown\text{GCirc}] \\ \begin{bmatrix} \text{——} \\ \text{——} \end{bmatrix} \begin{Bmatrix} -\text{Animat} \\ -\text{Indef} \end{Bmatrix}_{\frown\text{Nominal}-\text{Subiect}} \\ \begin{bmatrix} \text{——} \\ \text{——} \end{bmatrix} \begin{Bmatrix} +\text{Mod} \\ \pm\text{Indef} \end{Bmatrix}_{\frown\ldots\text{GCirc}} \end{bmatrix}$$

[DECURGE] ⟷ II
(continuare)

$$\begin{bmatrix} +\text{V} \\ +[\text{——} \ \text{Subiect}^\frown\text{GCirc}] \\ +[\text{——}\{\textit{că}^\frown\#\text{P}\#\}_{\text{GN}-\text{Subiect}}] \\ +\left[\text{——}\left\{\textit{de}^\frown\begin{Bmatrix}\text{GAv} \\ \textit{în}^\frown\text{GN}\end{Bmatrix}\right\}_{\text{GCirc}}\right] \\ [\text{——}\{+\text{Loc}\}_{\text{Av}-\text{GCirc}}] \\ +\text{T. Nominal}-\text{Subiect suprimat I} \end{bmatrix}$$

Cele două formative verbale satisfac aceleaşi contexte: [—— Subiect] şi [—— GCirc]; deosebirea dintre ele apare de-abia la nivelul constituenţilor aflaţi sub dominanţa nodurilor Subiect şi GCirc şi la nivel selecţional.

DECURGE I

— nu admite pe poziţia de subiect expansiunea Nominal⁀Art⁀C⁀⁀#P# şi deci exclude posibilitatea apariţiei sale în contextul unei subiective conjuncţionale;

— admite pe poziţia de subiect numai expansiunea Nominal⁀Art, unde simbolul Nominal este reprezentat prin formative din clasa $\begin{bmatrix} -\text{Animat} \\ -\text{Indef} \end{bmatrix}$ (ex. *Examenul a decurs bine*);

— admite pe poziţia grupului circumstanţial formative cu trăsătura [+ Mod] (ex. *Şedinţa a decurs furtunos*);

— trăsătura selecţională [+ Indef] pentru GCirc asigură explicarea subordonatelor introduse prin relativ (ex. *Şedinţa a decurs cum am dorit*).

DECURGE II

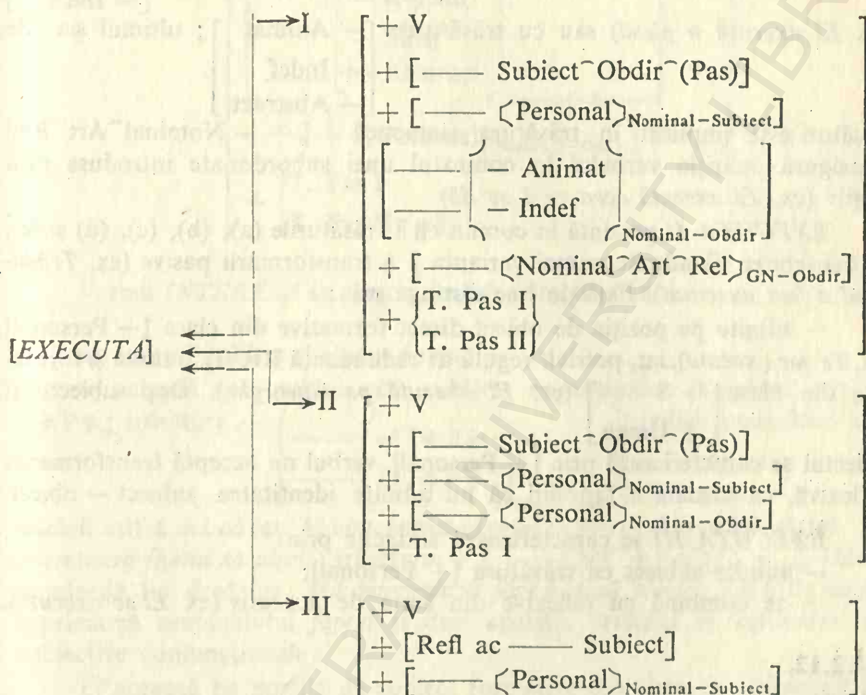
— admite pe poziţia de subiect expansiunea Nominal⁀Art⁀*că*⁀⁀#P#, iar trăsătura [+ T. Nominal—Subiect suprimat I] asigură suprimarea nominalului şi deci apariţia verbului în contextul unei subiective conjuncţionale (ex. *Din demonstraţie decurge că...*);

— admite pe poziţia grupului circumstanţial expansiunea *de*⁀GAv (ex. *De aici decurge că...*) sau expansiunea *de*⁀*în*⁀GN (ex. *Din demonstraţie decurge că...*);

— grupul circumstanţial prezintă trăsătura semantică [+ Loc];

— nu admite transformarea subiectului nedefinit şi deci suprimarea lui în structura de suprafaţă (avem aici o trăsătură comună cu *DECURGE I*).

1.4.2.11.

EXECUTA I se caracterizează prin:

a) acceptă contextele [—— Subiect] şi [—— Obdir];

b) acceptă contextul [——Pas] şi, implicit, transformarea pasivă, atît în varianta I (ex. *Piesele au fost executate de Ion*), cît şi în varianta II (ex. *Piesele s-au executat de Ion*);

c) subiectul este reprezentat prin formative cu trăsătura [+ Personal] (ex. *Tu execuţi o piesă*) şi, implicit, prin formative cu trăsăturile [+ S / + Uman] (ex. *Ion execută o piesă*);

d) nu admite pe poziţia de obiect direct expansiunea Nominal⁀Art⁀C⁀⁀#P# şi deci exclude posibilitatea de apariţie în contextul unei subordonate conjuncţionale;

e) nu admite transformarea obiectului direct nedefinit;

f) acceptă pe poziţia de obiect direct formative cu trăsăturile $\begin{bmatrix} -\text{ Animat} \\ -\text{ Indef} \end{bmatrix}$ (ex. *El execută o piesă*) sau cu trăsăturile $\begin{bmatrix} -\text{ Animat} \\ +\text{ Indef} \\ -\text{ Abstract} \end{bmatrix}$; ultimul set de trăsături este implicat în trăsătura sintactică + [—— Nominal⁀Art⁀Rel] şi asigură apariţia verbului în contextul unei subordonate introduse prin relativ (ex. *El execută ceea ce i se dă*).

EXECUTA II prezintă în comun cu I trăsăturile (a), (b), (c), (d) şi (e), cu deosebirea că admite numai varianta I a transformării pasive (ex. *Trădătorul a fost executat*). Faţă de I se distinge prin:

— admite pe poziţia de obiect direct formative din clasa [+ Personal] (ex. *Te vor executa*), iar, potrivit regulii de redundanţă RR (I), admite şi formative din clasa $\begin{bmatrix} +\text{ S} \\ +\text{ Uman} \end{bmatrix}$ (ex. *El execută pe Gheorghe*). Deşi subiectul şi obiectul se caracterizează prin [+ Personal], verbul nu acceptă transformarea reflexivă, ca urmare a faptului că nu admite identitatea subiect — obiect.

EXECUTA III se caracterizează sintactic prin:

— admite subiect cu trăsătura [+ Personal];

— se combină cu reflexive din seria de acuzativ (ex. *El se execută*).

1.4.2.12.

[*INTERESA*] ⟷
$$\begin{bmatrix} +\text{ V} \\ +\ [\text{——}\ \text{Subiect⁀Obdir⁀(Pas)}] \\ +\left\{\begin{array}{l} \text{——} \\ \text{——} \end{array}\left(\begin{array}{l} \textit{că}\text{⁀}\#\text{P}\# \\ \textit{să}\text{⁀}\#\text{P}\# \end{array}\right)_{\text{GN-Subiect}}\right\} \\ +\ [\text{——}\ (\text{Int⁀}\#\text{P}\#)_{\text{GN-Subiect}}] \\ +\ [\text{——}\ (\text{Personal})_{\text{Nominal-Subiect}}] \\ \left[\begin{array}{l} \text{——} \\ \text{——} \end{array}\left(\begin{array}{l} -\text{ Animat} \\ -\text{ Indef} \end{array}\right)_{\text{Nominal-Subiect}}\right] \\ +\ [\text{——}\ (\text{Det⁀Nominal⁀R⁀}\#\text{P}\#)_{\text{GN-Subiect}}] \end{bmatrix}$$

$$\begin{array}{l}[\mathit{INTERESA}] \longleftrightarrow \\ \mathit{(continuare)}\end{array} \left[\begin{array}{l} +\left[\text{———} \left(Int^\frown Q^{43} \right)_{\ldots P-Subiect}\right] \\ \left[\begin{array}{l} \text{———} \\ \text{———} \\ \text{———} \end{array} \left(\begin{array}{l} -\text{Animat} \\ +\text{Indef} \\ +\text{Abstract} \end{array} \right)_{Nominal-Subiect}\right] \\ +\left[\text{———} \left(\text{Personal} \right)_{Nominal-Obdir}\right] \\ +\left\{\begin{array}{l} \text{T. Pas I} \\ \text{T. Pas II } (\mathit{mă}) \end{array}\right\} \end{array}\right]$$

Verbul *INTERESA* se caracterizează sintactic prin:

a) acceptă subiect şi obiect direct;

b) acceptă pe poziţia de subiect expansiunea $\text{Nominal}^\frown\text{Art}^\frown\text{C}^\frown\#\text{P}\#$; trăsătura $+\left\{\begin{array}{l}\text{———} \\ \text{———}\end{array}\left(\begin{array}{l} \mathit{că}^\frown\#P\# \\ \mathit{să}^\frown\#P\# \end{array}\right)_{GN-Subiect}\right\}$ indică posibilitatea selectării atît a lui *că* (ex. *Mă interesează faptul că pleci*), cît şi a lui *să* (ex. *Mă interesează faptul să pleci*); trăsătura $+\left[\text{———}\left(Int^\frown\#P\#\right)_{GN-Subiect}\right]$ indică şi selecţia lui *dacă* (ex. *Mă interesează faptul dacă pleci*); RR (IV) asigură suprimarea nominalului *faptul* şi deci apariţia verbului în contextul unei subiective conjuncţionale;

c) acceptă pe poziţia de subiect formative din clasa [+ Personal] (ex. *Tu mă interesezi*), din clasa $\begin{bmatrix} +\text{S} \\ +\text{Uman} \end{bmatrix}$ (ex. *Ion mă interesează*) sau din clasa $\begin{bmatrix} +\text{S} \\ -\text{Animat} \\ -\text{Indef} \end{bmatrix}$ (ex. *Filmul mă interesează*);

d) acceptă pe poziţia de subiect expansiunea $\text{Det}^\frown\text{Nominal}^\frown\text{R}^\frown\#\text{P}\#$, ceea ce asigură apariţia verbului în contextul unei subiective relative; trăsătura $+[\text{———}Int^\frown Q]$, unde Q este orice determinant din propoziţia

[43] Q notează orice constituent din P (= propoziţia subordonată subiectivă), în afara verbului; pentru introducerea acestui simbol, vezi capitol I, § 6.2.(a).

subordonată în afara verbului, precum și setul de trăsături selecționale $\begin{bmatrix} -\text{Animat} \\ +\text{Indef} \\ +\text{Abstract} \end{bmatrix}$ indică prezența unei relative interogative[44] (ex. *Mă interesează un fapt* $\left\{\begin{matrix} \textit{cu cine} \\ \textit{ce} \\ \textit{unde} \\ \textit{cînd} \\ \textit{cum} \\ \textit{cît} \end{matrix}\right\}$ *lucrezi*);

e) acceptă pe poziția de obiect direct formative din clasa [+ Personal] (ex. *Cartea te interesează*) și, implicit, din clasa $\begin{bmatrix} +\text{S} \\ +\text{Uman} \end{bmatrix}$ (ex. *Cartea asta interesează pe Gheorghe*);

f) acceptă T. Pas, atît varianta I (ex. *Sînt interesat de orice*), cît și varianta II, selectînd, ca mărci ale pasivului, reflexive din seria *mă*, *te*, *se*, *ne*, *vă*, *se* (ex. *Mă interesez de orice*).

[1.4.2.13.

$$\textit{INVENTA} \rightarrow \text{I} \begin{bmatrix} +\text{V} \\ +[\text{——Subiect}^\frown\text{Obdir}^\frown\text{(Pas)}] \\ +[\text{——}\{\text{Personal}\}_{\text{Nominal}-\text{Subiect}}] \\ +[\text{——}\{\text{Nominal}^\frown\text{Art}^\frown\text{Rel}\}_{\text{Nominal}-\text{Obdir}}] \\ \begin{bmatrix} \text{——} & \left\{\begin{matrix} -\text{Animat} \\ -\text{Indef} \end{matrix}\right\}_{\text{Nominal}-\text{Obdir}} \end{bmatrix} \\ \begin{bmatrix} \text{——} & \left\{\begin{matrix} -\text{Animat} \\ +\text{Indef} \\ -\text{Abstract} \\ +\text{Mod} \end{matrix}\right\}_{\text{Nominal}-\text{Obdir}} \end{bmatrix} \\ +\begin{Bmatrix} \text{T. Pas I} \\ \text{T. Pas II} \end{Bmatrix} \end{bmatrix}$$

[44] Vezi discuția acestui tip de relative în capitol I, § 6.2.(a).

$$[INVENTA] \longleftrightarrow II \left[\begin{array}{l} + V \\ + [\text{———Subiect}^\frown\text{Obdir}^\frown\text{(Pas)}] \\ + [\text{———}\langle\text{Personal}\rangle_{\text{Nominal-Subiect}}] \\ + [\text{———}\langle \textit{că}^\frown \#P\# \rangle_{\text{GN-Obdir}}] \\ + [\text{———}\langle\text{Nominal}^\frown\text{(Nedef)}\rangle_{\text{GN-Obdir}}] \\ + \text{T. Nominal—Obdir suprimat I} \\ + \left\{\begin{array}{l}\text{T. Pas I} \\ \text{T. Pas II}\end{array}\right\} \end{array}\right]$$

(continuare)

Deosebirea dintre *INVENTA I* şi *INVENTA II* constă în:

— primul verb admite pe poziţia de obiect direct expansiunea Nominal⁀Art⁀Rel, ceea ce asigură apariţia lui în contextul unei subordonate relative; setul de trăsături selecţionale $\left[\begin{array}{l} -\text{Animat} \\ +\text{Indef} \\ -\text{Abstract} \\ +\text{Mod} \end{array}\right]$ determină selectarea nominalului *modul* şi a relativului adverbial *cum* (ex. *El a inventat modul cum se produce acest material*);

— *INVENTA I* admite pe poziţia de obiect direct formative cu trăsăturile $\left[\begin{array}{l} -\text{Animat} \\ -\text{Indef} \end{array}\right]$, ceea ce explică enunţuri de tipul *El a inventat avionul*;

— *INVENTA II* admite pe poziţia de obiect direct expansiunea Nominal⁀Art⁀*că*⁀#P#, iar trăsătura [+ T. Nominal—Obdir suprimat I] asigură suprimarea nominalului şi deci apariţia verbului în contextul unei subordonate conjuncţionale introduse prin *că* (ex. *El a inventat că m-a întîlnit în Bucureşti*);

— *INVENTA II* admite T. Obdir nedef, ceea ce explică apariţia acestuia într-o construcţie tranzitiv-absolută (ex. *Lui Ion îi place să inventeze*).

1.4.2.14.

$$[\textit{ÎNTREBA}] \longleftrightarrow \begin{bmatrix} +\text{V} \\ +[\text{——Subiect}^\frown\text{Obdir}^\frown(\text{Pas})^\frown\text{Obsec}] \\ +[\text{——}\{\text{Personal}\}_{\text{Nominal-Subiect}}] \\ +[\text{——}\{\text{Nominal}^\frown(\text{Nedef})\}_{\text{GN-Obdir}}] \\ +[\text{——}\{\text{Int}^\frown\#\text{P}\#\}_{\text{GN-Obsec}}] \\ +[\text{——}\{\text{Det}^\frown\text{Nominal}^\frown\text{R}^\frown\#\text{P}\#\}_{\text{GN-Obsec}}] \\ +[\text{——}\{\text{Int}^\frown\text{Q}\}_{\ldots\text{P-Obsec}}] \\ \begin{bmatrix} \text{——} \\ \text{——} \\ \text{——} \end{bmatrix} \begin{Bmatrix} -\text{Animat} \\ +\text{Indef} \\ +\text{Abstract} \end{Bmatrix}_{\text{Nominal-Obsec}} \\ +\text{T. Pas I} \end{bmatrix}$$

Formativul *ÎNTREBA* se caracterizează prin:

a) acceptă contextele [——Subiect], [——Obdir], [——Obsec];

b) acceptă subiecte din clasa [+ Personal] (ex. *Tu întrebi...*) şi, potrivit regulii de redundanţă RR (I), din clasa $\begin{bmatrix} +\text{S} \\ +\text{Uman} \end{bmatrix}$ (ex. *Profesorul întreabă...*);

c) potrivit regulii de redundanţă RR (VII), admite pe poziţia de obiect direct formative cu caracteristicile [+ Personal] (ex. *Ion mă întreabă...*) şi $\begin{bmatrix} +\text{S} \\ +\text{Uman} \end{bmatrix}$ (ex. *Ion întreabă pe Gheorghe...*);

d) admite T. Obdir nedef şi deci suprimarea obiectului direct în structura de suprafaţă (ex. *Tu întrebi ceva*);

e) RR (VII) indică acceptarea pe poziţia de obiect secundar a expansiunii Nominal⁀Art⁀C⁀#P# şi posibilitatea suprimării nominalului *faptul*; trăsătura + [——Int⁀#P#] notează acceptarea conjuncţiei *dacă* (ex. *El mă întreabă dacă plec*); celelalte conjuncţii (*că* şi *să*) nu sînt admise;

f) RR (VII) explică posibilitatea suprimării obiectului secundar în structura de suprafaţă (ex. *Lui îi place să întrebe*);

g) trăsăturile + [—— Det⁀Nominal⁀R⁀#P#] şi + [—— Int⁀Q], unde Q este orice constituent din subordonată în afară de verb, precum şi setul de trăsături selecţionale $\begin{bmatrix} -\text{Animat} \\ +\text{Indef} \\ +\text{Abstract} \end{bmatrix}$ asigură apariţia

verbului în contextul unei subordonate relative interogative[45] (ex. *El mă întreabă un fapt*

$$\left|\begin{matrix} \textit{cu cine} \\ \textit{ce} \\ \textit{unde} \\ \textit{cînd} \\ \textit{cum} \\ \textit{cît} \end{matrix}\right\} \textit{lucrez});$$

h) acceptă T. Pas I (ex. *Am fost întrebat dacă...*).

1.4.2.15.

$$[\textit{NECHEZA}] \leftrightarrow \begin{bmatrix} +\text{V} \\ +[\text{——Subiect}] \\ \begin{bmatrix} \text{———} \begin{Bmatrix} +\text{Animat} \\ -\text{Uman} \end{Bmatrix} \\ \text{———} \end{bmatrix}_{\text{Nominal}-\text{Subiect}} \end{bmatrix}$$

Formativul *NECHEZA* are caracteristicile:
a) admite numai contextul [——Subiect];
b) admite subiect cu trăsăturile $\begin{bmatrix} +\text{Animat} \\ -\text{Uman} \end{bmatrix}$ (ex. *Calul nechează*);
c) nu admite T. Impers și T. Subiect nedef;
d) nu admite subiectivă conjuncțională și nici subiectivă relativă.

1.4.2.16.

$$[\textit{NEVOI}] \leftrightarrow \begin{bmatrix} +\text{V} \\ +[\text{——Subiect}\frown\text{Obdir}\frown\text{Pas}\frown\text{GPrep}] \\ +[\text{——}\langle\text{GN}\frown\textit{la}\ldots\text{Ac}\rangle_{\text{GPrep}}] \\ +[\text{——}\langle\text{Nominal}\frown\text{Nedef}\rangle_{\text{GN}-\text{Subiect}}] \\ +[\text{——}\langle\text{Personal}\rangle_{\text{Nominal}-\text{Obdir}}] \\ +[\text{——}\langle\textit{să}\frown\#\text{P}\#\rangle_{\text{GN}-\text{GPrep}}] \\ +\text{T. Nominal—GPrep suprimat I (obl.)} \\ +\text{T. Pas I} \end{bmatrix}$$

[45] Același tip de subordonată, adică o relativă interogativă, caracterizează formativul *INTERESA* (vezi § 1.4.2.12.).

Formativul *NEVOI* are caracteristicile:

a) admite subiect, obiect direct şi grup prepoziţional cu *la*;

b) este primul formativ din cele discutate pînă acum care apare în contextul [—— Pas], fără ca simbolul Pas să fie inclus între paranteze rotunde; lipsa parantezelor indică alegerea obligatorie a contextului [—— Pas], ceea ce explică faptul că verbul apare în structura de suprafaţă numai în construcţii pasive (ex. *El este nevoit să...*);

c) selectează pe poziţia de subiect expansiunea Nominal⁀Nedef, simbolul Nedef nefiind inclus între paranteze rotunde; lipsa parantezelor notează şi aici selectarea obligatorie a simbolului Nedef, ceea ce explică apariţia verbului în structura de suprafaţă numai în construcţii cu agentul suprimat; în cazul acestui verb, T. Pas I este urmat obligatoriu de T. agent nedef;

d) admite pe poziţia de obiect direct formative din clasa [+ Personal] sau $\begin{bmatrix} +\text{S} \\ +\text{Uman} \end{bmatrix}$; aşa se explică faptul că în construcţiile pasive de suprafaţă înregistrăm subiecte din clasa [+ Personal] (ex. *Eu sînt nevoit să...*) şi din clasa $\begin{bmatrix} +\text{S} \\ +\text{Uman} \end{bmatrix}$ (ex. *Ion este nevoit să...*);

e) admite pe poziţia grupului prepoziţional formativul nominal *faptul* şi expansiunea Nominal⁀Art⁀*să*⁀#P#; trăsătura [+ T. Nominal—GPrep suprimat I (obl.)] indică obligativitatea suprimării nominalului *faptul* şi deci apariţia verbului în contextul unei subordonate introduse prin *să* (ex. *Tu eşti nevoit să pleci*).

1.4.2.17.

$$[OBIŞNUI] \leftrightarrow I \begin{bmatrix} +\text{V} \\ +[\text{——Subiect}^\frown\text{Obdir}^\frown(\text{Refl})^\frown\text{GPrep}] \\ +[\text{——}\{\text{GN}^\frown \textit{cu}\ldots\text{Ac}\}_{\text{GPrep}}] \\ +[\text{——}\{\textit{să}^\frown \#\text{P}\#\}_{\text{GN-GPrep}}] \\ +[\text{——}\{\text{Nominal}^\frown(\text{Nedef})\}_{\text{GN-GPrep}}] \\ +[\text{——}\{\text{Personal}\}_{\text{Nominal-GPrep}}] \\ \begin{bmatrix} \text{——} \\ \text{——} \end{bmatrix} \left\{ \begin{matrix} -\text{Animat} \\ -\text{Indef} \end{matrix} \right\}_{\text{Nominal-GPrep}} \\ +\text{T. Nominal—GPrep suprimat I (obl.)} \end{bmatrix}$$

[*OBIŞNUI*] ⟷ II
(*continuare*)

[+ V
+ [——Subiect⁀Obdir⁀(Pas)]
+ [——{Personal}$_{\text{Nominal-Subiect}}$]
+ [——{*să*⁀ # P # }$_{\text{GN-Obdir}}$]
[——| − Animat | ; ——| − Indef |]⁀$_{\text{Nominal-Obdir}}$
+ T. Nominal—Obdir suprimat I (obl.)
+ T. Pas II; + T. agent nedef]

Formativul OBIŞNUI I se caracterizează prin:

a) admite subiect, obiect direct şi grup prepoziţional cu prepoziţia *cu* (ex. *Tu m-ai obişnuit cu munca*);

b) admite contextul [——Refl], ceea ce indică acceptarea transformării reflexive; se deduce de aici că verbul primeşte subiect şi obiect direct din clasa [+ Personal] sau din clasa [+ S ; + Uman] şi că acceptă identitatea subiect-obiect; parantezele rotunde notează alegerea facultativă a simbolului Refl, adică posibilitatea verbului de a apărea atît în construcţii nereflexive (ex. *Tu m-ai obişnuit cu ceva*), cît şi în construcţii reflexive (ex. *Tu te-ai obişnuit cu ceva*);

c) admite pe poziţia grupului prepoziţional expansiunea Nominal⁀⁀Art⁀*să*⁀ # P # ; trăsătura [+ T. Nominal—GPrep suprimat I (obl.)] notează obligativitatea suprimării nominalului *faptul* şi deci apariţia verbului în enunţul *Tu m-ai obişnuit să muncesc*;

d) admite pe poziţia grupului prepoziţional expansiunea Nominal⁀⁀Nedef, ceea ce indică posibilitatea de apariţie într-o construcţie cu grupul prepoziţional suprimat (ex. *El s-a obişnuit repede*);

e) admite pe poziţia grupului prepoziţional, în afara formativului *faptul*, formative din clasa [+ Personal] (ex. *El s-a obişnuit cu tine*) sau din clasa [− Animat ; − Indef] (ex. *El s-a obişnuit cu aerul de aici*);

f) nu admite T. Obdir nedef şi deci nu poate apărea în structura de suprafaţă în construcţii cu obiectul direct suprimat.

Formativul OBIŞNUI II are caracteristicile:

a) admite subiect şi obiect direct;

b) admite transformarea pasivă, numai varianta II (ex. *Aici se obişnuieşte să*...);

c) admite pe poziţia de subiect formative din clasa [+ Personal] (ex. *Tu obişnuieşti ceai*) sau din clasa [+ S, + Uman] (ex. *Ion obişnuieşte ceai*);

d) admite pe poziţia de obiect direct formativul nominal *faptul* şi expansiunea Nominal⁀Art⁀*să*⁀ # P #, ceea ce explică o construcţie de tipul *El obişnuieşte să plece la ora 8*, şi, de asemenea, admite formative din clasa [— Animat, — Indef], ceea ce explică o construcţie de tipul *El obişnuieşte ceai*;

e) nu admite T. Obdir nedef şi deci nu poate apărea în construcţii tranzitiv-absolute.

1.4.2.18.

[*PĂREA*] ⇄

→ I
[+ V
+ [Refl ac —— Subiect⁀Obind]
+ { [—— | *că*⁀ # P # ; —— | *să*⁀ # P #] GN−Subiect }
+ [—— {Nominal⁀(Nedef)} GN−Obind]
+ [—— {Personal} Nominal−Obind]
+ T. Nominal—Subiect suprimat I (obl.)
+ T. Refl suprimat
+ T. Personal II]

→ II
[+ V
+ [—— Obind⁀GCirc⁀GPrep]
[—— | + Mod ; —— | — Indef] ...GCirc
+ [—— {Nominal⁀(Nedef)} GN−GPrep]
+ [—— {Personal} Nominal−GPrep]
+ { [—— | *că*⁀ # P # ; —— | *să*⁀ # P #] GN−GPrep }
+ T. Nominal—GPrep suprimat I]

Reprezentarea sintactică I defineşte un verb cu următoarele caracteristici:

a) apare în contextul unui reflexiv din seria de acuzativ, al unui subiect şi al unui obiect indirect;

b) pe poziţia de subiect selectează expansiunea Nominal⁀Art⁀ $\frown\left\{\begin{matrix} că \\ să \end{matrix}\right\}\frown \# P \#$; trăsătura [+ T. Nominal—Subiect suprimat I (obl.)] indică obligativitatea suprimării nominalului şi deci apariţia verbului în contextul unei subiective introduse prin *că* sau *să* (ex. *Mi se pare că este obosit*, *Pare să fie obosit*);

c) trăsătura + [——(Nominal⁀(Nedef))$_{GN-Obind}$] indică posibilitatea aplicării lui T. Obind nedef şi deci apariţia verbului într-o construcţie cu obiectul indirect suprimat (ex. *Se pare că...*);

d) admite pe poziţia de obiect indirect formative din clasa [+ Personal] (ex. *Ţi se pare că...*) sau din clasa $\begin{bmatrix} + \text{S} \\ + \text{Uman} \end{bmatrix}$ (ex. *Lui Gheorghe i se pare că...*);

e) admite o transformare facultativă de suprimare a reflexivului, ceea ce explică faptul că, în structura de suprafaţă, verbul se înregistrează atît în construcţii reflexive (ex. *Mi se pare că...*), cît şi în construcţii nereflexive (ex. *Îmi pare că...*);

f) admite T. Personal II, ceea ce explică ocurenţa verbului în structura de suprafaţă în contextul unui subiect personal şi al unui atributiv (ex. *Tu îmi pari obosit*).

Formativul PĂREA II se distinge prin:

a) apare în contextul unui obiect indirect, al unui grup prepoziţional, al unui grup circumstanţial;

b) nu admite subiect; regula de redundanţă RR (V) indică selectarea, pe poziţia de obiect indirect, a unor formative din clasa [+ Personal] (ex. *Îmi pare bine de ceva*) sau din clasa $\begin{bmatrix} + \text{S} \\ + \text{Uman} \end{bmatrix}$ (ex. *Lui Gheorghe îi pare bine de ceva*); regula de redundanţă RR (V) notează, de asemenea, imposibilitatea aplicării lui T. Obind nedef şi deci imposibilitatea suprimării obiectului indirect în structura de suprafaţă; aceeaşi regulă indică selecţia obligatorie a prepoziţiei *de*;

c) admite pe poziţia grupului circumstanţial numai formative cu trăsăturile $\begin{bmatrix} + \text{Mod} \\ - \text{Indef} \end{bmatrix}$ (ex. *Îmi pare* $\left\{\begin{matrix} bine \\ rău \end{matrix}\right\}$ *de...*);

d) admite pe poziţia grupului nominal prepoziţional fie expansiunea Nominal⁀Nedef, care explică construcţiile de suprafaţă cu grupul prepo-

zițional suprimat (ex. *Îmi pare bine*), fie expansiunea Nominal⁀Art⁀ $\left\{\begin{matrix} că \\ să \end{matrix}\right\}$⁀#P#, care explică construcțiile de suprafață cu subordonată conjuncțională (ex. *Îmi pare bine că te văd, Îmi pare rău să te văd așa*), fie numai Nominal reprezentat prin formative din clasa [+ Personal] (ex. *Îmi pare bine de tine*) sau din clasa $\begin{bmatrix} +\text{S} \\ +\text{Uman} \end{bmatrix}$ (ex. *Îmi pare bine de Ion*).

1.4.2.19.

$$[\textit{PĂSA}] \longleftrightarrow \begin{bmatrix} +\text{V} \\ +[___\ \text{Obind}^\frown\text{GPrep}] \\ +[___\ (\text{Nominal}^\frown(\text{Nedef}))_{\text{GN-GPrep}}] \\ +[___\ (\text{Personal})_{\text{Nominal-GPrep}}] \\ +[___\ (\textit{că}^\frown\#\text{P}\#)_{\text{GN-GPrep}}] \\ +[___\ (\text{Int}^\frown\#\text{P}\#)_{\text{GN-GPrep}}];\ [+\text{Restricție}] \\ +[___\ (\text{Nominal}^\frown\text{Art}^\frown\text{Rel})_{\text{GN-GPrep}}] \\ \begin{bmatrix} ___ & -\text{Animat} \\ ___ & -\text{Indef} \end{bmatrix}_{\text{Nominal-GPrep}} \\ \begin{bmatrix} ___ & +\text{Animat} \\ ___ & +\text{Uman} \\ ___ & +\text{Indef} \end{bmatrix}_{\text{Nominal-GPrep}} \\ \begin{bmatrix} ___ & -\text{Animat} \\ ___ & +\text{Indef} \\ ___ & -\text{Abstract} \\ ___ & +\text{Circ} \end{bmatrix}_{\text{Nominal-GPrep}} \\ \begin{bmatrix} ___ & -\text{Animat} \\ ___ & +\text{Indef} \\ ___ & -\text{Abstract} \\ ___ & -\text{Circ} \end{bmatrix}_{\text{Nominal-GPrep}} \\ +\text{T. Nominal—GPrep suprimat I} \end{bmatrix}$$

Formativul *PĂSA* prezintă unele trăsături comune cu *PĂREA II*, şi anume: a) lipsa subiectului şi trăsăturile sintactice care decurg din aceasta (vezi RR (V)); b) acceptarea, pe poziţia grupului nominal prepoziţional, a expansiunilor Nominal⁀Nedef şi Nominal⁀Art⁀*că*⁀#P#.

Se deosebeşte de *PĂREA II* prin:

a) nu admite contextul [—— GCirc];

b) admite pe poziţia grupului prepoziţional expansiunea Int⁀#P#, ceea ce explică apariţia verbului în contextul conjuncţiei *dacă* (ex. *Nu-mi pasă dacă vii sau nu*); indicaţia [+ Restricţie] notează prezenţa unor restricţii de timp şi de formă a verbului în construcţia cu *dacă;*

c) admite pe poziţia grupului prepoziţional expansiunea Nominal⁀Art⁀Rel, ceea ce explică posibilitatea de apariţie în contextul unei subordonate introduse prin relativ; seturile de trăsături $\begin{bmatrix} + \text{Animat} \\ + \text{Uman} \\ + \text{Indef} \end{bmatrix}$, $\begin{bmatrix} - \text{Animat} \\ + \text{Indef} \\ - \text{Abstract} \\ + \text{Circ} \end{bmatrix}$, $\begin{bmatrix} - \text{Animat} \\ + \text{Indef} \\ - \text{Abstract} \\ - \text{Circ} \end{bmatrix}$ asigură selectarea oricărui formativ din clasa relativelor (ex. *Nu-mi pasă* $\left\{\begin{matrix} \textit{cu cine} \\ \textit{ce} \\ \textit{unde} \\ \textit{cînd} \\ \textit{cum} \\ \textit{cît} \end{matrix}\right\}$ *lucrezi).*

1.4.2.20.

$$[\textit{PLĂCEA}] \leftrightarrow \begin{bmatrix} + \text{V} \\ + [\text{——} \ \text{Subiect}^\frown\text{Obind}] \\ + \left\{ \begin{matrix} \text{——} \\ \text{——} \end{matrix} \left(\begin{matrix} \textit{că}^\frown \# \text{P} \# \\ \textit{să}^\frown \# \text{P} \# \end{matrix} \right)_{\text{GN-Subiect}} \right\} \\ + [\text{——} \{\text{Nominal}^\frown\text{Art}^\frown\text{Rel}\}_{\text{GN-Subiect}}] \\ + [\text{——} \{\text{Personal}\}_{\text{Nominal-Subiect}}] \end{bmatrix}$$

[*PLĂCEA*] ↔
(*continuare*)

[[—— { – Animat; —— – Indef }_Nominal–Subiect]
[—— { – Animat; —— + Indef; —— – Abstract; —— + Mod }_Nominal–Subiect]
[—— { – Animat; —— + Indef; —— – Abstract; —— + Loc }_Nominal–Subiect]
[—— { + Animat; —— + Uman }_Nominal–Subiect]
[—— { – Animat; —— + Indef; —— – Abstract; —— – Circ }_Nominal–Subiect]
+ [—— {Personal}_Nominal–Obind]
+ T. Nominal–Subiect suprimat I (obl.)
+ T. Subiect ⇒ GN⁀*de*...Ac]

Formativul *PLĂCEA* are următoarele caracteristici sintactice:

a) admite contextele [—— Subiect] şi [—— Obind];

b) admite pe poziţia de subiect expansiunea Nominal⁀Art⁀{*că* / *să*}⁀# P #; trăsătura [+ T. Nominal–Subiect suprimat I (obl.)] notează suprimarea obligatorie a nominalului *faptul* şi deci ocurenţa verbului în contextul

unei subiective introduse prin *că* (ex. *Îmi place că te văd sănătos*) şi prin *să* (ex. *Îmi place să te văd sănătos*);

c) admite pe poziţia de subiect expansiunea Nominal⁀Art⁀Rel, ceea ce explică apariţia verbului în contextul unei subiective introduse prin relativ; seturile de trăsături selecţionale $\begin{bmatrix} -\text{Animat} \\ +\text{Indef} \\ -\text{Abstract} \\ +\text{Mod} \end{bmatrix}$, $\begin{bmatrix} -\text{Animat} \\ +\text{Indef} \\ -\text{Abstract} \\ +\text{Loc} \end{bmatrix}$, $\begin{bmatrix} -\text{Animat} \\ +\text{Indef} \\ -\text{Abstract} \\ -\text{Circ} \end{bmatrix}$, $\begin{bmatrix} +\text{Animat} \\ +\text{Uman} \end{bmatrix}$ asigură selecţia relativelor adverbiale *cum, unde* şi a relativelor pronominale *cine, ce (ceea ce)* (ex. *Îmi place* $\left\{\begin{matrix} \textit{cum} \\ \textit{unde} \\ \textit{cu cine} \\ \textit{ce} \end{matrix}\right\}$ *lucrezi*);

d) admite pe poziţia de subiect simbolul Nominal sau gruparea Nominal⁀Art, nominalul fiind reprezentat prin formative din clasa [+ Personal] (ex. *Tu îmi placi*), din clasa $\begin{bmatrix} +\text{S} \\ +\text{Uman} \end{bmatrix}$ (ex. *Ion îmi place*) sau din clasa $\begin{bmatrix} +\text{S} \\ -\text{Animat} \\ -\text{Indef} \end{bmatrix}$ (ex. *Cartea îmi place*);

e) obiectul indirect este reprezentat prin formative cu trăsătura [+ Personal] (ex. *Îmi place să citesc*) sau $\begin{bmatrix} +\text{S} \\ +\text{Uman} \end{bmatrix}$ (ex. *Lui Ion îi place să citească*);

f) nu admite T. Subiect nedef şi T. Obind nedef şi deci verbul nu permite suprimarea, în structura de suprafaţă, a celor doi determinanţi;

g) admite o transformare de schimbare de trăsături sintactice (Subiect ⇒ ⇒ GN⁀*de*...Ac), al cărei rezultat este construcţia fără subiect *Îmi place de Ion*; se asigură astfel explicarea fenomenului de variaţie liberă (ex. *Îmi place Ion* // *Îmi place de Ion*).

1.4.2.21.

$$[PLOUA] \leftrightarrow \left[\begin{array}{l} +\text{V} \\ +[\,\underline{\quad\quad}\ \text{Subiect}^\frown\text{Obdir}^\frown(\text{Pas})] \\ +[\,\underline{\quad\quad}\ \{\text{Nominal}^\frown\text{Nedef}\}_{\text{GN-Subiect}}] \\ +[\,\underline{\quad\quad}\ \{\text{Nominal}^\frown(\text{Nedef})\}_{\text{GN-Obdir}}] \\ +[\,\underline{\quad\quad}\ \{\text{Personal}\}_{\text{Nominal-Obdir}}] \\ \left[\begin{array}{l} \underline{\quad\quad} \\ \underline{\quad\quad} \end{array} \left\{\begin{array}{l} -\text{Animat} \\ -\text{Indef} \end{array}\right\}_{\text{Nominal-Obdir}}\right] \\ +\text{T. Pas I} \end{array}\right]$$

Formativul *PLOUA* prezintă următoarele caracteristici:

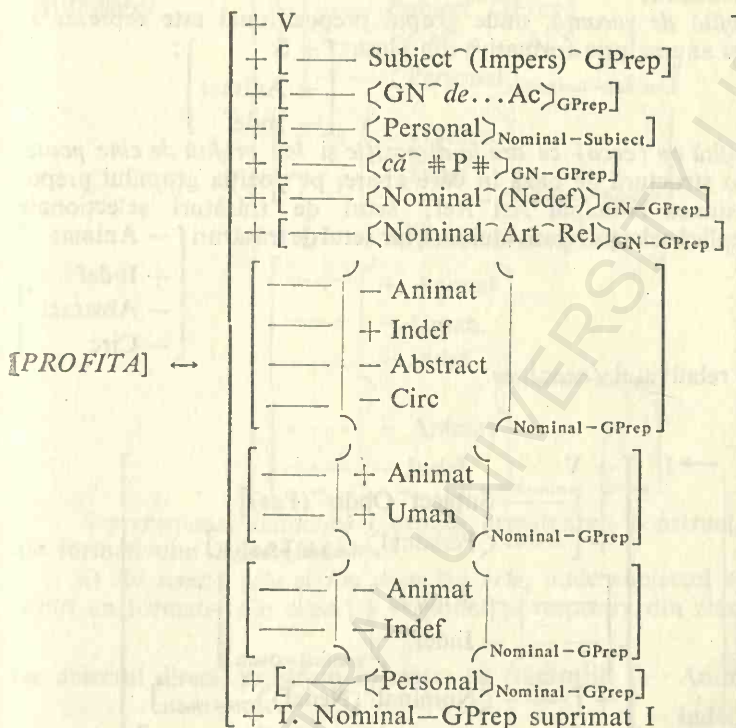
a) apare în structura de adîncime în contextul unui subiect şi al unui obiect direct;

b) selectează pe poziţia de subiect o singură expansiune a lui GN, şi anume: Nominal⌒Nedef, ceea ce are ca urmare apariţia în structura de suprafaţă numai în construcţii fără subiect (ex. *Plouă*, *Mă plouă*);

c) selectează pe poziţia de obiect direct fie simbolul Nominal, fie expansiunea Nominal⌒Nedef, ceea ce explică posibilitatea apariţiei acestui verb, în structura de suprafaţă, atît în construcţii cu obiectul direct exprimat (ex. *Mă plouă*), cît şi în construcţii cu obiectul direct suprimat (ex. *Plouă*); nominalul obiect direct, atunci cînd este exprimat, poate fi reprezentat prin formative din clasa [+ Personal] (ex. *Te plouă*), din clasa $\left[\begin{array}{l} +\text{S} \\ +\text{Uman} \end{array}\right]$ (ex. *Pe Gheorghe îl plouă*) sau din clasa $\left[\begin{array}{l} +\text{S} \\ -\text{Animat} \\ -\text{Indef} \end{array}\right]$ (ex. *Plouă rufele*);

d) admite varianta I a transformării pasive (ex. *Sînt plouată*).

1.4.2.22.

Trăsăturile sintactice indicate mai sus explică următoarele apariţii ale formativului *PROFITA* în structura de suprafaţă:

a) *Eu profit de tine*, unde nominalul subiect şi nominalul prepoziţional sînt reprezentate prin formative cu trăsătura [+ Personal];

b) *Ion profită de Gheorghe*, unde cele două nominale sînt reprezentate prin formative din clasa [+ S, + Uman];

c) *Ion profită de faptul că sînt bolnav*, unde grupul nominal precedat de prepoziţie este reprezentat prin expansiunea Nominal⁀Art⁀*că*⁀#P#;

d) *Ion profită că sînt bolnav*, construcţie obţinută din (c) ca urmare a aplicării lui T. Nominal—GPrep suprimat I;

e) *Ion profită*, construcţie obţinută prin aplicarea transformării grupului prepoziţional nedefinit;

f) *Ion profită de vacanţă*, unde grupul prepoziţional este reprezentat prin Nominal, şi anume prin formative din clasa $\begin{bmatrix} + \text{S} \\ - \text{Animat} \\ - \text{Indef} \end{bmatrix}$;

g) *Ion profită de (ceea) ce are la dispoziţie* şi *Ion profită de cine poate*, rezultate dintr-o structură de bază în care apare, pe poziţia grupului prepoziţional, expansiunea Nominal⁀Art⁀Rel; setul de trăsături selecţionale $\begin{bmatrix} + \text{Animat} \\ + \text{Uman} \end{bmatrix}$ explică selecţia relativului *cine*, iar setul de trăsături $\begin{bmatrix} - \text{Animat} \\ + \text{Indef} \\ - \text{Abstract} \\ - \text{Circ} \end{bmatrix}$ explică selecţia relativului *(ceea) ce*.

1.4.2.23.

[*SEMĂNA*] ⟶ I
$\begin{bmatrix} + \text{V} \\ + [\text{——— Subiect⁀Obdir⁀(Pas)}] \\ + [\text{——— } \{\text{Personal}\}_{\text{Nominal-Subiect}}] \\ \begin{bmatrix} \text{———} & \begin{Bmatrix} - \text{Animat} \\ - \text{Indef} \end{Bmatrix}_{\text{Nominal-Obdir}} \\ \text{———} & \end{bmatrix} \\ + [\text{——— } \{\text{Nominal⁀(Nedef)}\}_{\text{GN-Obdir}}] \\ + [\text{——— } \{\text{Nominal⁀Art⁀Rel}\}_{\text{GN-Obdir}}] \\ + \begin{Bmatrix} \text{Pas I} \\ \text{Pas II} \end{Bmatrix} \end{bmatrix}$

[*SEMĂNA*] ⟶ II
$\begin{bmatrix} + \text{V} \\ + [[\text{——— } GN_1\text{⁀N⁀}GN_2\text{⁀ } \textit{cu...}\text{Ac}]\text{⁀Coord⁀} \\ \text{⁀}[\text{——— } GN_2\text{⁀N⁀}GN_1\text{⁀ } \textit{cu...}\text{Ac}]] \\ + [\text{——— } \{\text{Personal}\}_{\text{Nominal-Subiect}}] \\ \begin{bmatrix} \text{———} & \begin{Bmatrix} - \text{Animat} \\ - \text{Indef} \end{Bmatrix}_{\text{Nominal-Subiect}} \\ \text{———} & \end{bmatrix} \end{bmatrix}$

[*SEMĂNA*]⟷III (*continuare*)

$$\left[\begin{array}{l} +\,\mathrm{V} \\ +\,[\text{——}\ \mathrm{Subiect}^\frown \mathrm{GPrep}] \\ +\,[\text{——}\ \{\mathrm{GN}^\frown a\ldots\ \mathrm{Ac}\}_{\mathrm{GPrep}}] \\ +\,[\text{——}\ \{\mathrm{Personal}\}_{\mathrm{Nominal-Subiect}}] \\ \left[\begin{array}{l} \text{——} \\ \text{——} \end{array}\left\{\begin{array}{l} -\,\mathrm{Animat} \\ -\,\mathrm{Indef} \end{array}\right\}_{\mathrm{Nominal-Subiect}}\right] \\ +\,[\text{——}\ \{\mathrm{S}\}_{\mathrm{Nominal-GPrep}}] \\ \left[\begin{array}{l} \text{——} \\ \text{——} \\ \text{——} \end{array}\left\{\begin{array}{l} +\,\mathrm{Animat} \\ \pm\,\mathrm{Uman} \\ -\,\mathrm{Indef} \end{array}\right\}_{\mathrm{Nominal-GPrep}}\right] \\ \left[\begin{array}{l} \text{——} \\ \text{——} \end{array}\left\{\begin{array}{l} -\,\mathrm{Animat} \\ -\,\mathrm{Indef} \end{array}\right\}_{\mathrm{Nominal-GPrep}}\right] \end{array}\right]$$

Reprezentarea sintactică I explică următoarele construcții de suprafață ale formativului *SEMĂNA*:

a) *Eu semăn grîu* și *Ion seamănă grîu*, unde subiectul este reprezentat printr-un formativ din clasa [+ Personal] și, respectiv, din clasa $\begin{bmatrix} +\,\mathrm{S} \\ +\,\mathrm{Uman} \end{bmatrix}$, iar obiectul direct, printr-un formativ cu trăsăturile $\begin{bmatrix} -\,\mathrm{Animat} \\ -\,\mathrm{Indef} \end{bmatrix}$;

b) *Cine seamănă culege*, unde prima propoziție, conținînd o construcție tranzitiv-absolută, este rezultatul transformării obiectului direct nedefinit;

c) *El seamănă ce poate*, unde verbul apare în contextul unei subordonate relative, a cărei sursă profundă este expansiunea Nominal⁀Art⁀Rel;

d) *Grîul este semănat de Ion*, *Grîul se seamănă de către Ion*, construcții rezultate din transformarea pasivă, varianta I și, respectiv, II.

Reprezentarea sintactică II dă socoteală de alt formativ verbal *SEMĂNA*, și anume verbul în a cărui configurație semantică se găsește trăsătura [+ Reciprocitate].

Acest formativ verbal admite, pe poziția de subiect și, potrivit regulii de redundanță RR (IX), și pe poziția grupului prepozițional, formative din clasa [+ Personal] (ex. *Tu semeni cu mine*), din clasa $\begin{bmatrix} +\,\mathrm{S} \\ +\,\mathrm{Uman} \end{bmatrix}$ (ex. *Ion*

seamănă cu Gheorghe) sau din clasa [+ S / — Animat / — Indef] (ex. *Obiectul A seamănă cu obiectul B*). RR (IX) indică aplicarea obligatorie, în cazul acestui formativ, a uneia din transformările de reciprocitate T. Reciproc A sau T. Reciproc A_1 (rezultat *Ion şi Gheorghe seamănă (unul cu altul)* şi, respectiv, *Ion seamănă cu Gheorghe*).

Reprezentarea sintactică III defineşte un formativ verbal diferit de I şi II, cu următoarele caracteristici:

a) admite subiect şi grup prepoziţional cu *a*;

b) admite pe poziţia de subiect formative din clasa [+ Personal] (ex. *Tu semeni a popă*), din clasa [+ S / + Uman] (ex. *Ion seamănă a popă*) sau din clasa [+ S / — Animat / — Indef] (ex. *Casa lui seamănă a hotel*);

c) admite pe poziţia grupului prepoziţional numai formative din clasa [+ S], excluzînd posibilitatea unor formative din clasa [+ Personal] (ex. *El seamănă a hoţ*, dar niciodată **el seamănă a tine*);

d) nu admite T. Impers şi T. GPrep nedef.

1.4.2.24.

[*SIMPATIZA*]

→ I
[+ V
+ [—— Subiect⁀Obdir⁀(Pas)]
+ [—— {Personal}$_{\text{Nominal-Subiect}}$]
+ [—— {Personal}$_{\text{Nominal-Obdir}}$]
+ T. Pas. I
+ T. Reciproc C]

←→ II
[+ V
+ [—— Subiect⁀GPrep]
+ [—— {GN⁀*cu*...Ac}$_{\text{GPrep}}$]
+ [—— {Personal}$_{\text{Nominal-Subiect}}$]
+ [—— {Personal}$_{\text{Nominal-GPrep}}$]
[—— {— Animat
—— — Indef}$_{\text{Nominal-GPrep}}$]]

Formativul SIMPATIZA I se caracterizează prin:

a) admite subiect și obiect direct;

b) subiectul și obiectul direct sînt reprezentate prin formative din clasa [+ Personal] (ex. *Tu mă simpatizezi*) și, implicit, din clasa $\begin{bmatrix} +\text{S} \\ +\text{Uman} \end{bmatrix}$ (ex. *Profesorul îl simpatizează pe Ion*); cu toate acestea, nu admite T. Refl, ceea ce înseamnă că nu acceptă identitatea subiect—obiect;

c) admite transformarea pasivă, varianta I (ex. *Ion este simpatizat de profesor*);

d) admite T. Reciproc C (rezultat *Ei se simpatizează unul pe celălalt*); pentru varianta neliterară a limbii române, este acceptată și T. Reciproc C_1 (ex. *Eu mă simpatizez cu Ion*).

Formativul SIMPATIZA II se definește sintactic prin:

a) admite subiect și grup prepozițional cu prepoziția *cu*;

b) subiectul și nominalul prepozițional sînt reprezentate prin formative cu trăsătura [+ Personal] (ex. *Eu simpatizez cu voi*) și, implicit, cu trăsăturile $\begin{bmatrix} +\text{S} \\ +\text{Uman} \end{bmatrix}$ (ex. *Ion simpatizează cu Gheorghe*); în plus, pe poziția grupului prepozițional pot apărea și formative cu trăsăturile $\begin{bmatrix} +\text{S} \\ -\text{Animat} \\ -\text{Indef} \end{bmatrix}$ (ex. *El simpatizează cu o idee*);

c) nu admite T. GPrep nedef, ceea ce explică imposibilitatea suprimării grupului prepozițional în structura de suprafață;

d) nu admite transformarea impersonală.

1.4.2.25.

$$[\textit{SINCHISI}] \longleftrightarrow \begin{bmatrix} +\text{V} \\ +[\text{Refl ac} \;\text{——}\; \text{Subiect}^\frown\text{GPrep}] \\ +[\text{——}\; \{\text{Personal}\}_{\text{Nominal-Subiect}}] \\ +[\text{——}\; \{\text{GN}^\frown de\ldots\text{Ac}\}_{\text{GPrep}}] \\ +[\text{——}\; \{\text{Personal}\}_{\text{Nominal-GPrep}}] \\ +[\text{——}\; \{că^\frown \#\text{P}\#\}_{\text{GN-GPrep}}] \\ +\text{T. Nominal—GPrep suprimat I} \end{bmatrix}$$

Formativul *SINCHISI* are următoarele caracteristici sintactice:

a) admite subiect, grup prepozițional cu prepoziția *de* și reflexiv din seria de acuzativ;

b) admite pe poziţia de subiect formative cu trăsătura [+ Personal] (ex. *Eu nu mă sinchisesc de tine*); regula de redundanţă RR (I) asigură explicarea construcţiilor cu subiect din clasa $\begin{bmatrix} +\text{S} \\ +\text{Uman} \end{bmatrix}$ (ex. *Ion se sinchiseşte de tine*), iar RR (II) asigură explicarea construcţiilor cu subiect inclus;

c) admite pe poziţia grupului prepoziţional formative din clasa [+ Personal] şi, implicit, din clasa $\begin{bmatrix} +\text{S} \\ +\text{Uman} \end{bmatrix}$ (ex. *El se sinchiseşte de mine*, *El se sinchiseşte de profesor*);

d) admite pe poziţia grupului prepoziţional expansiunea Nominal⁀Art⁀*că*⁀#P#, iar trăsătura [+ T. Nominal—GPrep suprimat I] asigură suprimarea nominalului; cum T. Nominal suprimat I nu are caracter obligatoriu, înseamnă că înregistrăm în structura de suprafaţă atît construcţii în care este prezent nominalul *faptul* (ex. *El se sinchiseşte de faptul că...*), cît şi construcţii în care nominalul *faptul* este suprimat (ex. *El se sinchiseşte că...*);

e) nu admite T. GPrep nedef şi deci nu admite suprimarea grupului prepoziţional în structura de suprafaţă.

1.4.2.26.

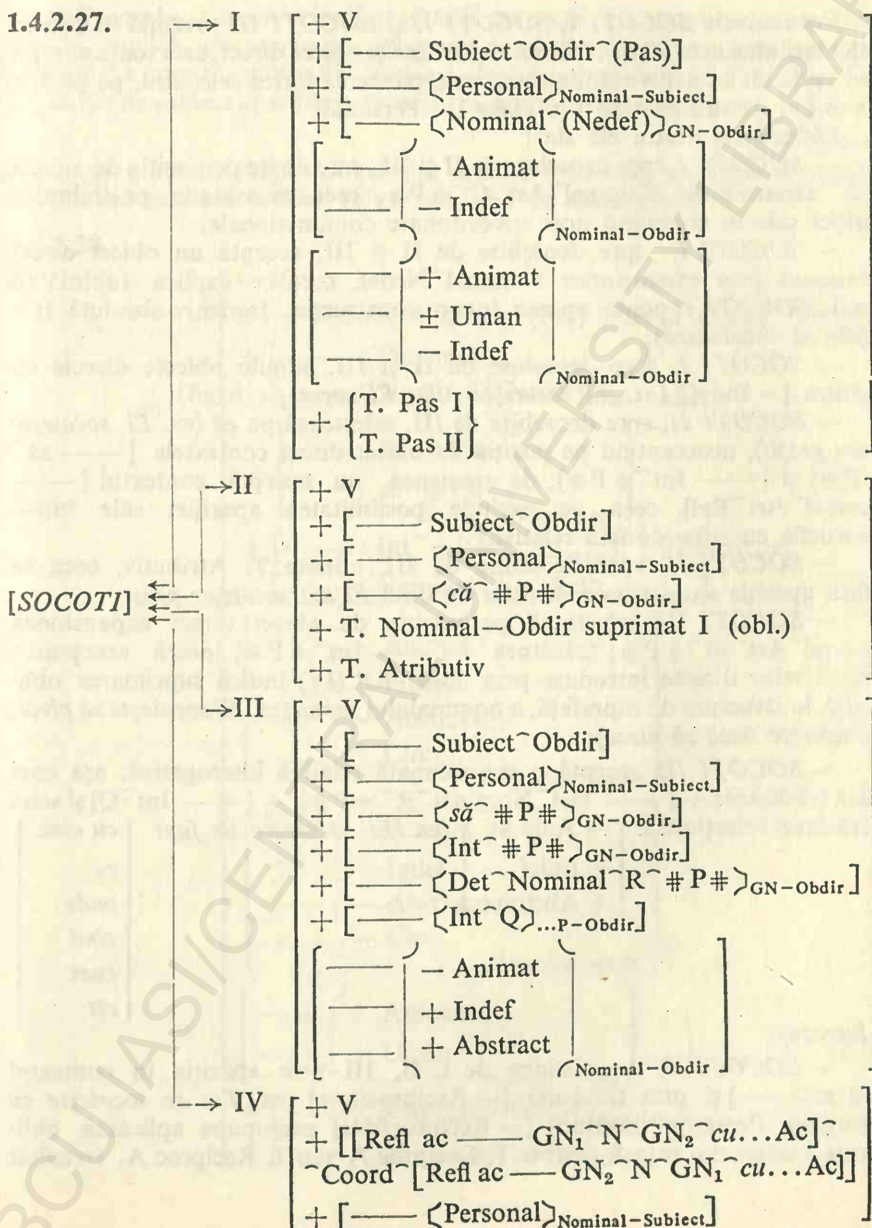
$$[\textit{SINUCIDE}] \longleftrightarrow \begin{bmatrix} +\text{V} \\ +[\text{——— Subiect⁀Obdir⁀Refl}] \end{bmatrix}$$

Se cuprind aici următoarele informaţii sintactice pentru formativul *SINUCIDE*:

a) satisface contextele [—— Subiect] şi [—— Obdir];

b) selectează obligatoriu o expansiune a lui GV în care este ocurent simbolul Refl, ceea ce indică aplicarea obligatorie a transformării reflexive; aşa se explică faptul că în structura de suprafaţă verbul se înregistrează numai în construcţii reflexive (ex. *El s-a sinucis*); trăsătura [+ T. Refl] implică, pe de o parte, identitatea subiect — obiect, iar pe de altă parte, selectarea, pe poziţia de subiect şi de obiect, a formativelor din clasa [+ Personal] (ex. *Eu am să mă sinucid*) sau din clasa $\begin{bmatrix} +\text{S} \\ +\text{Uman} \end{bmatrix}$ (ex. *Ion s-a sinucis*);

c) nu admite T. Obdir nedef şi deci nu permite suprimarea obiectului direct, adică a reflexivului, în structura de suprafaţă.

1.4.2.27.
→ I
+ V
+ [—— Subiect⌒Obdir⌒(Pas)]
+ [—— {Personal}Nominal−Subiect]
+ [—— {Nominal⌒(Nedef)}GN−Obdir]
— Animat
— Indef
Nominal−Obdir
+ Animat
± Uman
— Indef
Nominal−Obdir
+ {T. Pas I / T. Pas II}
→ II
+ V
+ [—— Subiect⌒Obdir]
+ [—— {Personal}Nominal−Subiect]
+ [—— {că⌒#P#}GN−Obdir]
+ T. Nominal—Obdir suprimat I (obl.)
+ T. Atributiv
[SOCOTI]
→ III
+ V
+ [—— Subiect⌒Obdir]
+ [—— {Personal}Nominal−Subiect]
+ [—— {să⌒#P#}GN−Obdir]
+ [—— {Int⌒#P#}GN−Obdir]
+ [—— {Det⌒Nominal⌒R⌒#P#}GN−Obdir]
+ [—— {Int⌒Q}...P−Obdir]
— Animat
+ Indef
+ Abstract
Nominal−Obdir
→ IV
+ V
+ [[Refl ac —— GN1⌒N⌒GN2⌒cu...Ac]⌒
⌒Coord⌒[Refl ac —— GN2⌒N⌒GN1⌒cu...Ac]]
+ [—— {Personal}Nominal−Subiect]

Formativele *SOCOTI I*, *SOCOTI II* și *SOCOTI III* prezintă în comun particularitatea acceptării contextelor subiect și obiect direct, deci toate aparțin clasei verbelor tranzitive și, de asemenea, particularitatea selectării, pe poziția de subiect, a formativelor din clasa [+ Personal].

Diferențele dintre ele sînt:

— *SOCOTI I*, spre deosebire de II și III, nu admite pe poziția de obiect direct expansiunea Nominal⌢Art⌢C⌢#P#, ceea ce exclude posibilitatea apariției sale în contextul unei subordonate conjuncționale;

— *SOCOTI I*, spre deosebire de II și III, acceptă un obiect direct reprezentat prin expansiunea Nominal⌢Nedef, ceea ce explică faptul că numai *SOCOTI I* poate apărea într-o construcție tranzitiv-absolută (ex. *El știe să socotească*);

— *SOCOTI I*, spre deosebire de II și III, admite obiecte directe cu trăsătura [— Indef] (ex. *El socotește oile, El socotește banii*);

— *SOCOTI II*, spre deosebire de III, selectează pe *că* (ex. *El socotește că am greșit*), neacceptînd pe poziția de obiect direct contextele [—— *să*⌢#P#] și [—— Int⌢#P#]; de asemenea, nu acceptă contextul [—— Nominal⌢Art⌢Rel], ceea ce exclude posibilitatea apariției sale într-o construcție cu subordonată relativă;

— *SOCOTI II*, spre deosebire de III, admite T. Atributiv, ceea ce explică apariția sa într-o construcție de tipul *El mă socotește prost*;

— *SOCOTI III* selectează pe poziția de obiect direct expansiunea Nominal⌢Art⌢*să*⌢#P#; trăsătura + [—— Int⌢#P#] indică acceptarea completivelor directe introduse prin *dacă*; RR (IV) indică suprimarea obligatorie, în structura de suprafață, a nominalului *faptul* (ex. *El socotește să plece, El socotește dacă să plece*);

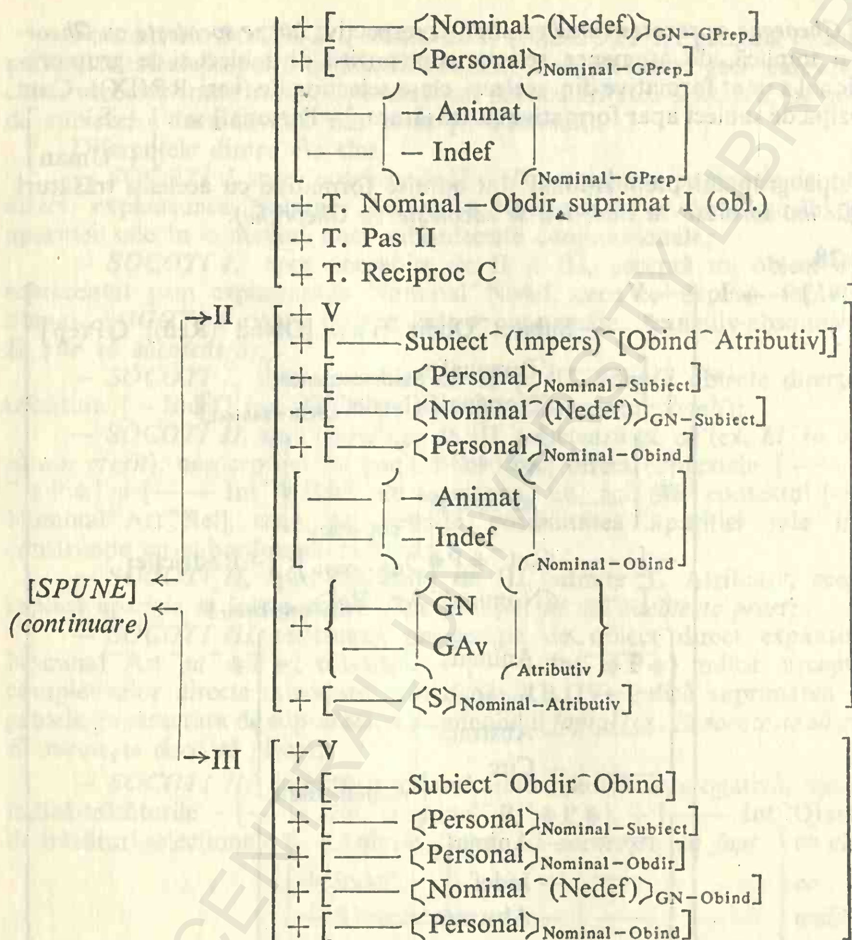
— *SOCOTI III* acceptă o subordonată relativă interogativă, așa cum indică trăsăturile + [—— Det⌢Nominal⌢R⌢#P#], + [—— Int⌢Q] și setul de trăsături selecționale $\begin{bmatrix} -\text{ Animat} \\ +\text{ Indef} \\ +\text{ Abstract} \end{bmatrix}$ (ex. *El socotește un fapt* $\left\{\begin{matrix} \textit{cu cine} \\ \textit{ce} \\ \textit{unde} \\ \textit{cînd} \\ \textit{cum} \\ \textit{cît} \end{matrix}\right\}$ *să lucreze*);

— *SOCOTI IV* se distinge de I, II, III prin apariția în contextul [Refl ac ——] și prin trăsătura [+ Reciprocitate] (ex. *Ion se socotește cu Gheorghe*). Prezența trăsăturii [+ Reciprocitate] presupune aplicarea obligatorie a uneia din transformările T. Reciproc A sau T. Reciproc A_1 (rezultat

Ion şi Gheorghe se socotesc unul cu altul şi, respectiv, *Ion se socoteşte cu Gheorghe*) şi implică, de asemenea, selectarea pe poziţia de subiect şi de grup prepoziţional a unor formative din aceleaşi clase selecţionale (vezi RR(IX)). Cum pe poziţia de subiect apar formative cu trăsătura [+Personal] sau [+S / +Uman], pe poziţia grupului prepoziţional sînt admise formative cu aceleaşi trăsături (ex. *Eu mă socotesc cu tine, Ion se socoteşte cu Gheorghe*).

1.4.2.28.

[*SPUNE*] ⟷ I [
+V
+[——Subiect⁀Obdir⁀(Pas)⁀[Obind⁀(Refl)]⁀GPrep]
+[—— ⟨Personal⟩$_{Nominal-Subiect}$]
+[—— ⟨Nominal⁀(Nedef)⟩$_{GN-Subiect}$]
+{ —— ⟨*că*⁀#P# / —— *să*⁀#P#⟩$_{GN-Obdir}$ }
+[—— ⟨Int⁀#P#⟩$_{GN-Obdir}$]; [+Restricţie]
+[—— ⟨Nominal⁀Art⁀Rel⟩$_{GN-Obdir}$]
[—— −Animat / —— +Indef / —— −Abstract / —— +Circ]$_{Nominal-Obdir}$
[—— −Animat / —— +Indef / —— −Abstract / —— −Circ]$_{Nominal-Obdir}$
[—— +Animat / —— +Uman]$_{Nominal-Obdir}$
+[—— ⟨Nominal⁀(Nedef)⟩$_{GN-Obind}$]
+[—— ⟨GN⁀*despre*...Ac⟩$_{GPrep}$
]

Reprezentarea sintactică I defineşte un formativ verbal cu următoarele caracteristici:

a) acceptă subiect, obiect direct, obiect indirect şi grup prepoziţional cu prepoziţia *despre*;

b) admite subiecte din clasa [+ Personal] (ex. *Eu îţi spun ceva despre Ion*) şi, implicit, din clasa $\begin{bmatrix} + \text{S} \\ + \text{Uman} \end{bmatrix}$ (ex. *Ion îţi spune ceva despre*. . .);

c) admite un subiect reprezentat prin expansiunea Nominal⁀Nedef, deci admite „nedefinirea” subiectului (ex. *Spune la radio că...*);

d) admite pe poziţia obiectului direct expansiunea Nominal⁀Art⁀⁀$\left\{\begin{matrix} \textit{că} \\ \textit{să} \end{matrix}\right\}$⁀#P#; indicaţia [+ T. Nominal—Obdir suprimat I (obl.)] notează obligativitatea suprimării nominalului *faptul*, ceea ce determină apariţia verbului în contextul unei subordonate conjuncţionale introduse prin *că* sau prin *să* (ex. *El mi-a spus să plec*, *El mi-a spus că plec*);

e) admite pe poziţia obiectului direct expansiunea Int⁀#P#, ceea ce asigură construcţia verbului cu *dacă* (ex. *El nu mi-a spus dacă vine*); indicaţia [+ Restricţie] notează neacceptarea unor construcţii ca * *El mi-a spus dacă vine*;

f) admite pe poziţia obiectului direct expansiunea Nominal⁀Art⁀⁀Rel, care informează asupra apariţiei verbului în contextul unei subordonate relative; setul de trăsături selecţionale $\begin{bmatrix} -\text{Animat} \\ +\text{Indef} \\ -\text{Abstract} \\ +\text{Circ} \end{bmatrix}$ asigură selectarea relativelor adverbiale, iar seturile de trăsături $\begin{bmatrix} -\text{Animat} \\ +\text{Indef} \\ -\text{Abstract} \\ -\text{Circ} \end{bmatrix}$, $\begin{bmatrix} +\text{Animat} \\ +\text{Uman} \end{bmatrix}$ asigură selectarea relativelor pronominale (ex. *El mi-a spus* $\left\{\begin{matrix} \textit{cu cine} \\ \textit{ce} \\ \textit{unde} \\ \textit{cînd} \\ \textit{cum} \\ \textit{cît} \end{matrix}\right\}$ *lucrează*);

g) nu acceptă T. Obdir nedef, ceea ce are ca urmare imposibilitatea suprimării obiectului direct în structura de suprafaţă;

h) acceptă pe poziţia de obiect indirect expansiunea Nominal⁀Nedef, deci suportă suprimarea obiectului indirect în structura de suprafaţă (ex. *El a spus ceva despre...*);

i) admite şi expansiunea lui GV în care este ocurent simbolul Refl cu raportare la Obind, ceea ce indică posibilitatea apariţiei verbului într-o construcţie reflexivă (ex. *El îşi spune că...*);

j) admite T. GPrep nedef, adică permite suprimarea grupului prepoziţional în structura de suprafaţă (ex. *El mi-a spus că...*);

k) în structurile cu grup prepoziţional nesuprimat, nominalul este reprezentat prin formative din clasa [+ Personal](ex. *El mi-a spus ceva despre tine*), din clasa $\begin{bmatrix} + \text{S} \\ + \text{Uman} \end{bmatrix}$ (ex. *El mi-a spus ceva despre Ion*) sau prin formative cu trăsăturile $\begin{bmatrix} - \text{Animat} \\ - \text{Indef} \end{bmatrix}$ (ex. *El mi-a spus ceva despre cartea ta*);

l) admite transformarea pasivă, varianta II (ex. *Mi s-a spus ceva despre tine*);

m) admite T. Reciproc C cu raportare la obiectul indirect (rezultat *Ei îşi spun unul altuia vorbe urîte*).

Formativul SPUNE II aparţine clasei verbelor care acceptă atributiv. El prezintă următoarele particularităţi sintactice:

a) atributivul se raportează la obiectul indirect (ex. *Ei îmi spun Gheorghe*); regula de redundanţă RR (VIII) indică imposibilitatea suprimării în structura de suprafaţă a atributivului şi a obiectului indirect;

b) admite pe poziţia de subiect expansiunea Nominal⁀Nedef, care asigură explicarea construcţiilor de suprafaţă fără subiect de tipul *Îmi spune Ion*;

c) admite contextul [—— Impers], care informează asupra aplicării transformării impersonale şi asigură explicarea construcţiilor de suprafaţă de tipul *Mi se spune Ion*;

d) admite pe poziţia obiectului indirect fie formative din clasa [+ Personal] (ex. *Îmi spune Ion*) şi, implicit, din clasa $\begin{bmatrix} + \text{S} \\ + \text{Uman} \end{bmatrix}$ (ex. *Lui Gheorghe îi spune prostul*), fie formative din clasa $\begin{bmatrix} + \text{S} \\ - \text{Animat} \\ - \text{Indef} \end{bmatrix}$ (ex. *La cartofi ei spun „barabule"*);

e) admite numai două din expansiunile atributivului, şi anume: expansiunea cuprinzînd pe GN neprecedat de formativul *ca* (ex. *Îmi spune Ion*) şi expansiunea cuprinzînd pe Av (ex. *Ei îmi spun aşa*); grupul nominal este reprezentat prin Nominal sau Nominal⁀Art, iar nominalul atributiv este reprezentat prin formative din clasa [+ S], eliminîndu-se posibilitatea unor nominale cu trăsătura [+ Personal] sau [+ Pro].

Formativul SPUNE III are caracteristicile:

a) admite subiect, obiect direct și obiect indirect;

b) toți determinanții sînt reprezentați prin formative din clasa [+ Personal] și, implicit, din clasa $\begin{bmatrix} + \text{S} \\ + \text{Uman} \end{bmatrix}$ (ex. *Eu te spun mamei, Gheorghe mă spune ție*);

c) admite T. Obind nedef, ceea ce explică construcțiile de suprafață cu obiectul indirect suprimat (ex. *Gheorghe mă va spune*);

d) nu admite transformarea reflexivă, deși subiectul și obiectul aparțin clasei [+ Personal]; se deduce de aici că verbul nu acceptă identitatea subiect — obiect.

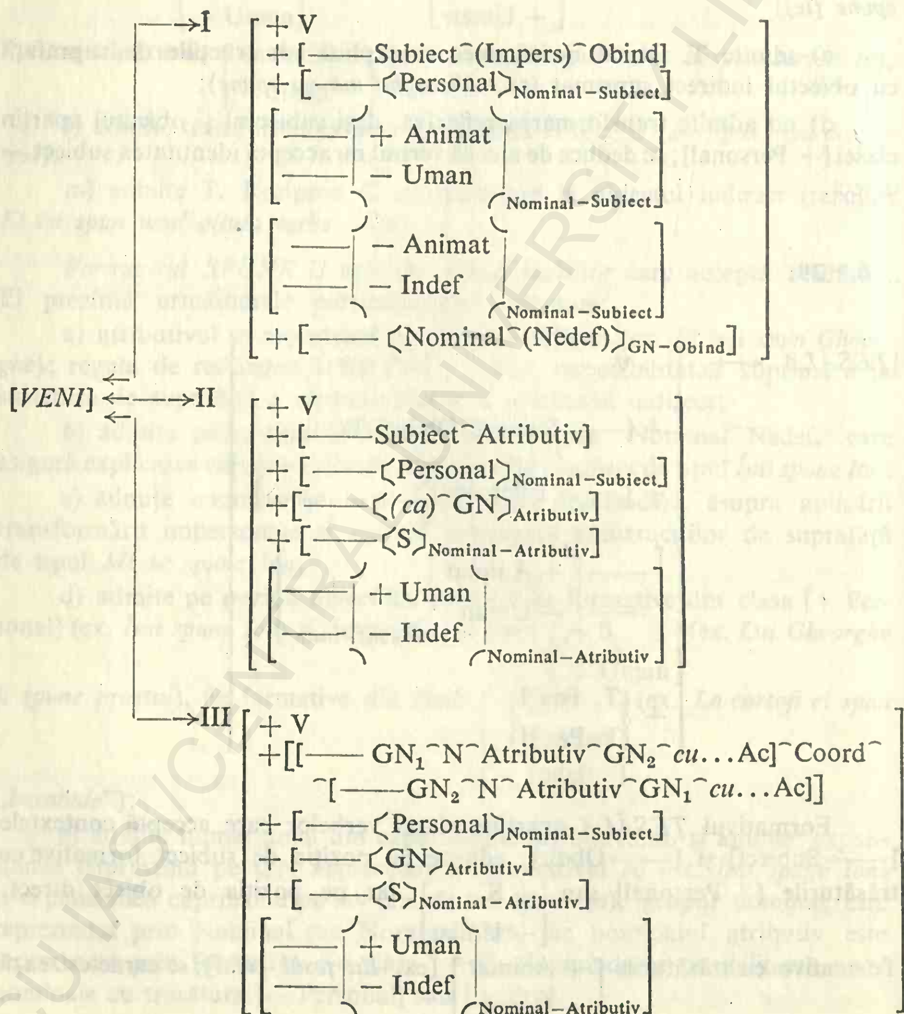
. 4.2.29.

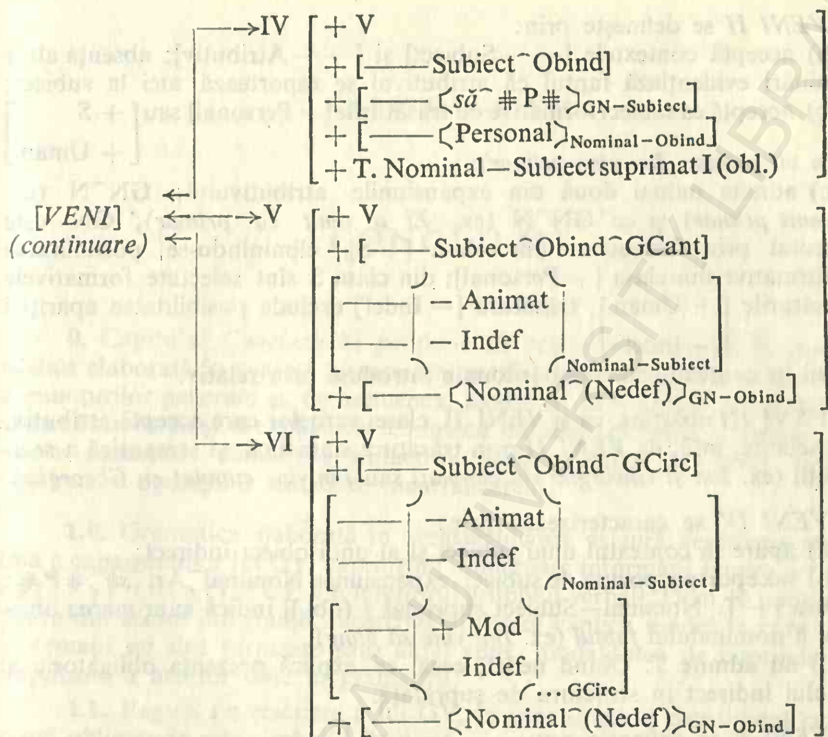
$$[\textit{ȚESĂLA} \longleftrightarrow \begin{bmatrix} + \text{V} \\ + [\text{——Subiect}^\frown\text{Obdir}^\frown(\text{Pas})] \\ + [\text{——} \{\text{Personal}\}_{\text{Nominal}-\text{Subiect}}] \\ \begin{bmatrix} \text{——} \\ \text{——} \end{bmatrix. \begin{Bmatrix} + \text{Animat} \\ - \text{Uman} \end{Bmatrix}_{\text{Nominal}-\text{Obdir}} \Bigg] \\ + \begin{Bmatrix} \text{T. Pas I} \\ \text{T. Pas II} \end{Bmatrix} \end{bmatrix}$$

Formativul *ȚESĂLA* aparține clasei verbelor care acceptă contextele [——Subiect] și [——Obdir]; admite pe poziția de subiect formative cu trăsăturile [+ Personal] sau $\begin{bmatrix} + \text{S} \\ + \text{Uman} \end{bmatrix}$, iar pe poziția de obiect direct, formative cu trăsăturile $\begin{bmatrix} + \text{Animat} \\ - \text{Uman} \end{bmatrix}$ (ex. *Eu țesăl calul*); se caracterizează

prin [– T. Obdir nedef], ceea ce indică imposibilitatea suprimării în structura de suprafață a obiectului direct; admite transformarea pasivă, în ambele variante.

1.4.2.30.

VENI I se caracterizează prin:

a) acceptă subiect şi obiect indirect; subiectul este reprezentat prin formative din clasele [+ Personal] (ex. *Tu ai venit*), $\begin{bmatrix} + \text{S} \\ + \text{Uman} \end{bmatrix}$ (ex. *Ion a venit*), $\begin{bmatrix} + \text{S} \\ + \text{Animat} \\ - \text{Uman} \end{bmatrix}$ (ex. *Cîinele a venit*), $\begin{bmatrix} + \text{S} \\ - \text{Animat} \\ - \text{Indef} \end{bmatrix}$ (ex. *Mi-a venit o scrisoare*); regula de redundanţă RR (III) asigură explicarea construcţiilor cu subiective introduse prin relativ (ex. *Cine a vrut a venit*);

b) admite contextul [——— Impers], ceea ce indică posibilitatea aplicării lui T. Impers (rezultat *Nu se vine tîrziu acasă*).

VENI II se defineşte prin:

a) acceptă contextele [——Subiect] şi [——Atributiv]; absenţa altor determinări evidenţiază faptul că atributivul se raportează aici la subiect;

b) acceptă ca subiect formative cu trăsăturile [+ Personal] sau $\begin{bmatrix} + \text{S} \\ + \text{Uman} \end{bmatrix}$ (ex. *Tu vii primar*, *Ion vine primar*);

c) admite numai două din expansiunile atributivului: GN⌢N (ex. *El a venit primar*) şi *ca*⌢GN⌢N (ex. *El a venit ca primar*); GN este reprezentat prin formative din clasa [+ S], eliminîndu-se posibilitatea unor formative din clasa [+ Personal]; din clasa S sînt selectate formativele cu trăsăturile $\begin{bmatrix} + \text{Uman} \\ - \text{Indef} \end{bmatrix}$; trăsătura [— Indef] exclude posibilitatea apariţiei verbului în contextul unei subordonate introduse prin relativ.

VENI III aparţine, ca şi VENI II, clasei verbelor care acceptă atributiv. Se deosebeşte, însă, de *VENI II* prin trăsătura sintactică şi semantică a reciprocităţii (ex. *Ion şi Gheorghe vin cumnaţi* sau *Ion vine cumnat cu Gheorghe*).

VENI IV se caracterizează prin:

a) apare în contextul unui subiect şi al unui obiect indirect;

b) acceptă pe poziţia de subiect expansiunea Nominal⌢Art⌢*să*⌢ # P # ; trăsătura [+ T. Nominal—Subiect suprimat I (obl.)] indică suprimarea obligatorie a nominalului *faptul* (ex. *Îmi vine să plîng*);

c) nu admite T. Obind nedef, ceea ce explică prezenţa obligatorie a obiectului indirect în structura de suprafaţă.

VENI V se defineşte prin:

a) admite subiect, obiect indirect şi grup cantitativ;

b) subiectul este reprezentat prin formative cu trăsăturile $\begin{bmatrix} - \text{Animat} \\ - \text{Indef} \end{bmatrix}$ (ex. *Carnea îmi vine cinci lei*);

c) regula de redundanţă RR (XI) notează posibilitatea verbului de a alege ambele expansiuni ale lui GCant (ex. *Carnea vine cinci lei*, *Carnea vine atît*);

VENI VI are caracteristicile:

a) admite subiect, obiect indirect şi grup circumstanţial (ex. *Pieptănătura îmi vine de minune*);

b) pe poziţia subiectului apar formative din clasa $\begin{bmatrix} - \text{Animat} \\ - \text{Indef} \end{bmatrix}$, iar pe poziţia grupului circumstanţial apar formative cu trăsăturile $\begin{bmatrix} + \text{Mod} \\ - \text{Indef} \end{bmatrix}$ (ex. *Rochia îmi vine bine*).

CAPITOLUL VII

CONCLUZII

0. Capitolul *Concluzii* își propune să urmărească modul în care gramatica elaborată în această lucrare realizează o descriere structurală detaliată a enunțurilor generate și, de asemenea, modul în care această gramatică reușește să cuprindă și să expliciteze fenomene sintactice de bază, și anume: omonimia sintactică, sinonimia sintactică, variația liberă la nivel sintactic, suprimarea opozițiilor sintactice (neutralizarea).

1.0. Gramatica elaborată în această lucrare asigură descrierea structurală a expansiunilor lui GV, cuprinzînd numeroase informații asupra s t r u c t u r i i ș i r e l a ț i i l o r din interiorul grupului verbal[1]. Dăm, în continuare, cîteva din aceste informații, încercînd să facem explicit modul în care aceste informații ne sînt furnizate sau, altfel spus, modalitatea de cuprindere, de implicare, a acestor date în gramatică.

1.1. Regula de rescriere a lui GV, în care singurul constituent cu ocurență obligatorie este simbolul Predicat, și regula de rescriere a Predicatului, în care singurul simbol cu ocurență obligatorie este V, informează asupra faptului că centrul (nucleul) grupului verbal îl constituie verbul.

1.2. Gramatica împarte în trei clase constituenții lui P, din punctul de vedere al relației lor față de verb: a) Refl și Prep, constituenții cu legătura cea mai strînsă față de verb, alcătuind o unitate sintactică cu verbul, reprezentată în gramatică prin simbolul Predicat[2]; b) determinări verbale exterioare Predicatului, dar strîns legate de verb, adică ceea ce gramatica include sub dominanța directă a nodului GV: Subiect, Obdir, Obind, Obsec, Atri-

[1] Din acest punct de vedere, rezultatele lucrării de față sînt utile oricărui tip de gramatică, cu atît mai mult cu cît o parte din informațiile cuprinse aici sînt noi sau diferite față de cele existente.

[2] Nu orice reflexiv și nu orice prepoziție se găsesc în această situație; este vorba numai de reflexivul discutat în capitolul III, partea a II-a, § 2, și de prepoziția discutată în capitolul IV, § 3.1.1., și în capitolul V, § 3.2.5.

butiv, GPrep, GCirc, GCant; c) determinări verbale exterioare grupului verbal, mult mai slab legate de verb, adică ceea ce gramatica notează prin GCirc şi GCant de sub dominanţa directă a lui P.

Includerea simbolului Subiect în expansiunea lui GV, alături de Obdir, Obind, Obsec etc., informează asupra statutului subiectului de determinant (modificator) direct al verbului [3].

1.3. Gramatica înregistrează faptul că sînt constituenţi ai lui P care, la nivel de clasă, aparţin grupului verbal şi sînt constituenţi ai lui P care, la nivel de formative, aparţin grupului verbal: se cuprinde aici diferenţa dintre Obdir, Obind, Obsec, Subiect, Atributiv, pe de o parte, care apar în exclusivitate sub dominanţa directă a lui GV, şi GCirc, GCant, pe de altă parte, care apar fie sub dominanţa lui GV, fie exteriori lui GV. Prin includerea lui GCirc şi GCant o dată sub imediata dominanţă a lui GV, altă dată sub imediata dominanţă a lui P, gramatica încorporează statutul semantic şi sintactic diferit al acestor constituenţi.

1.4. Şi alţi constituenţi ai lui P, şi anume: GPrep şi Refl, apar în gramatică cu istorii derivative diferite, fiind cuprinşi în puncte diferite ale derivaţiei sintactice, ceea ce înseamnă că, şi în cazul acestora, gramatica semnalează diferenţa de statut semantic şi sintactic.

1.5. Opoziţia [+ T. Nedef]/[— T. Nedef], cuprinsă în gramatică de două ori: la nivelul regulilor de constituenţi — prin includerea facultativă în expansiunea lui GN a simbolului Nedef — şi la nivelul regulilor de subcategorizare, informează asupra faptului că, în funcţie de clasa de verbe, există determinanţi verbali suprimabili (vezi, de exemplu, posibilitatea suprimării obiectului direct în aşa-numitele construcţii tranzitiv-absolute sau posibilitatea suprimării subiectului în construcţiile cu subiect nedeterminat etc.) şi determinanţi verbali nesuprimabili (vezi, de exemplu, verbele care nu acceptă suprimarea obiectului direct, a subiectului etc.).

1.6. Cuprinderea simbolurilor Caz şi Prep sub dominanţa directă a nodurilor Subiect, Obdir, Obind, Obsec, Atributiv, GPrep şi în concatenare directă cu simbolurile GN sau GAj dă informaţii asupra rolului cazului şi al prepoziţiei, în interiorul grupului verbal, de concatenare a constituenţilor. De asemenea, informează asupra statutului acestora de a fi „cerute", guvernate de verb.

1.7. Informaţia privind raportul de selecţie dintre prepoziţie şi nominal, în sensul impunerii de către prepoziţie a morfemului de caz, este introdusă în gramatică prin intermediul simbolurilor cu reprezentare fonologică discontinuă, de tipul: $Prep_x$...X, *pe*...Ac, *la*...Ac.

[3] Acordul predicatului cu subiectul se înregistrează la nivelul regulilor morfofonemice.

Situațiile în care prepoziția își pierde calitatea de element „inductor" al cazului sînt, de asemenea, înregistrate în gramatică, prin înlocuirea simbolului discontinuu cu un simbol simplu: Prep.

1.8. Gramatica consemnează cazurile de substituție din expansiunile lui GV, prin includerea, sub același nod, ca termeni alternativi, a simbolurilor sau a succesiunilor de simboluri aflate în raport de substituție. Este, de exemplu, situația expansiunilor alternative ale simbolului Atributiv, prin care se înregistrează raportul de substituție dintre $\mathrm{GN}^\frown\mathrm{N}$ // $\mathrm{GAj}^\frown\mathrm{N}$ // $\mathrm{Prep}_x \ldots \mathrm{X}^\frown {}^\frown\mathrm{GN}$ // GAv (ex. *Casa este* {*muzeu* / *frumoasă* / *de piatră* / *așa*}), a expansiunilor alternative ale simbolului GCirc, prin care se înregistrează raportul de substituție dintre GAv // $\mathrm{Prep}_x \ldots \mathrm{X}^\frown\mathrm{GN}$ (ex. *Ion merge* {*acolo* / *la școală*}), a expansiunilor alternative ale simbolului GCant, prin care se indică raportul de substituție dintre GAv // $\mathrm{Numeral}^\frown$*(de)*$^\frown\mathrm{S}$ (ex. *Ion cîntărește* {*atît* / *15 kilograme*}) sau a expansiunilor alternative ale simbolului Obind, prin care se indică raportul de substituție dintre realizarea cazuală și cea prepozițională a obiectului indirect (ex. *Dau apă* {*calului* / *la cal*}).

1.9. Prin intermediul regulilor de redundanță sintactică și al celor de subcategorizare strictă și selecțională, gramatica înregistrează cazurile de incompatibilitate a două sau mai multe trăsături sintactice din interiorul lui GV, precum și cazurile de coocurență obligatorie a două sau mai multe trăsături sintactice din expansiunile lui GV.

1.9.1. S-a semnalat, de exemplu, incompatibilitatea trăsăturilor sintactico-categoriale Obsec—Pas, Obsec—Obind, Obsec—Atributiv, Impers—Obdir și incompatibilitatea dintre o trăsătură sintactico-categorială și una selecțională, de exemplu incompatibilitatea dintre + [—— Obsec] și [—— —— $\langle -\mathrm{Uman}\rangle_{\mathrm{Obdir}}$] sau dintre — [—— Subiect] și [—— $\langle -\mathrm{Uman}\rangle_{\mathrm{Obind}}$].

1.9.2. S-a semnalat, de asemenea, raportul de coocurență obligatorie dintre următoarele trăsături sintactico-categoriale: Obsec—Obdir, Pas—Obdir, Impers—Subiect, Atributiv—Subiect (sau Atributiv—Obdir sau Atributiv—Obind), Refl—Obdir—Subiect (sau Refl—Obind—Subiect), adică ceea ce apare în comentariile noastre sub numele de r a p o r t d e i m p l i c a ț i e.

Raportul de implicație este, în esență, un raport de coocurență obligatorie între două simboluri făcînd parte din aceeași expansiune, adică între două simboluri dominate de același nod, obligativitatea fiind dirijată într-un singur sens[4]. În exemplele noastre, simbolul Obsec cere ocurența obligatorie a simbolului Obdir, dar nu și invers, deoarece nu orice secvență tranzitivă este, implicit, o secvență cu obiect secundar; simbolul Pas cere cu necesitate ocurența simbolului Obdir, dar nu și invers, deoarece nu orice secvență tranzitivă acceptă transformarea pasivă; simbolul Impers cere cu necesitate ocurența simbolului Subiect, dar nu și invers, deoarece nu orice structură cu subiect acceptă transformarea impersonală; simbolul Atributiv cere cu necesitate ocurența în aceeași structură a unuia din simbolurile Subiect, Obdir, Obind, dar nu și invers, întrucît nu orice structură cu subiect, cu obiect direct sau obiect indirect este, obligatoriu, o structură cu atributiv; simbolul Refl cere cu necesitate ocurența în aceeași structură a încă două simboluri, fie simbolurile Obdir și Subiect, fie simbolurile Obind și Subiect, dar nu și invers, deoarece nu orice structură cu subiect și obiect direct sau cu subiect și obiect indirect acceptă transformarea reflexivă.

Între două simboluri aflate în raport de implicație pot să apară și restricții de formă gramaticală (de cele mai multe ori, de acord). Este, de exemplu, cazul raportului dintre atributiv și nominal (= subiect, obiect direct sau obiect indirect), nominalul impunînd atributivului — atunci cînd acesta se realizează prin adjectiv sau prin substantiv mobil — acordul în gen și număr, deci impunînd atributivului morfemul de gen și număr.

Gramatica înregistrează, sub forma regulilor de redundanță sintactică și la nivelul regulilor de subcategorizare, raporturile de coocurență obligatorie, deci cazurile de implicație. Recțiunea, care constituie un tip special de raport sintactic, se înregistrează tot la nivelul regulilor de rescriere (vezi rescrierea simbolului GPrep, vezi poziția simbolurilor V și Caz în derivația sintactică). Acordul, care constituie, și el, un tip special de raport sintactic, se înregistrează la nivel morfofonemic.

[4] Raportul de implicație corespunde raportului de determinare de la L.Hjelmslev și, cum manifestarea raportului de implicație este în exclusivitate sintagmatică, corespunde selecției hjelmsleviene. Ceea ce deosebește raportul de implicație de selecția lui Hjelmslev este faptul că raportul de implicație se manifestă obligatoriu într-o structură cu trei termeni. Simbolurile Obsec, Pas, Impers, Atributiv, Refl, pe lîngă nominalul sau nominalele „implicate", cer prezența în aceeași structură a constituentului V, ceea ce înseamnă că apar obligatoriu în structuri cu trei termeni (ex. V⁀Obdir⁀Obsec), iar Refl, în structuri cu patru termeni (ex. V⁀Subiect⁀Obdir⁀Refl).

2. Ca orice gramatică de tip transformațional, gramatica elaborată în această lucrare înregistrează fenomenul *sinonimiei sintactice* și asigură explicarea lui.

Într-un model chomskyan de tip *Aspects*, al cărui specific, la nivelul componentului transformațional, îl constituie caracterul semantic vid al transformărilor, este asigurată explicarea fenomenului sinonimiei sintactice prin considerarea unei singure structuri de adîncime căreia îi corespund mai multe structuri de suprafață[5]. Existența unei singure structuri de adîncime este „răspunzătoare" pentru echivalența semantică a structurilor de suprafață. Sinonimia sintactică, fenomen în exclusivitate al structurii de suprafață, este deci efectul regulilor de transformare.

2.1. Grupul verbal românesc furnizează cîteva cazuri de sinonimie sintactică, pe care le putem grupa în mai multe clase din punctul de vedere al modului de producere:

a) Sinonimia sintactică — rezultată din aplicarea a două variante ale aceleiași transformări la aceeași structură de bază. (Este vorba aici de transformări cu caracter obligatoriu.)

Pe această cale, ajung să fie sinonime o construcție reflexiv-pasivă, rezultată din aplicarea variantei II a transformării pasive (T. Pas II) și o construcție pasivă cu *a fi*, rezultată din aplicarea variantei I a aceleiași transformări (T. Pas I); ex. *Cărțile se citesc de către elevi*, construcție sinonimă cu *Cărțile sînt citite de către elevi*, sau *Mă interesez de orice*, construcție sinonimă cu *Sînt interesată de orice* [6]. În același fel, ajung să fie sinonime o construcție cu valoare reciprocă rezultînd din aplicarea lui T. Reciproc A și o construcție reciprocă rezultînd din aplicarea lui T. Reciproc A_1; ex. *A și B coexistă*, construcție sinonimă cu *A coexistă cu B*, sau *Ion și Gheorghe se ceartă*, construcție sinonimă cu *Ion se ceartă cu Gheorghe* [7].

b) Sinonimia sintactică — rezultată din aplicarea unei transformări obligatorii, urmată, la rîndul ei, de o transformare facultativă, variantă a celei dintîi.

Pe această cale, ajung să fie sinonime o construcție cu valoare reciprocă rezultînd din aplicarea transformării cu caracter obligatoriu T. Reciproc C și o construcție reciprocă rezultînd din prima construcție, prin aplicarea în continuare a transformării facultative T. Reciproc C_1; ex. *Ion și Gheorghe se salută*, construcție sinonimă cu *Ion se salută cu Gheorghe* [8].

c) Sinonimia sintactică — rezultată din aplicarea unei transformări facultative la o structură de bază. Se ajunge astfel la sinonimia construcției

[5] Vezi Vasiliu, Golopenția, *Sintaxa*, p. 25.
[6] Pentru interpretarea acestui caz de sinonimie, vezi capitol I, § 5.1.
[7] Vezi capitol III, partea I, §, 4.2.
[8] Vezi capitolul III, partea I, § 5.3.

de bază, care se menţine cu formă neschimbată în structura de suprafaţă, şi construcţia obţinută din transformare.

Este cazul construcţiilor sinonime de tipul: *El consideră faptul că sînt prost*, *El mă consideră prost*, cea de a doua construcţie fiind obţinută din prima printr-o transformare facultativă, T. Atributiv [9]. Sau este cazul construcţiilor sinonime *Se pare că el este obosit*, *El pare obosit*, unde cea de-a doua construcţie este obţinută din prima prin aplicarea a două transformări facultative: mai întîi, T. Refl suprimat şi apoi T.Personal (varianta a II-a) [10].

2.2. Gramatica înregistrează şi cîteva cazuri de *sinonimie parţială*, care, ca mod de producere, prezintă două situaţii distincte:

a) Sinonimia—determinată de prezenţa unor structuri de adîncime foarte asemănătoare, deosebirea dintre acestea reducîndu-se la ocurenţa unor simboluri semantico-sintactice diferite, semnale ale unor transformări diferite, dar al căror conţinut semantic este apropiat.

Este cazul unor construcţii parţial sinonime de tipul: *În excursie se merge pe jos* şi *În excursie mergem pe jos*, prima rezultată dintr-o transformare impersonală, iar a doua, rezultată dintr-o transformare a subiectului nedefinit. Deosebirea structurilor de bază constă în ocurenţa simbolului Impers, semnal al transformării impersonale, în prima structură, şi a simbolului Nedef, semnal al transformării de nedefinire, în a doua structură; cele două simboluri au o valoare semantică apropiată.

b) Sinonimia – rezultată din aceeaşi transformare, aplicată o dată direct la structura de bază, iar altă dată unei structuri rezultate ea însăşi dintr-o transformare.

În această situaţie se găsesc construcţiile *Se spune la radio că*... şi *Spune la radio că*..., prima, rezultînd din aplicarea a două transformări succesive: o transformare pasivă (varianta T.Pas II) şi o transformare a agentului nedefinit, iar a doua, obţinută dintr-o transformare a subiectului nedefinit. „Sursa" sinonimiei este ocurenţa în ambele structuri de bază a simbolului Nedef, sub dominanţa nodului Subiect, ceea ce anunţă în amîndouă o transformare a subiectului nedefinit. Ceea ce deosebeşte, însă, cele două structuri este ocurenţa simbolului Pas în prima şi absenţa lui din a doua.

3. *Variaţia liberă la nivel sintactic*, care constă în posibilitatea verbului, în structura de suprafaţă, de a alege între două structuri sintactice diferite, fără nici o modificare în plan semantic, constituie, de asemenea, un caz de sinonimie sintactică, cele două construcţii variante fiind perfect sinonime

[9] Vezi capitol IV, § 2.1.

[10] Pentru justificarea acestui mod de interpretare a celor două construcţii cu *a părea*, vezi capitolul IV, § 2.2.

(ex. *Ion ajută cuiva // Ion ajută pe cineva, Ion succedă cuiva // Ion succedă pe cineva, Ion speră ceva // Ion speră la ceva, El m-a obişnuit ceva // El m-a obişnuit cu ceva, M-am hotărît ceva // M-am hotărît la ceva* etc.).

3.0. Modelul transformaţional *Aspects* nu pune în discuţie fenomenul sintactic al variaţiei libere, iar rezolvarea acestui fenomen în limitele modelului clasic nu pare să fie satisfăcătoare din toate punctele de vedere.

3.1. Cuprinderea în gramatică a fenomenului sintactic al variaţiei libere s-ar putea realiza în două feluri: a) prin includerea în structura de bază a celor două construcţii variante, ceea ce ar avea ca urmare înregistrarea, la nivelul regulilor de subcategorizare strictă, a unor clase de verbe caracterizate categorial prin $+\left[\text{———}\begin{Bmatrix}\text{Obdir}\\ \text{Obind}\end{Bmatrix}\right]$ (ex. *a ajuta, a succeda*) sau prin $+\left[\text{———}\begin{Bmatrix}\text{Obdir}\\ \text{GPrep}\end{Bmatrix}\right]$ (ex. *a spera*) sau prin $+\left[\text{———}\begin{Bmatrix}\text{Obsec}\\ \text{GPrep}\end{Bmatrix}\right]$ (ex. *a hotărî, a obişnui*) ş.a.m.d. şi b) prin includerea în structura de bază numai a uneia dintre construcţiile variante şi considerarea celeilalte variante ca fiind obţinută din prima, printr-o transformare facultativă.

Prima soluţie este nesatisfăcătoare din punct de vedere teoretic, întrucît ea presupune acceptarea a două structuri de bază identice semantic, ceea ce în limitele modelului *Aspects* nu este posibil.

A doua soluţie, cea pe care am adoptat-o în lucrarea de faţă, prezintă dezavantaje de altă natură, care privesc caracterul neeconomic al soluţiei, în sensul că se măreşte considerabil numărul regulilor de transformare, prin introducerea unor transformări facultative, cu aplicare foarte limitată şi cu un statut aparte: este vorba de transformări care schimbă trăsăturile sintactice.

Modelul fillmorian al cazurilor pare să fie mai suplu, din acest punct de vedere, realizînd cuprinderea şi explicarea, într-un mod satisfăcător, a fenomenului sintactic al variaţiei libere: o singură structură cazuală de adîncime se organizează în mai multe structuri sintactice de suprafaţă.

3.2. Efectul variaţiei libere în structura de suprafaţă îl constituie suprimarea unor opoziţii sintactice. Înregistrarea aceleiaşi unităţi lexicale într-o construcţie tranzitivă şi una intranzitivă cu obiect indirect (ex. *a ajuta cuiva // a ajuta pe cineva*) sau într-o construcţie tranzitivă şi una intranzitivă cu grup prepoziţional (ex. *a spera ceva // a spera la ceva*) înseamnă, implicit, suprimarea, pentru aceste verbe, a opoziţiei tranzitiv/intranzitiv sau, mai precis, a opoziţiei sintactico-categoriale + [——Obdir]/+ [——Obind], pentru primul exemplu, şi a opoziţiei + [——Obdir]/+ [——GPrep], pentru al doilea exemplu. Înregistrarea unui verb într-o construcţie cu obiect secun-

dar şi într-o construcţie în care obiectului secundar îi corespunde un grup prepoziţional (ex. *Ion m-a sfătuit ceva* // *Ion m-a sfătuit la ceva*) înseamnă, implicit, suprimarea opoziţiei sintactico-categoriale + [——Obsec]/+ [——GPrep] ş.a.m.d. [11].

4. Gramatica elaborată în această lucrare, ca orice gramatică a cărei organizare, în linii generale, este de tip *Aspects*, are calitatea de a cuprinde şi de a face explicit fenomenul o m o n i m i e i s i n t a c t i c e.

Gramaticile care concep limba ca fiind organizată pe două nivele, nivelul de suprafaţă şi cel de adîncime, plasează omonimia sintactică la nivelul structurii de suprafaţă şi asigură explicarea acesteia prin structura de adîncime. Sursa omonimiei sintactice este existenţa unor structuri de bază diferite, avînd însă acelaşi reflex în structura de suprafaţă, ca urmare a aplicării unor transformări diferite, deci ca urmare a unor istorii de transformare diferite [12]. Existenţa mai multor structuri de bază este „răspunzătoare" pentru ambiguitatea semantică constatată la nivelul structurii de suprafaţă, adică pentru posibilitatea unei singure structuri de suprafaţă de a primi interpretări semantice deosebite.

Cum două structuri de bază care se opun în interiorul structurii de adîncime din punct de vedere semantic, categorial-sintactic, selecţional [13] ajung să aibă aceleaşi caracteristici sintactice în structura de suprafaţă, eventual şi aceeaşi expresie fonologică, efectul de suprafaţă al fenomenului de omonimie sintactică este suprimarea unor opoziţii sintactice sau (şi) semantice.

După modul de manifestare în structura de suprafaţă, se disting mai multe cazuri de omonimie sintactică:

4.1. *Omonimia sintactică a cărei manifestare de suprafaţă este o totală identitate de structură sintactică şi de expresie fonologică*

În această situaţie sînt construcţii de tipul *Mă vindec*, *Mă enervez*, *Mă inhib*, interpretabile semantic în două feluri: 1) „eu determin vindecarea

[11] Se poate vorbi, în cazul acestor verbe, de suprimarea unor opoziţii sintactice, dat fiind faptul că, în mod obişnuit, apariţia succesivă a unui verb în contexte diferite implică serioase diferenţe în configuraţia lui semantică (să se urmărească *Semăn grîu — Semăn a popă*, *Văd pe Ion — Văd de Ion*, *El atîrnă lampa — El atîrnă zece kilograme* etc.). În cazurile de variaţie liberă, configuraţia semantică a verbului rămîne, însă, neschimbată de la o construcţie la alta.

[12] Vezi Vasiliu, Golopenţia, *Sintaxa*, p. 25.

[13] Componentul sintactic, în cadrul unui model de tip *Aspects*, dă informaţii: a) de natură semantică (vezi, de exemplu, includerea în structurile de bază a unor simboluri de tipul Pas, Impers, Reciproc, Refl etc.); b) de natură sintactico-categorială (prin includerea analizei în constituenţi imediaţi); c) de natură selecţională (prin includerea regulilor selecţionale) şi, ca atare, structurile de bază generate în cadrul acestui component se opun semantic, sintactico-categorial, selecţional.

mea"; 2) „altcineva sau altceva determină vindecarea mea", fapt care îşi găseşte explicaţia în dubla lor posibilitate de producere: 1) prin aplicarea unei transformări reflexive (ex. *Eu*$_1$ *vindec eu*$_1$ $\Rightarrow$ *Eu mă vindec*); 2) prin aplicarea a două transformări succesive, o transformare pasivă, varianta T.Pas II *(mă)*, urmată de o transformare a agentului nedefinit (ex. $\begin{Bmatrix}\textit{Cineva}\\ \textit{Ceva}\end{Bmatrix}$ *mă vindecă* $\Rightarrow$ *Mă vindec*). Cele două construcţii de bază corespunzătoare se opun, la nivelul structurii de adîncime, prin trăsăturile semantice [+ Pas]/[+ Refl] [14], opoziţie semantică care se suprimă în structura de suprafaţă.

4.2. *Omonimia sintactică a cărei manifestare de suprafaţă este identitatea totală de structură sintactică, dar nu şi de expresie fonologică* [15]

Dăm cîteva exemple pe care ni le furnizează construcţiile reflexive româneşti, domeniul reflexivului fiind, prin excelenţă, un domeniu al omonimiei şi al ambiguităţii sintactice [16].

4.2.1. Sînt omonime sintactic construcţii de tipul: *Ion se lamentează* şi *Ion se spală*, care plecînd de la structuri de bază diferite ajung, în urma unei istorii transformaţionale diferite, să aibă aceeaşi secvenţă de constituenţi în structura de suprafaţă: GN⌢Refl⌢V.

Prima construcţie este reflexul de suprafaţă al unei structuri de bază de tipul $\langle \text{Refl}^\frown \text{V}\rangle_{\text{Predicat}}{}^\frown\langle \text{GN}\rangle_{\text{Subiect}}$, unde reflexivul are istoria derivativă Refl > Predicat; a doua construcţie, spre deosebire de prima, este obţinută prin transformare, şi anume prin transformarea reflexivă aplicată unei structuri de bază cu forma $\text{V}^\frown\langle \text{GN}_1\rangle_{\text{Subiect}}{}^\frown\langle \text{GN}_1\rangle_{\text{Obdir}}{}^\frown\text{Refl}$, unde reflexivul are istoria derivativă Refl>GV, deci este semnalul transformării reflexive.

Cele două construcţii de bază se opun semantic prin [+ Refl]/[− Refl] [17] şi sintactic prin +[——Obdir]/ −[——Obdir] [18]; cum aceste construcţii

[14] Ocurenţa într-una din structurile de bază a simbolului Pas implică prezenţa trăsăturii semantice [+ Pas], iar ocurenţa în cealaltă structură de bază a simbolului Refl implică prezenţa trăsăturii semantice [+ Refl].

[15] Într-un model de tip *Aspects*, unde componentul sintactic al gramaticii este formal, neinteresînd în limitele acestuia expresia fonologică, exemplele de la (b) sînt cazuri clare de omonimie sintactică.

[16] Ar fi greşit să se înţeleagă că numai construcţiile reflexive prezintă cazuri de omonimie sintactică; dealtfel, vom introduce şi cîteva exemple care părăsesc domeniul reflexivului (vezi § 4.2.5. şi 4.3.).

[17] Trăsătura semantică [+ Refl] caracterizează exclusiv a doua construcţie de bază, în care simbolul Refl, semnal al transformării reflexive, are istoria derivativă Refl > GV; în prima construcţie de bază, Refl cu istoria derivativă Refl > Predicat este asemantic. Vezi capitol III, partea a II-a.

[18] Numai una din construcţiile de bază este tranzitivă, şi anume construcţia de bază asupra căreia se aplică transformarea reflexivă.

de bază ajung să aibă aceeaşi organizare sintactică de suprafaţă, asistăm în structura de suprafaţă la suprimarea celor două opoziţii.

4.2.2. Sînt omonime sintactic două construcţii reflexive de tipul: *Se citeşte* şi *Se călătoreşte*, care au aceeaşi structură de suprafaţă: Refl⌒V.

Sursa omonimiei sintactice este existenţa unor structuri de bază diferite şi a unei istorii de transformare diferite: *Se citeşte* este reflexul de suprafaţă al unei structuri de bază tranzitive, asupra căreia a acţionat o transformare pasivă, varianta T.Pas II, urmată de două transformări de nedefinire, a agentului nedefinit şi a obiectului nedefinit; *Se călătoreşte* este reflexul de suprafaţă al unei structuri intranzitive, asupra căreia a acţionat transformarea impersonală.

Structurile de bază corespunzătoare se opun semantic prin [+ Pas]/+ Impers] [19] şi sintactic prin + [——Obdir]/—[——Obdir], opoziţii care se suprimă în structura de suprafaţă.

4.2.3. Sînt omonime sintactic o construcţie de tipul *Ion şi Gheorghe şi zîmbesc* şi una de tipul *Ion şi Gheorghe îşi revin*, amîndouă avînd aceeaşi structură de constituenţi: GN_1⌒Coord⌒GN_2⌒Refl⌒V.

Sursa acestui caz de omonimie este existenţa, în structura de adîncime, a două construcţii de bază diferite, asupra cărora acţionează transformări diferite: *Ion şi Gheorghe îşi zîmbesc* este rezultatul unei transformări de reciprocitate (varianta T.Reciproc C), aplicată unei structuri de bază cu forma [*Ion zîmbeşte lui Gheorghe*]⌒Coord⌒Reciproc⌒[*Gheorghe zîmbeşte lui Ion*], iar *Ion şi Gheorghe îşi revin* este rezultatul unei transformări de coordonare aplicată unei structuri de bază cu forma *Ion îşi revine şi Gheorghe îşi revine*, unde reflexivul are istoria derivativă Refl > Predicat.

Identitatea de constituenţi la care ajung cele două structuri de bază diferite determină, implicit, suprimarea opoziţiei semantice [+ Reciproc]/[— Reciproc] [20] şi a opoziţiei sintactice + [——Obind]/— [——Obind] [21].

[19] Ocurenţa într-una din structurile de bază a simbolului Impers implică prezenţa trăsăturii semantice [+ Impers], în timp ce ocurenţa în cealaltă structură de bază a simbolului Pas implică prezenţa informaţiei semantice [+ Pas].

[20] Ocurenţa simbolului Reciproc numai într-una din structurile de bază înseamnă, din punct de vedere semantic, prezenţa informaţiei [+ Reciproc] numai într-una din acestea

[21] Deşi construcţia reală *Ion şi Gheorghe îşi revin* are un reflexiv în dativ, structura de bază corespunzătoare se caracterizează sintactic prin — [——Obind], reflexivul avînd aici istoria derivativă Refl > Predicat.

4.2.4. Sînt sintactic omonime construcții de tipul: *Se cuvine să...*, *Se cade să...*, *Se cheamă că...* și o construcție de tipul *Se știe că...*, prezentînd aceeași structură de constituenți: $Refl^\frown V^\frown C^\frown \# P \#$.

Ca și în celelalte cazuri, sursa omonimiei este „în profunzime", și anume existența unor structuri de bază diferite și a unei istorii de transformare diferite: *Se cuvine să...*, *Se cade să...* reprezintă reflexul de suprafață al unei structuri de bază cu forma: $\{Refl^\frown V\}_{Predicat} {}^\frown \{Nominal^\frown Art^\frown C^\frown \# P \#\}_{Subiect}$, asupra căreia a acționat o transformare de suprimare a nominalului *faptul*; *Se știe că...* are o istorie de derivare mai complexă, în sensul că pleacă de la structura de bază $V^\frown \{Nominal^\frown Nedef\}_{Subiect} {}^\frown \{Nominal^\frown Art^\frown C^\frown \# P \#\}_{Obdir} {}^\frown Pas$, care este supusă transformării pasive, varianta T.Pas II, urmată de o transformare a subiectului nedefinit și de o transformare de suprimare a nominalului *faptul* (ex. *Cineva știe faptul că...* ⇒ ⇒ *Se știe de către cineva faptul că...* ⇒ *Se știe că...*).

Cele două structuri de bază se opun semantic prin [+ Pas]/[— Pas], se opun categorial-sintactic prin + [——Obdir]/— [——Obdir] și selecțional prin $[—— \{+ Personal\}_{Subiect}]/[—— \{- Personal\}_{Subiect}]$. Ajungînd să aibă o structură de constituenți identică, toate aceste opoziții se suprimă în structura de suprafață.

4.2.5. O construcție de suprafață de tipul *Ședința continuă* este sintactic omonimă cu o construcție de tipul *Ion aleargă*, ambele avînd o structură de constituenți identică: $GN^\frown V$.

Ion aleargă este reflexul de suprafață al unei structuri de bază intranzitive, care, în operația de convertire într-o structură de suprafață, n-a suferit nici o modificare. Construcția *Ședința continuă* corespunde unei structuri de bază tranzitive și este rezultatul aplicării a trei transformări succesive: o transformare pasivă, varianta T.Pas II, urmată de o transformare a agentului nedefinit și de o transformare de suprimare a reflexivului (ex. *Cineva continuă ședința* ⇒ ⇒ *Ședința se continuă de către cineva* ⇒ *Ședința se continuă* ⇒ *Ședința continuă*).

Cele două structuri de bază corespunzătoare se opun semantic prin [+ Pas]/[— Pas] și [+ Nedef]/[— Nedef] [22], se opun sintactic-categorial prin + [—— Obdir]/— [——Obdir] și selecțional prin $[—— \{+ Personal\}_{Subiect}]/[—— \{- Personal\}_{Subiect}]$, opoziții care, ca urmare a identității de constituenți a celor două construcții, se suprimă în structura de suprafață.

4.3. Un caz special de omonimie este *omonimia sintactică parțială*, care constă în identitatea parțială a două structuri sintactice de suprafață, cărora le corespund în adîncime structuri de bază total diferite.

[22] Ocurența simbolului Nedef într-una din structurile de bază implică, pentru aceasta, prezența informației semantice [+ Nedef].

De exemplu, o structură sintactică rezultată dintr-o transformare impersonală (ex. *Se merge pe jos*, *Se călătoreşte bine*) ajunge parţial omonimă cu structuri de tipul *Nu-mi arde de şcoală*, *Îmi pare bine de ceva*, rezultate prin rescrierea lui GV, toate aceste construcţii caracterizîndu-se în structura de suprafaţă prin nonocurenţa subiectului.

Opoziţia sintactică + [——Subiect]/— [——Subiect] care distinge construcţiile de bază [23] se suprimă în structura de suprafaţă, unde ambele construcţii ajung să fie fără subiect.

Construcţii de tipul: *Mi se zice Ion*, *Mi se spune Ion*, obţinute printr-o transformare impersonală, ajung parţial omonime cu *Mă numesc Ion*, construcţie rezultată dintr-o transformare pasivă, varianta T. Pas II *(mă)*,urmată de o transformare a agentului nedefinit, şi, de asemenea, ajung parţial omonime cu construcţiile *Îmi spune Ion*, *Mă strigă Ion*, *Mă cheamă Ion*, obţinute printr-o transformare a agentului nedefinit. Identitatea parţială a acestor structuri de suprafaţă constă în lipsa subiectului [24].

5. Gramatica elaborată în această lucrare înregistrează, prin intermediul lexiconului, fenomenul *omonimiei lexicale*, a cărui manifestare este existenţa unui raport neunivoc între reprezentarea fonologică a unui formativ lexical şi reprezentările lui sintactice. Sînt multe articole de lexicon (vezi *AJUNGE*, *AŞTEPTA*, *CERTA*, *CÎNTĂRI*, *COMPORTA*, *COMUNICA* etc.), în cazul cărora unei singure reprezentări fonologice îi corespund două sau mai multe reprezentări sintactice. Fiecare reprezentare sintactică defineşte o unitate lexicală, realizînd, la nivel sintactic, „dezambiguizarea" cuvîntului.

[23] Construcţiilor *Se călătoreşte*, *Se merge pe jos* le corespund structuri de bază caracterizate prin ocurenţa obligatorie a subiectului, în timp ce construcţiile *Nu-mi arde de şcoală*, *Nu-mi pasă de nimeni* se caracterizează prin lipsa subiectului şi în structura de adîncime.

[24] Acesta este motivul pentru care gramaticile noastre tradiţionale şi structurale, care disting un singur nivel al analizei sintactice, nivelul de suprafaţă, înregistrează toate aceste construcţii în aceeaşi clasă: clasa construcţiilor impersonale.

ABREVIERI

Lucrări:

Chomsky, *Aspects* = Noam Chomsky, *Aspects of the Theory of Syntax*, The M.I.T. Press, 1965.

Vasiliu, Golopenţia, *Sintaxa* = E. Vasiliu, Sanda Golopenţia-Eretescu, *Sintaxa transformaţională a limbii române*, Edit. Academiei Republicii Socialiste România, Bucureşti, 1969.

Fillmore, *The Case* = Charles J. Fillmore, *The Case for Case*, în *Universals in Linguistic Theory*, edited by E. Bach & R. Harms, 1968.

Gram. Acad. = Academia Republicii Socialiste România, *Gramatica limbii române*, I şi II, 1963.

Manoliu, *Gram. comp.* = Maria Manoliu-Manea, *Gramatica comparată a limbilor romanice*, Edit. didactică şi pedagogică, Bucureşti, 1971.

Struct. morf. = Iorgu Iordan, Valeria Guţu Romalo, Alexandru Niculescu, *Structura morfologică a limbii române*, Edit. Ştiinţifică, Bucureşti, 1967.

Reviste:

BL = „Bulletin linguistique", I–XI, Bucureşti, 1933–1948.

CLTA = „Cahiers de linguistique théorique et appliquée", Bucureşti, 1962 şi urm.

LR = „Limba română", Bucureşti, 1952 şi urm.

RRL = „Revue Roumaine de Linguistique", Bucureşti, 1956 şi urm.

SCL = „Studii şi cercetări lingvistice", Bucureşti, 1950 şi urm.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

Avram, Mioara, *Despre corespondența dintre propozițiile subordonate și părțile de propoziție*, în *Studii de gramatică*, I, 1956.

Bach, Emmon, *An Introduction to Transformational Grammar*, New York, Holt, Rinehart & Winston, Inc., 1964.

Bach, Emmon, *Subcategories in transformational grammars*, în H. Lunt (ed.), *Proceedings of the Ninth International Congress of Linguists*, The Hague, Mouton & Co.

Bach, Emmon, *HAVE and BE in English Syntax*, în „Language", 43, 2, 1967.

Bach, Emmon & Harms, Robert, T. (eds.), *Universals in Linguistic Theory*, New York, Holt, Rinehart & Winston, Inc., 1968.

Belchiță, Anca, *Flexiunea verbală în gramatica transformațională a limbii române*, în SCL, XXI, 1970, 2.

Benveniste, Emile, *Problèmes de linguistique générale*, Paris, Gallimard, 1966.

Blinkenberg, Andreas, *Le problème de la transitivité en français moderne: Essai syntactico-sémantique*, København, 1960.

Bresnan, Joan, *On Complementizers, Towards a syntactic theory of complement types*, în „Foundations of Language", 6, 1970.

Chomsky, Noam, *Syntactic Structures*, The Hague, Mouton & Co., 1957.

Chomsky, Noam, *Some methodological remarks on generative grammar*, în „Word", 17, 1961.

Chomsky, Noam, *Current Issues in Linguistic Theory*, The Hague, Mouton & Co., 1964.

Chomsky, Noam, *Aspects of the Theory of Syntax*, Cambridge, The M.I.T. Press, 1965.

Chomsky, Noam, *Topics in the theory of generative grammar*, în T.A. Sebeok (ed.), *Current Trends in Linguistics*, vol. III: *Linguistic Theory*, The Hague, Mouton & Co., 1966.

Chomsky, Noam, *Cartesian Linguistics. A Chapter in the History of Rationalist Thought*, New York, Harper & Row, Publishers, 1966.

Chomsky, Noam, *Remarks on Nominalization*, în R. A. Jacobs & P. S. Rosenbaum (eds.), *Readings in English Transformational Grammar*, 1970.

Chomsky, Noam, *Deep Structure, Surface Structure and Semantic Interpretation*, în D. Steinberg & L. Jakobovits (eds.), *Semantics: An Interdisciplinary Reader in Philosophy, Linguistics and Psychology*, 1971.

Coseriu, Eugenio, *Les structures lexématiques*, în „Zeitschrift für französische Sprache und Literatur", neue Folge, Heft I, 1968.

Coteanu, Ion, (redactor responsabil) *Elemente de lingvistică structurală*, București, Edit. Științifică, 1967.

Coteanu, Ion și L. Wald (redactori responsabili) *Sistemele limbii*, București, Edit. Academiei, 1970.

Diaconescu, Paula, *Rolul elementului verbal în componența predicatului nominal*, în *Studii de gramatică*, II, 1957.

Diaconescu, Paula, *Structură și evoluție în morfologia substantivului românesc*, București, Edit. Academiei, 1970.

Dimitrescu, Florica, *Locuțiunile verbale în limba română*, București, Edit. Academiei, 1958.

Dimitrescu, Florica, *O modalitate de clasificare sintagmatică a verbelor*, în SCL, XIV, 1963, 1.

Dubois, Jean, *Grammaire structurale du français: le verbe*, Paris, Larousse, 1967.

Dubois, Jean, *Grammaire structurale du français: la phrase et les transformations*, Paris, Larousse, 1969.

Fillmore, Charles, *Indirect Object Constructions in English and the Ordering of Transformations*, The Hague, Mouton & Co., 1965.

Fillmore, Charles, *A Proposal concerning English Prepositions*, în „Georgetown University Monograph Series on Languages and Linguistics", 19, 1966.

Fillmore, Charles, *The Case for Case*, în *Universals in Linguistic Theory*, edited by E. Bach & R. Harms, 1968.

Fillmore, Charles, *Lexical Entries for Verbs*, în „Foundations of Language", 4, 1968.

Fillmore, Charles, *Toward a Modern Theory of Case*, în D. Reibel & S. Schane (eds.), *Modern Studies in English. Readings in Transformational Grammar*, 1969.

Fillmore, Charles, *Grammar of Hitting and Breaking*, în R. A. Jacobs & P. S. Rosenbaum (eds.), *Readings in English Transformational Grammar*, 1970.

Fillmore, Charles, *Types of Lexical Information*, în D. Steinberg & L. A. Jakobovits (eds.), *Semantics: An Interdisciplinary Reader in Philosophy, Linguistics and Psychology*, 1971.

Fillmore, Charles & Langendoen, R.T.(eds.), *Studies in Linguistic Semantics*, New York, Holt, Rinehart & Winston, 1971.

Fodor, Jerry & Katz, Jerrold (eds.), *The Structure of Language: Readings in the Philosophy of Language*, Englewood Cliffs, New Jersey, Prentice-Hall, Inc., 1964.

Golopenţia-Eretescu, Sanda, *Structura de suprafaţă şi structura de adîncime în analiza sintactică*, în *Probleme de lingvistică generală*, V, 1967.

Golopenţia-Eretescu, Sanda, *La génération des constructions modales en roumain*, în CLTA, V, 1968.

Graur, Alexandru, *Les verbes „réfléchis" en roumain*, în BL, VI, 1938.

Graur, Alexandru, *Diatezele*, în SCL, XX, 1969, 1.

Graur, Al., S. Stati, L. Wald (redactori responsabili) *Tratat de lingvistică generală*, Bucureşti, Edit. Academiei, 1971.

Gross, Maurice, *Grammaire transformationnelle du français. Syntaxe du verbe*, Paris, Larousse, 1968.

Gruber, Jeffrey, *Functions of the Lexicon in Formal Descriptive Grammars*, în „Language", 43, 1967.

Guţu Romalo, Valeria, *În problema clasificării verbelor. Încercare de clasificare sintagmatică*, în SCL, XIV, 1963, 1.

Halliday, Michael, *Notes on Transitivity and Theme in English*, Part I and II, în „Journal of Linguistics", 3, 1967, Part III în „Journal of Linguistics", 4, 1967.

Harris, Zellig, *Structural Linguistics*, sixth impression, The University of Chicago Press, 1963.

Harris, Zellig, *Co-occurrence and transformation in linguistic structure*, în „Language", 33, 1957.

Heger, Klaus, *Valenz, Diathese und Kasus*, în „Zeitschrift für romanische Philologie", 82, 1966.

Hjelmslev, Louis, *Prolegomena to a Theory of Language* (tradusă de Francis J. Whitfield), Madison, The University of Wisconsin Press, 1963.

Hjelmslev, Louis, *La catégorie des cas*, în „Acta Jutlandica" VII, 1935, no. 1 şi IX, 1937, no. 2.

Hjelmslev, Louis, *Essais linguistiques*, în „Travaux du Cercle Linguistique de Copenhague", XII, 1959.

Ionescu, Liliana, *Generarea construcțiilor cu subiect nedeterminat*, în SCL, XVIII, 1967, 4.

Iordan, Iorgu, *Limba română contemporană*, București, Edit. Ministerului Învățămîntului, 1956.

Iordan, Iorgu, V. Guțu Romalo, Al. Niculescu, *Structura morfologică a limbii române*, București, Edit. Științifică, 1967.

Ivić, Milka, *The grammatical category of non-omissible determiners*, în „Lingua", 11, 1962.

Jacobs, R. A. & Rosenbaum, P. S. (eds.), *Readings in English Transformational Grammar*, Waltham, Mass: Ginn & Co., 1970.

Katz, Jerrold & Fodor, Jerry, *The Structure of a Semantic Theory*, în „Language", 39, 1963.

Katz, Jerrold & Postal, Paul M., *An Integrated Theory of Linguistic Descriptions*, Cambridge, Mass., The M.I.T. Press, 1964.

Kiefer, Ferenc (ed.), *Studies in Syntax and Semantics*, Dordrecht: D. Reidel Publishing Company, 1969.

Lakoff, George, *On the Nature of Syntactic Irregularity*, 1965, și o nouă versiune *Irregularity in Syntax*, New York, Holt, Rinehart & Winston, 1970.

Lakoff, George, *Instrumental Adverbs and the Concept of Deep Structure*, în „Foundations of Language", 4, 1968.

Lakoff, George & Peters, Stanley, *Phrasal Conjunction and Symmetric Predicates*, în D. Reibel & S. Schane (eds.), *Modern Studies in English. Readings in Transformational Grammar*, 1969.

Langacker, Ronald W., *On Pronominalization and the Chain of Command*, în D. Reibel & S. Schane (eds.), *Modern Studies in English. Readings in Transformational Grammar*, 1969.

„Langages", no. 14, Juin 1969: *Tendances nouvelles en syntaxe générative.*

Lees, Robert & Klima, Edward, *Rules for English Pronominalization*, în D. Reibel & S. Schane (eds.), *Modern Studies in English. Readings in Transformational Grammar*, 1969.

Lees, Robert, *On very deep grammatical structure*, în R. Jacobs & P. Rosenbaum (eds.), *Readings in English Transformational Grammar*, 1970.

Lyons, John, *Introduction to Theoretical Linguistics*, Cambridge University Press, 1968.

Lyons, John (ed.), *New Horizons in Linguistics*, Harmondsworth, Middlesex, Penguin Books Ltd., 1970.

Lyons, John, *Chomsky*, London, Fontana Modern Masters, 1970.

Mancaş, Mihaela, *Observations sur la syntaxe des complétives et des subjectives dans la grammaire générative*, în CLTA, II, 1965.

Manoliu Manea, Maria, *Gramatica comparată a limbilor romanice*, Bucureşti, Edit. didactică şi pedagogică, 1971.

Manoliu Manea, Maria, *« Accusativus cum infinitivo» dans les langues romanes*, în CLTA, VI, 1969.

Marcus, Solomon, *Linguistique générative, modèles analytiques et linguistique générale*, în RRL, 1969, 4.

McCawley, James, *The Role of Semantics in a Grammar*, în E. Bach & R. Harms (eds.), *Universals in Linguistic Theory*, 1968.

Pană, Gabriela, *Tranzitivitate şi diateză*, în SCL, 1967, 1.

Pană Dindelegan, Gabriela, *The Adverbial-Phrase and the Quantitative-Phrase, Relevant Determinants for the Subcategorization of the Verb*, în RRL, 1970, 1.

Pană Dindelegan, Gabriela, *Subcategorizarea verbului în funcţie de obiectul direct în gramatica transformaţională a limbii române*, în SCL, 1970, 4.

Pană Dindelegan, Gabriela, *Reflecţii pe marginea „teoriei cazurilor" a lui Charles J. Fillmore*, în SCL, 1972, 1.

Pană Dindelegan, Gabriela, *Analiza construcţiilor reflexive româneşti din perspectiva unei gramatici transformaţionale*, Partea I în SCL, 1972, 4 şi Partea a II-a în SCL, 1972, 5.

Perlmutter, David, *Two verbs BEGIN*, în R. Jacobs & P. Rosenbaum (eds.), *Readings in English Transformational Grammar*, 1970.

Perlmutter, David, *Surface Structure Constraints in Syntax*, în „Linguistic Inquiry", 1, 1970.

Postal, Paul, *Constituent Structure: A Study of Contemporary Models of Syntactic Description*, în „International Journal of American Linguistics", 30, 1, Part II.

Postal, Paul, *On so-called „pronouns" in English*, în „Georgetown University Monograph Series on Languages and Linguistics", 19, 1966.

Pottier, Bernard, *Systématique des éléments de relation (Etude de morphosyntaxe structurale romane)*, Paris, Klincksieck, 1962.

Pottier, Bernard, *La grammaire générative et la linguistique*, în „Travaux de linguistique et de littérature", Université de Strasbourg, VI, 1968, 1.

Rădulescu-Mendea, Marina, *Caracteristicile sintagmatice ale reflexivului*, în LR, 1969, 6.

Reibel, D. A. & Schane, S. A. (eds.), *Modern Studies in English. Readings in Transformational Grammar*, Englewood Cliffs, New Jersey; Prentice-Hall, Inc., 1969.

The Romanian-English Contrastive Analysis Project. Studies, I şi II, Bucharest, University Press, 1971, 1972.

Rosenbaum, Peter S., *The Grammar of English Predicate Complement Constructions*, Cambridge, Mass., The M.I.T. Press, 1967.

Ross, John R., *Adjectives as Noun Phrases*, în D. Reibel & S. Schane (eds.). *Modern Studies in English. Readings in Transformationa, Grammar*, 1969.

Ross, John R., *On Declarative Sentences*, în R.A. Jacobs & P. S. Rosenbaum, *Readings in English Transformational Grammar*, 1970.

Roulet, Eddy, *Syntaxe de la proposition nucléaire en français parlé. Etude tagmémique et transformationnelle*, Bruxelles, A.I.M.A.V., 1969.

Ruwet, Nicolas, *Introduction à la grammaire générative*, Paris, Plon, 1967.

Sebeok, Thomas A. (ed.), *Current Trends in Linguistics III: Theoretical Foundations*, The Hague, Mouton & Co., 1966.

Stati, Sorin, *Verbe „reflexive" construite cu dativul*, în SCL, V, 1954, 1–2.

Stati, Sorin, *Homonymie, synonymie et équivalence en syntaxe*, în RRL, 1966, 2.

Stati, Sorin, *Teorie şi metodă în sintaxă*, Bucureşti, Edit. Academiei, 1967.

Steinberg, D. D. & Jakobovits, L. A. (eds.), *Semantics: An Interdisciplinary Reader in Philosophy, Linguistics and Psychology*, Cambridge University Press, 1971.

Tesnière, Lucien, *Eléments de syntaxe structurale*, Paris, Klincksieck, 1959.

Travaux du Cercle linguistique de Prague, 1929 şi urm.

Travaux du Cercle linguistique de Copenhague, 1945 şi urm.

Tuţescu, Mariana, *Le groupe nominal et la nominalisation en français moderne*, Bucureşti, Société roumaine de linguistique romane, VI, 1972.

Vasiliu, E. şi Golopenţia-Eretescu, Sanda, *Sintaxa transformaţională a limbii române*, Bucureşti, Edit. Academiei, 1969.

Vasiliu, Emanuel, *Elemente de teorie semantică a limbilor naturale*, Bucureşti, Edit. Academiei, 1970.

Vasiliu, Laura, *Generarea determinanților nominali prepoziționali*, în SCL, XVI, 1965, 1.

Vasiliu, Laura, *Some Aspects of the Grammar of the Verb Phrase with special Reference to Prepositional Constructions*, în RRL, XII, 1967, 4.

Vasiliu, Laura, *Some Grammatical and Semantic Remarks on the Reflexive Constructions*, în RRL, XIV, 1969, 4.

Vincenz, Ileana, *The Reflexive Voice in Contemporary Romanian and the Romanian-English Contrastive Analysis*, în RRL, XVI, 1971, 6.

Weinreich, Uriel, *On the semantic structure of language*, în J. H. Greenberg (ed.), *Universals of language*, Cambridge, Mass., The M.I.T. Press, 1963.

Weinreich, Uriel, *Explorations in Semantic Theory*, în T. A. Sebeok (ed.), *Current Trends in Linguistics, III: Theoretical Foundations*, 1966.

Wells, Rulon, *Immediate Constituents*, în „Language", 23, 1947.

THE TRANSFORMATIONAL SYNTAX OF THE ROMANIAN VERB PHRASE

Abstract

1. *The Transformational Syntax of the Romanian Verb Phrase* has been conceived as an application of the theory of transformational syntax on Romanian material, aiming at a refinement of details as minute as possible.

The starting point in the elaboration of this work was Noam Chomsky's *Aspects of the Theory of Syntax*, 1965. *The Transformational Syntax of the Romanian Verb Phrase* reflects in many ways the conception of *Aspects* but is not to be looked upon as a mere transplant of the Chomskyan model on Romanian material.

The work takes advantage of the whole post-Chomskyan theoretical literature in transformational syntax and, first of all, of Ch. J. Fillmore's contribution regarding "the case model". It also benefits by the numerous contributions in Romanian transformational syntax, among which *Sintaxa transformațională a limbii române* by Em. Vasiliu and Sanda Golopenția-Eretescu, Bucharest, 1969, occupies a special place.

The work turns to good account much of the criticism emitted in the last years on the address of the classical transformational model. In addition, the source of the differences from the Chomskyan model lies in the specific of the Romanian language as against the English one. The analysis of a large portion of concrete Romanian language facts has in many cases made necessary a reconsideration of the theory, imposing another standpoint.

2. From the point of view in which the syntactic component is organized the work takes over the model presented by N. Chomsky in *Aspects*, which makes a distinction between the base component — generating the strings of the deep structure — and the transformational component — converting these strings into surface structures. The same as in the classical transformational model the base component comprises rewriting rules (i.e. branching rules and subcategorization rules) and the lexicon. The same as in the classical model, the base component — the only one that has a generative role — includes all the indices relevant from a semantic point of view, which has as a consequence the semantically void character of the transformations.

The same as in the classical model, the strings of the deep structure contain minute syntactic information, the structure of each string being represented in detail in terms of immediate constituents.

The changes introduced in this work do not affect, in general lines, the organization scheme and the functioning way of the Chomskyan grammar.

3. The grammar put forward in this work represents a fragment of the transformational syntax of the Romanian language restricted to the syntactic component of the grammar and, within it, to the syntax of the verb phrase.

4. In this work the verb phrase is conceived as the minimal syntactico-semantic predicative sentence, that is the sentence which groups around the verb at a finite form all the determiners with obligatory occurrence from the syntactic and semantic point of view: a) determiners connected to the verb by case-rection or prepositional-rection (in other words those determiners on which the verb imposes the case morpheme or the prepositional formative); b) determiners with obligatory occurrence because of syntactic necessities (including such situations as: *Scrisoarea datează din secolul trecut*, *Vinul provine de la Cotnari*, *Noutatea constă în interpretare*, *Întîmplarea se repercutează asupra noastră*, etc., in which although the verb is semantically clear, non-equivocal, the determiners of the verb cannot be deleted — their omission would result in incomplete sentences that would be ungrammatical in Romanian); c) the determiners which take part in making the verb non-ambiguous and whose presence is therefore obligatory for semantic necessities (with verbs like *a răspunde* whose meaning becomes in the presence of determiners either "to answer", e.g. *Ion răspunde ceva cuiva* "Ion answers somebody something", or "to account for, to be in charge of", e.g. *Ion răspunde de* {*ceva* / *cineva*} "Ion is in charge of something", "Ion answers for somebody", or "to communicate with..., to penetrate", e.g. *Durerea răspunde în spate* "The pain reflects in the back").

Conceived in this way the verb phrase comprises also the verb plus the following determiners: 1) the direct object (represented in our work by the symbol *Obdir*); 2) the subject (represented by the symbol *Subiect*); 3) the secondary object (namely a second non-prepositional and non-personal object, e.g. *Ion învață pe copii* **franceza** "Ion teaches the boys French", represented by the symbol *Obsec*); 4) the indirect object (represented by the symbol *Obind*); 5) the attributive (equivalent to the "predicative noun" in traditional grammar, e.g. *Ion este* **inteligent** "Ion is intelligent", *Ion devine*

profesor "Ion becomes a teacher", represented in our work by the symbol *Atributiv*); 6) the prepositional phrase (which should not be confused with an adverbial, e.g. *a consta* **în ceva** "to consist in...", *a depinde* **de cineva** "to depend on...", *a răspunde* **de cineva** "to answer for somebody", represented by the symbol *GPrep*); 7) the adverbial (= Place, Time, Direction, Manner, Duration, Frequence, e.g. *Durerea răspunde* **în spate** "The pain reflects in the back", *El s-a comportat* **rău** "He behaved badly", represented by the symbol *GCirc*) and 8) the quantitative phrase (e.g. *Cartea costă* **cinci lei** "The book costs five lei", *Băiatul cîntărește* **zece kilograme** "The boy weighs ten kilogrammes", represented by the symbol *GCant*).

5. The work is structured into seven chapters. The first five chapters deal with isolated aspects of the syntax of the verb phrase: the direct object and the secondary object (Chapter I), the subject and the impersonal constructions (Chapter II), reciprocal and reflexive constructions (Chapter III), the attributive (Chapter IV), the prepositional phrase, the adverbial and the quantitative phrase (Chapter V). The next chapter, entitled *The Grammar of the Verb Phrase*, aims at presenting an overall image of the way in which this grammar functions and how one operates with it, thus making up the fragmentation of the preceding chapters. The last chapter, *Conclusions*, examines to what extent the grammar put forward in the work accounts for the structure of the generated sentences and for their internal relationships and also the extent in which this grammar succeeds in accounting for some important syntactic phenomena of Romanian, such as: ambiguity, syntactic homonymy, syntactic synonymy, free variation on the syntactic level, the suppression of syntactic oppositions (neutralization). The chapters are preceded by an *Introduction* which states the main goals of the book and exposes the method employed. It also comprises the *Vocabulary*, i.e. the exhaustive list of the symbols made use of and their significance (see § 9).

6. The work formulates sixteen *phrase structure rules* (see Chapter VI, § 1.1.). In order to make explicit the functioning of this set of rules and, consequently, the way in which the verb structures have been generated by the categorial component, there are presented illustratively eleven verbal constructions (see Chapter VI, § 1.1.1.), building for each one the respective Phrase-marker.

The level of the *categorial component* (that is of the branching rules) is characterized by:

— The category symbols have been supplemented by introducing in the derivation the nodes *Predicat* (= Predicate), *Subiect*, *Obdir*, *Obind*,

Obsec, *GCirc*, *GCant*, *Atributiv*. Hence an organization of the deep structure on two levels distinguishing a deeper level represented by the symbols *Predicat*, *Subiect*, *Obdir*, *Obind*, *Obsec*, *Atributiv*, *GCirc*, *GCant*, and a further level represented, on the one hand, by symbols like GN (= Noun Phrase), GAj (= Adjectival Phrase), GAv (= Adverbial Phrase), and on the other by such symbols as N (= Nominative), Ac (= Accusative), D (= Dative), *pe*...Ac (the discontinuous symbol *pe*...Accusative), *la*...Ac (= *la*...Accusative), Prep... X (where Prep = Preposition and X stands for the case imposed by the preposition).

— The symbol Case has been isolated from the inflectional categories of the noun (= Gender, Number) and has been placed under the direct dominance of the nodes Subiect, Obdir, Obind, Obsec, Atributiv, as a consequence of having been conceived as a concatenating element within the verb phrase, akin, from this point of view, with the symbols Prep (= Preposition), C (= Conjunction), R (= Relative Pronoun and Adverb).

— The symbols GCirc (= The Adverbial) and GCant (= The Quantitative Phrase) have been introduced under the direct dominance of the GV node (= Verb Phrase node), distinguishing, through the position they occupy in the derivation, the symbols GCirc and GCant directly dominated by GV, from GCirc and GCant exterior of the verb phrase, therefore directly dominated by the initial symbol P (= Sentence).

— The symbol Obsec (= Secondary Object) has been introduced in the expansion of GV, taking as a starting point the fact that the secondary object is a constituent of a different nature than the direct object.

— The GPrep (= Prepositional Phrase) has been introduced in several nodes of the syntactic derivation depending on the different cohesion-degree towards the verb. The following situations have been taken into consideration: a) The Prepositional Phrase having the derivational history GPrep > GCirc > #P#; b) The Prepositional Phrase having the derivational history GPrep > GCirc > GV; c) The Prepositional Phrase having the derivational history GPrep > GV; d) The Prepositional Phrase with the derivational history GPrep > Atributiv > GV; e) The Preposition with the derivational history Prep > Predicat > GV; f) The Preposition with the derivational history Prep > GCant > GV; g) The Preposition as a phonological representation of the semantico-syntactic symbol Pas (= Passive).

— One makes use of the discrete symbols Prep...X (under the domination of the node GPrep = Prepositional Phrase), *pe*...Ac (under the domination of the node Obdir = Direct Object), *la*...Ac (under the domination of the node Obind = Indirect Object) which account for the case-rection relationship between the preposition and the nominal.

— The symbols Impers (= Impersonal), indicating the impersonal transformation, and Refl (= Reflexive), indicating the reflexive one, have been introduced, besides the symbol Pas (= Passive), under the direct domination of the node GV (= Verb Phrase).

— The symbol Nedef (= Indefinite), indicating the transformation of indefinite constituents, has been introduced under the dominance of GN (= Noun Phrase).

— The symbol MP (= Predication morphemes), signalling the obligatory Predication, and the symbol Refl (= Reflexive) with optional occurrence were introduced under the direct domination of the node Predicat.

— The symbol Refl was introduced in several nodes of the syntactic derivation, distinguishing the following situations: a) Refl > Predicat > GV, b) Refl > Reciproc > # P #, c) Refl > Pas > GV, d) Refl > Impers > GV, e) Refl > GV.

Representing all this by means of a branching diagram we obtain the following image of the general structure of the sentence (see the tree in fig. 1).

7. On the level of *subcategorization* the work has in view the following objectives: a) refining the partition of the verb by introducing in the strict subcategorization and in the selectional subcategorization not only of the level of symbols immediately dominated by GV (= Verb Phrase), i.e. Subiect (= Subject), Obdir (= Direct Object), Obind (= Indirect Object), Obsec (= Secondary Object), Atributiv (= Attributive), GPrep (= Prepositional Phrase), but also of the lower levels of syntactic derivation, namely the symbols dominated by the first ones, down to the level of preterminal symbols. In some cases lexical formatives were also introduced in the subcategorization (see the subcategorization of the verb in the context [—— Prep], in Chapter V, § 3.2.3.3., and in the context [—— C⁀# P #], Chapter I, § 8.6); b) approaching certain theoretical questions regarding the relation between syntax and semantics within the syntactic component, namely the justification of the including in the syntactic component of the grammar of the semantic features (selectional features, on the one hand, and features inherent to the verb, on the other).

8. Within the base of the grammar the work also provides a *lexicon* (see Chapter VI, § 1.4.2.1. — § 1.4.2.30.), comprising thirty lexical entries — exclusively verbal items. It has been attempted to obtain as complete syntactic representation as possible, but at the same time to make them as simple as possible by leaving aside the predictable features.

In view of simplifying the lexicon, the lexicon items are preceded by a list of syntactic redundancy rules (see Chapter VI, § 1.4.1.2) and a list of representation conventions (see § 1.4.1.4).

The selection of the thirty verbal entries was made in such a way as to encompass verbs with various syntactico-selectional peculiarities, in other words verbs belonging to different subcategorization classes.

By means of the lexicon, the grammar here elaborated accounts for the phenomenon of *lexical homonymy*, manifested through the existence of a non-univocal relationship between the phonological representation of a lexical item and its syntactic representations. There are quite numerous lexical items in the case of which several syntactic representations correspond to a single phonological representation (e.g. AJUNGE "to arrive, to reach" and "to match, to equal"; AȘTEPTA "to wait (for)" and "to expect"; CERTA "to scold" and "to quarrel"; CÎNTĂRI "to weigh" and "to ponder (over)"; COMPORTA "to entail" and "to behave"; COMUNICA "to communicate" and "to be in communication"; DECURGE "to result (from)" and "to develop"; EXECUTA "to carry out" and "to execute"; INVENTA "to invent" and "to find out"; OBIȘNUI "to use to" and "to get accustomed to"; PĂREA "to seem" and "to imagine"; SEMĂNA "to resemble" and "to sow, to seed"; SIMPATIZA "to like, to feel drawn to" and "to sympathise with"; SOCOTI "to calculate", "to think" and "to settle accounts (with)"; SPUNE "to say, to tell, to declare" and "to be said", etc.). Each syntactic representation defines a lexical item, preventing the ambiguity of the word on the syntactic level.

9. The work discusses in details the following *transformations:* the transformation of indefinite constituents (Chapter I, § 4.1.), the passive transformation (Chapter I, § 5), the impersonal transformation (Chapter II, § 4), the personal transformation (Chapter II, § 7), the reciprocity transformations (Chapter III, part I, § 3—4—5), the reflexive transformation (Chapter III, part II, § 4), the "eventive" transformation (Chapter III, part II, § 5.2.1), the "attributive" transformation (Chapter IV, § 2.1.), the transformation of deleting the nominal (Chapter I, § 6).

The transformational level of our grammar seems to be characterized by a preference for the obligatory transformations, signalled in the underlying structures by such syntactico-semantic symbols as Nedef (= Indefinite), Impers (= Impersonal), Pas (= Passive), Refl (= Reflexive), Reciproc (= Reciprocal).

9.1. *The transformation of indefinite constituents*, announced in the base Phrase-marker by the symbol Nedef (= Indefinite), provides the explanation of a great number of surface constructions proper to Romanian, namely:

— the absolute transitive constructions, i.e. constructions in which the direct object was deleted (e.g. *Ion citește* "Ion is reading", as compared

to *Ion citeşte ceva* "Ion is reading something", or *Ion iubeşte* "Ion loves" versus *Ion iubeşte ceva* "Ion loves something");

— undetermined subject constructions (e.g. *Bate la uşă*, *Scrie în gazete*, *Spune la radio*, which in Romanian have no compulsory formal subject. In English the subject cannot be omitted, cf. "Somebody is knocking at the door", "It is written in the magazines", "It is said on the radio, They say on the radio"). This category comprises also certain surface constructions which never take a subject in Romanian (e.g. *Plouă* "It is raining", *Ninge* "It is snowing", *Îmi spune (zice) Ion* "I am called Ion, My name is Ion", *Mă strigă Ion* "They call me Ion", *Mă doare* "It hurts me", *Miroase a pîine caldă* "There is a smell of newly baked bread", etc.);

— constructions in which the secondary object was deleted (e.g. *Ion mă roagă*, *Ion mă învaţă* "Ion asks me", "Ion teaches me", as against *Ion mă roagă ceva*, *Ion mă învaţă ceva* "Ion asks me something", "Ion teaches me something");

— constructions in which the indirect object was deleted (e.g. *Ion dă o carte*, *Ion spune ceva* "Ion is giving a book", "Ion is saying something", as against *Ion dă cuiva o carte*, *Ion spune cuiva ceva* "Ion is giving a book to someone", "Ion is saying something to someone");

— constructions in which the prepositional phrase was deleted (e.g. *Ion s-a supărat*, *Ion îmi spune ceva* "Ion got angry", "Ion is telling me something", as against *Ion s-a supărat pe cineva pentru ceva*, *Ion îmi spune ceva despre cineva* "Ion got angry with somebody about something", "Ion is telling me something about somebody");

— indefinite agent constructions (e.g. *Se spune ceva*, *Se ştie ceva* "Something is said", "Something is known" or "One says something", "One knows something");

— constructions with both indefinite agent and indefinite object (e.g. *Se citeşte*, *Se lucrează*, *Se mănîncă* "One reads", "One works", "One eats").

In the last two situations the indefinite agent transformation and the indefinite object transformation were applied after having used the passive transformation.

The introduction in the base structure of the symbol Nedef (= Indefinite) under the domination of the symbol GN (= Noun Phrase), the latter being in its turn dominated by the nodes Subiect, Obdir (= Direct Object), Obind (= Indirect Object), Obsec (= Secondary Object), GPrep (= Prepositional Phrase), provides a great economy in presentation and makes possible the grouping together of a great number of Romanian constructions on the basis of applying the same transformation. Constructions that have never been classified together in traditional grammar (such as the constructions

with undetermined subject and the absolute transitive constructions) represent unitary classes from the point of view of transformational syntax.

9.2. *The impersonal transformation*, announced in the base structure by the symbol Impers (= Impersonal), is strictly circumscribed to personal and intransitive structures, namely to those structures in which the verb allows for the occurrence of the subject, but prevents the occurrence of the direct object.

The impersonal transformation provides the explanation of such constructions as: *Se pleacă* "one leaves", *Se muncește* "one works", *Se merge pe jos* "one walks", *Se ajunge acasă* "one arrives home", characterized in Romanian by the lack of the subject and by the impossibility of being related to a nominative noun (constructions like **Se pleacă cineva*, **Se merge pe jos cineva* are ungrammatical).

Our work emphasizes the fact that the "profound source" of the impersonal value, frequently manifest in the surface verbal constructions, is different from one case to another; the symbol Impers (= Impersonal and therefore the impersonal transformation) represents but one of these "sources".

9.3. *The passive transformation*, announced in the base structure by the symbol Pas (= Passive), covers the domain represented by the structures that do not admit the impersonal transformation, namely the transitive structures. Therefore, the passive transformation is applied exclusively to the structures in which the symbol Obdir (= Direct Object) occurs.

The passive transformation makes possible the explanation of the following surface structure types: a) *Cartea este citită de către elev* "The book is read by the pupil"; b) *Cartea se citește de către elev* "The book is being read by the pupil"; c) *Mă impresionez de orice* "I am impressed by anything", *Mă indignez de orice* "I am getting indignant at anything", *Mă interesez de orice* "I am interested in anything", etc.

Followed by an indefinite agent transformation, the passive transformation accounts for such surface structures as: *Fereastra se aburește* "The window is getting covered with steam", *Pulsul se accelerează* "The pulse is accelerating", *Ridurile se adîncesc* "The wrinkles are getting deeper", *Boala se agravează* "The disease is growing worse", *Mîncarea se alterează* "The food is altering; the food is going bad", *Mușchii se contractă* "The muscles are contracting", etc., as well as surface structures like: *Mă asfixiez* "I am suffocating", *Mă blazez* "I am getting weary", *Mă bronzez* "I am getting sun-tanned", *Mă numesc Ion* „I am called Ion", *Mă neurastenizez* "I am becoming neurasthenic", *Mă sufoc* "I am suffocating", etc.

Followed by two transformations -- that of indefinite agent and that of indefinite object — the passive transformation accounts for such surface structures as: *Aici se mănîncă* "One eats here", *Aici se citește* "One reads here", *Aici se lucrează* "One works here", etc.

Followed by two transformations — that of indefinite agent and that of deleting the reflexive — the passive transformation accounts for such surface structures as: *Discuția continuă* "The discussion proceeds; the talk goes on", *Ploaia pornește* "It starts raining", *Producția sporește* "The production increases", *Discuția sfîrșește* "The discussion ends", *Prețul urcă* "The price rises", etc.

9.4. *The reflexive transformation*, announced in the base structure by the symbol Refl (= Reflexive), is confined to the structures having either the subject-direct object identity, or the subject-indirect object identity.

The reflexive transformation results in structures called by traditional grammar "objective-reflexive" constructions (e.g. *Mă apăr* "I defend myself", *Mă spăl* "I am washing myself", *Îmi cumpăr cărți* "I buy books for myself", etc.).

Besides theoretical reasons — represented by the increased number of obligatory transformations — the introduction of the symbol Refl (= Reflexive) in the base Phrase-marker as a signal of the reflexive transformation has the advantage of making the presentation more unitary, in the sense of comprising in the deep structure all the semantic information provided by the reflexive in Romanian. The symbols Refl (= Reflexive), Pas (= Passive), Impers (= Impersonal), Reciproc (= Reciprocal) carry this information.

9.5. *The reciprocity transformations*, announced in the base structure by the symbol Reciprocal, display several variants, according to whether the semantic representation of the verb does or does not contain the feature [+ Reciprocity]. For the inclusion of the symbol Reciprocal in the base Phrase-marker, see the motivation under § 9.4.

The reciprocity transformations provide the explanation of three surface structure types that evince the meaning of reciprocity: a) reflexive and non-reflexive constructions containing a verb in whose semantic representation one finds the feature [+ Reciprocity] (e.g. *Ion seamănă cu Gheorghe* "Ion resembles Gheorghe", *Ion se sfădește cu Gheorghe* "Ion quarrels with Gheorghe"); b) reflexive and non-reflexive constructions containing a verb characterized semantically by [— Reciprocity] (e.g. *Ion și Gheorghe au sărit unul asupra altuia* "Ion and Gheorghe have come to grips", *Ion și Gheorghe*

se bizuie unul pe altul "Ion and Gheorghe rely on each other"); c) constructions that are always reflexive and contain a verb in which the reflexive is the carrier of the reciprocity meaning (e.g. *Ion și Gheorghe își dau mîna* "Ion and Gheorghe shake hands (with one another)". *Ion și Gheorghe se caută unul pe altul* "Ion and Gheorghe are looking for one another").

9.6. *The nominal deleting transformation* has a great degree of generality and provides the grouping together and explanation of many a construction of the Romanian language: all the non-adverbial subordinate clauses introduced by conjunctions and relative pronouns and adverbs.

The type of subordinate arrived at depends on the node dominating the symbol Nominal. Thus, if the Nominal is under the dominance of the symbol Subiect (= Subject), the deletion of the Nominal yields subject clauses; if the Nominal is under the dominance of the symbol Cbdir (= Direct Object), the deletion of the Nominal produces direct object clauses and so on.

The generation of a relative clause or of a subordinate clause (introduced by a conjunction) depends on the expansion of the GN (= Noun Phrase) occurring in the base Phrase-marker. A base Phrase-marker containing the expansion Nominal⁀Art⁀R⁀#P# (= Nominal⁀Article⁀Relative⁀Sentence) is the basis for relative clauses, whereas a base Phrase-marker containing the expansion Nominal⁀Art⁀C⁀#P# (=Nominal⁀Article⁀Conjunction⁀Sentence) yields subordinate clauses with conjunctions.

9.7. *The "eventive" transformation* accounts for the surface constructions that have an "eventive" meaning, both reflexive and non-reflexive: *Ion slăbește* "Ion is loosing weight", *Frunza îngălbenește* "The leaf is turning yellow", *Obrazul se înroșește* "The cheek is blushing", *Pericolul se micșorează* "The danger diminishes; the danger is getting smaller".

9.8. *The "attributive" transformation* knows several variants, any of which yielding the kind of constructions called in traditional grammar "supplimentary predicate element". Thus, by applying the "attributive" transformation one may account for the following construction types: a) *Ion mă bănuiește incorect* "Ion suspects me to be incorrect", *Ion mă crede inginer* "Ion believes me to be an engineer", b) *Ion se preface bolnav* "Ion alleges to be ill"; c) *Ei l-au ales deputat* "They elected him deputy", *Ei l-au angajat director* "They appointed him director"; d) *El s-a însurat bătrîn* "He married old"; e) *Hainele le are noi* "The clothes he has are new".

9.9. *The "personal" transformation* results in the "personalization" of the verb and consists in the possibility that a verb characterized in the base

structure by $[\text{———}\langle - \text{Personal}\rangle_{\text{Nominal}-\text{Subject}}]$, be connected with a personal subject in the surface structure. The personal transformation accounts for surface constructions like: *Tu îmi pari obosit* "You seem to me tired", *Tu trebuie să pleci* "You have to leave".

10. Under *Conclusions* we aimed at evaluating the descriptive capacity (or the "descriptive adequacy") of this grammar. We focused on phenomena of syntactic ambiguity, (total or partial) homonymy, synonymy, free variation on the syntactic level, the deletion of syntactic oppositions (neutralization), all of which are considered into details and illustrated by a wealth of examples from the syntax of the Romanian verb. Situated on the level of surface structure, these phenomena are accounted for by the deep structure.

Redactor: VERONICA GANĂ
Tehnoredactor: ELENA SPIRU

Bun de tipar 13.IV.1974. Tiraj 1900. Hîrtie scris I A, format 16/61 × 86/80 G/m². Coli de tipar 18,5. Planșe 1. C.Z. pentru biblioteci mari 495–56 : 41,25. C.Z. pentru biblioteci mici 459–56.

Întreprinderea poligrafică Informația,
str. Brezoianu 23–25, București
REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

Lucrarea **Sintaxa transformaţională a grupului verbal în limba română** este o aplicare pe material românesc a teoriei sintaxei transformaţionale, vizînd o rafinare de detaliu cît mai adîncită pe baza unui bogat material concret de limbă. Ea se înscrie în seria contribuţiilor româneşti la bibliografia generală a sintaxei transformaţionale.

Lucrarea tratează aspecte variate ale sintaxei grupului verbal: obiectul direct şi obiectul secundar, subiectul şi construcţiile impersonale, construcţiile cu valoare reciprocă şi construcţiile reflexive, atributivul (adică numele predicativ şi elementul predicativ suplimentar din gramatica tradiţională), grupul prepoziţional necircumstanţial, grupul circumstanţial şi grupul cantitativ. Lucrarea ia în discuţie fenomene sintactice de bază ale sintaxei limbii române: omonimie sintactică, ambiguitate, sinonimie sintactică, variaţie liberă la nivel sintactic, suprimare de opoziţii sintactice. Lucrarea conţine un capitol de sinteză: **Gramatica grupului verbal,** care dă o imagine de ansamblu a modului cum funcţionează această gramatică, a modului în care se operează cu ea. Lucrarea oferă o primă mostră de lexicon pentru limba română, cuprinzînd 30 de articole din clasa verbului, ceea ce înseamnă reprezentarea sintactică completă a 30 de formative verbale.

Rezultatele acestei cărţi sînt utile nu numai din punctul de vedere al sintaxei transformaţionale, ci şi pentru gramatica tradiţională şi structurală. Analiza unui bogat material de limbă a permis lămurirea unor aspecte încă neclarificate în gramaticile curente şi adîncirea analizei distributive a enunţului atît sub aspectul posibilităţilor de combinare ale verbului, cît şi sub aspectul tipurilor de relaţii realizate în interiorul grupului verbal. Pe de altă parte, mijloacele analizei transformaţionale au permis rezolvarea unor probleme de sintaxă a verbului pentru care mijloacele analizei tradiţionale şi structurale s-au arătat insuficiente.

EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA
Str. Gutenberg 3 bis — sector VI — Bucureşti

Lei 10,50